

NAGY KLASSZIKUSOK

**CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY
MINDEN MUNKÁJA**

MŰFORDÍTÁSOK

**ÖSSZEGYŰJTÖTTE, A SZÖVEGET GONDOZTA
ÉS A JEGYZETEKET ÍRTA
VARGHA BALÁZS**

**A LATIN NYELVŰ MŰVEKET
MURAKÖZY GYULA
FORDÍTOTTA**

TARTALOM

VERSFORDÍTÁSOK ÉS ÁTDOLGOZÁSOK

1788

PIRAMUS ÉS THISBÉ HISTÓRIÁJÁNAK
LEFORDÍTÁSA OVIDIUS
METAMORPHOSESSÁBÓL

1792

CANZONETTÁK
KANTÁTÁK
A VACSORA - FABULLHOZ
A MACSKA ÉS A SAJT
A MADÁR A SZABADSÁGBA
TUNC ETIAM MORERIS?
A FÉLÉNK SZERELEM
A TERMÉSZETTEL VALÓ BARÁTSÁG
ÉS TÁRSALKODÁS
HYMNUS
A REGGELNEK LEÍRÁSA
DÉL
AZ ESTVE
AZ ÉJSZAKA
[ÖT APRÓBB, ISTENT DICSŐÍTŐ VERS]

1793

A HÁBORÚS ZIVATAR
A MEGIVOTT ÁMOR
[MIDŐN ISZOM BOROSKÁT...]
HERKULES ÉS ÁMOR
THAIS
AZ ELMENETEL
A TÁVOLLÉTEL
A VIOLA
A RÓZSA
[A SZÉPSÉG]
A SZÉPSÉG
A BABÉRVESSZŐ
ASZTALI DAL
IFJÚSÁG S SZERELEM
IGYUNK
AZ ELRAGADT SZÍV
[A JÁZMINOK]
[PÁSZTOR SZERETŐK]
A MÉH ÉS ÁMOR
A SZÉLVÉSZ
REGGELI ÉNEK A RÓZSÁHOZ

1794

A REGGEL
FANNIUS
UTÓLSÓ PANASZ
HÁNY A GRÁCIA?

A SZABADÚLÁS
A TOLVAJ ISTEN

1795

BACCHUSHOZ. INSCRIPTIO
A REMÉNYSÉG
[TI LESZTEK...]
A KÉTSÉGBEESÉS
A SZÖKEVÉNY ÁMOR

1796

SERKENTÉS A NEMES MAGYAROKHOZ
LÁTÁS

1797

BACCHUS, PHOEBUS
ÁMOR
LILLA BÚCSÚZÁLOGJAI

1798

A RÓMAI NÉPHEZ
[MELLY EMBERRE SZÜLETTEKOR...]
[NINCS ELEFÁNTCSONT, S ARANY...]

1799

EGY HÁLÁDATLANHOZ
BECSÚLET ÉS TERMÉSZET
GEORGICON
A DICSŐSÉG TRIUMFUSSA

1800

ÓDA AZ ÁRNYÉKSZÉKHEZ

1801

DAPHNE
A TAVASZ
LILLÁHOZ
A CSENDES ÉLET
FILLIS DÁMONHOZ

1802

A SZABADSÁGFÁHOZ
ELÍZÁHOZ

1803

MÉLTÓSÁGOS KIRÁLYI TANÁCSOS SOMSSICH
LÁZÁR ÚR ÓDÁJA MÉLTÓSÁGOS RHÉDEI
LAJOS CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI KAMARÁS
Ő NAGYSÁGÁHOZ

SZÉPPRÓZAI FORDÍTÁSOK

AZ OROSZLÁN ÉS SZAMÁR
A FIGEFA ÉS A MONDOLAFÁ
SZICÍLIA ÉS NEPTÚN
ÁNGLUS ANDALGÁS
A SZERELMESNEK GYÖTRELMÉIRŐL
A BUJÁLKODÁS
A KELLEMEK
A HAZUG EPITAPHIUMA
KISEBB PRÓZAI FORDÍTÁSOK
FORDÍTÁSTÖREDÉK
FILLIS MONUMENTUMA

SZÍNMŰFORDÍTÁSOK

A BOSZORKÁNYSÍP
A VARÁZSSÍP
[A VARÁZSSÍP ÉNEKSZÁMAI]
GALATÉA

ÁKHILLES SCIRUSBAN
AMINTÁS
AZ ELHAGYATOTT DÍDÓ
SZONETT A VENECIAI DÁMÁKHOZ
ENDÍMION
[DALOK METASTASIO ENDÍMIONJÁHOZ]
A PÁSZTOR KIRÁLY
A CIKLOPS
A TÁNC
TÖREDÉK
ANGÉLIKA
DOCTORANDUS

TANULMÁNYOK

A TERMÉSZETI MORÁL
[AZ ÁZSIAI POÉZISRÓL]
DE IDYLLIO ARABICO

VERSFORDÍTÁSOK ÉS ÁTDOLGOZÁSOK

PIRAMUS ÉS THISBÉ HISTÓRIÁJÁNAK LEFORDÍTÁSA OVIDIUS METAMORPHOSESSÁBÓL

Hát már örökké a mézes szerelemnek
 Mindenekbe fojtós mérgei teremnek?
 Hát az édes méznek élesztő harmatja
 Alatt a szerelem mérgét kóstoltatja?
 Hát a vígasságnak legvidámabb pontja
 Komor esetünkkel kedvünket elbontja?
 Hát mikor egünkön a fényes nappalnak
 Szikrázó lovai frissebben nyargalnak,
 Akkor is hirtelen a gyászos éjjelnek
 Síralmas órái tőlem teldegelnek?
 Hát mikor a Fébus büszke paripája
 Lángjától fénylik az istenek hazája,
 Akkor is mennykövel terhes zűrzavarnak
 Rettentő zúgási szívünkbe zavarnak?
 Ó, kegyetlen Vénus kevély urasága
 Már hány ezret a sír fenekére vága!
 Hány ezret a vidám öröm közepébe
 Taszíta a komor halál kebelébe!
 Mit hozom elő, hogy a bölcs Ulissesnek
 Miatta lábai veszélybe sietnek?
 Mit említem azt, hogy *Piramus*nak páros
Thisbéjével vala hív szíve határos?
 Írnám, de pennámnak sok segítség kéne,
 Jövel, erősítsél, Múzsám, Melpoméne!
 Két kinyílt rózsáit mondd a természetnek,
 Újuló szemeid ezekre nézhetnek,
 Kiket, Semiramis várossa hol volt, ott
 Az egyes szeretet egymásba beoltott.
Piramusba lévő díszes furcsaságnak
 Ázsia ifjai nyomába se hágnak.
 Szép deli termete ifjú formájának,
 Tündöklük rózsája piros orcájának.
 Mikor ennek testét kiformálta, ott a
 Természet egyik bölcs remekét alkotta,
 Így mások, mivel az előttök kedvesnek
 Szívével mindenkor víg kedvet keresnek,
 Thisbé szívét amint indulati várták,
 A fátumok ennek szívébe bézárták.
 Thisbén is a tiszta természet az oka,
 Hogy látszik olly kéznek kitetsző nyomdoka,
 Mellyben csak szívének mint ígésző nyílnak,
 Indulati szállás-adásra kinyílnak.

Mosolygó ajjaki mindenestől fogva
A szerelem láncán tartják már megfogva,
Nyaka s melle merő elefánt-tetemnek
Tetszenek a rajta álmélkodó szemnek.
Gyönyörűségével kínálgató térség
A rajta kitetsző szűztiszta fejérség,
Mint míg a felhőnek lehulló havára
Még ki nem tündöklött a Fébus sugára,
Vagy midőn fejünkre újonnan lehullnak,
Sértegető lábbal hozzá nem járulnak,
Úgy tiszta formába midőn teremtetten,
Őtet a természet szépen öltöztette.
Patyolat orcáján a fénylő csinosság
Között játszadozik gyengéded pirosság,
Ezen s másokon hív szívébe annak
Szemérmes tüzei gyakran fellobbannak.
Közel szállások, mert kettőjük házának
Egy közfalával elrekesztve valának.
Gyenge korokban a gyermeki időnek
Tréfáival a hív szerelemnek nőnek,
Serdült ifjak már a szép esmeretségnek
Lángoló tüzetől ifjú módon égnék.
Az a legédesebb álmok, hogy Hymennek
Áldozni örvendő már párosan mennek.
De jaj, a szomszédság visszavonásának
Átkozott mérgével elszakasztatának,
Míg a kívánt nézés megtiltó strázsája
Éjjel-nappal bézárt ajtóját strázsálja.
De szerelmek tüze amennyit lappangott,
Bennek gerjesztett fel annál forróbb langot.
Tehát a már árva párok a kőfalnak
Gyenge hasadásán egy rést tapasztalnak,
Amellyet megannyi idők elfolytába
Senki sem vett észre abba a szobába.
De tám a természet titkos kamarája
Elrejtett javait ezektől sajnálja.
Olyatén titkoson vajjon teremthetett,
Amit fel nem lelne az okos szeretet?
Nem - sőt soha az illy szerelmes párok
Szívét el nem rejtik semmiféle zárok.
Sőt, te szerelmes szív! még ahol a szélnek
Gyenge fűvási is általjárni félnek,
Szemes tanácsid még ott is a beszédnek
Nyájasságra szabad suttogást engednek.
De sírjál, *Piramé!* panaszkodj, *Thisbé,*
Hogy szabados úton nem mehettek ki s bé.
Mond: minket ez háznak itt az irigy fala
Vénus bús kohába bánattal aszala.
Kedvesem, az édes csókok és a vérnek
Tiszta indulati, ó, hozzád nem férnek.

Melleyek a sohajtás és a hideg falnak
Adott csók alatt a setétbe langalnak.
Ó, te átkozott fal! átkozott épület!
Testünk temiattad most nem egyesülhet.
Ó, irigy kövei a fundamentumnak,
Miért nem engedtek hív kívánságomnak?
Ó no! mi volt, hogy két kedves kedvesének
Csókja, látására együvé mennének?
Így az irigy fallal lett panaszos hadnak
Utánn a bánat közt hallgatva maradnak,
Így az elhült falra, mikor elhallgatnak,
Sohajtással forró csókokat raggatnak.
Míg ismét örömmel más rózsás hajnalnak
Aranyos sugári más napot kicsalnak.
A harmatok, melleyek egünk hajnalának
Siralmas szeméből jó reggel csorgának,
A meleg nap szárnyán ismét a felhőnek,
Felső országába renddel mind feljönnek.
Piramus Thisbével a megszokott helyen,
Hogy most is örömmel hív szívek betelljen,
Öszveülnek, s egymás fülébe a zugnak
Hasadékján ürmös panaszokat súgnak.
De midőn végre az édes szeretetnek
Illy rabi életben már nem engedhetnek,
Okossággal módot keresnek, amellyen
Már feltett céljának kiki megfeleljen.
Rendelik tehát, hogy mikor az ég alja
Endimionjától Diánát elcsalja,
És mikor ujjai a mákos álomnak
Ajtaiknál minden strázsákat elnyomnak,
Szabadságot, mellyel itt nem élhetnének,
Egész bátorsággal másutt keresnének.
Kerüljék, hogy távol légyen ama záros
Vaskapukkal épült babiloni város,
Ha pedig a strázsák közül vehetnének
Szabadulást, - széjjel ne tévelyegnének,
Hanem csak a *Ninus* temető-helyének
Szélihez mindketten együvé mennének.
Közel egy terepély fehér szederjfának
Sűrű árnyékába mindketten futnának,
Amellynek csendesen híves árnyékában
Egy zuhogó patak folydogál árkában.
Ezen okossággal végzett feltételnek
Mondásán mindketten örömmel bételnek.
De az ígért estve óhajtott órája
Kedvek ellen Fébust küldeni sajnállja.
De végre a Fébus aranyos Ethonja
Gyöngyös szekerét a tengerbe levonja.
Már alig látszik, s a Babilon várára
Tündöklök egynéhány halavány sugára,

Melly után a nappalt kergető estvének
Homályos seregi elkövetkezének.
Végre, eljöttével a setét éjjelnek
Mindenek szomorú, bús lárvát viselnek.
Ide s tova sokat a mákos álomnak
Altató ujjai már mélyen elnyomnak.
Tehát Thisbe, látván strázsáit nyúgodni,
Kinyitván ajtait, kezde bátorodni,
És gyenge orcáját fátyollal befedve,
Otthagyja azokat már elszenderedve.
Fut a sírhalomhoz, és a mondott fának
Árnyékába gyenge tagjai nyugvának.
Öt a szerelem a nádas bokornak
Hellyén is késztené maradni bátonak,
Amidőn, ímé, egy véres oroszlánynak
Tajtékos fűvási vad hangokat hánynak,
Amelly felprédálván az ökoraklokat,
Szomjúzott, ordítva keres patakokat,
Amellyet rettenve, hogy nem vala velle
Senki, Thisbe a hóldvilágnál szemlélle.
Fut rezgő lábakon egy vadas barlangnak,
Setét barlangjába rettegve lappangnak.
Míg tántorgó lábát futni siettette,
Vékony fátyolatját Thisbe elejtette.
Ezt, - mikor a szomjús oroszlány torkának
A vizek bőséggel jó italt adának, -
Visszatér, meglátja, és a véres fognak
Tajtéki közt mérges hangok csikorognak.
Azon véres szájjal midőn elmocskollja,
Körmeivel ízről-ízre darabollja, -
Azonközben menvén Pirus magába,
Hányja-veti eszt illy kedves útjába.
Mit? mond a többek közt, lám, amit én kések,
Im, kipótolják azt a serény lépések,
Talám már az egek bút reám nem hoznak,
Vélem, hogy bánatim öröme változnak.
Hát hogy elébb-elébb lábai haladnak,
A porba nézi a nyomait a vadnak,
Mellyre rátekintvén sűrű[n], halaványra
Változott orcáját az egekre hányja.
Hát mikor a Thisbe véres patyolatja
Kétséges szemeit arra csalogatja,
Felkiált, mondván: most ezen setét éjjel
Két szerető szívet lát gyászos veszéllyel!
Ó, egek! javára pedig az életnek
Méltyobbak már ennél kicsodák lehetnek?
De jaj, mit beszéllek? mikor én vétettem,
Thisbémet, szerelmem, veszélyre kivettem
Én vagyok megölnöd, Thisbém! vagy gyilkosság!
Ártatlan véreid kezeimet mossák,

Vakmerő szavaim a halálnak adták,
Mellyek illy veszélyre sietni ragadták.
Hogy elébb kijönnék, ó, lábaim ennek
Végbevételére semmit sem serkennek.
Te, a vad ligetek s berkek oroszlánya,
Ha köszikla szíved éltemet nem szánja,
Ti vadak! mindennek aki koholója
Valék: légyetek most testem koporsója.
Ezen testet, mellyet táplála a vétek,
Mardosó kínokkal itt megemésszétek.
De mit kések? lám, a bátrak a halálnak
Rettentő színével mindég bátran állnak.
A Thisbe fátyolát illy bátor szavára
Felkapja, s akasztja azt a jobb karjára,
A mondott fához a buborék életnek
Véget vetni készen lábai sietnek.
Thisbém! szerelmem! te érted nem sajnálom,
Már nékem is éltem csak egy képzelt álom.
Így minekutánna szívből kesergette,
Számptalan csókokkal a ruhát illette.
Most, hogy válhatatlan szerelmem kitessek,
Ezen ruhát buzgó véreim megfessék.
És hogy a gyötrelmem már ne kínozhassa
Szívemet: ím, e vér e ruhát áztassa.
Ekkor hát hirtelen, minden késedelem
Nélkül, végbemegy az halálos sérelem,
Mert oldalán lévő villogó szablyának
Markolatján gyilkos kezei kapának.
Egyszerre mély sebbel általvereték a
Gyilkos fegyver által ártatlan ágyéka.
És mikor a zöldes pázsitokra annak
Gyenge tetemei hamar ledobbannak,
Pirosló vérei, amellyeket töltnek
Tagjai, széjjel a levegőn süvöltnek.
És mikor ennek a fecskendező vérnek
Cseppjei a fának ágaihoz érnek,
Amelly gyümölcsöt a vércseppek megmosnak,
Tetszenek tírusi bársony-szín pirosnak.
Azomba Thisbé, hogy ő is meg ne csalja
Kedvesét: a menést magának javallja,
És miket beszél, már feltette magába,
Melly szerencsétlenül járt vala útjába.
Hát már azon helyen, abban a cserében,
A változott színű fa tűnik szemében.
Kétséges szavakkal mond: vajon e fának
Árnyékán az elébb tagjaim nyugvának?
A patakot látom, de - jaj, egek atyja!
Rémült szemeimet ott mi háborgatja?
De midőn rettenve ártatlan barátja
Testét hív vérébe fetrengeni látja,

Hogy a nagy fájdalmak róla nem engednek,
 Haldokló szemei immár nehezednek.
 Sárga halavánnyá vált, és ajjakára
 Már alig szolgált egy kis éltető pára.
 Tagjai ennek a merő szeretetnek,
 Mint a nyári levél, irtóznak, reszketnek.
 Belől már bús szíve zavart gondolatja
 Tanácsit, mint habot tengeren, forgatja.
 Lábai messze most e siralmas fának
 Árnyékától messze most szaladhatának,
 De ismét azok a tartós szeretetnek
 Láncával mindenütt együvé köttetnek.
 Gyenge mellyét mindjárt méltatlanul verve
 Nevekedett szörnyen bús szíve keserve.
 Közelítvén hozzá, leeresztett hajjal
 Siratja kedvesét kettőztetett jajjal.
 Keserves jajjait, sok jajok között e'
 Már a szinte meghűlt sebekbe töltötte.
 Csókjait a fagyos orcákra raggatja,
 Mellyek közt illy gyászos szavait jajgatja:
 „Piramus, Piramus, kedves virágszálom!
 Hát már élted nállam csak egy múltó álom?
 Ó, szerencsétlenség bizonytalan kára,
 Mi vethette élted illy forgó kockára?
 Piramus! szerelmem, ébredj fel, Thisbének
 Zokogó szózatí téged serkentének.
 Halld kedves szavait édesed szájának,
 Hangjára, ó bár még szemeid nyílnának.”
 Haldokló szemei a Thisbe nevének
 Hallására egyszer felemelkedének,
 De ablakait a halál erőszakja
 Örökös álomra csendesén lerakja.
 Thisbének pedig, hogy könnyhullása szűne,
 Véres patyolatja bús szemébe tűne.
 Felkiálta, mondván sírva: „A szeretet
 Téged ezen gyászos ágyadba fektetett.
 Ezt (óh kedves párom) a tulajdon karja
 Énrtem e gyászos hant alá takarja.
 Én magamon semmi sérelmet nem szánok,
 Cháronhoz övele indulni kívánok,
 Sőt érzékenységim a kínos pokolnak
 Gyötrelmiből érte mindent megkóstolnak.
 Nékem is erős lesz arra gyenge karom,
 Hogy véle éltemet végezni akarom.
 Gyászbba borúlt szülék! minket ez az éjjel
 Örömünk közt láta illy szörnyű veszéllyel.
 Atyai szívetek hajoljon egy szónkra,
 Méltóztasson minket egyes koporsónkra.
 Ne irigyeljétek, hogy éltünk a párka
 Elvágván, befogja testünk setét árka.

Vénus csalárdsági akit így meglopnak,
Te gyászos fa, maradj annak itt oszlopnak,
Így a gyilkos karddal a halál bús pontja
A keserűséget vérével kiontja.”
Akkor az ő kedves Píramus barátja
Meghült testén magát gyengén elbocsátja
És gyengéd csókját nyújtván hív párjának,
Gyenge lehelleti széjjel eloszlának,
Így szerelmes teste ámbátor elhűle,
De hamvok a setét sírba egyesüle.

CANZONETTÁK
Metastasio

A TAVASZ

Már mosolyog a tavasz az ő virággal rakott ábrázatjával: már a kedves zeffirecske játszik a fűvek és a virágok között. - Megjönnek a fákra a zöld ágak, a fűvek a mezőre visszajőnek: egyedül énhozzám nem tér meg az én szívemnek békéje.

Fébus az ő tiszta sугárral a hegyeken a fagyot eloszlatta: és azok az ő zöldellő ruházatjokat vissza láttatnak öltözni. - És a patakocskák, melyek az ő partjai közt lassú zúgással mormol, az ő eloszlott nedvességével virágoztatja a szélét.

Az iszonyú vén cserfák az alpesi kősziklákra már az ő bogos gallyaikkal lerázták a tunya zúzmarázt. - A mezők seregenként piperéznek ezer rezgő virágocskát, melyeket még nem sértett meg a kegyetlen szántóvas.

Az ő kedves régi fészkeiből egész az egyiptomi fővénnyektől fogva a kis fecske jön, általjöven a tengeren. - Amelly míg repülését siettet, nem látja a függő töröket, és siet a vadász leseibe botlani.

A szerelmes pásztorleány már kinyíltabb ábrázattal fut a szokott forrásra, hogy hajait rendbe szedje. - Kijőnek a nyájak a legelőkre: siet a halász a partot, az utazó az árnyéket elhagyni.

Az a bús hajós, ki a szülőtte partokra a hitetlen hab csúf játéki közül hajótörve jött vissza, látván, hogy a' már csendes, vígan oldja fel a vasmacskákat, és emlékezni nem tud azon irtózásra, mely őbenne vőlt.

És neked, Filli, azonba eszedbe sem jut, hogy segíts engemet: mintha az én vadságom nem a te hibád volna. - De ha szabadon visszatérek az én régi békóimat előldozni, sohasem fogom többé megszorogatni nyűgökkel lábomat.

A te szerelmes szép neveddel, zöld babérrel koszorúzva, arany húrjaimat gyakran hangoztatam. Most ha keményebb léssz hozzám, az én haragom kikél hűséges szolgálatomért bosszút állani.

Ah, nem: én kincsem, engedd meg e bosszús szőkat; mert az én siralmim egy igaz szerelemnek jelei. Ha kedved tartja, szeress engemet; ha úgy tetszik, vess meg engemet; akár kegyes, akár kegyetlen, légy az én szívemnek lelke. -

A NYÁR

Megvonván már a maga adományit a tavasz, a virágok kedvese, a sárga kalászokkal koszorúzott nyár rakja felénk lábait. - És már az égő sугár alatt úgy tüzelnek a fővények, hogy a vad Cirénébe sem hevítőbb a nap. - Már nincsenek az első hajnalnak az ő híves harmatjai; már az égből többé nem hull az eső, hogy megújítsa a fűvet és a virágot.

A forrás, a folyamat nem osztogat éltetőt a földnek, mely mindenütt hasadoz az új nedvesség kívánásától. - Beporozva a napra szemközt elszínetlenedik a zöld bikkfa, mely az ő zöld áginak új díszéből gallyait kivetkezteti. - És a háládatlan nem mutat termőföldjének törzsökén kívül árnyékot: sem a naptól nem őrzi vizeit azon folyamatnak, mely őtet táplálja.

Gyengült ábrázattal, izzadt kebelrel, parasztosan elterülve alszik a már learatott gabonán a magát únt arató. - És szíves s kész kezekkel jön a szép szerelmes majorosné a forrásról, letörülni néki az ő izzadtságát. - Itt a leaprított száraz mezőn minden elevenségétől lankad az ő ura mellett a kutya, és egyet sem mér vakkantani.

Hanem szüntelen elfojtott kebelébe eresztgeti eltikkadt torkából az új szellőt, sűrű lehegéssel. Az a tinó, mely megszerelmesítette az ő tüzével a nimfákat és pásztorokat, ha a babérok derekain szoktatta magát a jól öklelődzéshez: most a folyamat partján henyén fekszik és bög és vigyázza azt a szerelmes üszőt, mely az ő bőgésére felel.

Félvén a hév sugártól a madárka, nem verdesi szárnyait: a csörgő prücsköknek engedi a bikkfát a fülemile. - Már új ruhát mutatnak a pettyezett vén kígyók, melyek öszvetekergődzvén, a mezítelen tövisek alatt szépítik magokat a nappal szemközt. A hosszú nap melegénél érzik amott a sós habokban is azoknak néma lakosi, hogy lakhelyek melegszik.

És az ő mohos barlangjuktól nem járnak többé széjjelfutkosva a tengeren: hanem a kőszalak és a keserű hínárok között feküsznek elrejtve a nappal sugáritól. - Bizony, a kízó nyár, ha én szemlélem, szerelmes Fillis, a te kellemetes szemeidet, nem olly terhes énnékem. - Vigyen engemet a vak Isten a numidák közé, vagy a jeges tengerhez, én mindig boldog leszek, én Bálványom, közel lévén tehozzád.

Ámbár elsült homlokom legyen, két görbe vállaimmal, egy árnyékos setét völgyet elfed a hegy a nap melegétől. - Ott a magasról aláfelé omolván folydogál egy ögyelgő, tiszta folyamat, amelly öszvegyülvén egy kisdéd tóban, megyen táplálva az ő zöltségét. - Ott a nap világa kétséges, mint szokott az éjjeli hóldé: sem a pásztor az alkalmatlan nyájat oda nem hajtja legelni.

És ha oda bémegy lopva a nap, a füvek árnyékit az állhatatlan szellőtől mozogni, belől a patakot csillámlani, reszketni - Ott, én Életem, együtt járkáljunk: ott énekelve csaljuk a napot: és több únalmaktól való félelem miatt ne szünjünk meg vígadni. - Hadd kettőztesse maga gyötrelmeit, aki békételen szemekkel a jövő ködei közt, siet a következőket megelőzni.

Énrám ne nehezteljen a sárga isten, engem Filissel egyesítsen ma a szerelem, és azután ontsa ki az ő kemény haragját a kegyetlen fátum, a haragos Ég. - Vajha engem ne gyötörne vagy a nagyravágyás, a gazdagság szerelme, engemet nem rettentene az alkalmatlan vénség bágyadt hidege. - Görbe a vállam, fejr az állam, fel fogom venni szokott lantomat, és rosszúl igazgatott húrjaimmal rekedt szómat egyesíteni fogom.

És e többé nem eleven sugároknál emlékeztvén ollykor magamra, azon kézre, mely engemet megszerelmesített, hideg csókokat fogok nyomni. - Igaz istenek, kik csendesen nyúgosztok az egek felett, az én Fillisemet, és az én lantomat, ah, ah, tartsátok meg kegyelmesen. - Nyújtsa osztán a fősvény párka az én napjaimat ezer esztendőre s ezerre, az én lantom és az én Fillisem mindig kedves fog lenni nékem.

A SZABADSÁG

Nicéhez

Hála a te szédítésidnek, valahára megpihenek, ó, Nice: valahára egy szerencsétlenhez kegyelmek voltak az istenek. Érzem, az ő töreiből, érzem, hogy lelkem kifejtőzött: nem álmodok most már egyszer, nem álmodok szabadságot.

Megcsökkent hajdani tüzem: és csendes vagyok, nyilván, mert énbennem nem talál neheztelést, hogy elrejtse magát Ámor. - Nem változtatok többé színemet, mikor a te nevedet hallom: mikor szemlélem orcádat, többé nem vér az én szívem.

Álmodom; de tégedet nem szemléllek szüntelen az én álmaimban; felszerkenek: és te nem vagy az én legelső gondolatom. Messze tőled elmegyek s soha téged nem óhajtlak: veled vagyok: és nékem se gyötrelmet se gyönyörűséget nem csinálsz.

A te szépségedről beszélek s mégsem érzem, hogy gyengülök: Az én kínzásimra emlékezem meg, és nem tudok neheztelni magamra. - Háborodott már nem vagyok, mikor közel jössz hozzám: az én szerelemtársammal magával tudok Rólad beszélni.

Fordíts rám finnyás tekintetet, beszélj hozzám nyájas orcával: a te megútálásod semmi sem, és semmi sem a te szívességed: - mert többé a szokott hatalmat nem tartják rajtam azon ajakak; azon szemek többé nem tudják útát e szívnek.

Az, ami most engem kedveltet és nem tetszik, ha víg vagy szomorú vagyok most, már többé nem a te ajándékom, már nem a te vétséged: - mert nálad nélkül tetszik énnekem az erdő, a halom, a rét; minden kedvetlen szállás únalmas nékem tevéled is.

Hallgass rám, ha igazán szólok: most is szép vagy előttem; de nem a' vagy előttem, kinek mássa nincsen. - És (meg ne ütközz az igazba) a te ékes tekintetedbe most látok valami fogyatkozást, melly előttem szépségnek tetszett.

Mikor a nyilat eltörtem (megvallom az én szégyenemet), azt véltem, szívemet töröm el, nékem halálnak látszott. - De a jajokból kimenni, a magát elnyomva nem látni, a magát visszanyerni kívánó mind eltűrheti.

A lépbe, mellybe botlott, a madárka olykor tollait is otthagyja, de szabadságra jut. - Azután elvesztett tollait kevés napra megújítja; vigyázóvá lesz a veszedelem által, és többé meg nem ejteti magát.

Tudom, nem hiszed, hogy elaludt bennem a régi tűz, minthogy olly sűrűn mondom azt, minthogy hallgatni nem tudok. - Az a természeti ingerlet ösztönöz engem, Nice, a beszédre, mellyért minden az ő általment veszedelmeiről beszéll.

Kegyetlen bajtége után a katona az általment haragokat így beszél, az ő sebeinek a jeleit így mutogatja. - Így mutogatja a megvidult martalék, aki a tömlöcből kijött, a fene láncokat, mellyeket húzott némelly nap.

Beszélek, de beszélésemmel csak magamnak ígyekezek eleget tenni: beszélek, de semmi gondom rá, hogy hiszel-e nekem? Beszélek, de nem kérdezem: vajjon helyben hagyod-e az én mondásimat, sem hogy csendes vagy-e, rólam beszélvén.

Én elhagyok egy állhatatlan, te elvesztesz egy igaz szívet: nem tudom közölünk először ki fog megvigasztalódni. - Tudom, hogy egy ilyen hív szerelmest nem fog többé találni Nice; míg egy más ámító asszonyt könnyű találni.

PALINÓDIA

Nicéhez

Engeszteld meg a te haragodat. Engedj meg, ó, szeretett Nice: egy szerencsétlennek hibája méltó kegyelemre. Igaz, hogy az ő töreiből, hánytattam, hogy lelkem kifejtődszött: de végtére csak hánytattam a szabadságot.

Igaz, hogy régi tüzetemet rejteni igyekeztem jelesen, mert maskaráztam haragot, hogy ki ne lásson Ámor. - De változtassam, vagy ne, színemet, ha neveztetni hallak, minden olvassa az orcámon, mint van a szívemben.

Ébren bizony minden szempillantásba csak téged szemléllek, nemcsak álmomban: mert akárhol te nem vagy. Téged rajzol az én első gondolatom. Te, ha tevéled megyek, te, ha téged valaha elhagylak, öröngtetsz engemet a kín vagy gyönyörűség miatt.

Rólad ha én nem beszéllek, únalmat érzek magamban; semmiről sem emlékezem, minden bosszant engemet. - A te nevezésedre úgy rá vagyok szokva, annak, kihez közel járok, hogy az én szerelemtársammal magával szoktam rólad beszélni.

Csak egy finnyás tekintetedtől, csak egy nyájas szavadtól én hasztalan őrzöm magamat, akár megutálás, akár szívesség - a te édes hatalmadon kívül semmi fátumjok nincs, amellynek engedelmeskedhetnének az én szívem mozdúlati.

Semmi kedves nem kedves nekem, ha tenéked kedves nem vagyok: az, ami nem a te adományod, megelégedésemre nincs. - Minden veled kedves nekem, légyen halom vagy erdő vagy rét: minden kedvetlen szállás, tőled, én Kincsem, messze.

Most beszéllek igazán: nemcsak szép vagy előttem, nemcsak az vagy előttem, kinek párja nincsen: hanem gyakran, igazságtalan az igaz, kárhoztatok minden más ábrázatukat: minden fogyatkozásnak tetszik előttem a te szépségeden kívül.

A nyilat már nem törtem el, mert hijába, az én szégyenemre, próbáltam azt kihúzni az én szívemből, és azt tudtam, meghalok. Ah, ki akarván jöni a jajokból, jobban elnyomva láttam magamat. Ah, ugyanannak megpróbálásáért többet el nem tudnám túrni.

A lépben, mellybe botlott a madárka, olykor kiveri tollait is, szabadságot keresvén; de tollait hányván-vetvén, bajait (akadályait) újíjtja: többször facit periculum fugiendi, jobban rabbá teszi magát.

Tudom, én nem ohajtom, hogy aludjon el az én régi kedves tüzem: mennél gyakrabban mondom azt, annál kevésbbé tudom ohajtani. - Tudod, hogy egy csácsogó ingerlet ösztönzi a beszédre a szerelmeseket; de azalatt, míg beszélnek, a láng el nem ment.

Vétkes bajtetele után így átkozza minden szempillantásba Márs haragjait a katona, és minden szempillantásba a Márs zászlói alá így tér vissza. Így megy a megvidúlt martalék, aki a tömlőcből kijött, viseletére azon láncoknak, mellyeket útált némelly nap.

Beszéllek, de mindenkor beszélvén, rólad beszélni igyekszem; de új szerelemre nincs gondom, nem változtathatom hívségem miatt. Beszéllek, de azután kegyelmet kérek beszédimért. Beszéllek, de egyedül vagy bírám nekem minden pontban.

Egy nem állhatatlan szívet, egy illy tettetés nélkül való bűnöst, ah, a te szereteted jőjjön először is megvigasztalni. - Az ő vétkét megbánt szerelmesébe legalább a szép Nice egy ámitó lelket, tudja, hogy nem tud találni.

Ha nékem adsz egy békeség zálogát, ha nékem visszaadod, ó, Nice, a szívemet; amennyit már énekeltem a haragról, vissza akarom énekelni én a szerelemről.

KANTÁTÁK *Metastasio*

A DICSŐSÉG TRIUMFJA

A nyúgodalmas Scyrus kedveltető számkivetésében kedvére lankadt az Ámor foglya, Tétisnek a fia: Ámornak, aki egy illy nagy foglyot féltvén szintúgy, mint véle kevélykedvén, az ő megőrzésére minden mesterségét munkába vette. Deidamiába néki ez a ravasz minden szempillantásban valami új szépséget mutogatott; minden ő mozdulásában, minden ő szózatjában, minden ő negligenciájában, kezdett szemfényjéből hirtelen egy tört villogtatni az Ákilles szívébe. Meg volt mindenfelől rakva lesekkel az egész lakóhely: minden részeiben a fényes királyháznak nem hallattak egyebek, csak szerelmes sohajtások, csak szerelmes szóbeszéddek, csak szerelmes zokogások, csak szerelmes suttogások: és az édes titkok barátnak, az erdőknek csendes árnyékiban, az csalfa szellőknek édes haszontalankodása: a víg madárkáknak szerelmes fecsegések: a csergő haboknak a partokon a kövek között eltördelődzése: az ég, a föld mind szerelmet lehellett belé. Az asszonyi ruházatban elfelejtkezvén magáról, itten húzta a napokat a megszerelmesedett hérós. Nem fegyverek és haragok, nem seregek és triumfok voltak az ő gondjai; hanem az édes invitációk, hanem a bágyadt repulsák, kuncsorgó panaszok, megújított ígéretek és bocsánatok és civódások és kecségtetések, és megbántások: és száz meg száz ezekhez hasonló gyermeki balgatagságok, a szerelmeseknek seriumok.

- Egyedül te vagy - így szóla egyszer - az én életem, és az én reményem: - és bezárta utolsó szavait egy gyenge sohajtással.

- Én lankadok, én elfogyatkozom, csak teéted - egykor mondotta - és azonba kebeléhez szorította az ő lankadásának okát.

De hogy bírjon Ámor egy szívet, melly néki van ígérve, sokáig békével a Dicsőség nem szívelhette. Ákilleshez ment, emlékeztette az ő állapotjáról, és néki szeme elibe vonta a fegyveres Ulisszest. Látására, hívására Ákilles felébredett: látta az ő balgatagságát (gyermekségét), elpirúlt a szégyenlés miatt; a bosszankodás miatt elsárgult: méltatlan (illetlen) ruháit magáról leszaggatta: fegyvert kért: és az ő elmúlt vétkeinek helyrehozására már megindult: de Deidamia odaszaladt. Halványon, féleleven, kétségbeesve, lehegve, haszontalan erőlködött sok ízbe szólani, s nem tudott a zokogásában (planctus) szót formálni (teremteni). Ah, ha szólani tudott volna az ebben a percben szerencsétlen, most is győzött volna. Igazságtalanok, óh, fejedelemasszony (mondotta néki), azok a te háborodásid (commozione d'animo). Ha vilisnek akarsz még engemet, én a veszteséget könnyen helyrehozhatom: ha hérósnak óhajtasz engemet, tûrd el, hogy én a' legyek. Isten hozzád: te mindenha magad fogsz lenni. - - Ezt a resolutus istenhozzádot a Szép nem bírhatta el: érzette szorongattatni (elfojtódni) szívét, öszvefagyott, és elájult. Ah, mi lesz Ákillesről? Babérokat és pálmát ígér néki a dicsőség: Ámor néki mutogatja az ő haldokló kincsét: egyik gyávának, másik ötet kegyetlennek nevezi: a hérós, a szerető egybezavarodnak öbenne, csatáznak együtt. Sír, zokog egy szempillantásban és agyarkodik: akar menni, és késik: indul, és visszatér; végre öszveszedi minden ő virtusát (erejét): megnyomja kebelében a lágy szerelmet (pieta, jó indulat), amelly az ő szívét olvasztotta néki; elhallgat, gondolkozik, meghatározza, nékibátorodik és elfut.

Elfutott siránkozva, az igaz, de a Dicsőséggel kísértetve, aki felszárasztotta azt a siralmat, aki triumfált Ámoron.

Ez, a nyilas istennek a szemfényvesztő (káprázó) ingerlete, aki azt felveri (provocat), meggyőzetett, aki fut tőle, az győzedelmes.

MÁRIA TERÉZIA NEVE NAPJÁRA

Hallgassatok, ó, múzsák. Minden felemeli (az igaz) a felséges asszonyért az ő könyörgéseit e boldog napon; és néktek azt megtiltotta a felséges asszony, és néktek nem szabad. Az igaz, kemény a törvény, az igaz, méltán fájhat ez nektek: de azonba ki, ki fogja ezt néktek visszaítélni? Az istenek? Mindnyájan ömellette vagynak. Az emberek? És hol találhatni, aki őtet nem imádná? A ti károtokban az égen vagy a földön akárki légyen igazságtévő (arbiter), a ti vádjaitok bukni fognak: Ah, illendő engedelmeskedni: hallgassatok, ó, múzsák.

Ne próbáljatok meg (én azt tanácsolom tinéktek), mennyit tehet azon szemöldökön egy bosszankodás.

Azon szemöldökön, mellytől függ a mérészebbeknek bátorsága; amely a szólásra vagy hallgatásra való akaratot vagy elveheti, vagy visszaadhatja. Vigasztaljátok meg végtére magatokat. Végtére leveszi rólatok a felséges asszony a tilalmat egy nagy próbatételre. Mit fogtok mondani őróla? Ki mondhat annyit, hogy az igazhoz közelítsen? És ki mondhat oly keveset, hogy ő azt eltűrhesse? Akár ilyen módon, akár amúgy, az ő tropacuminak beszéllésében mások ellen véteni s néki hízelkedni fogtok láttatni. Méltábban dicséri meg őtet akárki, és engedelmeskedik. Aki Teréziának csak felséges nevét mondja is ki, elvégzi a parancsolatot, és mindent kifejez.

Annak kimondására, mennyi babérok ékesítik a felséges asszony hajait: annak megcsinálására, hogy őtet imádja minden, az a név elég.

Az a név, amely magába foglal többet minden dicséreteknél: az a név, amely kevélyé teszi ezt a boldog időszakot.

MÁRIA TERÉZIA SZÜLETÉSE NAPJÁRA

Igaz istenek! mi lesz? micsoda gonosz lélek rejtezett ma az én lantomba? Haszontalan izzadok én már régóta azt nekiigazgatni: hijába változtatom, pengetem és tágitom a húrokat: azok mindig visszasók lévén kezemnek, mindég hűségtelenek füleimnek, visszaadnak egy oly hangot, amely engemet megzavar és stridet. De a ti ajándékokotok vólt, ó, múzsák, ez a lant. Ah, ha egy illy nagy napon engemet magamnak elhagytok; vegyétek vissza (én azzal nem gondolok) a ti ajándékokotokat.

Az a lant, ah, bizony te vagy, melly édessé tetted az én únalmit; amely minden léleknek az ő akaratja szerént; minden szívnek útját megnyitotta.

Ah, te vagy, te vagy bizony az, amely az én Szépemnek kebelében annyiszor (én arra emlékezem) az ő keménységét meglágyítottad; mennyivel vagy, ó, háládatlan lant, adósom énnékem! Hogy tégedet mindenkor fényesebbé, tisztábbá tegyelek, éretted naponként s éjtszákokonként elsáppadtam: magamat feledékenységből hevertettem éretted: az én több kedves (tener) gondjaim közt oly helyen vóltál, hogy Nicét magát szerelemfáltásra kötötted. És ma... Óh, árulás! És ma... Ó, istenek! A legnagyobb szükségben... Ah, eredj a földre, haszontalan szerszám: tégedet tapodjon a csorda: tenéked insultáljon minden pásztor: az ő töredékeny vásznát a te poros kebledbe szövje Arákne: a te régi díszedből (onore) nyoma se maradjon tebenned... Balgatag! mit mondok? Az egész vétség az enyím. Büntet az ég egy vakmerő bátorságot. Bocsánat, Felséges Asszonyom. Hibáztam: bánom: én hallgatni fogok: legyen subjectuma, ez a boldog nap, méltóbb éneklőnek. Okosabb lesz az hozzáfogásban, aki a próbatételkor mérsékelni fogja az ő erejét a kezdett dologhoz.

Nem megy egy kis fa a szelekkel ellenkezni, hogy fellázzassza haragját egy szélveszes tengernek. Legyen az ő nemes próbatétele az, hogy induljon a sós habok néma lakosinak békességét felzavarni.

I. FERENC CSÁSZÁR SZÜLETÉSE NAPJÁRA

Már az árnyékok között praevaleál a nap: kiterjeszti szárnyait az Angel Reale, és köszönti az új napot.

Ez a nap, amelly visszakerült, az a nagy nap, amilyen a nappal sugáira a te Jupitered szemeidet kinyitotta.

Ma, óh, a császári széknek őrző madara, meg illik magadat különböztetned a közörendezéstől. Ha mindenkinek szent egy császárnak születése napja, akitől a föld annyit nyer, annyit reményl; ő nem kevésbé emlékeztet érdemre tenálad. Tudod, hogy a záporok és szélveszek között, bizonytalan kóválygással veszedelmesen tévelygettél: tudod, mennyit próbáltad akkor feketének az eget, ellenségeseknek a csillagokat, a szelet hűségletlennek; és tudod micsoda készletet vissza tégedet a fészekbe.

A MENTSÉG

Nem (engedj meg nékem, ó, Klóris), én nem értem ezt a te igazágtalan haragodat. S mit mondtam osztán? Mi az én vétségem? Mondtam, hogy én téged szeretlek: én kincsemnek neveztelek tégedet. Ez látszik tenéked olly fekete véteknek? Ah, ha tégedet szeretni egy szívet vétkessé tehet, aki tégedet soha nem látott, egyedül csak az ártatlan. -

Találj vagy egyet, én szép Klórisom, aki véled beszélljen, és ne sóhajtsa, aki tégedet lásson, és téged ne imádjon, és azután haragudj énrám.

De annyi bűnösök közt csak énrám miért, miért haragszol? ah, ha szerelemre méltó vagy te, nem az én hibám, kegyetlen, az.

Engesztelődj meg, ó, pásztorleányka, jere vissza széppé tenni magadat. Ah, nem tudod, miként kivesz képedből tégedet az a harag? Nekem azt nem hiszed el? Nézd meg magadat ezen forrásban! Igaz? Megcsallak tégedet? Megesmerhetd magadat? Az a fuscum cilium? az a ráncos homlok, az a vadságos tekintet nem veszi el felénnyire a te szépségedet? Ah, vagynak a magadnak megbosszúllásába, vagynak bizony más módok. Ha azt mondani: én szeretlek téged, ha tégedet nevezni én kincsemnek, bosszantások; bosszants te is engemet: én tenéked megbocsátok. El fogom szenvedni békével én is tetőled... De te mosolyogsz! Ó, mosolygás, melly engemet ellop magamtól! Nézzed magadat, én Klórisom, nézzed mostan magadat. Lássad, milyen szépséget nevelt az a mosolygás a te ábrázatodon; most gondold meg *che faria la pieta*? Meg is vallom én, hogy egy mosolygó ábrázatnak nagy a *vantója*, ami magáról sokat ígér, sokkal biztat, kevélyé tehet, gloria, laus. De egy pietosus ábrázat, egy másik bájos (hódító, ígész).

Térj vissza ama tiszta vízben, ha csak még egyszer is, térj vissza szemlélni magadat, ó, kedves, de a pietás actusában.

Ábrázatodon akkor ezer új szépséged fog lenni: többé azon ékes sugárokat a harag meg nem fogja zavarni.

A TANÁCS

Hallgass rá, barátom, Tirzis, hallgass rá: és hidd el, hogy én tenéked szívből szólok. Szánakoztatsz engemet: reszketek érted. Ki tanácsolta tenéked, ó, balgatag, oly fixé nézni szemközt Nicének, a szemeit? Ah, nézd meg magadat szerencsétlen: az ő tőrei közé fogsz esni. Nice ékes (bizony, nagyon is tudom én azt). Nicének van a tekintetében egy nem tudom mi édes, amelly mindeneknek kedves; amellyet senki sem fejthet meg: amellynek követésére minden más vetélkedő nimfa hijjába fárasztja magát: de melly (ah te azt nem tudod), melly tiranna!

Én tudom azt, hogy a szép ábrázatot egy szempillantásban, ó, isten, láttam: és már többé azon szempillantástól fogva nem szüntem meg sóhajtani.

Én tudom azt: tudják azt ezek az árnyékos völgyek, bokros puszták, amellyek éntőlem azt a szeretett nevet tanúlták visszadogatni. Ha hiszel azon kellemetes, nemes szívű cselekedeteknek, ahonnan kecsegtetődni (adescar) látod magadat; ha azon tekinteteknek hiszel, amellyek bágyadtan és lopva merőn néznek a tiedbe: ha azon beszédre hiszed magadat, amelly oly keveset ígér, és annyit reménylét, pietosának, szerelmesnek hiszed majd te őtet: ah, bizony én azt hittem: és magamat megcsaltam. Kecsegtetés, balgatagság. Nicé nem szeret, csak az ő szép szemeinek triumfusát másokban: Nicé nem örül, csak azt látni, hogy minden nap nevelkedik köröskörül a boldogtalanok száma: az újakat csalogatja, a régieken kikap: és bizony nincs, aki kijöhessen a rabságból. Nem tudom, micsoda esméretlen mágia legyen az a mesterség, amellyel beszövevényez: tudom, hogy megvét, és megszerelmesít: megbánt és lekötöz. -

Valaha, ha tőle fellobbansz (gerjedsz) valaha, nem reménylni többé jól: mindig a te láncaidat, mindig kell szenvedni. Ha akarni fogod híven szeretni őtet, nyúgodalmad nem fog lenni: ha gondolkozni fogsz elhagyni őtet, magadat érezni fogod meghalni.

A ZIVATAR

Nem: ne háborodj meg, ó, Nice. Én nem beszéllek ismét tenéked szerelemről. Tudom, hogy néked nem tetszik: ez elég. Látd, hogy az ég fenyegetődzik véletlen zivatarral: ha az aklokra akarod visszahajtani a nyáját, én jövök egyedül ajánlani tenéked az én munkámat. Jéh! Mit félsz? Nézd, hogy egyszerre az egész ég bésetétedik; hogy a szél a port tekervényesen felveri, és az elhullott faleveleket. Az erdőnek morgásából, a tévelygő madarak bizonytalan koválygásából, ezen ritka nedves cseppekből, mellyek nekünk az orcánkra hullanak, Nice, én előre látom: Ah, nem mondtam ezt meg tenéked, ó, Nice! ímhol a villámás, ímhol a mennydörgés. Most mit fogsz csinálni? Jer: hallgasd meg: hová mégy? Nincs többé idő a nyájról gondolkodni. Ezen barlangba pihenj meg azalatt: én veled fogok lenni.

De te reszketsz, ó, én kincsem! de te dobogsz, én szívem! Ne félj: veled vagyok én: és szerelemről sem beszéllek.

Míg mennykő hull, míg villámlik, veled fogok lenni, szeretett Nice: ha az ég ismét kiderül, háládatlan Nice, én el fogok menni.

Úlj le: légy bátorságban. Ez odvas köszálnak kebelébe mind ez ideig a mennykő nem ütött; a villám be nem hatott. Ezt beárnyékozta köröskörül a babérok sűrű erdeje, amelly határokat szab az ég haragjának. Úlj le, én szép Bálványom, ülj le, és pihenj meg. De te valóba az én oldalamhoz szorítod magadat félelmesen. És (mihelyt én tetőled futni akarok) az én megtartóztatásomra a te kezeid közé fűzöd az enyímet! Rohan az ég: ne kételkedj, nem fogok elmenni: óhajtottam mindig egy illy édes szempillantásomat. Ah, vajha a te szerelmednek

gyümölcse volna, nem a te félelmednek! Ah, engedd, ó, Nice, ah, engedd legalább kecsegtetnem véle magamat. Ki tudja? szerettél talán engem mindeddig. A te keménységed magad tartóztatása volt, és nem megútálás; és talán ez a rendkívül való megijjedésed praetextus a szerelemre. Szólj? közelítek az igazhoz? Te nem felelsz! Lesütöd elpirúlva az orcádat! Elpirúlsz! Mosolyogsz! Értem: értem. Ne szólj, én reményem: az a mosolygás, az a pirulás eléggé mondja.

És valóba a zivatarok közt találtam meg a csendességet. Ah, ne jöjjön vissza már soha többé a tiszta nap.

Ez az én napjaimnál, ez a tisztább nap: élni így akarnék; akarnék így meghalni.

A SZERELEMFÉLTŐSÉG

Bocsánat, szeretett Nicé; szép Nicé, bocsánat. Gyötrelmemből (az igaz) mondtam, hogy hűségtelen vagy: Útálom a magam gyanút, a magam kételkedésimet. Soha többé a te hívségedtől, soha sem fogok félni. Azon szép ajjakokra esküszöm azt, ó, én kincsem, amelyben az én fátumaimnak törvényjeit imádom.

Szép ajakak, mellyeket Ámor formált a maga fészkének, nincs többé félelmem: hiszek néktek: magamhoz bízok: megesküdtek az engem szeretésre: nékem az elég.

Ha visszatérek panaszolkodni, hogy Nicé engem megbántott; értem többé ne tündököljön a nappal világa. Bűnös vagyok, nem óltalmazom magamat: büntess meg engemet, ha akarsz. Valóba az én félelmem valamely mentséget érdemel. Tirzis téged imád: én azt tudom: te azt tudod: övéle külön beszéllve talállak téged: az én érkezésemre te karmazsinná leszel, ő halovánnyá lesz: háborodva mindketten kolduljátok a szokat: ő lopva néz tégedet és te elmosolyodsz... Ah, az a mosolygás, az a véletlen elpirulás, tudom, mit akar mondani. Az első ízben épen, mikor én a szerelemről beszéltem Néked, így pirúltál el, így mosolyogtál, kegyetlen Nice, és én panaszolkodom kínomban? és te nem árúlsz el engemet? Hívségtelen! háládatlan! Barbara! Ah, jaj! Megesküdtem, hogy bízok magamnak, és íme, visszatérek a kételkedésre! szánj meg, én kincsem: balgatag vagyok: hijjába esküdtem meg, de gondold meg végtére, hogy a szerelem bódulttá tesz engemet: hogy nem én vagyok az első, aki hijjába esküszik.

Megesküszik a hajós, hogy a tengernek többé nem ad bizodalmat: de ha csendesnek látja azt, fut újonnan a tengerre.

Hogy nem bánik többé fegyverekkel, megesküszik olykor a katona: de ha egy trombitát hall, már nem tudja magát megzabolázni.

AZ AKADÁLY

Dagályos csermelyecske, mi nevelte meg néked új habjaidat? állítsd meg folyásodat: én Klórishoz megyek: nyisd meg az általmenetelt, Klórishoz megyek én.

Már engem (vígyáz) vár a másik parton: csak engedd meg (bocsáss el), hogy én menjek őhöz: azután borítsd el özönöddel az én mezeimet, mégsem fogok panaszolni rád.

De te nevekedsz azalatt: a nappal közelget: imhol a hajnal: Klóris vár engem, és én tartóztatom mégis magamat. Irígy folyamat! És mikor érdemlettem illy nagy haragot? Én a te partodtól eltávoztattam a csordákat, én megtiltottam Fillisnek és Likorisnak csak a te széled virágait: én gyakran, háládatlan, hogy ne fogyasszam vizeidet (istenek, azt tudjátok), egy-két

cseppet megvontam az én szomjamtól. Hogy esmeretlen nem vagy mások előtt, az én verseimnek munkája az. Ha árnyékosan lépsz a nyári hévségek alatt, én a te partjaidon, én neveltem tenéked a babérokat. Akkor nehezen nedvesítettet meg az kevésbé lejjebb nyomtatott fővenyt: egy kisdéd ágacska levettétvén a széltől, egy szomszéd fácskáról, elég akadály vala a te útnak! És most folyóvízzé változván, vízzel és habbal duzzadván, csörögve (strepitoso, csörgő lármával) kitekered a fákat és köveket, bosszankodsz a partokra; nem hallgatsz rám, és még.

De vissza fogsz térni kevésre, pauper rivulus, zúgni a poros part köveccei között.

Általmegegyek rajtad per jocum: széjjel fogom azon habokat zavarni: zavarossá foglak partjaid közt tenni, mikor a tenger felé még.

A HALÁSZAT

Már az éj közelget: jer, ó, Nicé, szeretett kincsem, a csendes tenger friss szellőit ismét szívni. Nem mondhatja meg, mi a gyönyörűség, aki nem nyugoszik e fővényeken, most mikor egy csendes zeffirecske édesdeden göndöríti a tengert. Hagyd el egyszer, ó, Nicé, hagyd el a te kunyhóidat. Már az erdei szállás nem egyedül való helye a gyönyörködésnek: ezek a habok bírják azoknak kedveltetőségeket is. Itten, ha kifejti az éj fuscus kárpitját, az éggel vetélkedő tengerben tündöklőbb, szebb csillagokat sokasodni, és a hideg és setétellő habon látni fogod általrumpálódni a sűgárokat és szikrázni a hóldat. Szűnetlen egy retorta concha hangján, amelly semmibe sem enged a megviasszozott zabszáraknak (ha nem akarod az én gyötrelmeimet), Tétisnek és Galatéának s Glaucisnak és Dórisnak fogom előtted énekelni a szerelmeit. Te a tengerről szemlélni fogod a szomszéd réten legelni a lágy füvecskéket, a te kedves báránkáidat, mellyeknek nem árt a nap az ágak között. És a kárával és a hálával az alatt a halakat leshetni fogod: és lenni fog az én Nicém pásztorleány egy szempillantásba (percebe, egyszerre) és halászleány. -

Nem fognak többé a hínáros köszalak között elrejtve lenni a halak. Mindnyájan a keserű habokon, mindnyájan csoporttal fognak jöni törei közé az én kincsemnek.

És nedvesded leányai a rezgő kristályoknak, a halavány csigáknak, a tündöklő koráloknak (NB. Vide Dizzionario.) néki halmazni fogják a kebelét.

A TAVASZ

Ó, istenem, Fileno, ó, istenem! Kezd a mező újra zöldelleni. Szokott ruháit ismét felöltözi az erdő, és már fűni éreztetik a tavasznak követje, egy alkalmatlan zefír. A mezőre, a fegyverekre, ó, isten! már tégedet visszahív az újdön kikelet: a te kincsed nélkül hogy foghatsz élni, szegény Iréné!

Barátságos szellők, ah, ne fűjjatok, könyörülván a szerető Irénén; kedves plánták, ah, ne jöjjetek vissza olly sietve germinálni.

Minden virágnak, amelly színesedik, minden zefirnek, amelly fű, mennyi, ó, isten, mennyi sóhajtasokba kell kerülni az én szívemnek.

De ki volt az a kegyetlen, aki először formált az ártatlan acélból halál szerszámait, és egy mesterséget kegyetlenséggé tett? Nem, nem bírt az a szív emberiség ideáival, szeretet érzéseivel. Micsoda eszelősség! Micsoda dühösség! Utánna tenni egy gyenge szerető szépségeit

egy kegyetlen ellenség fenyegetésinek. Ah ne, Filenó, ne hagyd magadat elámíttatni. Ha annyira kedvellője vagy már a hadnak, vannak tulajdon csatái a szeretetnek: minden szerető katona. A szeretet miatt is fázni és izzadni: a szerelembe is szükséges a tapasztalás, elmésség (vagy: fortélyosság), mérészség. A szeretetbe is vagynak ám mind lesek, mind deprehensiók, mind ostromok, mind oltalmak, mind triumfusok, mind *cládesek*, mind békességek, mind haragok. De a haragok mulandók (fugaces), de kedvesek a békességek: de egy meg nem különböztetett triumfus egyenlőképen juválja a győzött és a győzöttet. Sőt magok a gyötrelmek - - - Ah nekem! Mit hallok? Imhol a trombita. Ah, ez a jele a menetelnek. Állj meg, háládatlan! Miért futsz annyira? Nem: a te pálmáidat nem kívánom elragadni tőled: kicsint kérek, ó, kegyetlen: tekints reám; és menj.

Eredj, de tartsd meg, kedves, a te napjaidban az enyimeket; eredj, jöjj vissza, mint enyim, ha tudsz: de jöjj vissza győzve.

Gondolkozz, akárhol légy, olykor az én gyötrelmimről; és mondjad: a hív Iréne, ki tudja, ha él-é még?

AZ ÁLOM

Valósággal álmomban néhányszor legalább eljön az, aki engem megszerelmesített, az én gyötrelmimnek vígasztalására. Tedd, Ámor, ha igazságos vagy, valóbbakká az én álmaimat: vagy ne ébressz fel ismét engemet.

A magános forrás szélén leülvén az első virradáskor, ó, Fillis, azt álmodtam, hogy tevéled vagyok. Álmodtam, de olyan móddal, hogy nem hittem, hogy álmodok. A madarak csevegését, a vizek tördelődzését és a levelek suhogását, úgy tetszett nekem, hogy hallom. A te szép szemeidnek fényjére, amint szokott szokás szerint, az ő szokott dobogási között volt az én szívem. Csupán csak, hogy tégedet, ó, isten! hozzám kegyesnek láttalak, amilyennek még sohasem láttalak tégedet; arról, hogy álmodok, néhányszor kételkedtem én: milyen szokat hallottam! Micsoda édes neveket nyertem, kedves, a te ajjakidról! Azon puha, rezgő sugárakban milyen gyenge érzéseket olvastam én! Ah, ha szemlélhetnéd, mennyivel szebben ragyognak a kegyesség villámjai között a te szemfényeid, soha hozzám olly kegyetlen nem lennél, ó, Fillis! Millyenné lettem én akkor, azt, amit én akkor gondoltam, azt, amit akkor mondtam, előbeszélni nem tudom: tudom, hogy a te kezeden eleven tejére én ezer csókokat nyomtam; te egy kellemetes pirossággal mázoltad bé orcádat. Mikor véletlen meghallom egy közel levő bokornak az ágait verődni: arra fordúlok, és a közepébe elbújva kapom Filenó szerelemtársamat, aki az irigy méregtől kékülvén ábrázatjában, az én titkaimat szemlélte. A rajtakapattatás és a harag közt lángaltam: nékirázkódtam egy szempillantásban: és rövid volt álomba is az én megelégedésem. Elment az árnyékkal, az igaz, a csalattatás és a gyönyörködés: de az én tüzem, ó, isten! én szívemnek bálványja, az árnyékkal el nem ment.

Ha valaha egy pillantatig, álmodva, én boldog vagyok: azután megnevekedik az én gyötrelmem, mikor visszatér a nappal.

A NÉV

Írom tebeléd szeretett nevét annak, akiért én elfogyok, Napnak kedvese, boldog babér, amint Ámor azt belém nyomta, énbélém (vagy: nékem).

Amint te tartod minden te ágadát, tartson Klóris nekem állhatatosságot: de ne legyen az én reménységem terméketlen veled együtt. Most, szerencsésített növény, most valóba kevélyen árnyékozhatod bé a levegőt ujdón fürtjeiddel: most nevedetni fog törzsököddel az az édes név. Tégedet a tiszta vizeknek lakó nimfái, tégedet a meredek kőszikláknak lakó nimfái és minden más mezei istenségek az esztendőnek megújulásakor víg táncsal megtisztelni jönnek majd. A gallyas népnek birodalmát most neked fogják engedni, alád adván magokat, nemcsak a tölgyfák, a jegenyék, a görcsös róbuok, a mérész fenyők; hanem az édomi pálmák, az alpesi cserek is. Én más ággal a hajamat körülkeríteni nem fogom: nem fogok énekelni, hanem ha ülvén a te árnyékok alatt: az én szerelmem titkait csak néked fogom megbízni: egyedül te fogod ajándékait az én kincsemnek, te az ő haragjait is, te fogod tudni az én vígságimat és az én gyötrelmimet.

Teérted ékesüljön mindég az ég a barátságos áprilistól; s a te nemes árnyékokban ne nyugodjon kegyetlen nimfa, hirtelen pásztor.

A te zöld leveleid között gyászruhájú madár ne pihentesse repülését: és csak fülemile rakja ott a fészket.

A VISSZATÉRÉS

Micsoda új, Iréne, ez a szokatlan hidegség? A te Filénód egy kínos barbarus eltávozása után tehozzád visszatér; és így fogadod őtet? Ugyanaz vagyok én; te ugyanaz nem vagy. A te ábrázatodon van egy nem tudom mi új; kegyesnek hagytalak tégedet el, kegyetlennek találalak tégedet. Mi volt? Kétkedsz talán az én hívségemről? Hazug nyelve valami gonosz szerelemtársnak vádolt el tálam előtted engemet? De Iréne az én hívségemnek annyi próbáira, Iréne megesmér engemet; és Iréne azt hiszi? Ah, nem: többet higgyél a te szép szemeidnek, mint a szerelemtársaknak. Azok a szemek ezen léleknek sokkal hűségesebb kikémlelői: figáld azokat (mereszd) az én orcámba, és azután ítélj meg (végezz).

Ki fogja valaha tudni e szívnek titkos útait, ha ti nem tudjátok azokat, szép szemei az én kincsemnek?

Ti, akik az első szempillantástól fogva, mikor szerelmessé lettem, az én keblemben elrejtett szerelmet megesmértétek. Ah, melly együgyű vagyok én! Én az én bajaimnak okát másokban keresgélem, és azt őbenne találom fel. Nem szerelemföltő bosszankodás: kevélység az ő keménysége. Igen szép volt Iréne az én elmenetelemtkor. Meggondolta akkor, hogy megőrizze az ő nyereségeit, és tálam nem utolsó volt azok között Filénó. Most az én szerencsétlenségemre úgy megnevekedett a szépségben, hogy a szeretőknek serege csaknem végzetlenné lett. Ki maga kincsenek, ki maga életének, ki maga istenasszonyának nevezi őtet; egyik: beh kínozz, másik mondja: beh fogyatkozom (halok): dicsérik certatim, ez piros ajkaidat, amaz feje (hószín) kebelét. Fordítson egy tekintetet: ezeret szorít meg az elhalványodásra: mosolyogjon: más ezeret erőltet a sóhajtásra. Észreveszi a maga hatalmát: tetszik: és azalatt, míg birodalmának terjesztésére adja csak magát, kevélységgel lévén tele, a szegény Filénóra alig emlékezik.

Ah, emlékezz rá, óh, szép Iréne, hogy állandóságot esküdtél nékem: ah, térj vissza, szeretett kincsem, ah, térj vissza első szerelmedre.

Micsoda vigasztalás marad, ó, isten, nékem? Ki lesz az én reménységem? Kiért kell nékem élnem többé, ha nem enyim többé az a szív?

AZ ELSŐ SZERELEM

Ah, nagyon igaz. Az a szerelmes égés, melly másnak felhevítette először a kebelét, soha teljes életében soha el nem alszik egésszen. Van egy leselkedő tűzhely a hamú alatt elrejtve. A maga kényjére látszik olykor, hogy bánhat azzal akárki, anélkül hogy sérelem maradjon (supersit) miatta fenn: de ha egy szellő azt megüti, ímé, felgerjedt.

Csak hogy egy szempillantásig szemléljem én az én szép ellenségemet, a régi édes lángot érzem keblembé kifesleni.

Visszatérek az én sóhajtasimra: Szerellemmel öerte haldoklok: az én fátumomat imádom szemeiben az én kincsemnek. Nem is csak, mikor őtet szemlélem, égek Nicéért: akárhová fordítsam magamat, én találok eledelt az én tüzemnek. Amott arra emlékezem, mikor szerelmesített meg engemet: ott az jut eszembe, mint esküdött nékem hűséget: egyik hely, ó, isten! az ő keménységeit, másik hely az ő gyengeségeit hozza elmémbe: ez egy harcnak eleven képét téríti gondolatomba énnékem; amaz egy békességét. Mi több? Magok azok a nimfák, akiket szerelmesen szemlélgetni járok, hogy magamat eláltathassam (megcsalhasam), cselekszik, hogy én gondolkodjam az én kincsemről. Szilviának vagy Klórisnak kellemeit néhánykor szemlélem: a haját, a homlokát dicsérem olykor: de valahányszor ajjakam ezt mondja: ez jeles, ez gyönyörű, Nice (azt feleli szívem), Nice szebb.

Szép lángja az én szívemnek. Csak teérted esmertem meg a szerelmet; és csak téged kívánlak én szeretni.

Nem panaszkodom a fátumra: édes állapot születni csak a Nicéért való sohajtásra.

A FÉLÉNK SZERELEM

Mit akarsz, én szívem? Mi támasztja fel tebenned azon eddig nem esmért zűrzavarokat? Most kiszélesítéd magadat és az én szoros kebelem nem elégséges tégedet egészen befogni. Most öszveszorítod magadat, és nem talállak meg tégedet a kebelemben. Most fázol, most égysz, most a lángnak és a fagynak csudállatosan egyesedett extremum effectumit tapasztalod. De mit akarsz? Kínlódol, vagy örülsz? Mersz, vagy félsz? Ah, azt tudom, emlékezem arra a napra, arra a szempillantásra, mellyben én, vigyázatlan, láttam egy kellemetes szemben szikrázni azt a fáklyát, mellyről most meggyúladtam. Ah, valóba nagyon tudom azt. Én szívem, értelek tégedet.

Értelek tégedet, igenis, én szívem. Illy nagy dobogással tudom, hogy panaszkodol, hogy szerető vagy.

Ah, hallgasd el a te fájdalmaidat: ah, törd el a te kínodat.

Hallgasd el azt: és el ne árúld az én indulatimat.

De mit! Hallgatva lankadnod így kellene mindég? Ah nem; a merőknek kedvez Amor. Tudja meg az én kincsem, hogy én őtet szeretem. És azt tudja meg éntőlem. Meg fogom mondani, hogy az ő szemei bűnösök az én merészségembe: hogy a természetnek a törvénye kérni szánakozást. Meg fogom mondani. - De ha a kevély megharagszik rám? És ha engem elűz? Ó, Istenek! Akarnám megmondani néki, hogy én őtet szeretem: és nem akarnám.

Csendes zeffirecske, ha megtalálod azt a kedves tárgyat, mondd meg néki, hogy sóhajtas vagy; de meg ne mondd néki, kié.

Tiszta patakocská, ha valamikor elébe vetődöl néki; mondd meg néki, hogy sírás vagy. De ne mondd meg néki, micsoda szem nevelt téged meg ennyire. -

A SZERELMEK FÉSZKE

Ha elég néked, hogy én téged szemléljelek, azt megnyerted, Iréne barátném: ha azt akarod, hogy a szerelem miatt sóhajtsak, nem próbálom (ne próbáld) azt: haszontalanság (hijába). Szép vagy; szerelemre méltó vagy; ékesnek látszol az én szemeim előtt: de énértem nem láncok, csak a szépségek és az ékesség.

Ha én nem fogadom el azt a helyet, amelyet ajánlasz nekem a te szívedbe, adakozó Nimfa, kárhoztatni engemet nem tartozol. A szerelmeknek rendkívül termékeny egy fészke az Iréne szíve. Egyik alig kezd szárnyain tartózkodni: a másik siet már a héjéből kibújni. A felnőttek eledelt adnak a születőknek: és bizony ezek nem sokáig lesznek alumnusi. Nevelkedik a sokaság annyira, hogy már csaknem végzetlen, hogy annak megszámlálásában megbódulna Árkítás. Van minden színű. Egyik a violákat készíti, látszik, hogy fejti ki tollain; másik a lilio-mokat: vagynak feketék és pirossak: végre vagynak hamuszínűek (hamvasok). Látni, hogy nem szebbek az aranyosok, de ezeknek minden más enged. Továbbá mindnyájan ellenkezők humorokra nézve egymás között. Egyik gondolkodik és hallgat. Másik szabad és fecsegő. Egyiknek a maga gyanúi; a másiknak a maga gyönyörködései vagynak lefestve tekintetén. Ki könnyörög, ki fenyegetődzik, ki kér: ki ragadoz: ki óhajt, és nem mér: egyik az ívet ragadja (lopja), a másik a fáklyát a vetélkedő társától, a másik a szemkötőt. Leselkednek egymás után; és ölelkeznek szünetlen. Egyik a másiktól fél; gyűlölik egymást halálból; és együtt vagynak. És ennyi zsinat közt reményletted, hogy én tartózkodni fogok? Reményletted haszontalan. Én nem szeretem oly kevéssé az én nyúgodalmamat. Azt az unalmas csivogást, azt a szüntelen való fecsegést, azt az alkalmatlan repkedést az én szemeimbe csak egy szempillantásig sem tudnám majd szenvedni: Higgy nekem: mindketten jobb lesz külön lennünk. Te keress én-nálam kevésbé komorabb vendégeket: én egy csendesebb szállást fogok keresni. Mindenikönnk igyekezze (continuet) azt a módot követni, amely néki jobban tetszik: te tartsd meg a te fészket: én az én békeségemet.

Sokkal édesebb lesz a te állapotod (fátumod) az enyímnél: te a te Geniusodat jobban megeléghetheted (kifizetheted) majd, mint én.

Te a szeretőket együgyűeknek, én az én kincsemet hűségesnek kívánnám: és együgyűek annyian vagynak, de a hűség hol van?

A VACSORA - FABULLHOZ

Catullus

Nálam jó vacsorád leendő, Fabullom,
Egy-két napra, ha megsegít az isten.
Ha gazdag vacsorát hozol magaddal,
És fog jönni veled fejez lányka,
Jó bor, tréfa, egész sereg kacajjal.
Ezt, mondom, ha hozol, Fabull barátom,
Lesz itt jó vacsorád; mivel Catullod
Erszényét merevül beszötte a pók.

Ellenben veszel itt csupán szerelmet,
S édesebb, gyönyörűbb ha még van ennél:
Mert lánykám kenetét adom tenéked,
Ezt adták neki Vénus és Cupídók:
Mellyet hogyha szagolsz, az égre így nyögsz:
Hogy téged merevül teremtsen orrnak.

A MACSKA ÉS A SAJT

Roberti

A szem-fül majoros első szunnyadásába
Zörgést és csörömpölést hall a kamarába,
Észreveszi, hogy egy egér az ajtósark felől
A polcon a kövér sajtot rágicskálja belől.
Egy vén macskát felvesz a patkáról és saját
Éles-házába veti, rázárván ajtaját.
A jó macska a kártékonyt mindjárt kivégzette,
De osztán a sajtot is mind egy cseppig megette.

Egy torkos pajtásod néha tesz több kárt,
Mint amennyit rabló ellenséged árt.

A MADÁR A SZABADSÁGBA

Roberti

Semmiel sem gondolván már
A szabad berekbe,
Gyönyörködik egy víg madár
Játékba, énekbe.

Ha virágos réteket lát,
S talál híg kútfőre,
Csattogtatja tarka szárnyát,
Fut mind a kettőre.

Mindég ugrál, csevegve zeng
Szabad társaságba,
Mérték nélkül örvend, kereng
E víg multságba.

Nem tartja meg se völgy, se hegy,
Elmerül a jóba,
Egyszer a sűrű zöldnek megy,
Akad a hálóba.

Veri szárnyát, s imé, nyakát
Kiszegi egy legény:
Akkor, hogy ő bolond volt hát,
Megesméri szegény.

Mondják, hogy halálakor is
Nyögését hallatta,
S hogy a nyögés közben Klóris
Szép nevét jajgatta.

A szabadságnál nincs szebb kincs,
Úgy é, ifjak, vélünk?
Igen, de károsabb sincs,
Mihelyt visszaélünk. -

TUNC ETIAM MORERIS?

Scaliger

Hervad a Pindus, maga Tempe szárad,
Sok folyó könnytől Aganippe árad,
Sírnak a Múzsák, maga sírva szól, óh,
A nagy Apolló.
A serény hír is szaporább menéssel
Repdes, bús szárnyát szomorú veréssel...

A FÉLÉNK SZERELEM

Metastasio

Értelek én, szívem, jól!
S tudom, e dobogás
Azon tett zokogás:
Hogy szeretsz magad.
Ah, hallgass fájdalmidról!
Ah, tűrd el kíaidat!
Hallgass, indulatimat
El ne árúljad!
De mit? - hát hallgatva emésztődjünk mindég?
Ah, nem, a mérőkön segít Ámor s az ég.
Tudja az én kincsem, hogy én megszerettem,
És azt tőlem tudja, én megjelentettem. -
Megmondom, hogy tüzem szemeit vádolja.
Hogy a könnyörülést a természet szólja.
Megmondom - A kevély hátha megneheztel,
Hátha kiver? S kemény szitokkal ereszt el.
Óh egek, mondani akarom is, nem is,
Hogy én őt szeretem, ah, íme, félem is!
Csendes kis zefirecske,
Ha rád talál ama szépecske,
Mondjad, hogy sohajtás vagy,
De meg ne mondd, kié.
Tiszta kis csermelyecske,
Ha ő elődbe akad,
Sírásnak mondd magad,
De meg ne valld, vized illy nagy
Vízzé mi szem tevé.

A TERMÉSZETTEL VALÓ BARÁTSÁG ÉS TÁRSALKODÁS

Sander

Annak, aki országát
Felemelte az égbe,
Székinek méltóságát
A fényes messzeségbe,
Ki a sok csillagokat,
Mint egy dicső remeket
Bírja, s a mély poklokat:
Teremtés! mondj éneket!

Nagy munkáinak körül-
Véve seregeivel,
Lelkem lát csak egyedül
Szépséget szemeivel,
Teremtett, hogy csudáljam
Mindenható nagyságát,
Esmérjem és háláljam
Végzetetlen jóságát.

Hogy tűndököljön szépen
Zsámolya e felségnek,
A fényes egek ott fenn
Ezer napokkal égnek.
Melly sok tűzzel ékesült!
Miként csiklándoztatja
Szemünket a dicsőült
Egeknek báltoztatja.

A föld minden határa
Csudákkal megrakatott,
Egy is ember javára
Anélkül nem hagyatott,
Az egeken a napot
És hódat ő vezeti,
Mellyek által a napot.
S éjjelt gyönyörködteti.

Ah, Isten! vajon élve
Ki közelít fényedhez?
Még az angyal is félve
Járulhat felségedhez!
E földnek homályjáról
Halld 'rebegő nyelvemet
S vedd setét határáról
Reszkető énekemet!

Majd mikor amaz órán
Tekintem bámulással,
Hogy e világ szaporán
Elmúl nagy ropogással,
Mikor e föld hirtelen
Tördelékké változik,
Szemed előtt megjelen
Lelkem s néked áldozik.

HYMNUS

Sander

Mondj, teremtés! dicséretet,
Akinek lábainál
Az üregbe függesztetett
Sok millió világ áll.
Ki ezeket amaz üres
Éjszakából kivette,
És vélek a nagy ég széles
Környékét béültette.
Imádd azt, ki gondolkozott
Tefelőled akkor is,
Míg az életre nem hozott,
Sőt nem vóltál csak por is,
Ő már bóldog lakásodra
Hazát formált, amelyben
Gyönyörködnl, mint számodra
Kipallérozott helyben.
A Teremtő hatalmának
Theátruma, magos ég!
Mondd: hogy e világ urának
Nagyságában nincsen vég.
Ti csillagok! a nyugtató
Éj tüzes címerei,
Ti vagytok a Mindenható
Nagyságának jelei.
Repül a föld határain
Túl a világ végire,
A hajnal bársony szárnyain
Méltóságának híre.
Az ő parancsolatjától
Vár a szabad szél is szót,
Mindent felforgat és feldúl,
Ha felnyitja az ajtót:
De ha hallik csak egyetlen
Parancsolatja hangja,
Bézárja ötet ismétlen
A hegy tagos barlangja.

Szóll ő és mindent béterít
Az éj setét kárpitja.
Szóll ő és új napot derít,
Az ég zárát felnyitja.
Az ő haragját hirdetik
A komor mennydörgések,
A földet megreszkettetik
Rémítő dördülések.
A földnek kemény csontai,
A kősziklák, repednek,
Ha napkeletről nyilai
Napnyúgotra lövődnek.
De ki meri azt magának
Vakmerően ígérni,
Hogy kész az Úr nagy vóltának
Mélységeit megmérni?

A REGGELNEK LEÍRÁSA

Alcaicus és Alcuinus versek

Sander

A reggel immár hogy mosolyog! s körül
A föld határán játszadozik s örül:
Örvendez a Mindenhatónak,
S áldja kegyelmet az Alkotónak.

Hát nossza! hadd el álmodat; állj elől,
Természet! és mondj éneket efelől,
A tenger, ég, föld zengedezzen,
S a zefirus vele lengedezzen.

Buzduljatok fel hát ti is, állatok!
Áldásban legyen nagy neve nálatok.
Háláadó szívem! siessél,
Térde elébe borúlva essél.

Ím, a setétes éjszaka már szalad
A völgyeken! s majd jó tova is halad.
Ezt a piros hajnal ijjeszti;
S tengerek öblibe e' s ijjeszti.

Az éj alighogy másuva költözött,
Szép fejéreslő ingeket öltözött
A felkelő természet. Ebben
Láttatik ezzel is ékesebben.

Aurora, amint fényje megütközött
A harmatos fűn, a ligetek között
Villámlik. A nap megferesztett
Fényt mosolyogva felénk eresztett.

A szép virágszál mint piperézgeti
 Mézes palástját, s fel-felemelgeti:
 Itt úgy ragyognak a kaszállók,
 Hogy ma vélek szerelembe szállók.

Hol sok patak foly s mentibe csergedez,
 Mellyet felülről tükör-üveg fedez.
 Közül smaragd s kristály mulatnak
 S gyöngyszemet a kövecsek mutatnak.

A felkelő nap szép arany ujjain
 Lantját kitartván, pengeti húrjain
 Vig énekét. Mennybéli jószág!
 Téged imád ez! Örök valóság.

Te vagy csupán az, akire gerjede
 Buzgó szerelmem; s mennyire terjed ez,
 Mutatja szívem s e két sor ének,
 Mellyeket ajjaki szentelének.

Ahányszor a hegy bércei intenek:
 Szívem s szemem rád egybe tekintenek.
 Még a nap is jól fel ne keljen,
 Már citerám neked énekeljen;

Mert addig, amíg szent neved áldhatom,
 Boldog vagyok, jóvóltod imádkhatom;
 Sőt hogyha kell érted halálom,
 Abba egész örömöm találom.

DÉL

Sapphicus versek

Sander

Nagy az Úr, s jó a seregeknek atyja;
 Aki szült mindent s maga tartogatja.
 A kerek föld s ég csuda báltozatja
 Ezt mutogatja.

Tízezer földnek ki midőn kiálta,
 Fényben öltöztén szaporán kiállt a'.
 Aki e sok száz s ezer ész csudálta
 Fényt kitalálta.

Híves árnyék! friss kebeledbe dülök,
 Flauta s vig versek helye ez; leülök,
 Minthogy a nap s vers tüzivel hevülök,
 Míg nekihülök.

Bámuló elmém s szemem ácsorognak
 S a kies karton legelőn forognak,
 Ahol a csergő patakok csorognak,
 Öszvemorognak.

Játsznak a szellők s leveles tetőket
Másznak s a naptól elalélt mezőket
Értetik híves italokkal, őket
S a delelőket.

Néha a nyárfák tetején csatáznak;
Most virágos, zöld ligeten cicáznak;
Majd kelepcével s kézível komáznak
A buta váznak.

A kalászkok már az ugarban érnek,
Dús szemek tán ősz fejeken se férnek.
Sokba kik fogytát eszik a kenyérnek,
Lelkeket érnek.

A juhok mind a hegyeken akadtak,
Vagy nyakokban tán emezek szakadtak,
S nékik amelly szép vizek ott fakadtak,
Tükröket adtak.

Partjokon a kis halak elmerednek,
Szálka - páncéros - kecsegék ferednek;
Vagy ha a víznek sebesenn erednek,
Eltekerednek.

Vajha én mostan csupa szív lehetnék!
Bölcs Teremtőm! tán eleget tehetnék!
S hogy ezekből több örömet vehetnék,
Arra mehetnék.

Hadd epesszék hát magok a bolondok,
Túrjanak port mint valamelly vakondok;
Róllatok végképp hanem én lemondok,
Ostoba gondok!

Víg öröm! virtus szerető barátja,
Végy öledbe, óh igazak sajátja!
Aki a jajt s bút valamerre látja,
Futni bocsátja.

Jer! gyönyörködjél Te, ki táborában
Szenteidnek laksz, s vele sátorában
Részesülsz gyakran örömök borában
Verse sorában.

A nap a kunyhók tetejit haladta,
E világ üstjén tüzel, ég alatta;
Vagy ha a gyeplút Phaëtonnak adta,
Öszveszakadt a'.

Éget a forró homokok fővényje,
A juhásznénak csuda főzeményje
Szolgafán függ s forr. Ropog, ég sövényje
S szurtos edényje.

Minden ég. Szívem de szerelme hatja
A Teremtőnek; s tüzel indulatja,
Benn imáadásnak buzog áldozatja
S versnyi falatja.

Mennyben éneklő seregek vezére!
Elhiszem, nótám füleidhez ére.
Kedvesen vedd, még ha ma visszatére
Tiszteletére.

AZ ESTVE

15 lábú versekben

Sander

Édes estve! melly lefestve ülsz az egek felhőjén,
Nézelődöl s leskelődöl bársony-szín könyöklőjén.
Ki a szikkadt és eltikkadt világot feléleszted,
A megfáradt és elszáradt földet gőzbe fereszted.
Mit vársz ülve, fuss repülve a Zefirus szárnyain,
Jőjj a kellő híves szellő ingadozó vállain,
Valahára hozd el már a suttogó alkonyodást,
Adj az elhúnt s dologba únt természetnek szunnyadást.
Már körüljárt a nap s mindjárt a nagy tengerbe csúszik,
Holott este forró teste híves lepleken úszik.
Ezt ahova ide s tova ezer fáklyák kísérik,
S ragyog az út, még oda jut, a lángok egymást érik.
Gyengén leheg, alig piheg s tán már elszenderedett,
Minden erdő, forrás s ferdő álomba keveredett.
Azt, mint rengő, a kerengő patakok úgy altatják,
A víz pereg, zörög, csereg; a fák csak úgy hallgatják.
Az erdő kong, hol e' cseng, bong a köveken, s hortyognak
Suhogási, suttogási a szellőknek suttoznak.
A mezőkön s legelőkön cseppjei a harmatnak
Az ösztövére földre kövér áldásokat hullatnak.
Mákolajt hint, nyugvásra int azt esthajnal csillaga,
Mégfog mindent, ki nem pihent, az álom-por maszlaga.
Fornak a sok gyors munkások a csendes kunyhók felé,
Ott a sok lom, s majd az álom hogy fullasztja mind belé!
Óh bé édes a negédes munkásnak e jutalma!
Ekkor szűnik dolga, s tűnik azzal együtt únalma.

AZ ÉJSZAKA

Sander

A mai nap jármát s odahagytam az emberi lármát,
Mind hijjába való: nincsen azokba való.
Gyűlöli azt a bölcs s a tiszta szemérmetes erkölcs,
A virtus maga kik közt keseregve lakik:

Mintha különválnék e földtől s messze megállnék:

Olly csuda nagy figyelem van körül állva, velem.
S bátor az éj elzárt mindent s ajakokra vetett zárt,
Szám szabadon marada, s ő bele verset ada.
Mert az eget széjjel ha szemem bekerülgeti éjjel,
Ott sok ezernyi rubint, gyöngy s briliántra tekint.
Rajta ha vizsgálom tüzeit, szemeimre az álom
Nem jöhet: e' ha lobog, szívem örülve dobog,
S éjjeli várának az egek felséges Urának
Csillaggal cserepes mennyezetére repes.
Andalog eltátott ajakam, mikor e palotát ott
Nézi, s Urát keresem: térdre elébe esem.

Már egyebek fáradt szemein a balzsam eláradt,
Mellyet az álom ereszt: sok fejet ebbe fereszt.
Róla nem aggódott szemeken mihelyst belopódott
Morpheus s a feladott várba körülszaladott,
Csakhamar a várták cövekes kapuját be-, lezárták
A buta gondok elől, mindenik árka felől.
A süket erdőben lakozó vadak ilyen időben
Nincsenek ott, a sík tér-helyeket keresik.
Jobb sivatag réten szabadon szaladozni setéten.
Futnak. Előttök az út. Mécszet az éjszaka gyút.
Így mikor azt vélem, hogy nincs ki ez éjszaka vélem,
Istenem! a Te neved áldja, csudálja kezed;
Hát elől állának, kik elébb lyukaikba valának,
S böggének, így ezek is nagy neved énekelik.
Mennydörög a barlang, a rettenetes fenevad-hang
A hegyek öblibe reng, kő üregébe kereng.
Éktelenül ordít az oroszlány, élire fordít
Tán maga mindeneket, pusztá kietleneket.

Cifra magosságok! sok ezer planéta-világok
Tündöklő serege! Márs s Jupiternek ege!
Dísze az éjfélnak! öletekbe sok állatok élnek!
Őket is így fedezik; csillagi címerezik,
S ennyi dicsőségnek fejedelme szerelmivel égnék
Mindezek! Ezt mindég hirdeti ott is az ég.
Míg csak eme zölddel piperés s gyönggyel teli földdel
Újra megöszve-kerül a nap, ölébe derül,
S gyöngyei harmatját, Aurora arany folyamátját
Majd felemelni ha jól a puha fűre hajól.
Csókjai felnyalják sugárinak; újra kicsalják
A piros új reggelt, melly körülötte legelt:
Akkor az éj elbú, s vele a komor estveli sok bú,
Vidul az emberi ész, bánati ködje enyész,
Hajnala újjúlván, a sírhalom éjjele múltván,
Így megy elől egykor mennybe az angyali kor,
S ritka mulatsággal a győződelem s olajággal
Egy örülő sokaság szép palotáira hág.
Drága nap! Érkezzél, eleinkbe siess, igyekezzél,

Lám, sok igaz szív vár, hozz örömet neki már.
Hogy bele ezt öntsél, im, alig hiszi, hogy beköszöntsél,
Messze tehát ne maradj, mert fele-szíve te vagy.
Majd ha kit itt ér ez, több bút soha szíve nem érez.
Hajнала mindent dél-színre s örökre cserél.

[ÖT APRÓBB, ISTENT DICSŐÍTŐ VERS]

Sander

1

Te előtted, óh felséges Isten, térdekre esnek
Számtalan ezer emberek, csak tégedet keresnek.
Tiszteletedre az ember talál ékes éneket,
Az ártatlan angyal szava mond gyönyörű verseket:
Minden teremtesidnél minthogy vagy felségesebb:
Úgy minden nap ajándékoz gazdagabb és nemesebb.

2

Isten vagy Te: benned lakó nagy szeretet
Mégis ez ideig engemet éltetett:
Mégis hűségesen gondomat viseled,
Ezzel szereteted jeleit neveled.
Ki áldozhat méltó hálákat ezekért
A sokszor mutatott jótéteményekért?
Illendő éneket hát ki énekelhet,
Háládatos szívet hozzá ki emelhet?
Aki sokszorozott ajándéki között
Jó atya személyét magára öltözt.
Minden teremtesi, kérlek, imádjátok,
Ő példás szerelmét valakik tudjátok.
Az ártatlan angyal elkezdett éneke
Lesz e mozdulásnak példája s remeke.

3

Minden megindulás nélkül, ki, aki szemlélheti
Szereteted mélységét, ki, aki nem szeretheti?
Nem hajól-é meg minden térd oltárának előtt,
Mikor vélünk ajándékit illy gazdagon közlöt?
Az angyalok kórusában lakozol s az egeket
Lakóhelyül választottad: de mégis az éneket
A földről is meghallod és meghallgathatsz engem is,
Ki por s hamú vagyok: kérlek, halld meg hát énekem is.

4

Trónusodnak hát leborúl elébe
E világ, s Téged dicső énekébe
Felmagasztalván, neved áldja végig
A magos édig.

Mindenik napnak újulása s fényje
Bánatos szívnek leve új reményje,
Megvidúlt földünk örömet s világot
Vett vígasságot.

Estve új áldás fejeinkre már kész,
S bátor a napnak ragyogása elvész,
A sötétben is bizony a miénk lesz
A nemesebb rész.

5

Jőjjetek hát! kényszerítlek e nagy Úrnak nevére,
Jőjjetek, szolgáljuk őtet, esküdjünk hűségére;
Mert amelly jókat minékünk szeretetéből mutat,
Halld, föld, golyóbissa! mindaz boldogságra nyit utat.
Látjátok-é az aranyos világnak dicsősségét!
Nézhetitek ennek pompás s kellemetes szépségét.
Ah! tiszteljük Teremtőnket, hányszor tengerbe merül
A nap pirossa s kékellő Thétis öblébe kerül.
Meg ne némúljon a hárfa, mihelyt a nap új tüze
Titeket, lankadt csillagok, a kék égről leűze.
Szemed előtt, magasságos Isten! ím, felhevülnek
Minden érzékenységeim s dicséretbe merülnek.
Távozván a zavarodás sötét, ködös fellege,
Nem tisztúl-é ki azonnal szívemnek vídám ege?
Nem önti-é dicséreted ki mindjárt a hárfába?
Énekelvén elméket megújító muzsikába.

A HÁBORÚS ZIVATAR*Metastasio*

Ó, ne háborodj meg, szép Nice! előttem
 Ne reszkess, ne borzadj! - én nem azért jöttem,
 Hogy újra szerelmes szókkal terheljelek,
 Néked az nem tetszik: ne félj! nem sértelek.
 Nézd, mint borítja el egy felhő az eget!
 Lásd, ez egy iszonyú szélvésszel fenyeget!
 Ha akolra készülsz verni nyájacskádat:
 Ímé, én eljöttem segíni munkádat. -
 Ó! tehát ne rettegj!... nézz fel! nézz csak erre!
 Lásd, miként setétül bé az ég egyszerre. -
 Nézd ezt a süvöltve zúgó forgószelet,
 Mint veri fel a port s az elszórt levelet!
 A megborzadt berkek rettentő zúgása,
 A madarak szerte-széjjel kóválygása,
 E vigályos cseppek, mellyek ránk szemzenek,
 Sebessen repülő veszélyt jelentenek. -
 Hát nem mondtam-é meg, ó, Nice! ezt régen?
 Imé! - - már villámlik, - - már dörög az égen!
 Mit csinálsz? fogadj szót! - jer! - már hová mehetsz?
 Nincs idő! - - Nyájaddal már semmit sem tehetsz.
 E kösziklák alá jer, öblösök ezek,
 Pihend ki magadat! - én teveled leszek.
 De te reszketsz, ó, én kedves kincsem!
 Ó, mint dobog szíved, még - is, -
 Ne félj! ím, itt vagyok én is,
 S szerelmet nem beszéllek.
 Míg villámlik, míg a mennykő húll,
 Veled leszek, szerelmes Nice!
 S ha az ég újra feltisztul:
 Háládatlan Nice! én elmegyek. -
 Űlj le! legyél csendes és bátor lélekkel.
 Itt e kő: ne gondolkodj semmi szélvészekkel.
 Ennek öblét semmi villám meg nem hatja,
 Soha semmi mennykő által nem szaggatja.
 Ezt egy sűrű laurus-erdő árnyékozza,
 Melly az ég haragját körülhatározza.
 Űlj le, szép bálványom! ülj le és pihenj meg!
 Bátorítlak!... mégis szíved szorúl s remeg;
 És ha töled futni akarok, kezemet
 Kezed közé fonva tartóztatok engemet. -
 A lerohanó ég vívik a szelekkel:
 Ne essél kétségbe, ne félj - - nem megyek el.

Illy víg napját szívem mindég óhajtozta:
De ezt ijjedésed - - s nem szerelmed hozta. - -
Ah! ne csalogasd, ne, ó, Nice! szívemet.
Ki tudja, tán mindég szerettél engemet?
A te érző szíved megvetni nem akart,
S ezen ijjedésed tán szerelmet takart!
Szóljál, - - no, mit mondasz? kérlek! hát nem igaz,
Amit állítottam, - - te nem felelsz: mi az?
Lesütöd szemérmes szemeid mellettem,
Pirúlsz, - - mosolyodol, - - ó, érzesz érettem.
Ne szólj, egyetlenem! e pirulásodból
S háborodásodból szíved eléggé szól. -
És ím a szélvészek közt
Találtam csendességre!
Ah! többé napfény az égre
Ne készüljön derülni! -
Ez nékem minden napok
Között legtisztább napom:
Élni így óhajtok,
Így óhajtok halni! -

A MEGIVOTT ÁMOR

J. Egyptius

Virágszedéskor Ámort
A rózsák közt találtam,
És szárnyait kezembe
Fogván, boromba mártám,
S menten megittam őtet. -

Már most csikolja szárnya
Minden tagom belőlről.

[MIDŐN ISZOM BOROSKÁT...]

Anakreón

Midőn iszom boroskát,
Alusznak aggodalmim.
Mi nékem akkor a bú?
A gondra is mi gondom?
Búsúljak is, kimúlok.
Miért epezzem éltem? -
Igyunk tehát boroskát,
A szép Liéus adtát.
Mert míg iszunk mi, addig
Alusznak aggodalmink.

HERKULES ÉS ÁMOR

J. Secundus

Ki vállán az eget könnyen forgathatta,
Hanyatlik a piciny Ámornak alatta.

THAIS

Bèze

Mért adja el szerelmit Thais
Pénzen ifjúságába?
Azért, hogy majd vehessen ő is
Pénzen öreg korába.

AZ ELMENETEL

Metastasio

A gyászos óra itt van:
Níce, jaj, isten hozzád!
Hogy élek majd tehozzád
Illy messze városban?
Én már gyötrődve élek,
Én már több jót nem érek:
S te majd vajon többé
Megemlítsz-é ugyan?

Engedd, hogy lelkem majdan
Útján eltűnt javának,
Nyomába lábaidnak
Kísérjen untalan.

Akárhová fogsz menni,
Mindég közel látsz lenni,
S te majd vajon többé
Megemlítsz-é ugyan?

Én távol a pusztákban,
Majd távol mindenektől,
Azt kérdem a kövektől,
Az én Nimfám hol van?

Egy éjjel másik éjig
Kiáltom ezt az éjig,
S te majd vajon többé
Megemlítsz-é ugyan?

Ama kies helyt gyakran,
Óh Nice, megtekintem,
Hol boldogságba éltem,
Veled lakván hajdan.
Ah, mint gyötrődöm majd én
Sok száz elmúlnak képén:
S te majd vajon többé
Megemlítsz-é ugyan?

E víz (majd mondom) itt van,
Mellynél boszankodott rám,
De végre szép kezét ám
Adá hit-zálogban. -
Ott nőtt kölcsön reményünk,
Ott lankadt gyenge kényünk,
S te majd vajon többé
Megemlítsz-é ugyan?

Hányat fogsz látni majdan
Az új lakóhelyedbe,
Ki hív tüzét melyedbe
Ajánlja nyájasan!
Óh! majd ha annyi tisztel
S kér könnyező szemekkel,
Óh, majd vajon többé
Megemlítsz-é ugyan?

Lásd, melly kedves nyilad van
Szívemnek mély sebén, óh!
Lásd, hogy kedvelt Filénó,
Bár mind haszontalan.
Lásd, szép, s gondold meg szintén
Búcsúd keserves percén:
Lásd. - - - Ah, vajon többé
Megemlítsz-é ugyan?

A TÁVOLLÉTEL **Chiabrera**

Ah, az a kincs' az égnek
Hol van, miért nem jó,
Akin minden szépségnek
Ezer rózsája nő?

Ah, tán oda hűsége,
S mind elhordta a szél,
Az esküvés szentsége
Szívébe már nem él?

Szemeim, mit nézzetek,
Ah, mit nézzetek már,
Ha az a fény töletek,
Ah, ha olly messze jár?
Már nékem a szép nappal
Setét éjféllé vált,
Mert ama kedves nappal
Minden fény ködbe szállt.
Ah, fő java éltemnek,
Hol múlatozol te?
Éltetője szívemnek,
Látlak-é még, vagy se?
Egy szép szűz szerelmében
Illy bús éneklést tett;
S könnye szép özönében
Rózsája nedves lett.

A VIOLA

Chiabrera

A kis Viola,
Kit kiburkola
A gyepen a szép reggel,
Kékes levelét,
Szagos kebelét
Nem delin nyitja-é fel?
Úgy vagyon! nedves
Kelyhéből kedves
Fűszerszám illatja jó;
Szemet ígéző
Színnel a néző
Lelkét megvidíttja ő.
Szépen kékellik
És veresellik,
Míg leng a hajnali szél;
Május nimfája
Legszebb lyánkája:
De végtére mire kél?
Ah, egy meleggel,
Mint a szép reggel,
Töllünk eltűnik még ma:
Ím már bágyadtan,
Ím már hervadtan
Áll a szegény viola!

Te, szépségeddel,
Ifjú léteddel
Ki olly kevély vagy és vak,
Édes kínzója,
Kedves békója
Keserves rabságomnak!

Ah, végy magáról
E violáról
Tanácsot, míg ifjú léssz,
Mert szépségednek,
Deliségednek
Dísze olly hamar elvész.

A RÓZSA

Lemene

Ah, szép szűzek, mit mutatok!
Melly édesen ragad most el
A született rózsza reggel. -
(Szépek lenni tanuljatok.)

Szépséget, melly szállt az égből,
Tövis nyíllal rakja meg ő,
Rejti magát; s még inkább nő
Dísze a szemérmességből.

E virágos táblázatok
Mint kezdenek örülni már!
Így kezd szólni: (halljátok bár,
S bölcsek lenni tanuljatok!)

„Mint örülök e pompának,
Látván azt, hogy minden imád,
S minden virág koronát ad,
Hogy tegyen királynéjának.

Nékem mélyen meghajola,
Bár a több virágok között
Ő légyen is első szülött, -
A kellemes kis viola.

Nem vetélkedik énvelem
A viola, fagyal, jázmin;
Mert hósíjnek nincs olly szép szín,
Mint az én piros kebelem.

Piros orcámra Klícia,
Gondolván a nap fényjének
S május első reggelének,
Szerelmesen kacsintott ma:

Országom minden virági
A szerelmest észrevették;
Megtévedt tüzét nevték,
Nevettem, s mind nevtünk mi.

Ekkor víg nevetésünkkel
A mosolygó tavasz szebben,
Pompásabban, díszesebben
Emelte víg orcáját fel.

Reggel engem minden madár
Köszönt édes énekekkel,
Hajnalba víg cseregésekkel
A friss patak magasztal már.

A szerelmes zefír-sereg
Sóhajtozik fúvásával,
S én, szám kedves illatjával,
Magam édesítem azt meg.

De mit hányom, balgatag ész!
Illy tündér kellemességem?
Az én gyönyörű szépségem
Egy villám, melly fénylik s elvész.

A nappal együtt ez elszáll,
Ha a nappal születteste;
És az ő egész élete
A nap egy fordúltába áll.

Jól tudom én, melly tartatlan
Ez az én pompás szépségem:
De van egy szebb becsem nékem,
Melly dicső és halhatatlan.

Már nékem nem reménylhetni
S várhatni é szebb örömet?
Szűz Mária engem szeret,
S rólam kíván neveztetni.

S ha a világ több névvel is
Szólítja meg szűz Máriát,
Kérvén az ő gráciáját:
Szólítja az enyimmal is.

És ő, ki alázatosan
Regnál olly nagy dicsőségbe,
Örül, hogy rózsza az égbe,
S nevemmel dicsekszik ottan.

Ha hát egy déli hévségben
Elvész múlandó szépségem,
Máriáért az én nevem
Mindörökké tart az égben.” - -

Ah, szűz lyánkák! a rózsza szép
Tanácsát szabjátok rátok;
És ha hasonlít hozzátok,
Légyen néktek tükör és kép.

És te, kegyes szűz! ne vesd el
A halandókról szemidet,
S vigasztald meg, ki tégedet
Kér a rózsza szép nevével.

[A SZÉPSÉG]

Lemene

Belészeretvén a rózsza magába,
Nézte díszét a rétnél
Egy sebes pataknak kristály habjába:
S egyszer megrázza ágát
Egy véletlen forgószelel
S lefosztja szép virágát:
A vízbe hullt minden dísz s magokkal
Eltűnt a gyors habokkal. -
És illy sebessen, s ah még
Sebesebben fut el néha a szépség.

A SZÉPSÉG

Madrigál del mesmo

Lemene

Magát s tulajdon díszét
A Róza megszeretvén,
Egy szép patakba képét
Bámulta nézegetvén.
S im egy erőszakos szél
Eltépi büszke ágát,
A hab morogva felkél
S elhordja hullt virágát.
Ah, illy hamar repül el
Minden szépség nevével.

A BABÉRVESSZŐ

Tasso

Te szép babér-csemete,
Nőjj nagyra mint vénhedett
Törzsököd; a győzők várnak tégedet.

Nőjj szerencsésen és te
Zöldeljél, ha a vén fának
Zöldségi több idén is ki nem nyílnának.

Játsszanak vígan a te
Gallyaid közt a levelén
A kis szellők és szerelmek szüntelen.

ASZTALI DAL

Maffei

Pajtás, pajtás, kész az asztal!
Már ne gyermekeskedjete,
Minden gondot kergessetek
Ördögbe, pokolba:
Mert az ég akár derül,
Akár felhőbe merül,
Jó napunk lesz itt ma.

Ha én az asztalnál ülök,
A Mogollal nem cserélek,
Az adósságtól nem félek,
Annak gondja nem fűr:
Úljunk le víg elmével,
Vígadozzunk békével,
Aggjon creditor úr.

Hogy az a sok mord zsugori
Veszne mind anyja kínjába!
Jövendőre a ládába
Eb aki pénzt gyűjt bé.
S én tartsak hólnapra is?
Tudja-é az apja is,
Még hólnap élek-é?

De ha azt hányják szemünkre,
Hogy mindég csak eszünk éppen:
Igyunk is hát, mert így szépen
Megy a concoctio:
Ott a pint az orrossal,
Fejér borral s pirossal,
Ez az élet a jó!

Hajdan ha egy szem lankasztott,
Ha egy szép mellyet öleltem,
Minden kedvem ebbe leltem:
Bolondság, ifjú szél!
Mennél jobb így múlatni,
A kancsókat forgatni,
Míg felázik a bél!

Ámor minket pityeregtet,
A bor nevetés közt megyen:
Ámor akárkié legyen,
Nékem a bor kell ám.
Előttem, bár nyalka is,
Úgy kap fel a dáma is,
Ha kancsót köszön rám.

IFJÚSÁG S SZERELEM

Rolli

Dorilla, ez a te
Szép kellemed végre
Még mivé leszen?
Ah, ah, megbánod még,
Hogy elvontad mindég
Mástól egészen.

A deli ifjúság
Olly, mint egy szép virág
Természetébe:
Mezei és paraszt
Ha nem míveli azt
Ámor kertjébe.

Sok az örömtől fut,
Vélvén, hogy így nem jut
A bú markába:
S elélvén tavasszát,
Látja vak hibáját,
De már hijjába.

Ollykor a szerető
Vadászként az élő
Prédát kíséri,
S annyi baja után
Rá sem ügyel osztán,
Mikor eléri.

Igaz, de van olly is,
Ki ha megfogja is,
Kincs gyanánt tartja,
Nyájaskodik véle
S arany ketrecébe
Cúkkal tartja.

Ne harcolj hát, ah ne,
A magad vesztedre,
Gondolatiddal:
Gyorsan fut az idő
S soha vissza nem jő
Víg napjaiddal.

Szerelem nélkül ma
Ebb' a szabadságba
Élek én éppen.

S egy illy nyugvás mit ér
Kín s öröm nélkül vér
Szívünk eképpen?

Az arany szerelme
S a nagyravágyás se
Bántson tégedet.

Búsúlsz, ha elveszted,
Ha megvan, nem leled
Bennek kedvedet.

Egy szerelmes hévség,
Melly szerelemért ég,
Lelkünk táplálja,

Egyebet szélvészbe,
De ezt csendességbe
S vígan találja.

IGYUNK

Rolli

Csak igyunk, kellemes Doris,
Jól szeretted a jó bor.
Ha Bakhus s Céres tüzével,
Melegével
Nem enyhül, fázik Ámor.

Egy pár szép, mosolygó ajak
Mindég szép s édes ugyan;
De ha jó borba ferdeni
Kezd, isteni
Színe s szaga akkor van.

Bolond, ki azt véli, hogy jól
Szeret, ha mindent megvet.
Ha lányokánk víg a másláson,
Úgy dupláson
Inni s szeretni lehet.

AZ ELRAGADT SZÍV

Zappi

A szép Rózsi szép szemének
Nyilát ennek
A mellnek nékicsapta;
S gyöngy kezét sebemre tévén,
Onnan az én
Tört szívemet kikapta.

Ah, szegény szív, melly iszonyú
Fájdalom s bú
Közt hagyott el engemet!
Ah, már ki beszélle elő,
Hová ment ő
S háová vitte szívemet?

Ha mellemből elment ő már,
Csak tudnám bár,
Hol van most s mit csinálhat?
Kérde forrástól s erdőtől,
Hegytől, völgytől,
De rá egy sem találhat.

Ti itt, nimfák és pásztorok,
Tudhatjátok,
Az én szívem hol vagyon:
Aki látta köztetek tám,
Hozza hozzám,
Lánggal ég ő, hív nagyon.

De ah, hallom, egy kemény szó
Ezt mondja: óh,
Híjjába keresgéled,
Rózs' eltette, Ámornál van
Haszontalan;
Többé azt nem szemléled.

[A JÁZMINOK]

Scherzo improviso

Zappi

Szép jázminok, Flóra díse,
Látom, nagyon kevélykedtek,
Örvendeztek s dicsekedtek,
Hogy csak véletek hinti be
Szép mellyét, mint gyöngyszemekkel,
Rózs szerelmes kezekkel.

Büszke jázminocskák, ím, én
Azt merem néktek mondani,
Hogy jobb lett volna állani

A fűvek s virágok rendén,
Mert más virág közt magatok,
Mint csillagok, úgy látszatok.

De olly deli orca alá
Ülvén, olyan hószín mellyre,
Minden szépséget amellyre
Ámor halmazzal rakta rá,
Egybevetvén a színeket,
Elvesztitek díszeteket.

Pompázni jobb lett volna ma
Egy istenség oltáránál:
Így egy napnak hajnalánál
Csak tovább éltetek volna,
De órá azért szálltatok,
Hogy tüstént elfonnyadjatok.

Már én látom, lassan-lassan
Mint lankadtok és hervadtok,
Ah, szerencsétlenek vagytok!
Megemésztő forróság van
A szép Rózsi két szemébe,
Lángoló tűznek hevébe.

Néktek azt mondtam volna én,
Hogy havára szép mellyének,
Lángja alá két szemének
Ne szálljatok olly[an] büszkén:
Szép mellén ne múllassatok,
Két szemébe ne bízzatok.

Szép mellén nem múlathatni,
Mondtam volna, elhervadtok,
Mondtam volna, elfonnyadtok,
Két szeméhez nem bízhatni.
Együgyűk, tüstént elvesztek,
S a porba megvetve lesztek.

Látom már, s látják mindenek,
Miként hulltok kebelére,
Ki kezére, ki prémjére,
S végre mind lábára estek,
Hogy lábától gyógyúljatok,
Kik szemétől meghaltatok.

Büszke jázminocskák, ekként
Intem én a szeretőket,
Az együgyű szeretőket,
Mint titeket is az imént:
Szép mellén ne múllassatok,
Két szemébe ne bízzatok.

[PÁSZTOR SZERETŐK]

Zappi

Szép hallgatni, ülve a fűvesen,
A pásztort és a pásztornét.
Így szólt Fillis Milonnak édesen:
Melly szép virágos ez a rét!
Milon így szól Fillisének:
Szép virágok, de egyik sem
Hasonlít e szép orcának
Virághoz, ah, egyik sem,
Szép Fillisem!

Felosztván szerelem
Tüzét veled s velem,
Nem játszott-é?
Mert téged fényjével,
Engem hév tüzével
Boríta bé!

A MÉH ÉS ÁMOR

Guarini

Megcsípvén a kis Ámort
Egy méh, mikor mézét lopta mérészen,
Ezt a mézet egészen
Rozim rózsás ajjakára kente fel
És így szólt nagy méreggel:
„Lopásom emlékezete bennetek
Hóltig maradjon szintén,
S érezze, aki csókot oszt véletek,
Ennek a méhnek, mint én,
Mérgesítő fulánkját a szívébe,
Édesítő mézét szája ízébe.”

A SZÉLVÉSZ

Olaszból

CHLOÉ

Nem látod, a sebes fellegek hogy jönnek,
S mint csattog már háta megett az erdőnek?
Jer, kedves Dámonom, mert már az elterült
Fellegek éjjele földünkre reáült.

DÁMON

Dörögjön bár, de ha Chloé kezd beszélni,
Megnémúl a dörgés, nincs hát miért félni.
A mennykövek csak a tirannusért égnek,
De a mi csókunkkal nincs baja az égnek.

CHLOÉ

Istenek, hagyjatok békét a mezőnek,
Mert az ártatlanság gyermeki itt nőnek? -
Kivált a mirtusnak, mert csak e' hallgatta,
Mikor Dámon nekem megesküdt alatta.

DÁMON

Néked esküdtem meg hóltig. Ti halljátok,
Villámok, s megrontott hitem bosszújátok,
S méltán haragudván megrontott hitemre,
Búsult mennykövetek csapjon le fejemre.

CHLOÉ

Óh, nem! irtóztató mennykövek, nem! bár a
Nékem tett hitet megszegi valahára.
Kedveztetek neki, s régi indulatja
Változásának én legyek áldozatja.

REGGELI ÉNEK A RÓZSÁHOZ

Gessner

Idvez légy, szép rózsaszál!
Tegnap még bimbó valál,
Ím, ki vagy fakadva már,
Már köszönt a zefír is,
A zsibongó méhraj is,
És a cifra lepkepár
Vígan repdes szád körül
S harmatod szíván, örül.

A REGGEL

Seneca

Egynehány csillagok már pislogva égnek
 Hajlott boltozatján a csillagos égnek.
 Halavány tüzei[t], kik bújdosnak széjjel,
 Öszveszorítja a meggyőzetett éjjel.
 Űzi már új fényje, - pirítván az eget
 A hajnalcsillag, - az tündöklő sereget.
 A Göncöl-szekere fagyos csillagzatja
 Megfordúlt rúdjaival a fényt csalogatja.
 Tengerszín lovain jövén ég színére,
 Mosolyog a Titán Oeta tetejére.
 Már a csipkebokrok, hogy meghintettenek
 A nap sугáriver, mind veresellenek,
 Meghalaványodván arany színű fényje,
 Eltűnik a Phoebus visszatérő nékje.
 Felserken a remény, midőn a gondokat
 Előszedvén, mind kinyitja a házakat.
 A pásztor, bocsátván legelőre nyáját,
 Előszedi zúzzal deredzett táskáját;
 A borjú a szabad tér-mezőn játszadoz,
 Téjjel barmok tölgye újólag dagadoz;
 A puha gyp-fűven az anyai téjjel
 Jóllakott gödölye futkározik széjjel.
 Fújván egy ághegyen a kis fülemüle
 Az új napnak, szárnyát vígan ereszti le,
 S köszönnén hangosan, a szép fénynek örül,
 Énekel a véknyan síró fészkek körül.
 Körülte a nappalt bizonyító sereg
 Nyelve öszvekevert örömnótát perereg.
 A hajós, életét vetvén vak kétségre,
 Hajóját bizza a szélre s a mélységre:
 Viszi a félelem színétől kékellő
 Tenger, felbosszantván vásznait bőv szellő.
 A halász, függvén a redves kőszálakon,
 Igazít a megcsalt halászó horgokon,
 Úgy nézi meggörbült kézzel nyereségét,
 Melly lehúzta rezgő vesszejének végét,
 Így vagynak, akik az ártatlan életnek
 Csendes békessége alatt legelhetnek,
 Akik bírván kevés magok vagyonjokat,
 A mezőn építik remény-oszlopokat.
 Reszkető félelem, nyughatatlan remény
 A városban legtöbb s legsűrűbb vetemény.

A pénz az uraknak kevély palotája
Makrancos ajtaját álmatlan strázsálja.
E boldogságának véghatárt nem vetvén,
Az aranyra újabb aranyt gyűjtögetvén,
Több kincset kincséhez kíván, amellyel lett
Szegény a halmozott aranyhegyek mellett.
A holdnál ingóbb név kedvének szellője
Lett amannak magos polcra emelője.
Az áruból veti a lármás tanácsot,
A haragból s perből keresvén harácsot.
De a csendességet kevesen esméri,
Kik a gyorsan futó időt bölcsen mérik,
Bírván óráival e rövid életnek,
Amellyeket többé vissza nem vehetnek.
Mindnyájan, míg lehet, víg szívvel éljete,
Sebes szaladással siet életetek.
A kereken gyorsan repülő napoknak
A tőlünk rohanó esztendőök forognak,
Amidőn lefonják Párkák rokkájokat.

FANNIUS

Bèze

Lelkesen óhajtván Fannius, hogy neki
Valahára bárcsak lennének gyermeki.
Elment túl Piréné hóval telt határán,
Áldozatot tenni szent Jakab oltárán,
Azután megmászván az Alpes bércseit,
Köszöntötte Péter és Pál küszöbjeit.
És majd elhaladván öblét Adriának,
Lorétomban gyertyát szentelt Máriának.
Az Édom tengere felé azután tért
S ottan Idvezítőnk koporsójához ért,
Sőt ájtatos lelke meg nem elégülvén,
Útazott pusztákon, tevepúpra ülven,
A vad arabsokon keresztül Sináig
Ment a szent Katalin hegye sziklájáig.
E sok zarándokság, kérded, mit használa?
Hazamenvén három gyermeket találta.

UTÓLSÓ PANASZ

Ariosto

Ó, vidám környék, ó, magános völgyecske,
Ó, e csendességben elrejtett hegyecske,
Melly a sütő naptól befedvén engemet,
Árnyékos hátaddal enyhíted tüzemet.

Ó, friss patak, amelly kristály hömpölygéssel
Virágos partod közt folysz édes csörgéssel,
Ó, ha egy szép Driás lappang e fák között,
Ó, ha egy szép nimfa úsz e habok között,
Ó, ha egy faunus jön e boldog tölgyesbe,
Vagy itten bámúlja szépségét a lesbe
Valamellyik kedves istenasszonyának,
Kit halandó szemek meg nem láthatnának;
Ó, meztelen kövek, ó, járatlan utak,
Ó, gyenge fűvecskék s kövér virágszálak,
Mellyek a tavaszi lágy-meleg szellek
S bőv harmatok által illy nagyra nőttek;
Ó, ti magas nyárfák, jegenyék, gyertyányok,
Csemeték, tövisek, bokrok, borostyányok,
Vagy ha még valami más van itt, amellynél
Hajdani szerelmem emlékezete él:
Szólni, vagyis sírni kívánok véletek,
Hogy keservemnek is tanúi légyetek.
De míg elbeszélném szörnyű fájdalmamat,
Bár már esmérnetek lehetne szavamat,
Minthogy én szoktam vólt tinéktek hajdani
Kedves örömmnek rendét elmondani,
S gyakorta hallgatván szómra e barlangok,
Visszafelelének belőlök a hangok.
Megmondom, ki vagyok, kételkedvén ebben,
Netán a szerelmes kínok felesebben
Ütvén rám, egészen úgy elemésztettek,
Hogy már a színemből rám sem esmérhettek.
Én vagyok az, aki Rózsinnak isteni
Nevét minden fába szoktam itt metszeni;
Én vagyok az, aki hánytatni csak gondolt
Bóldogságom néktek annyira szoktam vólt;
Én vagyok az, aki legszebb kedvesemről...
S ah, semmit sem tudtam jövő esetemről!
Ha keserves kínom megfojtva viselem,
Úgy tetszik, hogy mindjárt megöl a gyötreme,
Ha beszéllek rólla: a világ nyelvével
Jegyzem azt a kevélyt *háládatlan* névvel.
Hogy hát meg ne haljak, felnyitom szívemet
És elmondom, de csak néktek, keservemet;
Csak néktek, kik nekem egyéb dolgomban is
Hív titoktartóim valátok hajdan is.
Amit néktek mondok, másnak nem mondanám,
Hiszem, hogy búmat is megtartjátok talám.
Az, ó jaj, az, ó jaj, ki olly szívességgel
A több bóldogokhoz az égbe ragadt fel,
Az, aki bőv reményt adott vólt legelől
Legtisztább hűsége s hív szerelme felől,
Ki olly kötéssel is kezdett vólt bízgatni,
Hogy azt csak a halál fogná elszagatni:

Nem szeret, nem becsúl már többé engemet,
Sőt már gyűlöli is talám személyemet,
S gondolom, haragszik és búsul lelkébe,
Hogy engem valaha tartott szerelmébe.
Ha csak egy éjszaka nem volt is énvelem,
Melly hosszúnak tetszett ez a késedelem,
S most, ah, szegény fejem, hónapok is múlnak,
Mégis várt örömem elő nem fordulnak.
Nem is menti magát, hogy azért nem jött el,
Mert lehetetlen volt, hanem még így felel:
Hogy nem tetszik lenni többé szeretőnek.
Itten megáll, és én könnyörgök egy kőnek,
Sőt egy vad áspisnak, mely fülét bészárja,
Hogy semmi édes szó azt által ne járja.
Míg nemcsak az édes ölelgetéseket,
Nemcsak az éjjeli együttfekvéseket,
Sőt a csókokat is, mellyektől azelőtt
Haldokló lelkem is mindjárt életre jött:
Megvonja már tőlem, vagy ha ad is, azok
Csak sikeretlenek, kurták és szárazok.

Az ő szép szemei, ó, legfőbb gyötrelem,
Mindég azt igyekszik elhítni velem,
Hogy annál kevésbbé várjam bírásokat,
Minél bájolóbban mutatják magokat,
Egy pillantásokkal megöldöklük szintén
Azt a reményt, mellytől élek és halok én.
Nincs senki, ki téged jobban nem szeretne,
S temiatad, óh szép, engem meg ne vetne,
Azért nem vádollar káromra tégedet,
Nem akarom hírbe keverni nevedet.
Méltó haragját mind ellened forralja,
Mind kárhoztat téged, aki csak meghallja,
Hogy futó szerelmed, nem gondolván vele,
Illyen kellemetes jármot eltördele;
Vagy össze sem kellett volna forrasztani,
Vagy holtig nem kellett volna elbontani.
Akármi esetbe, de ebbe főképpen,
S ha megvan, késő már gondolni másképpen.
Előbb kellett volna megbánnod, s nékem bár
Mindég, de kivált most legfájdalmasabb már.
Te pedig örökre háládatlan maradsz,
Mert jutalmat illy[en] szívességnek nem adsz;
S ah, én nem érzenék olly nagy kint szívembe,
Mint amilylet érzek, ha jutnak eszembe
Ama szép gyümölcsök, amellyeket már ma
Nem enged magáról szednem a kevély fa.
Melly édes gyümölcsök! Ah, ezzel ejtenek
Legmélyebb bánatba, hogy tudom, millyenek!
Ha soha nem érték volna ízlésemet,
Ah, most nem érzeném olly nagyon vesztemet

Akkor kegyetlennek és háládatlannak
Mondhattalak volna mind ennek, mind annak;
De háládatlannak, vadnak, kegyetlennek
Mondhatlak már mostan, s mi több, hitetlennek.
Utolsó panaszzom ellened e' léssen,
Mellyet rebegő szám mások előtt téssen.
Olly hallgató leszek életem fogytáig,
Mint amelly hív voltam hozzád ekkoráig.
Ti halmok, források, nimfák, és végtére
Valakikhez jajos panaszzom elére,
Kérlek, minden szómat titokban tartsátok
Úgy boldogúljatok. Az Isten hozzátok.

HÁNY A GRÁCIA?

Ausonius

Csak három vólt a Grácia:
De míg csak élt Rozália,
Négy vólt mindég a grácia;
Most, hogy meghólt Rozália,
Három megint a Grácia.

A SZABADÚLÁS

Metastasio

Hála, hogy csábításidnak,
Nícé! már véget vetek:
Egy szegényen szánakoztak
Végtére az istenek.

Érzem, érzem felóldatva
Tőreiből lelkemet,
Nem álmodom valahára
Szabaddá-lételemet.

Elaludt már régi tüzem,
Lelkem olly csendes velem,
Hogy haragot nem lél bennem
Lárvának a szerelem.

Nem változik többé színem,
Mikor hallom nevedet;
Nem dobog már többé szívem,
Mikor látlak tégedet.

Álmodok de mind szüntelen
Álmomban nem szemléllek:
Felserkenek, de elsőben
Nem terólad eszmélek.

Messze vagyok s vissza megint
Nem óhajtlak ölembe;
Véled vagyok, s kedvet vagy kint
Nem csinálhatsz szívembe.

Szépségedet emlegetem,
Mégsem gyengülök jobban:
Kínaimra emlékezem,
Haragom mégse lobban.

Meg nem háborodom mégis,
Ha előttem szemléllek:
Sőt szerető-társammal is
Rólad gyakran beszélek.

Ám szívesen hányd énnekem,
Ám kevélyen szemedet:
Megvetésed fel sem veszem,
Fel sem veszem kedvedet.

Elmúlt szokott birodalma
Rajtam szép ajakidnak;
Nem nyílik meg szívem útja
Többé pillantásidnak.

Az, ami most örvendővé
Vagy szomorúvá térszen,
Nem a te jószágod többé,
Nem a te vétked léssen:

Mert tetszik nálad nélkül is
Az erdő, mező, halom,
Minden megúnt hely véled is
Szintúgy csupa únalom.

Hallgass igaz mondásomra:
Most is szépnek tartalak;
De nem úgy ám, hogy ne volna
Hozzád hasonló alak.

És - a való meg ne sértsen -
Most már olly hibát láttam
Szép képedbe, mellyet régen
Szépség gyanánt imádtam.

Mikor nyilad törtem széjjel,
Megvallom, bár szemérem,
Azt véltem, hogy szívem tört el,
S tán haláloamat érem:

De szívéről a sok jajt, bajt
Ki el kívánja vetni,
S a magáé lenni óhajt,
Mindent elszenvedhetni.

A lépbe, mellybe a madár
Véletlen esett bele,
A tollát is ott hagyja bár;
De szabaddá lesz vele;

Elhúllt tollát kevés nappal
Megnyeri mindenestől;
Okossá lesz a kár által,
Messze kerül a lestől.

Tudom, nem hiszed, hogy régi
Lángomat mególtottam;
Mert nem tudom elhallgatni,
S már annyiszor mondtam:

Bennem az a természeti
Erő ontja szavait,
Melly szerint minden beszél
Elmúlt baját s kínjait;

Így beszél a katona
A kegyetlen harcokat,
A had után így mutatja
A sok forradásokat;

Így mutatja, elődatván,
A rab, örömmel tele,
A kegyetlen láncot osztán;
Mellyet hajdan visele.

Beszéllek, de megnyugtatni
Csak magamat kívánom;
Beszéllek, de fogsz-e hinni,
Már azt nem sokat bánom;

Beszéllek, de nem kérdezem,
Azt millyennek ítéled?
S vajon csendes vagy-e, vagy nem,
Midőn beszéllek véled?

Én egy csalfa szívtől, és te
Egy hívtől fogsz megválni:
Nem tudom, előbb öröme
Mellyikünk fog találni?

Tudom, hogy olly hív szerelmest
Níce többé nem lelhet;
De más csalfa leányt a rest
Kereső is ölelhet.

**A TOLVAJ ISTEN,
VAGY AZ A CRIMEN RAPTUS,**

melly szerént ama tisztaságban és ártatlanságban gyönyörködő mennyei felség, Zeus vagy Jupiter a szűz Európát, Agenornak, Phoenicia királyának ritka szépségű hercegisasszonykáját, ő hercegségét, bika maskarába öltözvén kegyelmesen elragadta és abba a maga isteni szerelmét szentül bé is oltotta.

Bürger

Hajdan a régi világnak
Vólt egy híres istene,
(Ma stuccer kompanistának
Legjobban beillene.)
De meghólt post Christum natum
Egynehány esztendővel,
Nem jut eszembe a dátum,
Eggyel-é vagy kettővel.
Ez a mindenhatóságot
Ez egybe helyezettte,
Hogy a szűz ártatlanságot,
Tört szakadt, elejtette.
Szerelmes hajlandósága
Szerette a szépeket,
S isteni szent csalárdsága
Meggyőzte szegényeket.
Van nállam egy igen régi
Könyv, melly történetivel
Tele van földi és égi
Titkos szerelmeivel.
Ez sokat beszéll felőlle;
S ha olvasni tudnának
Sok gavallérink belőlle,
Bezzeg tanulhatnának.
Ebből egy anekdotáját
Majd én is beszéllek el;
De csak egyet, mert mindnyáját
Ki győzné lehellettel.
Ti! óh nimfák! beszédembe
Ha valamit elhagyok,
Súgjátok gyengén fülembe,
Mert ti is ott vóltatok.
Jupiter (amint szokások
Ez a potentátoknak,
Hogy a reggeli nyugvások
Legfőbb tárgya gondjuknak)
Egy reggel soká nyúgodván
A bársony paplan alatt,
Már a nap a láthatárán
Jó magasra felhaladt.
Midőn felserken, s észére

Mindjárt az a gond megyen?
Hogy vizitet majd estvére
Mellyik dámának tegyen?
Ezen gondolkodásában
Elmerülve heverész -
Hencsereg puha ágyában,
Míg végre a plánum kész. -
Ekkor felkél. S hát lármával
Szórja a teremtetét,
Majd leszaggatja lábával
Az Olimpus tetejét.
Ihol, úgymond, már dobolnak,
Már itt van a parádé:
Mégis széjjelkóborolnak,
Még sincs itt csokoládé!
Esze nélkül egy lokájja
Mindjárt ott terem vele;
Másiknál már a pipája,
Fein knaszterrel tele.
Egyik a bugyogójával
Futott rettegve elő,
Másik kefélt Schlafrockjával,
Harmadiknál a cipő.
Egyik fídibussal szaladt
Elő - de azt megszidta:
Hát a tűz maga hol maradt?
Illyen, amollian atta!
Ez azért vólt, hogy magába
Múlassa magát reggel,
Mert akkor kabinétjába
Egy lány sem ment örömmel
Ezek így folyván sorjával,
A csokoládéhoz ül
S felhörpent vagy nyólc findzsával,
Minekelőtte meghűl.
De e' sem vólt jókedvére:
„E' rossz Gattungból való,
Úgymond, e' semmit sem ére,
Ebben nem volt cacao.
Tám a tej is savanyú vólt,
Mert csaknem öszveszaladt.”
(Gondolom jobbacskát kóstolt
Az Ió tögye alatt.)
Itt kikáromkodja magát
Jóformán öfelsége,
A föld hallotta lármáját
És mennydörgésnek vélte. -
Ekkor kap a pipájához
S egy mennykövet zsebéből
Kiránt, rágyújt és dohányoz

Gusztuóz knaszterjéből;
Kidúl az ég ablakába
S bokros füstöt bocsát ott,
Mellytől az atmosphaerába
A nap csak alig látott.
Majd perspectiváján éppen
A föld golyóbisára
Lenéz (mert rövid másképpen
Elgyengült láthatára).
Itt egy kies völgy ölében
Egy körül elszéledett
Szűz-sereg tűnik szemében,
Amelly violát szedett.
A legszebb stikkolt ruhába
Könnyen öltözve látszott,
Zöld bársony vigánójába
Arany meander játszott.
A kiderült ég kéksége
Tündöklött a szemében,
A nefelejcs szelídsége
Játszott tekintetében.
A többek mindnyájan ennek
Udvarolni láttattak,
Nagy vólt a tisztelet benne,
Mellyet hozzá mutattak.
Ennek hajnalszín orcáin
Szemei megállanak
A nagy úrnak; s tagocskáin
Félalélva nyugvának.
Eszendeit nyílt színéből
Amint jól kinézhetne,
Tanúlt hozzávetéséből
Tizenhat felé tette.
Azomba hogy esett, hogy nem,
A vigánó alá is
Bészökik az isteni szem,
S tán még beljebb annál is
Ott is mindent egy szőrszálig
Gondosan öszvenézett,
S talpától fogva combjáig
Ott is minden igézett.
Tetszetek őfelségének
Ott is gyenge tagjai,
S keményen vertek szívének
Tüzes kalapáccsai.
Többet akart a látásnál
Már a lobbant appetit,
Mit van mit tenni - csalásnál
Egyéb nem segíthet itt.
Maszkírozni kéne magát,

Így ha módját tehetné,
Jó volna, ha e szép prédát
Horgára keríthetné.
Így gondolkozik magában,
De itt ismét az a baj,
Hogy öltözzön maskarába,
Kos legyen-é vagy bivaly?
Ezen sokáig rágódik
Végtelen bölcsessége,
Míg végre megállítódik,
S bika lesz őfelsége.
Nem tudom én, illy egyszerre
Ezt véghez hogy vihette;
Talán, Isten bocsásd! erre
Az ördög segítette.
Akárhogy esett, elég e'
Hozzá, hogy bikává vált,
S ímé, bika istensége
A tükör előtt megállt.
Nézte új ábrázatjába
Magát, hát szép mindene;
Akármelly szilaj gulyába
Bikának beillene.
Sajnálta, hogy hajdanába
Ezt ésszel fel nem érte
S Pasiphaét illy formába
Néhányszor nem kísérte.
Tudtam volna én, hol fáj a
Nap buja leányának,
Bár csalárd tehén formája
Nem hitt volna bikának.
Így szólt, s sietvén céljára,
Egy kis köd szárnyán leszáll
Azon szép völgy lapályjára
S ott a zöld fűben megáll.
Olly színt vesz tekintetére,
Mintha nem is ügyelne
A szűzek víg seregére,
Az akarmit mívelne. -
Így megindul s szédelegve
Arra közelebb cammog
Hát a sok leány rebegve
Mind a szaladáshoz fog.
De még e futás fortélyját
Semmivé nem tehetné:
Jól tudván tanult rolléját,
Még ezt itt fel sem vette.
Vólt néki tapasztalása
Már az illyen dolgokban,
A románok olvasása

Tanította sokakban.
Náso szerelmes munkáit
Százszor jobban értette,
Mint Burmann önnön nótáit,
Mellyekkel bővítette.
Írt is ő szép jegyzéseket
Az Amorum Liberre,
Mellyeknek elvesztéseket
Heyne se hozza helyre.
Azért nyájas szelídséget
Öltözik fel magára,
Hallgat és vigyáz evégett
Minden moccanására.
Jámbor magaviselése
Tetszvéen Európának:
„Nézd, be nyájas a nézése!”
Így szól egy Hofdámának.
„Ha tudna, tám hozzánk szólna,
Olly szelíden néz felénk;
Nem hiszem, hogy hamis vólna,
Mégis hogy megijjedénk.”
„Senki se higgyen macskának”,
(A dáma ezt feleli)
„De jobban ne a bikának,
Mert e’ jól megökleli.”
„Szép vólna a homlokára
Egy kis koszorút tenni,”
Monda a dáma szavára:
„Oda kén’ hozzá menni.”
Még jól tám ki sem mondhatja
A princess e szavait,
Már a zöld fűben nyugtatja
A szép bika tagjait.
Kérődzik és jámborsága
Kitündöl szeméből,
Nem látszik ki gonoszsága
Bika-tekintetéből.
A princess megbátorodik,
S már nem fél a szarvától,
(Egy leány sem iszonyodik
Ma is a szép bikától).
Hozzá megy hát, s most füleit
Vakarja - majd szarvára
Köti virág köteleit
S ah! felmász a hátára.
Majd kibúva őfelsége
Bőriből a bikába;
Szíve forró lánggal ége
Édes csiklandásába.
Kölcsön esik emelése,

Gondolja, szép terhének,
Melly dicső előérzés e'
Gyúladozó szivének!
Látja születő formába
A boldog jövődöket;
Még egy lépés szándékában,
S mindjárt eléri őket.
Ebbe nem is hibáznak
Jól gyakorlott lábai,
E mindenható marhának
Szerelmes ugrásai.
Mert alig ült a hátára
Jól a kisasszonyka fel:
Felpattant szikra módjára
Az ártatlan teherrel.
S mint a szél, melly Líbiának
Elkapja fővényeit,
Vagy a tikkadt Szericának
Átfutja térségeit;
Viszi a tenger színére
A homokot szárnyain,
S repül a túlsó szélére
Annak duzzadt habjain:
Így szökött egy ugrásával
A bőgő isten belé
A tengerbe - s prédájával
Így nyomult Kréta felé.
Azok, kik vele valának
A princessel, ezeket
Látván, a partra futának
S törék gyenge kezeket.
Ezeknek tördelt jajjai
Őtet addig kísérték,
Míg a tenger dagályjai
Látnia megengedték.
Azomba Európa is
A habok közt jajgatott,
Még a tenger fenekén is
Borzasztó jaj hallatott.
De az isten örömébe
Siket vólt jajjaira
E kétségbeesésébe
Omló zokogásira.
Vitte a víz híg térségén,
Mintha vér látásától
Felgyúladott dühösségén
Nem tarthatna magától.
A Neptunus gulyáinak
Vén számadó pásztora,
Protéus és bojtárinak

Öszveszaladt tábora,
Ezenkívül a tengernek
Több betyár istenei,
Kik e gulyáknál hevernek,
S a Thetis gyermekei
Perge kacajjal követték
Őfelségét úsztában;
Sokan csúfsággal illették,
Ragódzván a farkában.
Egy Triton a vasvilláját
A farának vetette,
S meglökvén az isten-gályát,
Jól elébbsegítette.
De elszenvedte békével
Ő töllök mindezeket,
Bár belől teremttével
Szidta enyelgéseket.
Azomba túlsó szélére
A tengernek átúszott,
Itt hátáról a fővényre
Európa lecsúszott.
Érzéketlen területnek
El törődött tagjai,
Megállván zavart vérének
Béfagyott folyásai.
S mint a merész ibolyára,
Midőn jókor búvik fel,
Rálehell a fagyos pára,
S ez lankadván hervad el:
Így hervadtak el rózsái
Halavány orcáinak,
E hajdani szűz tanyái
A test gráciáinak.
A szent barom megsajdítván
Ezt a maskarájából,
Maga hasznára fordítván,
Kibúvik a bikából.
Módi gavallér formába
Frissen általköltözik,
Egy szép innepi gálába
Fényesen felöltözik.
À la Titus nyírt hajának
Bodrozott frizurája
Bársonyos figarójának
Nem tér könnyen alája.
Jól szabott englisch Sackjából,
Minden egy-egy tag kiül,
S kivált előlvarrásából
A Sack majd széjjelfeszül.
Módi kaputja s csizmája

Jó gusztussal van varrva,
Hármasával az órája
Bársonytokba takarva.
Illy módi öltözetébe
Toppan Európánál,
S felveszi gyengén ölébe.
Átfogván derekánál;
Felkölt mellyét kitakarja,
Mególdozza ruháit,
Míg gyengén ölelő karja
Szorítja tagocskáit,
Majd élesztő balzsamjával
Csiklandozza szaglását,
Ennek kifolyó szagával
Enyhítvén ájulását.
E hús balzsam erejétől
A szűz magához tére,
Lassan-lassan seprejétől
Meghiggada a vére.
Félve tért meg orcájára
Reszkető pirossága,
Mellynek gyakran hűlt nyomára
Egy lankadó szín hága.
Akkor, amint ezt magával
Hozta a bon tón nálla,
Az úr a kisasszonykával
Illy galant diskurála:
Isten hozta! Isten hozta!
Kincsem, a kisasszonykát!
Ugyan, ugyan mi okozta
Ezen elájulását?
Honnan? hová akar menni,
Kedvesem, így magába?
Óh, én társa fogok lenni
Akármelly szándékába;
Par Dieu! bóldog órába
Esett idejövésem,
Ezt az égerfa héjába
Még ma mélyen bévéssem.
Megérezem biz ezt előre,
Mert álmodtam szépeket;
Ma mindig a szemem szőre
S a nagyújjom viszketett.
Örvendek, hogy itt kertembe
Alássan tisztelhetem;
Még jobban, hogy az ölembe,
Kincsecském! szemlélhetem.
Ne féljen - s gondja ne legyen,
Kedvesem, itt semmire!
Csak egy kis pihenést végyen,

Gondom lesz a többire.
Majd derék paripájának
Jó abrakot adatok,
S míg majd a kisasszonykának
Frühstückkel szolgálhatok,
Addig akár itt leüljünk
E ligetek völgyébe,
Akár amoda ledüljünk
A rózsák sűrűjébe.
Mint otthon, itt úgy viselje
Magát a kisasszonyka,
Nincsen itt kitől szégyenlje
Magát ne genierozza.
Vesse le ázott ruháját
S szárassza meg mindenét,
Strimflijét és vigánóját
S kis hosszú ingecskéjét.
Én szobaleány képébe
Avec premiss szolgállok,
Tám a kisasszony ölébe
Jutalmat majd találok.
Ezen szók között óldozza
Legalsóbb kötéseit
Tiltott helyeken hordozza
Mindentlító szemeit.
Elébb a szűz meg nem állta
A nagy udvariságot,
Akármelly szépen instállta
Az úr a szabadságot;
De mivelhogy a dámáknak
Magok-vonogatása
Csak forma, s a leánykáknak
E' még ma is szokása:
Hogy midőn győzni szeretnek,
Meggyőzetni kívánnak,
S engedvén a szeretetnek,
Ha könyörgünk: megszánnak.
Ő is sok szép kérésére
Engedett a szavának
S mindenekben tetszésére
Hajlott gavallérjának.
Ekkor - itt lesz már a java
E kis históriának,
Itt lesz érezhető sava
Ezen komédiának?
Szűzek! kik ezt olvassátok
Pirúlva s nevetéssel,
Tudom, tudni kívánnátok
Csiklandozó érzéssel:
Hogy itt lucskos kis szépjével

Mit csinált őfelsége,
S mi a játék velejével
E felvonásnak vége?
De nem merem kimondani,
Mert félek a papoktól,
Ha meg találnák hallani!
Isten ments meg azoktól!!!
Úgyis van már ideátok
Az ilyen felvonásról,
Mert nem hiszem, hogy tudnátok
Annyit a lenfonásról.
Azért csak rövid summába
És elhagyván belőlle
Azt, ami nem szép magába,
Ezt említem felőlle,
Hogy a szűz engedelmeiből
Derék Fröhstücker csapa
Az úr s a friss pecsenyéből
Négy jó porciót kapa.
A nimfák előúszának
E dolog látására,
S mindnyájan rábámulának
Az isten munkájára.
Sok csaknem agyonnevette
Magát - sok elpirúla,
Némelly szemeit befedte
És másfelé fordúla.
Ez a többiek fülébe
Titkos dolgot sugdosott,
Míg a másik örömébe
A farkához rugdosott.
Neptun pedig szigonyjára
Dűlvén, ezt kiáltotta:
Bátyám! kedves prozitiára
Essen a hig rátotta. -
Itt a szerelmes scénának
Az estve véget vetett
És a nagy Európának
Nagy neve így született.
Jó, hogy az ártatlanságnak
E tolvaja elveszett,
S nem adunk a csalárdságnak
Isteni tiszteletet. -
Kár, hogy emberi formába
Keresztelt bikák vannak,
Kik a bujaság nyomába
Barom módra rohannak.

BACCHUSHOZ. INSCRIPTIO*Casoni*

Bacchus. Atyám.
 Minekutánna.
 A. Szőlőknek. Nagyobb. Részét.
 A. Jég. Elverte.
 Én. Furmintházi.
 Tarcali. Szőlősgazda.
 Néked. Szentelem. Ezt.
 A. Te. Eleven. Képeddel. Megékesítettett.
 Öreg. Kancsót.
 Minthogy. Belőle.
 Amint. Szoktam.
 Sokat. Nem. Ihatok.
 Keveset. Nem. Akarok.

A REMÉNYSÉG*Menzini*

Régen elsüllyedtem volna még
 A kegyetlen tenger mélyében,
 Hanemha az édes reménység
 Űlt volna szívem rejtekében.
 Ki vigasztalván engemet,
 Megtartatta vélem életemet.
 Ő gondolatim javával
 Együtt nővénn felfelé,
 Az örömnél zöld ágával
 Lelkem árnyékozta bé.
 És ha elmém derült egét
 Béborítja terhes felhő,
 Azonnal belérepi ő,
 S eloszlatja fergetegét.
 Néha kívánságimat is
 Megelőzi s hozzám így kiált:
 Mit félsz száz zűrzavartól is,
 Állhatatos szíved mivé vált?
 Meglátod, hogy csendes szellők
 Fogják fújni vitorládat,
 S mint hív pajtásid, még ők
 Révpartra viszik gályádat.
 Vezetőid lesznek magok
 A tindarusi csillagok,
 És kedvező fényekkel
 Derítik útadat fel.

Vígann fog piros hintaján
Kijönni az ég ajtaján
Hozzád a szép hajnal is,
Felhozza kedves fényével,
Mosolygó tekintetével
A te békességed is.
E kecsegtető szózatokra,
Újonnan a zajgó habokra
Indítom merész gályám,
De elébb könyörgöm ám
A tenger mélységének
Mindegyik istenének,
Így a szélnél is gyorsabban
Repül szívem a sok habban
S esméretlen partra kél.
És reá nézve lassúnak
És csendes fúvallatúnak
Látszik akármi gyors szél.
Mikor ím szemem az égre
Felvetvén, meglátom végre,
Hogy környéke fejrlik
És azután szürkéllik,
S nem soká ezer villám gyúl
Ezer...

[TI LESZTEK...]

Testi

Ti lesztek részesi e nagy prédának,
Azzal is dicsekedvén,
Hogy Istennek új világot nyertetek,
És tán az én nevem is még véletek
Triumfálván a Léthénn
Halhatatlan hírt fog nyerni magának.
S Itália, melly mint irigy mostohám,
Most jó szemet se vete rám,
Mebánja még, ha későnn is, magába,
Hogy nem segéllt e felséges munkába,
E versekben titkos céloom takarom,
Mert okom van, az igaz,
Hogy Columbus nagy virtusit hirdetem.
Leírhatnám szerencsétlen életem,
De könyveim ellen az
Írigy epét felgyújtani nem akarom.
Te esmered, szívem fele, mind az én
Gondolatimat szintén:
Az ég mindennek kitészzen egy véget,
S nem érek soká én is vénséget.

A KÉTSÉGBEESÉS

Kotzebue

Hogy ki és mi vagyok? mit kell itten tennem?
E tigrisek s majmok közt miért kell lennem?
Micsoda célja van bennem az Istennek,
Hogy engem teremtet, mi az oka ennek?
Hát a szív nyögése tetszik-é fülének,
Ez-é az ő nevét magasztaló ének?
Hát örül-é rajta, hogy nyomorúlt lettem,
Hogy nyögök és sírok? - ó, miért születtem!

*

Dühösködj, vad szélvész, dühösködj mellembe,
Lobbanj fel, emésztő láng, búsult szívembe!
Mi? hát a féregnek a tapodó lába
Alatt nem szabad-é reszketni kínjába?
Hogy az embert vagy az angyalok nevéssék,
Vagy a vadállatok prédájául essék,
Egy bosszús istenség búsult haragjába
Mezítelen veté ezt a vad pusztába,
Itt fetreng azok közt, kiket a sors vélle
Az élet kínjára méltónak ítélle.
Jajgatás élte nek első jelensége,
Jaj annak folyása, *jaj* közt jön el vége.
Ó, te közép-állat! kevély halandóság,
Te ó, tökéletlen, nyomorult valóság,
Hallgass a Teremtő mennydörgő szavára,
Halld, mit bízott az ég legfőbb angyalára:
„Nézz, úgymond, a földnek széles térségére,
Nyüzsgő teremtesim roppant seregére,
Menj el, és lebegj le nyájason hozzájuk,
Terjeszd ki óltalmad szárnyait reájok,
Adjál öltözetet mindennemű vadnak,
Mellynek az ég, a föld, a tenger helyt adnak,
Adj serényt az erős oroszlán nyakára,
Fűzz kérget az izmos fának derekára,
Fűzz puha toll-ágyat a hattyú hátára,
Adj pitykét és páncélt a hal derekára,
Öltöztess a békát kerek paizzsába,
Szódd bé a hernyót is csendes puppájába,
Csak az én képemre teremtetett állat
Légyen mezítelen, nyomorult s utálat.”

*

A végrehajtásnak angyala e szokat
Hallván, meggyülőle minden halandókat,
S az ember azt nyerte öltözet helylyébe,
Hogy éljen a kínos szégyen érzésébe.

De bár tovább nézd meg minden jelességét,
Nézd meg gondos szemmel minden elsőséget,
Melly által magát a teremtés királyja
Hiú okossággal legfőbbnek csudálja -
Az ész - ó! e koldus kevélység szózatja
Dicsekedő hangját miképp harsogtatja!
Jaj néktek, bolondok, akik e bálványtok
Csalárd óltárára égő tömjényt hánytok;
Holott ez titeket éltetek folytába
Hurcolt a tévelygés vak labirintjába:
Még a halál álma közt is tanít élni,
S a nem-létben sem hagy nyugtot reménylni.
Az állatok halált s jövődőt nem várnak,
Gond és remény nélkül kedvek-telve járnak.
Édesdedenn esznek gyilkosok kezéből,
Nem gyanítnak veszélyt társaik véréből.
Csak ti (ó, boldogság) ti néztek előre,
A lassú halállal terhes jövődőre:
Csak ti ó, nyomorúlt emberek, tudjátok,
Hogy és gyakran mikor jő el végórátok.
S hogy míg még az élet napjai eltelnek,
A gyászos koporsón túl lévő létnek
Rettentő jajjait jókor esmérjétek,
S a pokol kínjait még itt rettegjétek,
A revelatio borzasztó világa
Szívetekenn egy új mérges sebet vága.
Ez az örök létel képzelte országába
Mikor vezetgeti lelketek útjába,
Olly borzasztó titkot ad tudtára annak,
Mellyből rá milliomm kétségek rohannak:
Köztök vagyok-é én a választottaknak,
Kik a mennyben, az Úr tornáciba laknak?
Kik gyaláztatja egy fő istenségnek,
Majd az örök kínok lángjai közt égne?
Játéka vagyok így a fő Valóságnak,
S örökké nyomorúlt tagja e világnak.

*

Nézd az ősz hagyomány által felfedezett
Tudomány mely kinos kétségekre vezet! -
Ember! te e világ okoskodó bölcse,
Itt van bölcseséged gyönyörű gyümölcse.
Költött dolog, álom kis gyönyörűsége,
Gyáva az értelmed, csalárd bölcsességed.
Egy más világ, melyet még nem esmér senki,
Egy gyászos sír, melybe vitetik mindenki.
Ez tehát az a nagy különbség határa,
Melly az állatoktól téged külön zára.

*

Még alig született a bárány, már örül,
Ugrándozva játszik édesanyja körül.
Alig lép a csirke ki a nap fényjére,
Rátalál egyszerre kis eledelére.
Csak a teremtésnek dísze nem tud menni,
Ennek kell tanulni mind járni, mind enni.
De ha ma a szükség arra indította,
Hogy egyék, s a példa járni tanította,
Már hólnap az égnek csillagait méri
S kerengő útjába a Napot kíséri,
Egy örök lételről ébrenn álmodozik,
Okoskodik - lármáz - nyög - és imádkozik,
Az idő s az örök létel határába
Vont kőfalakonn túl lép vakmerő lába.
Csak e remek állat dühösködő mellye
Ezer vad indulat lángoló műhelyje;
Itt készül a halvány irigység kék mérge,
Itt nő az álnokság s bosszúállás férge,
A fösvenység és a kevélység hagymázza
A nyomorult lelket kíméletlen rázza,
Hát a bujálkodás, dühösség dagályja
S a halál félelme hányszor megzilálja!

*

Csak fogok és körmök van az állatoknak,
Ezzel állnak ellent megbántatásoknak. -
Szók - nézés - kard - puska - méreg a fegyverek,
Mellyekkel gyilkolják egymást az emberek.
A barmokat csak a víg tavasz sugára
Ébreszti fel nemek szaporítására.
Az erőtlén ember teljes életébe
Egy olly fulánkot hord lángoló erébe,
Melly magát létele gyökerénn hízlalja,
S az élet legbecsesb nemeit felfalja;
Amelly néki gyakran már gyermekkorába
Lassan ölü mérget ád be méz-formába.
Csalárd virágot hint a sír ösvényére,
Ezen csalja őtet a halál révére.
Ha egy ősz az örök gyilkolást megúsza
S fonnyadt éltét nyólcvan esztendeig húzta,
Kérdjétek meg tőlle, vajjon valójába
Élt-é a huzamos idők lefolytába?
Számláljátok, ugyan mi marad belőlle,
Ha éltéről szoros számot vesztek tőlle:
S majd ha vizsgáljátok még azt is, mit ére,
Ami kevés maradt valódi éltére.
A gyermekség első tíz esztendejébe
Megcsalta élete egy nyólcad-részébe.
Hosszú életének utolsó nyólcadja

Az elsőt semmiben feljül nem haladja.
Unalmas a létel - komor, tehetetlen,
A test, elme, lélek haszonvehetetlen,
Ekkor eljő osztán az óhajtott halál,
S már rajta csak hatvan esztendőket talál.
Mit? - Ó, felényit sem - mert fele éltének
Dézmául ment a lágy álmom istenének,
Felén a fájdalmak s ezer nyavalyának
Magzati egyforma jussal osztozának.
Úgy van: ha éltednek reggelét átsírtad,
Ha a dél szikrázó hevét alig bírtad,
Ó, ekkor rád - lankadt élted újítása
Helyt - gondot hoz élted béalkonyodása.
Mikor az életnek, e sors játékának
Elsőbb felvonási már mind lefolyának,
Lelj ekkor valakit, ki panaszt ne szólna
S aki vólt sorsával megelégedtt vólna.
A kívánságokat újjabbak váltják fel,
Ezeket ismét új fájdalmak bontják el,
S mégis a halálnak végső kívánása
Az ember szívének titkos hazugsága!
Csak azt pedig mennyi nyomorúság nyomja,
Melly kegyetlen rajta a kínok ostromja,
Mikor a gyűlölség s üldöztetés jajja
Közt csak egy baráti szív sem vigasztalja,
Mikor kenyerét csak könnyekkel áztatja,
Mikor komor éjjét csak villám hasgatja,
Mikor az irigység és a balítélet
Miatt pokollá lett ránézve az élet.
Nézd, mint törekednek a jót ócsárolni,
A virtust fekete színekkel mázolni,
A más becsületét miképpen csonkítják
És a gyalázatba miképpen toszítják.
Bolond, külömböző, fantaszta a neve,
Vad gyűlölségeknek ki tárgyává leve.
Gonosz szorgalommal mindaddig áskálnak,
Míg ennek virtusin mocskot nem találnak.
Ekkor nagy az öröm szívek rejtekébe,
Ezt súgják gúnyolva egymás vad fülébe:
„Ismét meztelenek társunk gyengeségi,
Éljenek a jámbor virtus ellenségi.”
Jobbítás helyett az eltévelyedettnak
Legkisebb hibát is a szemére vetnek.
Ezt a világ előtt mentenn hírbe hozzák,
Nagyítják, szépítik, kiraffinírozzák.
Az eltántorodott gúnyolása végett
Elővesznek minden sovány ellenséget,
Az elestet gonosz lábakkal gázolják,
Sárt vesznek és azzal jobban bémázolják.
Ha a kétségbesés a lágy szívet vérzi

S egy szegény fájdalmat élesebben érzi,
 „Hazugság - így szólnak - e bánat érzése,
 Csak egy poétai költő-ész képzése;
 Mi is szintolly nagyra születünk mint mások,
 Még sincsenek bennünk ilyen lázzadások.”
 Mikor a szegénység csendes kunyhójába
 Elfogódik az én szívem búsultába:
 Mikor egy harmadik embertársam jajja
 Szememből a könnyek özönit kicsalja,
 Mikor, amim vagyon, felderült lélekkel
 Osztanám meg az ok nélkül szegényekkel,
 Istenem! te tudod, érzem-é szívembe
 Azt, amit a könnyek mondanak szemembe.
 De a szívek, mellyek kéreg közt hevernek,
 Látják ezt s nem hisznek az érző embernek.
 Sovány jegyzéseket tesznek a szívére
 S bal magyarázatot cselekedetére,
 Román- s enyelgésnek nevezik el őket,
 Érzékenykedőknek hívják az érzőket.
 Mikor a mászkáló hamisság a polgárt
 Nyomja, s a szegénynek az igazság is árt,
 Mikor a gazdagnak a Plútó zászlója
 Minden dolgaiban hív böldegítője;
 Mikor a születés s a rang méltósága
 S az alacson arany mindenhatósága
 A vakmerő vétket megmenti magától -
 A bosszúló villám méltó haragjától.
 Mikor a meggyilkolt virtus végnyögése
 S az imádó arany bájoló pengése
 Együtt hangzanak el a virtus sírjából
 S könnyet csavarhatnak a nem érző fából,
 Mikor egy tobzódó vendégség pompája
 Által - eltöretik a bíró pálcája,
 A fontot lenyomja a hamisság célja
 S viasszá válik az Ástrea acélja,
 Mikor egy királynak hiú kegyelméért,
 Egy bájos szerető megejthetéseért
 Eladják (ó, szegény) a szűz igazságot,
 Elfedik a vétket és a hamisságot:
 Ó! ó! Ti nagy lelkek, ugyan próbáljátok,
 A virtus veszélyjét fennen sirassátok.
 A világ - ezt fogják nevetve felelni -
 Nem ideál, nem kell ellene kikelni.
 Ó! csak égj hát, szívem szóvalan fájdalma,
 Mellytől emésztetik lelkem nyugodalma.
 Átkozott légyen e világ s ennek jajja,
 Átkozott az ember, a viperák fajja,
 Ki bár tegnap ölelt testvéri karokkal,
 Ma megöl tégedet a több gyilkosokkal,
 Akik között ha tudsz hazudni, gyalázni,

Tettetni - árulni - a virtust alázni,
Ha tudsz hízelkedni s a rágalmazásnak
Szavát által tudod szépen adni másnak,
Ha tudsz a tűz közzé olajat locsolni,
A jámbor esetén tudsz vígan tombolni,
Ha tudod a tiszta virtust jó módjával
Szaggattatni a vad irigység szavával,
Ha a fiút atyja vérébe fereszted,
Testvérjével a más testvért összeveszted,
A kegyesség színét fel tudod rá venni:
Így az emberek közt emberré tudsz lenni.

*

Ó! mert ki adhatja vissza lételemnek
Legelső óráját teremtetésemnek!
Mikor még emberi élttem csírájába
Nem tudva lappangék valamely plántába,
Mikor öröm s kínok nélkül minden reggel
Kinyíltam mint virág, a nyájas meleggel,
Mikor a fiatal tavasz pompájának
Zöldellő részeim újabb díszet adának,
Mígnem egy kérődző állat utóljára
Plánta-életemnek végére nem jára.
Így mint plántáló nedv, vérré s tejjé váltam
S az engem megevő embert így tápláltam,
Elsőbb állapotom elvétetvén töllem,
Arra nemző erő származott belőllem,
Melly a gyönyörűség dühös hagymázzába
Nemzve, bévetett e nyomorult hazába.

*

Végzés! mért nem lehet teveled perelnem,
Ó! miért nem lehet ellened kikelnem?
Megegyeztem-e én plánumod titkába,
Teremtetésembe s az élet kínjába?
Mikor a *légyen* szót kimondtad felöllem,
Teremtő, ó! ugyan megkérdted-e töllem:
Vajjon e maroknyi gyönyörűség mellett,
Amellyet teremtő lelked rám leheltet,
Kész vagyok-e élni e jajj világába,
Szüntelenül égni e kínok kohába,
Jó lesz-e kijönnöm a Semmi méhéből,
A magam-nem-tudás bóldog éjjeléből,
Hogy itt lassan-lassan gyötrődjem, s egészen
Az' újjabb-újjabb kín végre megemésszen?

*

Ó! hát kegyelemért kell-é ott kóldúlnom,
Ahol a tartozott jusshoz szabad nyúlnom? -
- Nem! - nem! - még szenvedek s panaszim elzárom
És tölled tartozott jutalmomat várom:
Adós vagy énnékem halhatatlansággal,
Nézd, kívánom tőled nyugodt bátorsággal. -

A SZÖKEVÉNY ÁMOR

Tasso

Én, Vénus, a nagy égből,
Hol mint örök királyné
S fő istenasszony ülök,
A barna földre szállván,
Az én szökött fiúmat,
Ámort keresni jöttem.
Ő tegnap estve nyájas
Ölembe játszadozván,
(Akár akarva történt,
Akár csupán hibából)
Egy szép arany nyilacskát
Bal oldalamba ejte:
S osztán, hogy elkerülje
A büntetést, sebessen
Távol repült előlem.

Azólta nem tudom már,
Hol van szegény s hová ment?

Én néki anyja lévén
S eránta gyenge szívű,
Meggzántam, és azonnal
Haragom megint eloszlott:
S hogy feltaláljam őtet,
Semmit se hagytam abba. -
Tűvé tevém az égnek
Minden zugát; bejártam
A Márs golyóbisával
A több tüzes golyóbist,
Mind, ami tengelyén áll,
Mind, ami jár körülte.

De nincs az égbe olly zug,
Amellybe bújdokolna!

Azért jövök közétek
Tehát, szelíd halandók!
(Kiknél, tudom, szokott ő
Gyakorta mulatozni)
Hogy tölletek kitudjam,

Ha nincs-e nállatok lenn
Az én szökött fiacskám?

De őt nem is reménylem,
Hogy köztetek találjam,
Óh, kellemes leánykák! -
Mert bár gyakorta játszik
Orcáitok körül is,
Hajfűrtötök körül is
Édesdeden repesvén;
És bár gyakorta zörget
Kapuján kegyelmeteknek
És szívetekbe szállást
Kér istenért magának:
Még sincs azért csak egy is
Közületek, ki néki
Szállást akarna adni
Hószín, de kő mellyében,
Ahol csupán vadonság
Lakik makacs haraggal.

Hanem hiszem s reménylem,
Hogy feltalálom őtet
A nyájas emberek közt;
Akik közül csak egy sem
Neheztel őt tulajdon
Szívébe befogadni.

Néktek fogok tehát én,
Kedves sereg! beszélni:
Vezessetek reája,
Hol az én szökött fiacskám?

Ki köztetek reája
Fog engemet vezetni:
Kívánom, az jutalmúl
Nyerjen magának egy pár
Hév csókot ajjakimról.
Meg lesz ez édesítve
És fűszerezve; hogy már
Ne kelljen édesebben. - -
De aki őtet ismét
Lappangtató helyéről
Önként ölembe hozza:
Az másegyéb jutalmat
Várjon magának érte,
Mellynél nagyobb jutalmat
Őnéki már nem adhat
Az én hatalmam; ámbár
Alábocsátanám is
Mind a hatalmas Ámor
Országit öszveséggel.

A Stikszre esküszöm meg,
Hogy minden ízig e nagy
Igéretem betöltöm:
Vezessetek reája,
Hol az én szökött fiacskám?

De senki sem felel rá?
Mind hallgat! - Éjh, csak egy sem
Szemlélte volna ötét?

Mert tám bizony megújra
Titokban s esmeretlen
Jár ő közöttetek most:
Mert tám bizony megújra
Lerakta tarka szárnyát:
Nem hord parányi vállán
Puzdrát, nyilat vagy ívet,
S több büszke győzedelmi
Készületet magával.
De mondok én tinéktek
Sok olly jelet, hogy arról
Könnyen reá akadtok.

Ámor, - ki minden ésszel
Munkálja, hogy titokba
Előttetek lehessen, -
Ámbár ravasz fejére
S életkorára nézve
Idős öreg: de mégis'
Olyan parányi, hogy, lám,
Tekintetére s apró
Kis termetére nézve
Látszik szopós gyereknek. -
S ő, mint gyerek, sokáig
Veszteg maradni nem tud,
Egy helyben meg nem állhat
Csélcsap ledérkedése.
Játéka mind gyerekség,
De teljes ám veszéllyel.
Könnyen meg is haragszik,
Könnyen meg is juhádzik.
Kaján tekintetében
Egyszerre látj' az ember
Mind a pataknyi könnyet,
Mind a vidor mosolygást.

Haja göndör és aranyszín:
S mint a szerencse képén,
Hosszú, tömött előlről,
Kopasz meg a nyakánál. -
Orcája színe csillog
Jobban az égi tűznél. -

Pajzánka homlokából
Látszik szilaj ledérség. -
Szemét gyakorta hányja
Villogva össze-vissza;
Egy csalfa kis vigyorgás
Új lángot ad azoknak.
Egyenes tekintetével
Nem szokta hányni őket,
Csak lopva és keresztül-
Pillantva néz alólok.
Selyp nyelve, mintha csak most
Vált vólna el csecsemtől,
Édes kotyogva szólong.
Minden szavát hibáson,
Csonkán, rebegve ejti.
Szózatja tiszta vékony:
Mondása rakva szíves
Kedvvel, kecsegtetéssel.
Parányi szája mindég
Mosolyog: de e mosolygás
Alatt lefelé van,
Csábíttatás, ravaszság,
Mint a szagos virágok
Agyába álnok áspis.

Elsőbe ő egészen
Jámbor- s alázatosnak
Tetszvének tekintetéről,
Mint egy szegény zarándok
Első szavába szállást
Kér Istenért magának.
De majd ha befogadják,
Lassan kevély, kevélyebb
S végtére csélcsepőbb lesz:
Csupán csak ő akarja
A szívnek is tulajdon
Kulcsát örökre bírni:
S azon vagyon, hogy abból
A régi nép kifutván,
Újat vigyen beléje;
A hathatós okosság
Rabbá legyen, s az elme
Törvényjeit fogadja,
Így leszen ő tirannus
Legjóltevőbb urán is:
Úzóbe vészi és még
Halálra gyötri mindazt,
Ki néki mindezekbe
Ellent mer állni egyszer!

Most mind tekintetét már,
Mind tetteit s szokásit
Előttetek leírván,
Sok jelt adék tinéktek:
Kérlek tehát, barátim!
(Ha itt közöttetek van)
Vezessetek fiamra.

De hát ti nem feleltetek?
Bizony talám örökre
Elrejténétek ötöt?
Rejtekbe tartanátok,
Ah ostobák! ti Ámort?
Hiszen ki fogja Ámor
Magát mutatni sok száz
Nyilvánvaló jelekkel
Első beszédetekbe
S nézéseitekbe mindjárt.
Én fel merem fogadni
Néktek, hogy őmiatta
Úgy jártok, amiként jár,
Ki a kegyetlen áspist
Saját ölébe rejti,
Hogy végre jajgatással
S vérével adja azt ki.

De már mivelhogy itten
Fiamra nem talállok,
Míg még az égbe térnék,
Feljárok e világon
Több földi tartományt is.

SERKENTÉS A NEMES MAGYAROKHOZ*Kántáta**Wéber Simon Péter***A MAGYAROK KARJA**

Hadra, pajtásim! serényen,
Vágjuk a francot keményen,
Dölyfös mérgét rontsuk meg

EGY HANG

Számra hősök nem néznek,
Egy valóságos vitéznek
Bátorság kell, nem sereg.

KAR

Hadra, pajtásim! serényen,
Vágjuk a francot keményen,
Dölyfös mérgét rontsuk meg

A TÖRTÉNETEK MÚZSÁJA*Recitativo*

Minő dal ez! -

Hármóniával zeng az égen,
Harsog hegyen, völgyön, cseréken,
És minden embert felbuzdít.
Sok szózat ez - de egy a hang szere;
Olly, mint midőn Izrael hadra-készülőt vere,
Az Úr s Gedeon fegyvere!

A MAGYAROK KARJA

Hadra, pajtásim! serényen,
Vágjuk a francot keményen,
Dölyfös mérgét rontsuk meg!

A TÖRTÉNETEK MÚZSÁJA*Recitativo*

Mi borzasztó dal ez! -

A régi dolgokat vizsgáltam
S nem ügyelék a maiakra,
Mellyek jobban tartoznak a fiakra,
Midőn a lármahang fülembe hat,
Indúlok, s érzek sok bús gondokat
Nyílt szívembe.
Egy hajdon szép országra nézek fel;
S ah! tollam illy bús lélekkel
Felvegyem-é, vagy ne!

ÁRIA

Hallatlan történetekbe
S borzasztókba kezdek most;
Vajha véres könnycseppekbe
Márthatnám a pappirost!
Illy gonoszság egy summában
Nincsen semmi krónikában.

A fiú az atyja vérét
Itta érzéketlenül,
Őlte a testvér testvérét,
Sőt a vétek többre gyűl:
Szomjokat drágábbal' óltják,
A felkent királyt elóltják.

A MAGYAROK KARJA
Vágjuk e királyölőket,
A mi kardunk vesse őket
A setét pokolba be.

EGY HANG

Emberséget színelétek,
Amidőn azt megtörétek,
Véres bosszú verjen le!

A MAGYAROK KARJA
Vágjuk e királyölőket,
A mi kardunk vesse őket
A setét pokolba be.

A TÖRTÉNETEK MÚZSÁJA

Sőt Teréziánk magzatja,
Aki néki mássa vólt,
Lett vad mérgek áldozatja
És gyalázattal meghólt.
Vére ártatlan folyt el,
Mérgesen itták azt fel.

A MAGYAROK KARJA
A királyház magzatjáért
Álljunk bosszút s Tréziáért,
Kit hazánk most is sohajt.

EGY HANG

Rettentő ez a latorság!
Állj bosszút, nemes magyarság!
Fel se vévén semmi bajt.

A MAGYAROK KARJA
A királyház magzatjáért
Álljunk bosszút s Tréziáért,
Kit hazánk most is sohajt.

EGY BIRODALOMBÉLI NÉMET

Recitativo

Ti népek, - kik nyúgosztok békeségbe, -
Királytok árnyékába még; -
Ó! lám, - minket melly rettentő inségbe
Ejtett a franc kegyetlenség. -
Ím, városinkat és szép mindenünket
Kegyetlenül felperzselé, -
S vad nemzetként erővel nemzetünket
Polgári hadra ingerlé. -

Ariosó

Ne higgyetek kecsegtető szavának,
Melly a szabadsággal teli;
S bérért azt csácsogó apostolának,
Hogy most rabláncon nyögtök ti.
Írigyli, hogy szép békeségbe éljen
Országatok állandó időt.
S az kell, hogy több bódogtalant szemléljen;
Ó, ó, verjétek vissza őt!

Két Magyar

EGY

Távozz, franc! magyar fülünkben
Csalfa szód kedvet nem lél.

MÁSIK

A királyhűség lelkünkben
Lángol s még hazánkban él.

KETTEN

Népünk ezzel kerget be
Téged bojnyik-fészkedbe.

KAR

Távozz, franc! magyar fülünkben
Csalfa szód kedvet nem lél.

EGY CSEH

Eljöttek széleink felé
Hóhédrabanti a pokolnak,
Hogy minket systematice
S moraliter majd meggyilkolnak.
Princ Károly Márssal megjelent,
Márs látszott e vitéz személyen:
S a tolvajnép mind széjjelment. -
Éljen soká princ Károly! éljen!

Két Magyar

EGYIK

Éljen! mert ő a hazának
Védelmére állt elő.

MÁSIK

Majd sok ősz saját fiának
Mondja: melly vitéz volt ő.

KETTEN

A veszély alig jött ránk,
Már segíteni jött hozzánk.

KAR

Éljen, mert ő a hazának
Védelmére állt elő.

EGY BELGA

Hát mi hogyne jajgatnánk,
Belgium szegény lakói!
Kik tudjuk, mint törtek ránk
Népünknek meggyilkolói,
S adtak, játszván csalfa színt,
Szabadságfát s gillotínt.

Már nem méltó e határ
A sas árnyékában ülni;
A nyakasság büntet már,
S hév buzgóságunk kezd hűlni.
Ah, az engedetlenség
Semmi jót nem szüle még!

A MAGYAROK KARJA

Térjetez hát útatokra,
Rontsatok tirannustokra,
Hódolván királyunkhoz.

EGY HANG

Hogyha ismét hívek lesztek,
Tőle boldogságot vesztek,
Mellyet bölcs pálcája hoz.

KAR

Térjetez hát útatokra,
Rontsatok tirannustokra,
Hódolván királytokhoz.

EGY TÍROLISI

A dühös franc széleinkről
Már felénk is bényomúlt.
Ámde roppant bérceinkről
Népünk által mind lehúllt.
A kemény stuccpattogásra
Omlott a sok franc rakásra.

Néktek hála, jóbarátok,
Kik stuccot küldétek ki;
Préda helyt kedves hazátok
Óltalmát szerzettük mi.

Mert h' a franc Tirolba menne,
Úgy a győzés súllyosb lenne.

A MAGYAROK KARJA
Hogy vitézül harcolátok,
Isten terjesszen reátok
Érte bőv áldást alá.

EGY HANG
Stuccot is, sőt mindenünket
Néktek adjuk, s életünket,
Hogyha szükségtek lesz rá.

KAR
Hogy vitézül harcolátok,
Isten terjesszen reátok
Érte bőv áldást alá.

A TÖRTÉNETEK MÚZSÁJA

Recitativo

Sebhedt szívemre millyen ír! -
Belőle véres könnyek hemperegnek
Láttára illy szörnyű történeteknek,
Amellyeket mind emberség,
Mint Isten és vallás ellen
A hajdan még
fényes, de most egész világ
Csúfjára elaljasodott franciaság
terjeszteti meg nem szűnik.

KAR
A gaz franciáknál egy nép is még
Méllyebb fenékre nem merült;
Légyen dühösségedbe vég,
Mert a te bűnöd sokra gyúlt.

MÚZSA

Recitativo

De ó, az emberséget mint tiszteljük,
Látván e nagy tekintetet,
Hogy a vitéz szív gerjedelme,
Hogy a haza s király szerelme
Éget sok nemzetet;
Hogy észak s dél aljáról
Már minden nép minden határról
Seregbe tódul a király előtt,
S körulte táborsáncot vetvén,
Megójjá őt.

EGY MAGYAR

A felkent mellett védelmül
Sok milliók mennek csatába,
Kik élnek bóldog birtokába,
S az Isten is, ki trónusába
A nemzetek fontjával ül.

MÚZSA

Recitativo

Magyar, cseh és horvát egészen
Amit mostan a bécsi részen
Olly vígan téssen:
Örökre élnek az históriába
E fényes tettek egy summába.

Arioso

Nemes magyar! hazád földébe még
Nem jött a had s kegyetlenség;
Nem láttad még, a gyilkos francok mint pusztítanak
Még házatok fennáll, s mezőitek virítnak.
E bóldogság királyi mív.
Ó, halld! királyod millyen bízva hív:
Menj harcra, győzni termett szív!

A MAGYAROK KARJA

Semmi minket el nem vét,
Megyünk víg dobszóval:
Bár az ellenség tüzét
Ontsa ránk csomóval.
A fegyvercsörgésre *mars!*
Ó, ez a legvígabb mars.

NÉP

A fegyvercsörgésre *mars!*
Ó, ez a legvígabb mars.

KAR

Már tudod, dühös franc agy,
Hogyha szemközt hajtunk,
Bátor számunk nincs is nagy,
Van magyar kar rajtunk.
Görbe kardunk hány ezért
A nyeregből már levert?

NÉP

Görbe kardunk hány ezért
A nyeregből már levert?

KAR

Majd h' a nemzet öszvejő
S hadra fog kiszállani:
Büszke csúfolóin ő
Nagy bosszút fog állani;

És fog adni dupla bért
Vakmerő rablásodért.

NÉP

És fog adni dupla bért
Vakmerő rablásodért.

KAR

Majd megbüntetendő ez
Sok kegyetlenséged,
Míg örökre porba vesz
Csúnya dölyfösséged.
Sírva nézed szerteszét
A magyarok istenét!

NÉP

Sírva nézed szerteszét
A magyarok istenét!

Múzsza, Cseh, Tírolisi

MÚZSA

Rajta hát, magyar fiak!
Istenben harcolni.

CSEH

Míg csak a kemény franc nyak
Meg nem kezd hajolni.

TÍROLISI

És az árnyékkép nem kell,
Melly belé dölyföt lehell.

HÁRMAN

És az árnyékkép nem kell,
Melly belé dölyföt lehell.

MÚZSA

Hírt és pálmát nyerjete
Rólok e csatában.

CSEH

Tudja jó fejdelmetek,
Hogy minden bajában

TÍROLISI

Óltalmúl, mihelyt csak szólt,
A ti bátorságtok vólt.

HÁRMAN

Óltalmúl, mihelyt csak szólt,
A ti bátorságtok vólt.

MÚZSA

Ó! miként hálál meg ő
Mindent hajdanában;

CSEH

Mondván: legtöbb kedvem nő
A magyar hazában.

TÍROLISI

Mert vitézi szíve nagy,
És szerelme meg nem fagy.

HÁRMAN

Mert vitézi szíve nagy,
És szerelme meg nem fagy.

AZ EGÉSZ KAR A NÉPPEL EGYÜTT

Nem; nem hír, nem bér, csak tiszt
Serkent védelmezni:
Egy magyart csupán e' kíszt
Vérrel is fedezni
A királyt és a hazát,
E kettőért harcra hát!

LÁTÁS

Denis

Melly különös látvány jelenik meg előttem az éjnek
Néma homályában? zeng a rózsákra akasztott
Páfusi kis lantom, s már trombita-módra zörögvén,
Tábori zajhanggal dobját siketíti fülemnek!
Rettentő hadakat látok, küszködnek erőssen
A viadalra kiszállt hadi népek, az éji homályban
Csillog az egybezavart seregeknek kardja szemembe.
Lármák s porfelhők sűrűn kavarnak az égre
A Duna két partján, zördül a tábori dobszó,
És sok ezer paripák körmére dübögnek az erdők.

Haj! már látom amott, hol az Árpád földe határán
Vára dicsőségét Pozsony a felhőkbe mutatja,
Látom amott, látom, koronázott fővel az ország
Fényes rendei közt a kellő Trézia mint áll.
Trézia, Károlynak s olly sok császári atyáknak
Gyermeke, sok gazdag földeknek örök fejedelme!
Rajta az ifjúság rózsái virágzanak éppen,
Homloka kellemetes, gyönyörű orcája hasonlít
Egy istennéhez, de azonn a bánatok ülnek,
És nedves szemein keserű könnycseppek omolnak.

„Ó, te nemes nemzet! mellybenn a régi vitézség
És az igaz hűség legforróbb lángjai égnek.
Ím, hozzád kíván folyamodni ez árva leánya
Károlynak; szabadítsd veszedelmes ügyébe királynéd.
Most, hogy az egybecsatolt ellenség mérge szorongat,
Karjaitokba vetem minden szívbeli reményem.

És nemcsak magamért kérlek, kér vélem ez árva
Kisdéd is, (elbágyadt karral feltartja öléből
Gyenge fiát) ím, e kisdéd, sok régi királyok
Vére, ki egy édes szerelemnek záloga nálam!
Ah, ha ti nem fogtok, magyarim, megmenteni minket
E veszedelmektől, e bánatos édesanyának
S gyenge szülöttjének ki fog oltalmára kiállni?”

Így szól s elbágyadt karral feltartja öléből
Gyenge fiát, kimutatja nekik, s még szólani kíván. -
Ah, de elég! - E bús scénát nem tűrhetik immár
A nemes érzésű magyarok, buzdúlnak a házban
Mindenek, és dagadó hérós mellekbe dobogni
Kezd magyaros szívek. Könnyek gördülnek az ifjak
Szikrádzó szemiből, a feltüzesült öregeknek
Ősz pillájokról folynak vérrel tele könnyek.
Rettenetes, bosszús könnyek, s amellyek az ádáz
Ellenségre halált s végső veszedelmet izennek.
Egybesereglenek, indulnak, verik öszve kirántott
Kardjokat, illy bosszús hanggal zendítik az ekhót
A felhők s paloták: „Haljunk meg Trézia mellett!
Drága királynénkért, magyarim, haljunk meg a harcon!”

Nincs haladéka ezen nemes érzéseknek, azonnal
Mint mikor a rohanó jégzáport avvagy az omló
Fereteges havakat szanaszétt górálja az Auszter,
Úgy kavarog minden részről a scytha vitézek
Tábora; mint a hegyek derekán bömbölve letódultt
Téli patak, mikor a gátat darabokra szakasztván,
Tör mindent, s ha elébe akad, lesodorja magával:
Így rohan, illy dühösen tör, ront a büszke magyarság;
Míg a bámúló Rénus mezején kimutatván
Ősi vitézségét, győző örök oszlopot annak
Partja felett nem rak s Károly magzatja fejében
A koronát maradandóvá nem teszi örökre! - - - -

E kép áll a én elmémbe. - Scythia magyarság!
Ó, te nemes, te igaz, bátor, hív és hadi nemzet,
Boldog földbe lakó magyarok! Nem örültök-e annak,
Hogy ti is illy nagyatyák s hérók unokái lehettek?
Nem gyönyörűség-é néktek, mikor őseiteknek
Virtusit illy fényben látjátok előttetek állni?
És ti nem érzitek-é magatokba az illy deli példák
Bajnoki buzdító erejét, és arra nyomító
Ösztöneit, hogy az illy munkát követésre vegyétek?
Lássátok csak! Ihol tódul ismét az eláradt
Rettenetes hadözőn, dörög és villámlik az Iszter
Partja körül egy olly ellenség, akit a hadnak
Sorsa segít; ismét fejedelmetek a ti vitézi
Hűségtekre tekint. Jobb és igazabb fejedelme
Nála hazátoknak sohasem volt; képire nézvén
S lelkire, ő olyan, mint a nagy Trézia; első

Úgyis az ő unokái között: ő, aki tinéktek
Jó indulatinak legaranyosabb záloga helyett
Adta saját öccsét, akit gondolt, hogy az égnek
Szent végzése szerint sok időig bírtok örömmel:
Ah, de mivel, nagy princ! te az égi hazába repültél,
Hol sok szérafimok s a mennyei szentek ölelnek,
Elküldötte *Ferenc* tüstént e második öccsét,
Aki az ő képét s szívét úgy hordja magába,
Szánakozó szívből ő néktek ajánlta egészen
Józsefet, a példás, nagylelkű hercegi ifjat.
E' néz hát, e drága király, mint Trézia hajdan,
Rátok, hív magyarok, kérvén, hogy az ősi dicsőség
E veszedelmes idők közepén eszetekbe forogjon.

Mert melly'k nép lehet az, melly a természet öléből
Több áldást és több javakat vett volna ki, mint tik?
Gazdag ajándékot bő kézzel szórta ki Céres
A ti határitokonn, a bornak az istene örvend
Megkoronáztatván gyönyörű szőlőkkel azokban,
Zöld pusztáitokon hány száz gulya, csorda fejrlik?
Mennyi szilaj ménest, paripát nevel a ti mezőtök?
Hány száz válogatott, körmönfontt természetes ifjak
Vagynak az országban, hadi nép, Bellóna vitézi?
Mennyi sok ellenség viadalján, hány hadi tűzbe
Lett győző nevetek, ti akár gyalog álltatok ottan
A próbára, akár paripán ütköztetek öszve.

Rajta tehát, magyarok! buzdítsa az ősi vitézség.
S nyújtsátok vígann a győzödelem mezejére
(Mellyre királytok hív titeket, hív véle hazátok)
Kardotokat magyaros karotokkal. Tik, nemes ifjak,
Fussatok, azhova hív uratok védelme csatára,
Hív a próbaveszély, melly a nagyok ösztöne mindég,
Hív az örök hírnév, a köz jó, régi becsület!
Trézia a magyarok bátor szívébe találja
Védelmére erőt: Unokája is ebbe találjon.

BACCHUS, PHOEBUS***Egy török poéta után***

Az üvegnek gyönyörű napkeletéből
 Mikor a bor tüzelő napja kiszállott,
 Az ivónak szeme-száján ezer új rózsza virít ki

ÁMOR***Guarini***

Egykor, hogy a köpüből
 Mézet lopinta Ámor,
 Megcsípte őtet egy méh.
 Mérgébe a kis isten
 A mézet újja végén
 Lillámnak ajjakára
 Kené s nevetve monda:
 „Leányka! e lopásom
 Szádon jegyül maradjon,
 És aki csókot ejt rá,
 E méhnek is magamként
 Érezze tiszta mézét
 Érezze mérges ívét.”

LILLA BÚCSÚZÁLOGJAI***Bürger***

Vígasságnak, fájdalomnak,
 Szerelemnek embere,
 Isten hozzád! bánatomnak
 Súllya engem levere.

Isten hozzád! ah, szívedben
 Zengjen búcsúvételem
 Akkor is, ha hív öledben
 Többé nyugtom nem lelem.

Arany helyett légyen híved
 Emlékeztető jele
 Mindaz, amit szemed, szíved
 Lillában édest lele.

Vedd e fürtöt hajfodromból,
Mellyet nem cirólgatsz már,
Mellyet selyemből, bársonyból
Mondtál lenni, csapodár!

Vedd orcámnak, melly ágyául
Csókodnak választatott,
Képzeltető zálogául
Ez árnyékrajzolatot.

Légyen szemem példázatja
Ez a kötés nefelejcs,
Mellyen könnyem gyöngyharmatja
Kérlel, hogy el ne felejts!

Fogd e fátyolt, melly keblemnek
Őrzötte szent titkait
S csókodra olvadt szívemnek
Itta párázatjait.

S ha még ennyi hitjegyemből
Győzedelmed nem hiszed:
Végy mindenből! Végy szívemből -
Ja, de - szívem mind viszed.

A RÓMAI NÉPHEZ*Horatius*

Második emberkort tipor a polgári had immár,
 S önnön hatalma dönti Róma városát,
 Kit sem ama szomszéd Marsok nem tudtak előlni.
 Sem a fenekedő Porsenának tábora,
 Sem Capuának írgy virtussa, se bajnoki Spartac,
 Sem a naponként hitszegő allobrogok,
 Kit vad gyermekivel Germánia sem töre még meg
 Sem a szüléktől átkosított Hannibál.
 Mink vesztjük, kiknek vérét kívánja az ég is,
 S földünket a vadak bitangolják megint.
 Pernyéin tapod a fene győző, s a deli várost
 Dübögő körömmel verdeséndi a lovas,
 Jaj, iszonyú látás! tetemit szétszórja Quirínnak,
 Mellyeknek sem szél, sem nap eddig nem juta.
 Tám mind, vagy pedig a jobb rész, azt kérdezi tőlem
 Hogy vólna legjobb tenni inségünk felől?
 Legderekabb mód lesz: hogy mint a phocesi népség
 Rab városából átkozódva számkiment,
 S hagyta saját mezejét, házát és templomit a vad-
 Disznóknak és a farkasoknak lakhelyül:
 Menjünk, merre viénd lábunk, vagy merre vezérel
 A pajkos Afer s Notus a habok felett.
 Tetszik-e, vagy tud más jobbat javasolni? siessünk
 Gályákra ülni jószerencse hírivel.
 Jó, de megesküdjünk: hogy bűn legyen hazatérni,
 Míg a vizek alól fel nem úsznak a kövek,
 S visszafelé akkor görbüljön az árboci vászon,
 Ha Padus önti a Matinus bérceit;
 Vagy ha Apenninus hegye a tengerbe rohan le;
 S olly csuda szerelmek párosítják együvé
 A vadakat, hogy tigriseken folyat a puha szarvas,
 S a héja megpetéli a galambokat,
 Vagy ha oroszlántól a csordák meg nem ijednek,
 S a síma kecske mulat a sós tengeren.
 Illy átkot s mindent elmondván, hogy hazatérő
 Kedvünk elessék, hagyjuk el mind e hazát!
 Mind! vagy ez aljnénél okosabbak: lakja, ha tetszik,
 A gyáva s félénk a szerencsétlen helyet.
 Rajta, vitéz lelkek, ti ne sírjatok asszonyi módra,
 S Hetruriának partjain túl fussatok.
 Ránk a földövező Oceán vár, rajta repüljünk
 Ama szerencsés szigetek s mezők felé,
 Hol Céres mindenha terem szántatlan ugarba,

S bár metszve nincsen, mégis a szőlő virít,
És az olajfának meddőtlen lombja tenyészik,
S tulajdon ágán díszlik a gyászsín füge.
Méz csepeg a podvás tölgyből; s a bérci tetőkön
Ugrál le zörgő lábbal a könnyű patak.
Ottann a kecskék önkényt rocskára sietnek,
S tőgyét feszülve hozza a szelíd juhnyáj;
Ott sem az akioknál nem bögnék az estveli medvék,
Sem viperákkal a magas föld nem dagad.
Boldogok! itt láttunk több jót is: hogy sem az Eurus
Bő záporokkal a mezőt nem sepri el,
Sem száraz rögök a sikeres magot el nem aszalják,
Mértékben tartván Juppiter mindegyiket.
Argi evedzőkkel nem szállt ide semmi fenyőfa,
Nem jára itt még a ledér Medea is.
Sídóni gályások nem nyomtanak erre vitorlát,
Sem a bajoskodó Ulysses társai;
Semmi dög a marhát nem bántja, semmi veszélyes
Csillag hevétől a szegény nyáj nem beteg.
Juppiter e partot szent nép számára hagyá meg,
Hogy megkeverte rézzel a szép aranyidőt;

[MELLY EMBERRE SZÜLETTEKOR...]

Horatius

Melly emberre születtekör
Egyszer, Melpomené! szép szemeket vetél,
Nem nyer isthmusi próba közt
Bajvívó nevet az; s rá hadi tettiért,
Hogy sok büszke királyt lever
És hárósi fején délusi ág lebeg,
Nem néz a Capitolium.
Tíbur bő mezején csergedező vizek
S a sűrű csere fürtjei
Formálnak neki hírt aeoli verseken.
Róm', a városok asszonya
Kellő lantosinak szép seregébe hát
Béméltóztata engemet:
És nem marnak is úgy már az irigy fogak.
Óh, szent szűz! ki az én arany
Lantomnak gyönyörű zengzetit izgatod,
Óh, a néma halakkal is
Hattyú-hangzatokat kedvre közölhető!
Mind néked köszönöm, hogy a
Mellettem lemenők újja reám mutat,
S néz, mint római lantverőt:
Tőled van, ha mi van, köz becsem, életem.

[NINCS ELEFÁNTCSONT, S ARANY...]

Horatius

Nincs elefántcsont, s arany
Mennyezetek házamba nem ragyognak:
És hymetti szálakat
Nem tartnak a vég Afrikába vágott
Oszlopok: sem Attalus
Kastélyja nem szállott reám bitangúl:
Sem lakóni bíborom
Nem fondogálják érdemes clienták.
Ámde hű szívem s folyó
Elmém vagyon: s vágyik reám, szegényre,
Sok nagy úr. A mennyeken
S tehetős barátomon nagyobb javaknak
Kedviért nem zsarlok én,
Elég szerencsés lőn az egy Szabínnal.
Tolja a nap a napot,
S új holdjaink sietve fogdogálnak.
És te a márványokat
Hóltod felé vágattatod: s felejtven
Sírodat, kastélyt rakatsz:
S a Báji zajgó tengereknek arrább
Csúcsosítod partjait:
Nem vagy talám a szárazon elég dúzs!
Sőt mit? a szomszéd mezők
Mesgyéit elszántattatod, s fukarként
A cliensid földjein
Túl lepel: a férj hitvesével együtt,
Házi istenit s cudar
Magzatjait keblébe tartva, elfut.
Mégse nyér a gazdag úr
Dicsőbb lakást a bényelő pokolnak
Meghatározott véginél.
Mit vágysz nagyobbra? Egyaránt beveszi
A kegyes föld a szegényt
És a királyfit. Lám, az Orkus örje
A ravasz Prometheust
Nem hozta pénzért vissza. Ő a kényes
Tantalust és gyermekit
Fogságba tartja; ő a sok bajokból
Végre megfáradt szegényt,
Vagy kéri, vagy nem kéri, megnyugotja.

EGY HÁLÁDATLANHOZ
Németből

Távozz tőlem, háládatlan!
 Távozz, ha vélem így tettél!
 Gondold meg jól, hogy szerettél,
 De már annak vége lett.
 Gondold meg, hogy elárúltál
 És hogy állhatatlan voltál,
 Egy hev szívtől elpártoltál,
 Melly mindvégig szeretett.

Hogy, láncaink elbomolván,
 Ámor nyila és dárdája
 Szívem többé nem rongálja,
 S érted nem sohajtozom:
 Hogy, mivel engem elhagytál,
 Több hűségem hozzád nincsen,
 Lábom nem csörög bilincsen
 S rólad nem gondolkozom.

A hajós is dallásától
 Fut a szerelmes szirénnek;
 Mert tudja, hogy mérges ennek
 Dalja, sőt halálos is:
 Így fordítom el orcámat
 Én is bájoló képedtől,
 Mert csábító beszédedtől
 Jéggé fagy a szívem is.

Meghül minden vérem bennem,
 Mihelyt kegyetlen voltodról
 És nem várt árulásodról
 Emlékezem, hitszegő!
 Irigyemet vigasztald meg,
 Örvendj, hogy ülhetsz ölébe:
 Pedig tán egyszer cserébe
 Megvet és elárul ő.

Megvallom, bár szégyenemre.
 Szived olly heven szerettem,
 Hogy midőn azt megvetettem.
 Véltém, a halál jön rám:
 És ha azután némellykor
 Távolról megszemlélélek,
 Mindjárt kiszakad a lélek
 Belőlem, azt gondolám.

Szép virág vagy, azt megvallom:
Mert a rózsza bíborához
És a liliom havához
Színed hasonlónvá tész,
Rózsza vagy, de tüsketermő;
Liliom, de illatatlan;
Mert hűségednek tartatlan
Hószíne mindjárt elvész.

Távozz tőlem, háládatlan!
Távozz, szerethetsz miattam.
Én, mi voltam, az maradtam
S az maradok örökké.
Ha az én arányos szívem
Változna a szerelmembe,
Akkor mondd osztán szemembe,
Hogy: *hazudtál, hallod-é!*

1799. jan. 15.

BECSÚLET ÉS TERMÉSZET

Tasso

Be boldogok valának
A szép aranykor napjai,
Nem, hogy tejet hozának
A szent folyóknak partjai,
Hogy a setét cserében
Minden fa mézzel izzadott,
S az áspisok nemében
Méreg s harag nem láttatott:
S bár nem törék ekével,
Hegy, völgy elég termést hozott,
És barna fellegével
A gyászos ég nem tornyozott;
Hanem delin ragyogván,
Díszlettenek kék bóltjai,
Örök tavasz buzogván,
Olly szép tavasz, mint e mai:
S a tengerek határa
Nem tólt zarándok fenyveket,
Nem horda más határra
Vagy háborút, vagy kincseket:
Hanem hogy e boldog világnak
E drága jót adá az ég,
Hogy a hibáknak s csalfaságnak
Nem állt ama bálványja még,
Ama hiú szó, melly idővel
Becsületnek neveztetett

A balgatat néptől, s erővel
Csigázta a természetet,
E csalfa tündér bús örömmel
Meg nem zavarta gondjait,
Ha a szerelmes nép örömmel
Ivá az élet habjait.
És a szabadsághoz szokottak
Lelkébe vas törvényjei
Még akkoron bé nem jutottak
S nem lettek erkölcs nyűgjei.
A tiszta természet metszé be
Áldott kezével e szabad
Törvényt az emberek szívébe,
„Hogy ami tetszik, az szabad.”

GEORGICON

Vergilius

1

I. KÖNYV

Maecenas, mostan már azt fogom dallani,
Mi tesz kövér vetést, mikor kell szántani,
Mikor kell a szőlőt kötni karójához,
Millyen gonddal szükség láti a marhához,
Millyen szorgalmatos figyelmet kívánnak,
Kik a takarékos méhecskékkal bánnak.

Óh ti, világunknak két fénylő lámpási!
Kiket kísérnek az esztendők forgási!
Bacche! s áldott Ceres! ha ti szerzettétek,
Hogy makk helyett búza az emberi éték,
Ha a ti munkátok, hogy vizes korty helyett
Szőlő-lév ébreszti az elbúsult fejet,
Ti is, kik a mezőt s mívest megáldjátok.
Faunok és driádok, énekem halljátok!
És te, ki a földbe ütvén nagy villádat.
Hortyogva ontád ki büszke paripádat,
Neptun! te is, kinek a kövér Ceába
Ezer tinód legel a bokrok aljába,
Magad is elhagyván hazád ligetjeit
S a hideg Liceum bömbölő bérceit,
Pán, juhok őrzője! légy jelen sípoddal.
Ha gondolsz még a te kedves Menaloddal.
Légy jelen, Minerva, olajfák szerzője,
S te gyermek, a horgas eke készítője!
Silvane! magad is segítsd poétádat,
Elhozván gyökeres cupressus pálcádat!

Istenek! istennek! kiknek óltalmába
Állanak a mezők, gyertek egysummába.
Kik a magból gyenge termést csíráztattok.
Kik reá az égből bő záport hullattok!

Te kivált, óh Caesar! kiről mostanába
Kétséges, hogy millyen istenek sorába
Fogsz átalíródni: vajon a városok
Urát imádják-é benned a lakosok,
Vagy kinn a mezőkre fogsz gondot viselni.
És a széles világ úgy kíván tisztelni,
Mint ki a jó időt adod s a gabonát,
S anyai mirtusból fűz néked koronát;
Vagy istene leszel a roppant tengernek
S csak te lész reményje a hajós embernek;
A legvégső Thule uralja felséged.
S Thétis minden habján vejének vesz téged;
Vagy a rest hónapok csillagává leszel
S helyet a Szűz és az Ollók között veszel.
Imé, már az égő Skorpió, lábait
Öszvehúzván, tág tért hagy a számodra itt.
Akármilyen légy (mert hogy te légy a királya,
Ne várja a Pokol, s te se vágyj reája,
Bár Elysiumát a görög dicséri
S Persefoné hívó árnyát nem kíséri):
Nyissál könnyű utat, merész feltételem
Jó kedvvel fogadd el, s megszánván, légy velem.
Jöjj az út nem tudó mezei munkáshoz
S még most szokjál hozzá az imádtatáshoz.

Első kikeletkor, midőn a fejéres
Hegyeknek hó-levét issza már a téres,
És a nedves göröngy kezd engedni már a
Tavaszi szellőknek lágy fuvallására:
Már nyögjön az ökröm ekémnek súlyától,
Fényljen szántó vasam a vont barázdától.
Olly vetés tesz fősvény urának eleget,
Amelly kétszer állt ki hideget, meleget.
Gabonája annak nagy bőséggel terem,
Dugva tele lészen a csűr és a verem.
De míg a nem esmért földhöz kéne nyúlni,
Szelek s idő jártát jól meg kell tanulni.
Meg kell a földeknek csínját is esmernem,
Hol miként mívelik, mi hol terem s minden.
E' vetésnek való, az pedig szőlőnek,
Itt gyönyörű a gyep, ott a fák jól nőnek.

1799. november.

I. KÖNYV

Mi teszi széppé a vetést; mi tájba jó szántani;
 Szőlőt szilfához aggatni; hogy kell barmot tartani;
 A takarékos méheket melly gonddal kell művelni:
 Kegyes szívű Maecenásom, elkezdem énekelni. -
 Ti, óh, a tágas világnak legtündöklőbb lámpási,
 Kiket kísérnek az égen az esztendő forgási;
 Bacche s áldott Ceres, hogyha kegyességtek alkotta,
 Hogy a szelíd kalászokkal a földig felváltotta
 Chaoniának makkjait s Achelous vizébe
 A feltalált szőlő levét vegyíti jókedvébe;
 Ti is, kik meghallgatjátok a munkás parasztokat,
 Jertek, faunok és driádok: dallom áldásitokat.
 És te, Neptun, ki a földbe ütvén hármos villádat,
 Kiontád méhéből első hortyogó paripádat,
 Te is, kinek ama kövér Ceának szigetébe
 Ezer hósín tinód legel a tós, bokros cserébe.
 Magad, Pán, juhok őrzője, Tegea ligetjeit
 S Licéum béreit elhagyván, ha Menalod hegyeit
 Kedvelled, légy jelen velem: és te, az olajfának
 Első szerzője, Minerva: te gyermek, ki magának
 A görbe ekének hasznát megmutogattad nyilván,
 Jer te is, gyenge ciprusfát tövestől hozó Silván.
 Istenek s istenasszonyok, akik védelmetekbe
 Tartjátok a bóldog mezőt, jertek mind egy seregbe.
 Mind, akik holmi magvakból új termést csíráztattok,
 Mind, akik reá az égből bő essőket hullattok.
 Te kivált, óh Caesar, kiről nem tudjuk mostanába,
 Hogy az istenek közt mellyik tanácsnak a sorába
 Fogsz jövődöbe íródni, s vajon hogy a városok
 Megtartóját imádják-é benned majd a lakosok,
 Vagy pedig kinn a mezőkre kívánsz gondot viselni,
 Amellyért a roppant világ úgy fog téged tisztelni,
 Mint ki az időt jártatod s érleled a gabonát,
 És anyai mirtusból fűz homlokodra koronát,
 Vagy hogy istenévé leszel a temérdek tengernek,
 S imádsága csak tehozzád megy a hajós embernek.
 Maga a legvégsőbb Thule uralja istenséged,
 És Thétis minden habjain vőnek vásárol téged.
 Vagy hogy a lassú hónapok csillagzatjává leszel
 S magadnak helyt Erigone s az Ollók között teszel.
 Már a tüzellő Skorpió lábait öszvébb szedi
 És az égnek jó nagy részét számodra átengedi.
 Akármilyen légy (mert a pokol ne is várjon urának,
 S te se kívánsz ura lenni illy szörnyű tartománynak;
 Bár Elysium mezejét Görögország dícséri

S hívó anyját Persefoné nem nagy kedvvel kíséri),
Nyissál nekem könnyű útat, és merész feltételem
Nyerjen tenálad kegyelmet, s megszállván ötlet velem.
Jövel az útat nem tudó szegény paraszt munkáshoz;
És még most szokjál hozzá a segítségül híváshoz.
Kikeletkor, midőn az őszi hegyekről megerednek
A hóvizek és zefírtől a lágy rögök engednek.
Már nyögjön tulkom bevágott ekémnek a súlyától,
Tündököljön szántó vasam, kopván a barázdától.
Az a vetés tesz kíváncsi gazdájának eleget,
Amelly két ízben állott ki hideget és meleget.
Gazdag lesz itt az aratás, temérdek élet terem,
Úgyhogy megpukkad majd tőle mind a csűr, mind a verem.
De míg a nem esmért földnek munkájához kén' nyúlni,
Szükség szeleknek s időknak járását megtanulni.
Szükség a földnek magányos csínját is megismernem,
Hol miként szokták művelni, mi hol terem, és mi nem.
Itt vetésnek van divatja, amott meg a szőlőnek,
Itt az önként való gyepek, ott a gyümölcsfák nőnek.
Tmolus illatozó sáfránt, tömjént meg Arábia,
Elefánt-tetemet pedig küld mihozzánk India.
De a meztelen chálisok hozzánk acélt küldenek,
Orvosló hódtökök pedig a Pontusba termenek,
Másfelől Epirus nevel olly derék paripákat,
Amellyek győzve futják meg az élisi pályákat.
A természet minden hegyek és tartományok végett
Akkor tett illy törvényeket és örök szövetséget,
Még mikor Deukálion az elszórt kövekkel
Megraká a puszta földet a kemény emberekkel.
Nosza hát forgassák az új esztendő elejével
Izmos tulkaid a kövér földeket az ekével,
Hogy a kihányt göröngyöket a levegő érhesse,
S a porhanyó nyár a napnak hevével kifőzhesse.
De ha nem olly kövér a föld, jó lesz, ha azt felmetszik
Gyenge barázdákra, mihelyt az Arcturus feltetszik.
Így amott a kövér vetést nem fojtják el a gyomok,
Itt magának egy kis nedvet nyér a sivatag homok.
A tarlód más esztendőben ugarképpen pihenjen,
Hogy az elrestült szántóföld pihenvén öszvemenjen.
Vagy ott termessz jövőre sárgálló kalászatokat,
Ahol tavaly bőven szedtél csörgő tokú babokat.
Vagy silány lednek-magvakat s fanyar figebab fejét,
Leaprítván töredékeny szárát, zörgő erdejét,
Mert kiszárasztják a mezőt a lednek s a babok is
S a feledékeny álommal behintetett mákok is.
De mégis így esztendőnként könnyű lesz váltogatni,
Csak az ember ne restelje a trágyát hordogatni;
Elaszott mezejét zsíros ganéjjal kövérítse,
Vagy lúgos hamuval sovány földeit béterítse.
Így hát pihen a szántóföld, ha termése változik,

Mindazáltal hasznos az is, ha szántatlan nyúgoszik.
Néha jó a terméketlen mezőket meggyújtani
S lenge szárát a ropogó lángokkal felfalatni,
Vagy azért, hogy titkos erőt nyer a föld, kövérséget;
Vagy, hogy a láng kifőz minden hibát s rossz nedvességet;
Vagy, hogy a meleg a földnek nyílását kitágítja
S vetésünkre a nedveket több úton indítja,
Vagy, hogy tömöttebbé teszi a lyukacsos mezőket,
S nem hagyja beszivárogni a kártékony esőket,
Nem hagyja, hogy a zöltséget a hév nap kiaszalja,
Vagy a kemény északi szél ereje megfagylalja.
Sokat segít szántóföldjén, ki gereblye fogával
Megtöri a gyáva rögöt s megvonja boronával.
És ki amelly barázdákat hányt első menésével,
Keresztül ismét felszántja rézsút vetett ekével,
Így mindig zaklatja földjét s hatalmával intézi:
Ceres ezt a magas égből nem is hiába nézi.
Szántóvetők! nedves nyarat, száraz telet kérjete.
Porzó télbe búzátok jó, sikeres a földetek.
Nem másért van, hogy Mizia tölt vermeit hántatja,
Gargara bőv aratását nem másért bámulhatja.
Mit szóljak én arról, aki, mihelyt magvát elveti,
Mindjárt a földjének esik s a rögöt tördelteti.
Osztan forrást vezet reá s árokba vett vizeket,
S midőn az elégett mező tikkasztja a füveket,
Ím, a dombos csatornának szemöldök-nyílásából
Vízér üt ki, melly lebukván a hegynek oldalából
Rekedt csörgéssel morzsolja az aprólék köveket
S híves folyással enyhíti az elszáradt földeket.
Hát aki, hogy midőn majd a kalászkok megtöltenek,
Azok terhétől a gyenge szárok meg ne düljenek,
Az illy bujálkodó vetést fűventen meggyomlálja,
Mihelyest az olly magasán nőtt, mint a barázdája.
Hát aki a ritkás földről levonja a tócsákat,
Kivált midőn a változó hókba a csatornákat
Felvén az árvíz, mindent béborít iszapjával,
A lapályok tele vagynak hínáros mocsárjával.
De bár az emberek s barmok mindent így megmunkálnak,
Serényen bánnak a földdel: de mégis kárt csinálnak
Néha a csintalan lúdak és a Strimon darvai,
Vagy az árnyék s a keserű katangkórók szárai.
Maga Jupiter akarta, hogy dolgunk a mezőbe
Munka s mesterséggel menjen, maga kezdte elsőbe.
Nem hagyta a henyeségtől ellanyhulni népeit,
Búval, gonddal köszörülvén a halandók szíveit.
Őelőtte semmi paraszt nem szokott még szántani,
Nem volt szabad a mezőket cövekre felosztani.
Mind közre ment a kereset, s a szabadon maradott
Föld maga is, bár nem kérték, mindent önként megadott.
Ő szerzette a kígyóknak halálos marásait,

A prédáló farkasokat s a tenger hullámjait,
 Fákról lerázta a mézet, a tüzet elrejtette
 És a csörgő borpatakok forrásit bétemette,
 Hogy az elme s tapasztalás pótolná a szükséget
 S találná ki lassan-lassan mindenik mesterséget.
 Az önként nem termő búzát szedné a barázdákból
 S az elrejtett tűz szikráit ütné ki a kovákból.
 Akkor ültek az odvas fák a haboknak hátára,
 Akkor vigyázott a hajós az égnek forgására,
 Felszámlálván s elnevezvén a csillagok ezerét,
 A Kaszást, a Fiastyúkot, és a Göncöl szekerét.
 Akkor kezdték törrel, léppel rászedni a vadakat
 S a bércekre kibocsátni a fürkész agarakat.
 Egyik a folyóvizekbe hánnya lucskos varsáját,
 Másik a tenger öblében keresi a prédáját.
 Akkor éltek az acéllal s a zörgő fűrészekkel,
 (Mert hajdan a szilánkos fát hasították ékekkel)
 Béjöttek sok mesterségek: a kegyetlen serénység
 Meggyőz mindent s a szükségben kényszerítő szegénység.
 Ceres volt, aki szántásra tanítá legelsőbe
 A világot s a gabonát elhinté a mezőbe,
 Midőn makkja s vad gyümölcse nem volt a szent erdőknek,
 És Dodona már nem adott enni az éhezőknek.
 Baj is járult a búzához, az üszög megégeti,
 A sivatag bogács borzas árnyékába temeti.
 Elfűlad a legszebb vetés, a burjánok beszövik,
 A lapuk, mérges konkolyok és vadzabok felnövik.
 Hanem ha földedet mindég tördeled gereblyével,
 A kártékony madarakat ijeszted kelepccével,
 Minden árnyéktartó fák körül te megágazol,
 És mikor szükség, a hasznos esőért imádkozol:
 Héj, a más tölt verme mellett éhen kell ásítani,
 Az erdőkön a lerázott csermakk fog jóltartani.
 El kell mondanom a kemény parasztnak eszközeit,
 Mellyek nélkül meg nem lehet munkálni a földeit.
 Első a szántóvas és a horgas eke igája
 S az eleuzi anya lassan forduló talyigája.

 Mellyeket idő javába mind elkészíts előre,
 Ha éppen méltó míves vagy a mennyei mezőre.
 Elsőben is hajtsd görbére az erdőn egy szilfának
 Fiatalját s ha meghódol, csináld ekeszarvának.
 Egy nyolc lábnyi hosszú rudat faragj le az aljába

 Elmondhatok, ha kívánod, sok régi szokásokat,

Ha nem restelsz megtanúlni minden aprólékokat.
 Kivált szükség nagy hengerrel a szérút meglapítani,
 Sárját meggyúrni s ragadós krétával keményíteni,
 Hogy porhanyóvá ne légyen s fel ne nőjje a dudva,
 Sok a kártékony ellenség, tartsd ezeket is tudva.
 Sokszor a földét házaknak és csűröknek kifúrja
 A kis egér s a szemtelen vakondok öszvetúrja.
 Gyakran lehet a lyukakba lelni varasbékákat
 És sok egyéb, földbe termett, útálatos csudákat.
 Gyakran szörnyű zsákmányt tészén a zsizsik a búzába,
 A hangya is, hogy szükségét ne valljon vén korába.
 Vigyázz rá a diófára, hogy midőn kiteríti
 Virágít és illatozó ágait meggörbíti,
 Ha levélnél több a virág, gazdag lesz az aratás,
 S nagy meleggel megyen végbe majd a hosszas nyomtatás.
 De ha árnyékos levéllel buján látod a fát,
 Csekély haszonnal töreted polyvát termő szalmádat.
 Sok babirkálni szokott a vetni való magvakkal,
 Megáztatván salétrommal s barna olajsalakkal,
 Hogy a csalárd búzatokba nagyobb szemek nőjjenek.
 S bár sok vetni való magot vigyázva készítenek,
 Gyenge tűzön megpárolják: mégis elredvesedik,
 Hacsak minden esztendőbe a nagyját meg nem szedik,
 Így láttam én minden dolgot jóból rosszabbá válni
 S a fátumok erejétől nyomtatván, alábbszállni.
 Mint ki csónakját a sebes patak ellen indítja,
 Ha karján tágít azonnal, a hab visszarándítja.
 Továbbá úgy kell vigyáznunk az Arctur csillagára,
 A Gödölyék s a ragyogó kígyó szokott napjára,
 Mint a szeles tengereken útó hajósoknak
 Környékén a csigás abid- és pontusi partoknak.
 Ha a Mérték eggyé teszi az éjszakát s a napot,
 Fénybe és homályba borít a földön fél-fél lapot:
 Be kell fogni a tinókat s árpát kell vetni szinte,
 Mígnem az alkalmatlan tél esőt és havat hinte.
 Mind a szántást, mind a vetést a mákok és a lenek
 Most várják, míg száraz a föld, és a felhők függenek.
 Tavasszal vessél lóherét a nedves barázdába,
 Tavasszal jön a köles is és a bab is munkába,
 Midőn a Bika esztendőt nyit aranyos szarvával
 S helyt ad a hátráló fénynek a Kutya elhúnytával.
 De ha búzavetés alá készíted szántásodat
 S csak gabona-termesztésre szántad minden gondodat,
 Mikor Atlás fiastyúkja feljárni már megszűnik,
 S a crétai koronának tüzes fénye eltűnik:
 Akkor vesd el elkészített magod a barázdába
 S esztendei reményedet úgy tedd a föld gyomrába.
 Sok gazda még Májának a lenyugta előtt vetett,
 De várt gabonája üres kalászokkal fizetett.
 S ha ledneket s hitván paszulyt fogsz földedbe hinteni

S nem átallassz egyiptomi lencsét is természeteni,
 A lenyugvó Bootesnek jelére vigyázhatol,
 Kezdd el akkor s télközépig vetésén dolgozhatol.
 Öt zónája van az égnek. Egyik a forró delen
 Szüntelen pirúl a naptól, tűzbe lábbog szüntelen.
 Az ég szélén jobbra-balra ekörül kettő szorúlt.
 Mindenik barna essőkbe s kékellő jégbe borúlt.
 Ezek s a középső között más kettőt az istenek
 A nyomorúlt halandóknak javára szerzettenek;
 És e két övön keresztül egy nagy utat vágtanak,
 Amellyen az égi jelek görbe renddel forganak.
 Amint a Riféus hegyek felé és Scythiába
 Fel, úgy lenyúlik világunk délfele Afrikába.
 Az a sark minékünk mindig magas, de ezt, úgy vélik,
 Lábunk alatt a barna Styx s a mély poklok szemlélik.
 Itt ama temérdek kígyó tekervényes hajlása
 Környűlvészi pólusukat, mint egy nagy víz folyása.
 Környűlvészi a két medvét, (vagy a Göncöl szekerét)
 Melly nem meri megmocskolni az Óceán tengerét.
 Amott vagy mord éj vesztegel s örök homály burkozza,
 Vagy a tőlünk elment hajnal a fényt ott is felhossa.
 S mikor ránglehelnek a nap lángoló paripái,
 Ott meggyúlnak a pirosuló este késő gyertyái.
 Innen tudjuk meg előre, millyen idő fog lenni,
 Mikor kelljen az aratást, mikor a vetést tenni,
 Mikor kell hadi gályákkal a vad tengerre hágni,
 Vagy az erdőben a fenyőt jó időben levágni.
 Nem is hiába vigyázunk a csillagok húnytára,
 Költére s az esztendő négy egyenlő szakaszára.
 Sokat tesz a parasztember otthon hideg essőbe,
 Amit tenni kellett volna dologtevő időbe.
 Csónakot vágnak, vagy marhát és boglyát bélyegeznek,
 És megcsorbúlt avagy tompa szántóvasat hegyeznek.
 Mások karókat faragnak és kétágú villákat,
 Vagy, a cinábor szőlőket kötni, rekettje-fákat.
 Illyenkor lehet csipkéből kötni könnyű kaskákat,
 Megpergelni gyenge tűznél s megörni a búzákat.
 Sőt sok dolgot innepen is a törvény nem ellenez,
 Ha a vizet lebocsátod, nincs a vallás ellen ez,
 Nincs a vetést beóltatni, madarakat fogdosni,
 Burjánt égetni s juhokat hasznos vízbe megmosni.
 Rakj számárra holmi almát, olajat, s visszajövet
 Hozz a városból fekete szurkot vagy malomkövet
 Maga a hóld különböző napokkal töltözködik,
 Melly jó vagy rossz a munkára: kerüld, amelly ötödik.
 Plútó és minden fűriák ezen a napon lettek,
 A föld iszonyú magzati tőle ekkor születtek:
 Coeus, Japéth s a kegyetlen Tifoeus, kik régen
 Öszveesküdt öccseikkel hadat vertek az égen.
 Háromszor buktatta széjjel menykövével ezeket

Jupiter, lehempergetvén a bércre tolt bérceket.
 A hetedik nap szerencsés új szőlőket ültetni,
 Tinót kézen szelídíteni, vásznat bordába vetni.
 A tizedik nincs olyan jó: de bújdósóba menni
 Legjobb a kilencediken, hanem ártalmas csenni.
 Sok dolgok jobban ütnek ki hideg éjjel, vagy midőn
 Az új nap leharmatozik a friss hajnali időn.
 Éjjel az asszú réteket s a karcsú gabonákat
 Legjobb vágni; szívós harmat járja az éjszakákat.
 Sok ember a tűznél töltvén a téli éjszakákat,
 Világánál faragsálja baltával a foglákat.
 Míg neje a hosszas munkát danlással édesíti
 S csörömpölő vetéllőjét vásznán végigperdíti,
 Vagy az édes mustnak levét pártúzon főzőgeti
 S a felforrt kazán tajtékját zöld levéllel leveti,
 De ám az aranyló vetést délközépbe aratják,
 A megszikkadt gabonát is szérún akkor nyomtatják.
 Egy ingbe szánts, meztelen vess, télen a paraszt henyél,
 És nagyrészt, amit nyáron szerzett, télen azzal él.
 Együtt isznak, együtt esznek, vígan töltik napjokat,
 Kedvvel kínál a vidám tél s tágítja a gondjukat,
 Mint midőn a terhes gályák partjokra eljutottak,
 Reájok a víg hajósok koronát akasztottak.
 De idő is akkor van ám szedni a csermakkokat,
 Babér- s olajfabogyókat és vérszín mirtusokat.
 Akkor vess a szarvasoknak hálót, s tört a darvaknak,
 Akkor vessél az őzeknek és a füles nyúlaknak,
 Ha kezrede áll a csepűs baleári parittyá:
 Mikor jégtablát tol a víz, s a földet hó borítja.
 Mit szóljak az őszi idők és csillagzatok felől
 És ha a nap rövidek s gyengébb hőség áll elől,
 Mire vigyázzon a gazda és mit nézzon eleve,
 Ha a záporozó tavaszt felszíjja a nyár heve,
 És a kalászos takarmány felborzadt a mezőbe,
 S a zöld száron a tejedző búza dagad a csőbe,
 Midőn sárgálló földjére a gazda már vezette
 Aratóit s a töredék árpakévé köttette?
 Láttam én, hogy a szeleknek felcsődült minden hada,
 Melly minden érett gabonát tövestől felragada.
 Fekete porfellegébe kavarta a lengeteg
 Szalmát és repülő kalászt szerteszét a fergeteg.
 Gyakran temérdek víztábor lepi el a szép eget,
 S a tengertől tolult felhők rettentő fergeteget
 Vak záporral hömpölygetnek, a nagy éther leomlik,
 S habjaitól a víg vetés, a barom bére, romlik.
 Zúgnak a nyakig telt árkok, a felduzzad vízerek.
 Buzognak a feltajtékozott hullámtól a tengerek.
 Maga Jupiter a felhők borzasztó éjjelébe
 Villogtatja a mennykövet lángoló jobbkezébe.
 Melly zendülésre reng a föld, a vadak megriadnak.

És szanaszét a halandók szívei lekushadnak.
 Ő pedig sustorékoló nyilát fennyen elsüti,
 S vagy Cerauniát vagy Athót vagy Rhodopét leüti.
 Nekizúdulnak a sűrű záporok s az Austerek,
 Most a ligetek sikólnak tőle, majd a tengerek.
 Ettől tartván, csillagokra és hókra vigyázz nagyon,
 Hogy a hideg Saturnus és Merkur mely'k jelbe legyen.
 Kivált féld az isteneket s Ceresnek esztendőbe
 Áldozz tavaszkor a gyenge füvel vídúlt mezőbe.
 Akkor már kövér a bárány és a borok ízesek.
 Sűrűk a hegyi árnyékok, az álmok kellemesek.
 Egész majorod elmenjen Ceres imadására,
 Mellynek téjjel, finom borral vegyíts mézet számára.
 Három ízbe kerültesd meg áldozati barmoddal
 Az új vetést és örömmel kövesd minden társoddal.
 Kik Cerest felhanggal hívják magokhoz, és a sarlót
 Senki addig fel ne vegye, levágni az ért tarlót,
 Míg Ceresnek cserfaággal koszorúzott homlokkal
 Tárítuppos táncot nem jár s nem innepel dalokkal.
 Hogy megtudhassuk az essőt, héséget s hideg szelet.
 Maga Jupiter előre rendelt bizonyos jelet.
 Mit jelent a hóld, és mikor szűnnek meg az Austerek,
 Mért tartják ólba a marhát a mezei emberek?
 Ha szél támad, mindjárt vagy a tengerek feltolúlnak.
 Hánykolódnak, s a nagy hegyek magoktól megzúdulnak.
 Vagy távolról kezd hallani a partok harsogása
 És terjedez a berkeknek s erdőknek mormolása.
 Már akkor a görbe gályák könnyen habba merülnek,
 Ha a bűvárok sebessen visszafelé repülnek
 A tengerről s lármával a part felé kiáltoznak,
 Vagy ha a tengeri szárcsák fővényben játszadoznak,
 Vagy ha esméretes tóit a nyurga gém elhagyja
 És reptében a fellengős felhőket meghaladja.
 Gyakran ha szél lesz, az égen a csillagok lehúlnak,
 S az éj árnyékán utánnok fehér lángfarkok nyúlnak.
 Néha könnyű gazok s hulló levelecskék repkednek
 Vagy a víz színén a pelyhek játszadozva ferednek.
 De midőn a vad Boreás oldalán mennykő dörög,
 Vagy az Eurus és Zefirus házatája mennydörög,
 Zápor tölti az úszkáló mezőknek csatornáit,
 Szedi a tengeri hajós csatakos vitorláit.
 Sohasem tesz kárt a zápor annak, ki a jelekből
 Előre tud jól vigyázni: mert vagy a mély völgyekből
 Reptekbe az égi darvak kerülnek az essőket,
 Vagy a tinó az égre néz s örrolja a szellőket,
 Vagy a dallos fecske repked a tó körül és abba
 Régi bajokat a békák vartyogják az iszapba.
 Gyakran bolyja rejtekéből kihordja tojásait
 Keskeny ösvényén a hangya: vagy a tenger habjait
 Felissza a nagy szivárvány: és jóllakott gyomorral

Zörgő szárnyakon repülnek a hollók nagy táborral.
 Külömb tengeri madarak s amellyek Caysternek
 Édes tói közt, Ázsia zöld rétjein hevernek,
 Versent szórják hátaikra a vizet s lebukdosnak,
 Mind csak a fördésen vagynak s a vizekbe futkosnak.
 Az essőt a dévaj varjú felkárógja nagy fennyen
 És egyedül séríkálgat magába a fővenyen.
 De az idő változásit észreveszik valóba
 Az éjszakánként dolgozó lányok is a fonóba:
 Midőn az égő mécsesbe az olaj csak szikrádzik,
 S körülötte holmi apró gomba teremni látszik.
 Hasonlóképp az essőből bizonynal megtudhatni,
 Hogy tiszta időt és fényes napot mikor várhatni,
 Mert sem a csillagok tüze lágy homályba nem borúl,
 Sem bátyjára a tiszta hóld kölcsön fényért nem szorúl.
 Sem gyenge gyapjúsálak a levegőn nem repkednek,
 Se tollakkal a jó meleg napra nem terjeszkednek
 Kedvellett Halcionjai Thetisnek a partokon,
 Sem nem tépásznak a disznók holmi rongyot örrokon,
 Hanem leszállnak a ködök a völgyeken, mezőkön,
 A nap szálltával a bagoly nem húhol a tetőkön.
 Nisus a híg levegőbe kóvályog nagy magasan
 És Scillán, bársony hajáért, bosszút áll halálosan,
 Ím, a rettenetes Nisus nagy robajjal kergeti,
 Amaz előtte a szellőt gyors szárnnal veregeti,
 Másfelől rekedt torokkal a hollók a berekbe
 Négyet, ötöt kurjantanak, s odafel a fészkekbe,
 Nem tudom, mi édes öröm élesztvén a kedveket,
 Magok között megzörgetik a fészkeket s leveleket;
 Kedvek jön, mihelyt a záport a fellegek lehintik,
 S apró magzatjokat s édes fészkeket megtekintik.
 Én ugyan azt nem gondolnám, hogy vélek az istenek
 Elmét és a fátumoknál nagyobb észt közlöttenek,
 Hanem midőn az időnek s az ég nedvességének
 Változási más útakra és formákra térének,
 S a megnedvesült Jupiter az Austert megindítja
 És a ritkát megsűríti, a sűrűt megritkítja,
 Másképpen fordul az elme, más a szív indúlatja,
 Más, midőn a mord felhőket a felszél hajtogatja.
 Innen van, hogy a madarak a mezőkben zengenek,
 Vígak a marhák, s a hollók kákogva örvendenek.
 De ha vigyázol a sebes napra s a hóld rendére,
 A hónap és a tiszta éj soha nem csábít fére.
 Ha az újhold setét szarvval száll ki a levegőben:
 Nagy zápor lesz a tengeren, nagy zápor a mezőben.
 De ha szél lesz, szűz pirosság omlik tekintetébe,
 A széltől pirúlni szokott mindig az arany Fébe.
 Ha negyedik feljöttékor (mert legbiztosabb jegy e')
 Tisztán megy az égen, s nem is tömpe a szarva hegye:
 Sem esső, sem szél nem támad azon az egész napon,

Sőt végig szép csendes idő jár az egész hónapon.
S a parton a szerencsével járt hajósok áldoznak
Glaucusnak, Panopéának és az Inó fiának.
A nap is sokat jelent meg, mind a feltetszésében,
Mind mikor elrejtí magát az Óceán vizében,
A napról legbizonyosabb jelt vehetnek mindenek,
Akár reggel, akár ha a csillagok feltetszenek.
Midőn a nap feljöttekor a felhőkbe rejtezik,
Mocskok fedik féltányérját: esős nap következik,
Mert a Notus a tengerről közelget, melly a fákat
S vetéseket megkavarja, zaklatja a marhákat.
Ha a felhő sok vak sűgárt vér ki reggel magából,
Halványon jön ki a hajnal Tithon rózsás ágyából.
Vaj! hiába borúl a zöld levél a lágy szőlőre,
Annyi jég ugrál kopogva akkor a háztetőre.
De jobb rá vigyázni, mikor az égről le fog szállni,
Mert színébe több változást lehet akkor találni.
Ha kékes, úgy essőt jelent, ha lángszínű, úgy szelet,
Ha pedig mocskok látszanak csillámló tüze felett:
Akkor széllal és záporral zúdúlnak fel mindenek,
Én akkor senki szavára a tengerre nem menek;
Én meg nem óldom a partról gályámnak alattságát;
De felhozván s levivén a napnak világosságát,
Fényes tányérral tündöklök, ne jövendőlj essőket,
Tiszta északi szél fogja lengetni az erdőket.
Végre mit hoz a késő est, a szél honnan hajtogat
Szárak felhőket, s a nedves Auster mivel látogat,
A napba lévő jelekből könnyű mindezt megtudni:
Ki is merné azt mondani, hogy a nap tud hazudni.
Ő gyakran megint sok titkon forralt zenebonáról,
Fortélyokról s alattomos hadak közeljártáról.
Ő Caesar halálakor is megszánta Róma népét:
Midőn homályos rozsdával fedte tündöklő képét,
S az istentelen századok örök éjtől féltének,
Bátor akkortájba elég jelenséget tettenek
Maga a föld, a tengerek habja, az undok ebek,
A nem kedvest jövendőljő madarak és egyebek.
Hányszor láttuk, hogy az Etna kipukkant katlanjain
Ártúzával pusztított a Ciklopsok határain
És a lánggombolyagokat s a megolvadt köveket
Torkán kikalyimpáztatta - a fegyverzörgéseket
Mindenütt a levegőben Germánia hallotta,
S az Alpéseket szokatlan rengés megindította.
Hallott óriás szó is a csendes berkekben széjjel,
Csuda halvány kísértetek láttattak szürkés éjjel.
A barmok is megszólaltak, szörnyűség! ím, egynyomra
Megállnak a folyóvizek, megreped a föld gyomra.
Az elefánt-tetem-képek bús könnyekkel áradnak,
S a templomok rézbálványi bánatjokban izzadnak.
A vizek királya, Pádus, sok erdőket kitepert

Örvényjével s ólat, barmot minden mezőn elsepert.
 Ekkor az áldozni való barmok testein belől
 A rosszat jelentő inak látszattak mindenfelől.
 Vérrel habzottak a kútak és a városok széjjel
 Az ordító farkasoktól hangzottak egész éjjel.
 Annyiszor a tiszta ég is soha meg nem villámlott.
 S a gyászos üstökös csillag annyiszor nem csillámlott.
 Azért is látta Philippi, hogy tábori Rómának
 Hasonló fegyverrel ismét a harcra kiszállának.
 Nem is sajnálták a Hemus térségét az ég isteni
 És Emathiát vérünkkel kétszer kövéríteni.
 Lesz az idő, hogy a paraszt, vonván itt barázdákat,
 Felhánnya ekéjével a rozsdú-rágta dárdákat,
 Gereblyével kocogtatja az üres sisakokat,
 És csudálja a kiásott sírba a nagy csontokat.
 Hazánk hazai isteni, Romule s Vesta anyánk,
 Ki őrzöd a pompás Rómát, és Tiberis, tekints ránk.
 Ti, ti legalább ez ifjat, kérlek, óltalmazzatok,
 Hogy a leomló világot általa megtartsátok.
 Úgyis régi hitszegését Laomedon várának
 Régen fizetjük már becses vérével a hazának.
 Hogy te vélünk vagy, óh Caesar, régen irigyli az ég,
 S az emberek triumfusit hogy te úgy kedvelled még,
 Holott nem sokat néznek itt igazságra, gazságra,
 Annyi had jött, annyi nemű vétek itt a világra.
 A szántásvetésnek méltó becsületet nem adnak,
 Elragadják a földmívest, a mezők elsorvadnak.
 Innen az Eufratesnek, onnan Germániának
 Környéke támaszt hadakat: ímé, frígyet bontanak
 Körül-belől a városok, a fegyvert előszedik,
 A pusztító Mars az egész földön kegyetlenkedik.
 Mint mikor a verset futó paripák valahára
 Kirohannak a láncoktól kiszabadult pályára,
 Hiába tart vad szájokon, ragadják nyakra-főre
 A kocsist, s a zörgő kerék nem hallgat a gyeplőre.

II. KÖNYV

Eddig a szántóföldeknek mívelését dallottam
 És az égnek csillagait. Most már terád jutottam,
 Bacche, s téged énekellek az erdei bokrokkal
 És a lassan nevedő olajfa-suhancokkal.
 Ide, óh sajtoló atyám, ím, teledest teltenek
 Itt a te ajándékidnak legjavával mindenek.
 Jer ide, sajtoló atyám, hányd el, vesd el csizmádat,
 És új mustba ferdett lábbal tapodd velem a kádat,
 Virít a mező, rakottan az őszi gerezdekkel,
 Számodra, és tajtékozik a szüret tölt csebrekkel.
 Elsőben is az élőfák nem egy móddal teremnek,

Mert ezek közül emberi munka nem kell sok nemnek.
Ezek dajkálkodás nélkül a mezőn szoktak nőni,
És a vizek görbe partján önként árnyékot szőni.
Illyen a hajlós iglice a gyöngye rakottyaival
És a tengerszín levelű ősz fűzfa a nyárfával.

Másoknak a gyökeréről sűrűséggel teremnek
Csemetéik, a cseresznyék és a szilfák illyenek.
A Parnassus babérja is így ül kicsiny korába,
Béboríttatva anyjának temérdek árnyékába.
Ezek legelső módjai a gondos természetnek.
Így nő minden bokor s erdős fái a szent ligetnek.
Más módokat az emberi szorgalmatosság lele,
Ez csemetét dug a földbe, kit anyjáról metsze le.
Ez a földbe betemeti a gyökeres töveket,
Néggyé hasított karókat s meghegyezett cöveket.
Más csemeték megkívánják, hogy görbén lehomlítsuk
Vesszejét s maga földjébe elevenen borítsuk.
Másoknak még gyökér se kell, a legfelső ágokat
Elmetszi a gazda s bátran elülteti azokat.
Sőt nagy csuda: az olajfa, ha levágják a tövén,
Kivirít, száraz fájából ismét új gyökér jövőn.
Sőt egyik fának ágait, amint gyakran szemlélni,
Kár nélkül lehet más fának ágaira cserélni.
Elváltozik a körtvélyfa s kínál óltott almákkal,
S a kőkeménységű somfa veresellik szilvákkal.
Tanúljátok meg hát, gazdák, minden faj művelését,
És tegyétek szelídekké a fáknak vad termését.
Ne heverjen tunyán a föld, Izmaromot szőlővel,
Be kell a nagy Taburnumot rakni olajvesszővel.
És te, óh díszem! és méltán legfőbb része híremnek,
Maecenas, légy segítője elkezdett énekemnek.
Jövel, szállj ki vélem együtt a tengernek hátára,
Kérlek, adjál vitorlákat kisdéd gályám számára.
Nem kívánok én itt mindent befogadni versembe,
Nem, ha mindjárt száz nyelv, száz száj vagy szó van a mellyembe.
Jer, hajózzunk a part megett, itt se költött versekkel,
Se hosszas előbeszéddel nem késem s tekervénnyel.
Amelly fák magokba nyúlnak néki a levegőnek,
Terméketlenek, de vígan és mind izmosan nőnek,
Mert az anyaföld termeszt, mégis ha törzsökjökbe
Béoltanak, vagy elrakják őket kapált gödrökbe,
Levetkezik vad vóltokat és a gyakor munkára
Könnyen engednek akármelly mesterségnek szavára.
Az is, amely a gyökérről terméketlen növe ki,
Így jár, csak tágas mezőre az ember ültesse ki.
Most az anyja ágainak homályos sátorába
Megfojtódnak gyümölcssei és csak sínlik magába.
Már amely fát magról vetnek, lassan szokott az nőni,

És árnyékot csak a késő unokáknak fog szőni.
 Elfelejtven a régi ízt, az almák elfajúlnak
 S a szőlők rigóknak való hitván fürttel pirúlnak.
 Úgy van, munkát vár mindenik, sorjába kell ültetni,
 S hogy szelíd legyen, termérdek költséggel műveltetni.
 De az olajfát tövéről, a szőlőt homlításal,
 Páfus mirtusát szaporítsd vastag karó-dugással.
 Plántáról nevelkedik a mogyoró kemény fája,
 A nagy körisfa s Hercules árnyékos koronája,
 A chaoni atyánk makkja a temérdek pálmákkal,
 S a tengeri veszélyeket meglátandó lúcfákkal.
 Ellenben a diófába fojtós vackort óltanak,
 És a meddő platanusfán derék almák állanak.
 Gesztenyével virít a bükk, gyertyánfán körtvélyvirág
 Fejérlik s a szilfák alatt a disznónyáj makkot rág.
 Mert amint a hajközépből kinőnek a kis bimbók,
 Megszakasztják a gyenge bőrt, felmetsződik a csimbók,
 És öblébe belétévén más fának bimbócskáját,
 Őszveforrasztják vele annak nedves mézgáját.
 Vagy a görcsetlen törzsököt elvágják s meghasítják
 Jó mélyre és a termékeny ágat beléállítják.
 Nem soká magosan hánnya a fa boldog növést,
 Bámúlván új leveleit és idegen termését.
 Osztán nem csak egy-egy nemek van az erős szilfáknak,
 A lótosnak, az idai ciprusoknak s fűzfáknak.
 A kövér olajbogyók is nem egyforma testűek,
 Vannak gömbölyűk s hosszások, keserű gyümölcsűek.
 Nem egyfélék az almák is, az Alcinous fái,
 A crustumi, síriai s fontos körtvély fajtái.
 Nem függ olyan szüret a mi hazánkban a tőkéről,
 Mint amilylet téphet Lesbus Methimna vesszejéről.
 Vannak thásusi szőlők és fehér marotidesek,
 Ezek kövér, azok pedig ritkás földbe kedvesek.
 Psythiai jó asszúnak, a nyúl-szőlő sугáros,
 Melly a lábra tekergőzik s a nyelvnek hamar káros.
 Van bíbor s elein érő: a haetiát mi névvel
 Dicsérjem? de mégsem érnek a falerni pincével.
 Olyan erős az aminni szőlők bora, millyenek
 Tmoluson s a fejedelmi Phanén is nem teremnek.
 Egy sem ereszt bort az apró Argitisnál bővebben,
 Sem bora esztendő-számra nem áll el erősebben.
 Nem hagylak el, óh! csemegék isteninél nagy becsű
 Rodia, s tömött gerezddel kínáló kecskecsű.
 De nem is számlálhatni fel fajtájokat s neveket,
 Mert számba sem szükség venni olly szorossan ezeket.
 Mellyet ha ki tudni akar, vesse fel azt magába,
 Mennyi fővényszemet kavar Zefirus Lybiába;
 Vagy midőn Eurus sebessen a vitorláknak esik,
 A partokat Joniumnak hány hullámi verdesik.
 Nem mindenütt nőhet minden. A fűz kedvel patakot,

Az éger mocsárt, a tiszta hideg helyet s északot.
 A szikár gyertyán legjobban vágy a köves bércekre,
 A mirtus a tengerpartra, Bacchus az enyh hegyekre.
 Nézd el bár a világ szélén művelt tartományokat,
 Az arabs keletső házát s a festett gelónokat,
 Minden fának más hazája. Csak az egy Arábia
 Terem tömjént, és fekete ebénust csak India.
 Mért említsem a jószagú balzsam izzadó fáit,
 És a szüntelen zöldellő akátnak bogyókáit?
 Vagy a lágy szösszel öszülő berkét a szerecsennek,
 S hogy a szerek gyenge gyapjút a falevélről szennnek?
 Vagy az Óceán vizével határos Indiának
 Ligetit, hol végső öble van a föld határának?
 Hol a fák csúcsát nyilakkal megtetézni nem lehet;
 Pedig az a nemzet nyíllal serény próbákat tehet.
 Média termő hazája ama boldog almának,
 Mellynek fanyar íze legjobb a méreg ártalmának
 Űzésére, ha a gyilkos mostohák megétetnek
 S a pohárba vesztő fűvet és öreg írást vetnek.
 Nagy fa ez, és mint a babér, rá nézve olyan maga,
 S babér volna, csakhogy külobb messze terjedő szaga.
 Kivált virági állandók, és bármi dühös szelek
 Fúttára is le nem hullnak róla a zöld levelek.
 Bűzös szájok lehelletét ennek nedvével vesztik
 A médusok s az eltikkadt öregeket élesztik.
 De sem a médusok gazdag országának erdei,
 Sem a szép Ganges, sem Hermus aranyporos vizei
 Nem vágnak ki Itália földén, sem Bactra tája,
 Sem India, sem a tömjént termő, kövér Panchája.
 Ezt sem a tüzet lehellő bikák nem szántogatták,
 Mint midőn a barázdákból hajdan kicsíráztatták
 A szörnyű sárkány fogait, melyekből a dárdának
 S a sisakos vitézeknek kalászi borzadának;
 Hanem rakva van Bacchusnak massicusi borával,
 Terhes búzával, olajjal és a legszebb csordával.
 Innen a harcra termett ló kiszáll gőgös fejével,
 Amott az óltári bika Clitumnus szent vizével
 Megmosatván, gyakran megyen temérdek nagyságába
 Róma triumfusi előtt istenek templomába.
 Itt örök tavasz van, s a nyár havai különböznek,
 Kétszer ellenek a barmok, és a fák gyümölcsöznek.
 Nem lelsz itt sem vad oroszlánt s vérengző tigriseket,
 Se csomorka meg nem csalja a szegény fűvészeket,
 Sem a kígyó nem csavarog temérdek karikával,
 Se nem débolja a földet ölszámra nyúlt farkával.
 Vesd hozzá még olly sok jeles városoknak számát is
 És az ilyen városokra tett költséges munkát is,
 A meredek kősziklára kézzel rakott várakat,
 A folyóvizeket s tölök mosott régi falakat.
 Szóljak-é az alsó s felső tengerről s a tavakról,

A nagy Lárról s a tengeri zajjal duzzadt Benacról?
 Említsem a révparkokat és a Lucrin gátjait
 S a bosszankodó tengernek ott csikorgó zajjait?
 Hol harsog Julius vize, vervén a tengert vissza,
 S hol a Tyrrhénum özönét Avernus torka issza.
 Itt teremnek az ezüstnek folyási s a réz-ércek
 Bőven vannak és arannyal bővülködtek a bércek.
 Itt nőttek fel a marsusok s több körmönfont férfiak,
 A nyársat vivő volscusok és a sabinus fiak,
 A sanyarúsághoz szokott ligurok, Deciusok,
 Nagy Camillok s hadra termett Scipiók, Mariusok.
 És te, legnagyobb Caesar, ki Ázsia végcsúcscsába
 Győzől s nem bocsátod a lágy indust Róma várába,
 Idvez légy, gyümölcsök s hérók nagy anyja, Itália,
 Idvez légy, Satus földe, íme, egy hazádfia
 Kívánja a te kedvedért énekelni azokat
 A hajdan annyira becsült és gyakorlott dolgokat,
 Ím, én e szent forrásokat fel merészlem bontani
 És Ascre verseit Róma városiban mondani.
 Itt van már helye, hogy szóljak a földeknek csínjáról,
 Erejéről, színeiről, külömb termő vőláról.
 Elsőben a durva földet és mostoha dombokat,
 Ahol sívó agyag vagyon, s a köves porondokat
 Tövisbokrok borítják el; Pallás olajfájának
 Sokáig élő erdeje választja el magának.
 Ennek jele, ha a környék bénott vad olajfákkal,
 S bé van terítve a mező erdei bogycskákkal.
 De az a föld kövér s vidám kellemetes nyirokkal,
 Melly termékeny sűrű füvel és buján nőtt gazokkal,
 Amillyet gyakorta látunk a horpadt hegyaljában,
 Hová a patak a magas szirtokról lebuktában
 Hordja a bódog iszapot, és amelly délre vagyon,
 S a horgas ekéktől gyűlölt perje felnötte nagyon:
 E' fog néked állandó és bő bort termő vesszőket
 Nevelni, itten szedheted gazdagon a szőlőket
 S azt a nedvet, mellyet szoktunk az istenek számára
 Arany csészékből apránként kitölteni az óltárra,
 Midőn a pofók Tyrrhenus fű elefánt sípokát,
 S feladjuk terjedt tálakban a füstölő tagokat.
 Ha pedig nagyobb kedved van csordákat legeltetni,
 Borjúkat vagy a juhoknak fajzásit tenyésztetni,
 Vagy pedig a mívelt földet elemésztő kecskéket,
 Erdőt keress és a kövér tarenti végvidéket.
 Vagy amillyen mezőt szegény Mantuától elvettek,
 Mellynek pázsitos vizénél hősín hattyúk ferdettek.
 Mindég talál ott a marha tiszta csergetegeket,
 Legelőből sem lát szűköt, mert amennyi fűveket
 Egy hosszú napon a pásztor leéte csordájával,
 Egy kurta éj visszaadja mindazt hús harmatjával.
 Legjobb búzának a barnás s porhanyó mezőt mérni,

Külömben is a szántással ezt kívánjuk elérni.
Jó föld, mely a szántóvasnak metszésénél sikeres,
Sehonnan sem cepel haza több terhet a szekeres.
Jó föld az is, mellyről a vén erdőt elpusztította
S a régtől fogva henyélő berkeket kiirtotta,
És a madaraknak régi hajlékait morogva
Feldúlta a szántóvető mind gyökerestől fogva.
Azok elhagyván fészkeket, magossan elrepültek,
A bémetszett vastól pedig a mezők kiderültek.
Mivel sivatag porondja a dombok görbéjének
Alig hoz törpe káziát és rozmarint a méhnek,
Így az éles porkő s kréta. Amint tartják némellyek,
Nincs ezeknél a kigyóknak jobb ételek s lakhellyek.
Amelly vigály ködöt lehell és lenge füstöt fakaszt,
Béissza a nedvességet s könnyen elbocsájtja azt.
Amelly tulajdon gypével magát zöldbe borítja
És a vasat csípős sóval össze nem rozsdásítja:
Az a föld fogja gyönyörű szőlőivel beszöni
Szilfáidat, abba fognak az olajfák jól nőni.
Munkád után észreveszed, hogy az legjobb marhának,
Hogy könnyen enged az eke hórihorgas vasának.
Illyen a gazdag Capua és a Vesuv környéki
S az Acerrát elpusztító Claniusnak mellyéki.
Most már a földesmerésre mondok egynehány jelet.
Ha vizsgálod, mellyik ritka vagy tán sűrű szerfelett:
(Mert egybe a búzák jobban, másba a szőlők esnek,
A legritkább kell Bacchusnak, a legsűrűbb Ceresnek)
Előbb válassz ki szemeddel egy jó helyet és végre
Ásással a kemény földbe egy kútat jó mélységre.
Azután a kihányt földet ismét visszahányassad
És azt lábbal bétapodván, gödrét színig nyomassad.
Ha mind belé nem megy a föld, ritkának ítélni,
Jó lesz ott marhát tartani s áldott szőlőt ültetni.
Ha pedig régi gödrébe a föld bé nem férhete,
És maradt kinn a hányásból, sűrű a természete.
Tömött göröngyöket várj ott és vaskos barázdákat,
És a földnek szántására fogd az izmos marhákat.
A sós föld pedig és amelly keserűnek mondatik,
A gabonatermesztésre nyomorúlnak tartatik.
Már annak helyre nem hozza semmi szántás a baját,
Elveszti az almák nevét és Bacchusnak a fáját.
Ezt így lehet megismerni: vedd le sűrű vesszőből
Font kasod és sajtó-szűrőd s füstös háztetőből,
Tapodd színig azt az illyen hitván mező földével,
Feleresztvén a legtisztább forrás édes vizével.
A nyomás közbe minden víz ki fog versenyt buzogni,
Nagy cseppek fognak a suhanc fonásin szivárogni.
Nyilván próbát ad az íze, és aki megkóstolja:
Őszvehúzott száját majd a keserű elvásolja.
Mely'k kövér föld, így tudhasd meg: bár hánd a két markodra,

El nem porlik, sőt rámállik szurokként az újjodra.
 A nedves föld nagy gazt nevel: s bár olly kövér ne volna
 És füvente a búzára oly bő nedvet ne tólna.
 Mellyik nehéz vagy könnyű föld, a terhe megmutatja,
 A feketét s akármi színt a szem is megláthatja.
 Az átkozott hideg jele nem olly észrevehető,
 Ott holmi szurkos fa, tiszta, fekete borostyán nő.
 Ezeket így tudva tartván, előbb kifőzve legyen,
 Egész földet és gödröket vájass a magos hegyen.
 Göröngyeit az északi szélnek hanyatt fektessed,
 A vidám szőlő-vesszőket beléje úgy ültessed.
 Legjobb hát a porhanyó föld, ezt a szelek és derek
 Csinálják s a feldúlt földet ásó izmos emberek.
 De ha vigyázó a gazda, választ két egyforma helyt,
 Az egyikbe csemetékkel nevendék ültetést ejt,
 A másikba, ha megnőnek, sorjába elplántálja,
 Hogy az ültetvény mostoha anyját is így kiállja.
 Sőt sokan az ég tájékát megrójják a héjban is,
 Hogy kiki amerre állott, arra álljon mostan is;
 Amint vagy a dél pirítá, vagy észak felé hajólt,
 Ennyit tesz, amire kiki ifjantan rászokott volt.
 Dombos helyeken lesz-e jobb szőlőt rakni, vagy téren,
 Azt vizsgálj meg legelőbb is: és ha már a kövéren
 Mérted ki a barázdákat, sűrűn álljon a vessző,
 Itt sűrűn is terem Bacchus s alábbvaló nem lesz ő.
 Ha domború tájékokat és a háts lejtőket
 Választottad, vigály sorral rakasd ott a vesszőket.
 De itt is az utak, mint a milling, öszveilljenek,
 És a metszett barázdákon a fák sorban légyenek,
 Mint midőn a roppant hadba kiszállott nagy táborral
 A fegyveres nép s egyenes csoportokba állt sorral.
 Síkra állott a legénység, fegyverét felemelé,
 Mellynek csillámjától habzik a mező mindenfelé.
 Még ugyan rettentő csaták nem látszattak a népben,
 De a kétes fegyverek közt Mars tébolyog középben.
 Minden útnak kimérése egyenlő számmal essen,
 Necsak hogy holmi ácsorgó elmét gyönyörködtessen,
 Hanem azért is, mert másképp a földtől nem vehetnek
 Illendő erőt s az ágak jól el nem terjedhetnek.
 Talán kérded: millyen légyen a gödrök nagysága is?
 Én bizvást el merném rakni kicsiny barázdába is,
 Ami a szőlőt illeti, de már az élőfának
 Mélyebb s éppen nyakig érő vermek kívántatnának.
 Főképpen az esculusnak, mellynek ága az égbe
 Amint tolúl, úgy siet le gyökere a mélységbe,
 Így tehát azt sem a télnek fagya meg nem ronthatja,
 Sem a forgószele, sem zápor többől ki nem forgatja.
 Ingadozás nélkül megáll, erőt vesz az időköz,
 Sok emberkort végigélvén, truccol az esztendőkön.
 És akkor vaska gallyait szerteszét kiterjeszti,

S középen állván, temérdek árnyékát elterjeszti.
 Se szöjlődnek a fekvését ne ejtsd napnyugot felé,
 Se abba mogyorófákat ne hagyj ültetni belé.
 Se homlítani valót ne szedj a felső venyigéről,
 Se csemetét ne ültessél a fának ághegyéről,
 Olyan kedves nekik a föld. Se kozlobár bicskával
 Ne mesd le, se bé ne ültess hegved vad olajfával,
 Mert a tüzet a gondatlan paraszt sokszor elejti,
 Melly a kövér kéreg alatt magát előbb elrejt,
 Majd megragad a tuskóban és az ágaknál fogva
 Magossan reppen az égre nagy recsegve-ropogva.
 A levélről az ágakra több-több erővel gerjed,
 Míg végre diadalmasan a legtetőre terjed.
 Minden berket lángba borít és szurkos köddel végre
 Barna felhőgombolyagot hömpörget fel az égre,
 Kivált berkedre északról ha több fergeteg tódul,
 S a szelek szárnyán a tűzvész kacskaringózva lódul.
 Ha e' történt, sem a tőkék többé ki nem hajtanak,
 Sem a vesszők, bár elmetszed, ágot nem bocsátanak.
 Többé akkor ki nem virít a föld hasonló fával,
 Csak a csip-csup vad olajfa marad fanyar ágával.
 Te ne hallgass semmi okos tanácsára olly nagyon,
 Hogy északi szél futtakor áss gödröket a fagyon.
 Akkor bészárja a mezőt a deres tél, s nem hagyja,
 Hogy a gémberegett gyökér a földet megragadja.
 Legjobb akkor rakni szőlőt, ha piros tavaszra már
 Eljött a nyalánk kígyókat faldosó fejér madár.
 Vagy hideg ősz kezdetével, midőn a nyár elhaladt,
 És paripáin a gyors nap a télpontig nem szaladt.
 A tavasz hát legjobb dísz az ágaknak s a fának,
 Tavasszal vár a dagadt föld nemző magot magának.
 Ekkor mindenható atyánk az Éther jó kedvébe
 Termékeny záporral száll le víg mátkája ölébe,
 És nagy teste közösülvén ennek a nagy testével,
 Minden termést és magzatot táplál friss erejével.
 Akkor az útszéli bokrok madárszókkal zendülnek,
 A csordák szokott naponként a Vénusra böszülnek.
 Szülhetnék az áldott mező, gyenge nedvvel van tele,
 Felbizgatja pezsgő méhét Zefir olvasztó szele.
 S az ifjú napra a füvek biztosan kacsingatnak,
 S a kászolódó alszáltól a szőlők nem tarthatnak.
 A tátos felszáltól kotrott záportól sem ijjednek,
 Hanem gyöngyökkel bimbóznak s leveli kikeshednek.
 Gondolnám, hogy a felserdült világ szopós korába
 Nem folydogáltak a napok más rendbe és formába.
 Tavasz volt akkor, és a nagy világ tavaszlott maga,
 S deret horkantó szusszával Eurus ki nem ballaga.
 Mihelyt a legelső napfényt a barmok szippantották,
 S a vásra ütött legények fejeket feltartották
 A kopogó parlag közzül, és megszállották magok

A vadállatok az erdőt, a mennyet a csillagok.
 Nem is lett volna embere illy tetemes szakmánynak
 Másként a totyakos világ, ha a hév ragyogványnak
 És a kemény télnek néha nem volna pihenése,
 S pártját nem fogná a földnek az ég megenyhülése.
 Végre akármelly csemetét ültetsz örökségedbe,
 Zsíros ganéjjal hintsd meg azt és a földbe jól tedd be.
 Vagy szűrőkövet áss mellé avagy szennyos csigákat,
 Hogy leeresszék a vizet és lengeteg párákat.
 Kedvek tosszan a kis fáknak: sokan találkoztanak,
 Akik reá nehéz követ s nagy téglákat hordtanak,
 Hogy a' légyen tartalékuk, ha sok záporok járnak,
 S a tikkadt mezőt hasgatja hév kutyája a nyárnak.
 Az ültetett csemetéknek tövét jól meghordatni
 Gyakran szükség lesz új földdel, s kapával megásatni.
 Vagy bevágott szántóvassal forgatni a rögöket,
 A szőlőbe hajkorászni a küszködő ökröket.
 Meg kell szerezni számára hántott rúdból kopjákat.
 Sima gyéként, köris-karót és kétágú villákat,
 Mellyek által a szelekkel még jobban truccolhasson
 És a szilfák ága hegyén a lugasra kúszhasson.
 Hanem illendő kedvezni a gyengéded szőlőnek,
 Midőn fiatal korába új venyigéi nőnek.
 És a vessző az ég felé nyomúl virgonc erőbe
 S nékitágított gyeplűvel vágat a levegőbe.
 Még most nem kell metszőkéssel sértegetni ágait,
 Hanem csak kézzel csipkedni imitt-amott kaccsait,
 Midőn osztán a szilfákra mászván izmos jövessel
 Felnőttek, tépd le lombjait, mesd meg vesszeit késsel.
 Addig félnek a fegyvertől, de most már keményebben
 Bánhatsz vélek és pongyola ágát nevelhedd szebben.
 Sövényt is szükséges fonni s a marhát eltiltani,
 Kivált míg gyenge és a bajt ki nem tudja állani,
 Amellynek egyébaránt is sok ellenségi vagynak,
 Ki van téve a hév napnak s a sanyargató fagynak.
 Sőt az erdei bivalyok és kecskék belécsapnak,
 Rajta a juhok s kíváncsi tinók is nagyon kapnak.
 Sőt nem árt annyit a dérnek zúzmarás keménysége,
 Sem a tüzes kősziklákat sütő nyárnak hésége,
 Amennyi kárt a nyáj térszen s kemény fogának mérge,
 Fekélyt kapván a harapás helyén a tőke kérge.
 Bacchus óltárin a kecskét e vétkeért áldozzák
 És a régi játékokat a nézőszínre hozzák.
 Ezért tették fel jutalmúl a játszóknak mustráján
 A nagy Athené lakosi a faluk s utak táján,
 Mikor poharat forgatván a lágy hantú mezőkön
 Vigan ugráltak olajjal megkent kecske-tömlőkön.
 Eképpen ama népek is, kik a feldúlt Trójának
 Omlásiból Ausonia határin megszállának,
 Enyelgenek bárdolatlan versekkel s hahotával

És odvas kéregbe vájott ijjesztő álorcával.
És tégedet víg dalokkal, ó Bacche, kurjongatnak
S néked a magas fenyőre apró bábót aggatnak,
Mellyért kicsíráznak minden szőlők bő termésekkel,
Megtelnek a horpadt völgyek potrohos gerezdekkel.
Béterül gazdag szürettel a hegyek bółtozatja,
Valamerre a kis isten tisztos fejét ingatja.
Azért hazai versekkel Bacchust híven tiszteljük
És néki szent pogácsánkat s tálunkat felemeljük
És a szarván vitt szent bakot óltáránál leütjük
S mogyorófa-nyáron kövér belsőrészét megsütjük.
De van még egy másik szorgos munka is a szőlőben,
Mellybe semmi sok sem elég, mert minden esztendőben
Háromszor, négyszer kapálni szükség s a porondokat
Kapafokkal mindég törni s irtani a lombokat.
Visszakerül új forgással a földmíves munkája,
És szokott nyomán előjön az esztendők pályája.
Mert mikor már késő zöldjét a szőlő elhullatta,
S az erdők díszét a fagyos felszél lefosztogatta:
Már akkor a serény gazda a jövő esztendőről
Gondolkozik és lehányja a megtarolt szőlőről
Saturnus görbe késével a koszlobár vesszőket
S a metszés közben csínosabb sorra szoktatja őket.
Első légy a kapálásban, első égetésébe
A venyigéknek, első légy a karók szedésébe.
Legutól szűrj. Két ízbe árt az árnyék a szőlőnek,
És a tömött burjánok is benne két ízbe nőnek.
E' mindenik terhes munka. Becsüld a nagy mezőket
S kicsit mívelj. Ezenkívül az iglice-vesszőket
Az erdőben s a víz partján vágni kell a nádakat
És gonddal kell gyarapítani a vadon fűz-szálakat.
Bár a szőlő meg van kötve, a metszőkés nem kell már,
Bár a lankadt vincellér a sor végén dúdolva jár:
Mégis szükség megkapálni s törni a göröngyöket
És félteti Jupitertől a már megért fűrtöket.
Ellenben az olajfáknak nem kell semmi mívelés,
Nem kell a görbe késeknek a metszés s a tördelés,
Nem kívánják a karmoló gereblyéket, ha végre
Megragadtak már a földbe s ha rászoktak az égre.
Maga a föld bő nedvet ád a plántált olajfának,
Ha fokával megturkálják a béhorpadt kapának,
És a szántás után bőven gyümölcsözik. Termessz hát
Kövér és a békességtől kedvelt szelíd olajfát.
Az almafák is, ha egyszer erős töre akadtak
És ha a nékik szükséges erőre találhattak,
Magoktól is nagy sebessen az ég felé felnyúlnak,
És így a mi dajkálkodó erőnkre nem szorúlnak.
Azomban sűrűn tenyésznek az erdők gyümölcsői
S vérszín bogyókkal pírúlnak a madarak fészkei.
Kaszálhatni a zanótot, bérceken fáklyát hasítanak,

Mellyek éjszakára tüzet adnak és világítanak;
S mégsem ülteti az ember és rajtok munkát nem űz?
Mért említsek nagyobbakat, im, a rekettye s a fűz
Vagy a vetésnek sövényt ad, vagy a méhnek virágot,
Hús árnyékot a pásztornak, a marhának zöld ágot.
Szép is látni a puszpáanggal habzó Citor tetejét
S a szurokkal bővölködő Narixia erdejét.
Szép látni az olly vidéket, hol sem a gereblyének,
Sem az emberi kezeknek munkái nem levének.
Maga a Kaukázus bércén álló kopár rengeteg,
Mellyet úntalan tör, sodor keletről a fergeteg,
Külömb-külömb termést nevel, ad hasznos gerendákat,
Hajóknak fenyőt s házaknak cédrus- és ciprusfákat.
Ezekből gyárt a földmíves a szekérnek kereket,
Ezekből faragnak küllőt s horpadt hajófeneket.
A szilfa szép ágas-bogas, s a fűzfa hány vitlákat,
A mirtusból csinálhatni legerősebb kopjákat.
A kemény hadi szerszámot a somfából készítik,
A tiszafát ituréli kéziíjjaknak görbítik.
A megesztergályozható puszpáng és sík hársfába
Éles vassal sok szép metszést tehetsz külömb formába.
Úszkál a könnyű égerfa a vizeknek hátain,
Lebocsátkozván a Pádus hempelygő hullámjain.
A porlós cserfa odvába és elvásott kérgébe
Belérajzanak a méhek gyakorta a cserébe.
Hát Bacchus millyen hasonló hasznú adományt talált?
Bacchus indított sok bűnre okot, ő szerze halált
A dühös Centaurusoknak, Récusnak és Folusnak
S a Lapithákat kondérral fenyítő Hylaeusnak.
Óh, millyen nagy boldogságba töltik áldott élteket
A szántóvetők, csak tudnák saját szerencséjüket.
Kik ámbár a viszálkodó fegyverrel nem küllődnek,
A jószívű földnek könnyű termésiből élődnek,
Mert nálok a tág kapukra pócolt kastély garádja
A reggel köszöntők árját pitvarral nem okádja.
Nem vágnak a cifra bólttal kihányt ajtófelekre,
Sem arannyal szőtt ruhákra s korinthusi rezekre,
Se gypjokat a Síría kenőccsébe nem mártják,
Sem a jó olajt idegen kásiába nem ártják,
Hanem csendesen nyugodnak, élnek ártatlanságban,
Minden jóval bővölködnek, hevernek a jószágban.
Van itt barlang, van élő víz, hús tempéket láthatni,
Bögnék a barmok, és a fák enyhébe szunnyadhatni.
Itt az erdő s a vadakkal megrakott szövevények,
Itt vannak a munkát győző, szűkön élő legények.
Itt Istent félik s atyjokat megbecsülik. Itt jára
A világból kiköltöző igazság utóljára.
Én meg az édes múzsákhoz szítok mindennél jobban,
Kiket halálból szeretek s tömjénem nekik lobban.
Ők mutassák meg az égnek jártát s a csillagokat,

A napnak fogyatkozásit és a holdfertyályokat.
 Mi erőtől rendül a föld, a tengerek dagadnak,
 Feljülhaladván gátjokat, és ismét lelohadnak,
 Miért siet a téli nap a tengerbe vágatni,
 Vagy mi tudja a késő éjt olly soká tartóztatni.
 Ha úgy meggyávúl minden vér szívem fagyos öblébe,
 Hogy a természetnek bé nem vergődhetem ölébe:
 Ám dicsőség nélkül fogom kedvelni a réteket,
 A folyókat s a völgyek közt lecsorgó kútfejeket.
 Óh, hol vannak a szép mezők, a sperchiusi liget
 És a lakoni szüzekről bébarangolt Táiget?
 Óh, ki visz engem a Hémus híves völgye aljába?
 Ki sátoroz bé a fáknak temérdek árnyékába?
 Bóldog, ki megesmérhette minden dolognak okát
 És pillantás nélkül nézi a félelem homlokát,
 Ki a megkérlelhetetlen fátumot öszvezúzta
 S a fősvény Acheron zörgő neszét megsarkantyúzta.
 Bóldog az is, ki esméri a mezők isteneit,
 Pánt és az öreg Silvánust és a nimfák szúzeit.
 Nem ügyel az sem a népre, sem királyi bársonyra,
 Sem az egymással civódó hűségtelen rokonra.
 Bátor a pártos Dácusok a Dunán nyüzsgjenek,
 Bátor Róma mit csináljon, s az országok vesszenek:
 Ő sem az ügyefogyottat esdekelve nem szánja,
 Sem a gazdag előmentét irigyképpen nem bánja.
 Leszedi a fák és mezők önként nőtt gyümölcsseit,
 Nem esmeri a balgatag törvényszékek pereit.
 Mások a tengert lapáttal verdesik, fegyvert fognak,
 A királyok tornáciban tolongnak, ácsorognak.
 Ez a szegény városokat borítja füstbe, porba,
 Csak, hogy drágakőből igyék s takaróddzék bíborba.
 Más eldugdossa aranyját és elásott kincsén ül,
 Ez a szószóllók székébe fakép módjára elhül,
 Ez a játéknéző-helyben meghökkent száját tátja,
 Köszöntvén a Tanács és nép kettős tapsa, vivátja.
 Vígadnak, kik rokoniknak a vérében úszkálnak,
 Számkimenvén, más ég alatt újabb hazát találnak.
 A földműves pedig görbe ekéjével felvájja
 Szántóföldjét, és innen van az esztendő munkája.
 Ebből táplálja hazáját és apró unokáit,
 Ebből érdemes tinóit s ökreinek csordáit,
 Nem nyugszik, míg az esztendő vagy a fák gyümölcsével,
 Vagy a barmok fájásával, vagy Ceres kévéjével
 Meg nem tölti nagy bővséggel, míg csak meg nem terheli
 Terméssel a barázdákat, és minden csűr nincs teli.
 Bójön a tél: faolajat tör csikorgó prössébe,
 Vigan makkolnak disznai, van vackor a cserébe.
 Az ős is sok gyümölcsöt hoz, és a meleg napokon
 Főződik a szelíd szüret az enyhős kőszirtokon.
 Azalatt édes magzati ajjakáról csüggenek,

Szűzen él szemérmes háza, bő tejjel tőgyellenek
A marhái, és a vidám gyepen öszveütközött
Szarvakkal vínak a kövér gödölyék egymás között.
Maga innepnapokat tart, a fűvön félóldalt dül,
Hol a kancsót színig töltik társai a tűz körül.
Bacchust hívja, kicseppentvén a bort az ő számára,
És a marhák őrzőinek célt függeszt a szilfára,
Amellyet sebes nyilakkal versenyt arányozzanak,
Vagy mezítelen izmokkal küszködéshez fogjanak.
Illy életet éltek hajdan a régi szabinusok,
Illyet Remus és a bátyja s a vitéz etruskusok.
Így tette Róma a világ legékesebb csudáját,
Békerítvén egy kőfallal hét hegynek a pompáját.
Illyen életet élt vala e földön hajdanába
Maga az arany Saturnus, míg pálcáját markába
Nem vette Dicté királyja; és míg az agyonütött
Tulkokból a kegyetlen nép vendégséget nem ütött.
Még akkor senki fülébe trombiták nem harsogtak,
Még a vaskos üllőkön vert fegyverek nem kopogtak.
De mi messze tartó mezőn nyargaltuk meg pályánkat,
Illő már kizabolázni tajtékzó paripánkat.

III. KÖNYV

Nagy Páles és amfrizusi híres pásztor, már ti is
Lesztek énekim, s Licéum erdei s forrási is.
Úgyis már egyéb tárgyú vers, melly az üres elméket
Múlathatná, közkézre kelt s betölt minden környéket.
Ki nem tudja Euristheus kemény durvaságait?
Vagy az utálatos hírű Buziris óltárait?
Ki nem szólt Hilás gyermekről, Latona Delusáról?
Hippodámról s lovász Pelops elefáncsont válláról?
Útat kell próbálnom, mellyen magam is felkelhessek
A földről s a világ nyelvén, mint győző, repkedhessek.
Ha élek, Aon hegyéről leszállván, én viszem be
A múzsákat legelőször édes lakta-földembe.
Mantua! Edom pálmáit én hozok legelsőbe
Számodra s márvány templomot építek zöld mezőbe.
A víz mellett, ahol a nagy Mincius lassan kereng,
És csavargó partja körül a gyenge nádperém leng
Caesart fogom állítani a templom közepére,
Ő bírja az én templomom: az ő tiszteletére
Én mint győző s tündökölvén tirusi új bíborba,
Száz négylovas kocsit hajtok a pataknál a porba.
Egész görögség Alfeust s Molorch-berke vidékit
Elhagyván, számomra teszi pályafutó játékát.
És küszködik nyers kesztyűvel: én magam homlokomat
Olajággal koszorúzván, viszem ajándékomat.

A DICSŐSÉG TRIUMFUSSA

Metastasio

A nyugtató Szkírusnak édes
Ölébe már kedvére lankasztotta Ámor
Thetis fiát rabszíjjain. És olly nagyon
Féltvén dicső foglyát ez a ravasz,
Mint amiként kevélykedett vele,
Az ő megőrzésére minden
Fortélyjait munkába vette.
És Déidámiába öneki
Mindenkor új szépségeket szemléltetett. Azonba
Mindjárt; ha megmozdult, ha megszólalt, vagy épen
Magát mutatta neglizsében,
Szívére Akillesnek egy nyilat
Villogtatott annak szeméből.
Megrakta lakhelyét belől
Lesekkel: és mindenfelől az egész királyi házba
Csupán szerelmes suttogások,
Sohajtozások és beszédek,
Panaszok, pityergések folynak: És az édes
Titkok barátnak a kies
Erdőknek árnyékába a cicázó
Szellők legyeskedése,
A csácsogó madárcák víg szerelmeteskedése,
A parton a kövek között
A mormoló haboknak eltörése:
A föld, az ég mindenfelé
Szerelmeket lehelt belé.
Így mulatott itt, elfelejtkezvén magáról,
A megszerelmesült hérós leányruhába. És már
Nem fegyverek, nem táborok,
Nem is csaták s triumfusok
Valának elméjébe. Hanem a kölcsönös
Kedveltető elhívás,
Bágyyadva tett kosáradás,
Koldúlva tett panaszolkodás,
Viszontagolt ígérek,
Bocsánatok, bosszantatások,
Nyájaskodások, civakodások: és ezer
Hasonló gyermekeskedések, mellyeket
Úgy néznek a szerelmesek mint értéket.
Én életem, néhánkor ezt mondotta,
S én reményem, ah, csak te vagy:
S utolsó szavait egy nagy
Sohajtással egészen elfojtotta.
Én lankadok, néhánkor ezt mondotta,
Csak teérted haldokolván,
S lankadása okát osztán
Kebeléhez ájúlva szorította.

*

De hogy hamissan bírja azt a szívet Ámor,
Melly néki volt ígérve, a Dicsőség
Sokáig ezt nem tűrheté. Ákillesre ment.
Ott állapotját mind eszére adta,
S a fegyveres Ulisszest előtte megmutatta.
Láttára, hívására Ákilles megint
Felébredett, meglátta mely hibás volt:
Szégyenletébe felpirúlt:
Mérgébe elhalványodott: alávaló ruháit
Köröskörül letépte: fegyvert kért magának
És már megindult, hogy hibáit helyrehozza szépen:
De Déidámia oda méne éppen,
Elhalva, sáppadtan, lehegve,
Kétségbeesvén mindhiába készült
Gyakorta szólni: nem teremthetett
Siralma közt szót. Ah, szerencsétlen! ha most,
Most el nem állott volna nyelve,
Valóban győzött volna érdekelve.
„Méltatlanok, fejedelemasszony,
(Így szóla néki) a te kínjaid. Ha engemet
Gyávának óhajtsz, helyrehozhatom
A veszteséget mind: ha háróssá szeretnéd
Hogy legyek, engedd meg, hogy a' lehessenek.
Isten hozzád! te már magadba fogsz maradni
Mindenkor.” Óh, e nékiszánt *istenveled*
Súlyára a szépnek ereje elfogyott,
Lágy szíve elszorúlt, s elájúlva lerogyott.

ÓDA AZ ÁRNYÉKSZÉKHEZ

Blumauer

Kis szék! mellynek nevét nem emlegetjük
 Ha tudjuk a políciát,
 Vagy mellé mindenkor vigyázva vetjük
 A tisztos salva-véniát;

De akit mégis megkeres napjába,
 A legszorosb órába is,
 S ájulás nélkül bűzölget magába
 A legfinnyásabb dáma is.

Mindennap e te óltárodra teszi
 Természet-áldozatjait
 E nagy világnak a galántabb részei,
 S temjénét felbocsátja itt.

Olly bálvány vagy te, mellynek a királyok
 Térdet, fejet görbítene,
 És akit ők, csak áldást nyújts reájuk,
 Haj'don farral süveglenek.

Olly hű barát is vagy, hogy a te széked
 Előtt mindennap megjelen
 A nagyszemérmű szűz apáca, s néked
 Magát mutatja meztelen.

Mint isteneknek trónusán a mennyen,
 Nagy göggel ül a bölcs terád,
 Büszkén tekint le és durrantja fenjen
 A zúgó mennydörgést alád.

Te vagy példája a trónusnak sokba;
 Mert annyi milliók közül
 Terajta is, miként a trónusokba,
 Egyszerre egynél több nem ül.

Te vagy, mellynél több pompa s etiquette,
 Mint a trónus körül, vagyon:
 Mert mellyik trónus az, mellynek mellette
 Udvarlanának olly nagyon?

De abba méltó tégedet becsülni
 Minden szagos székek felett,
 Hogy a trónusba sokszor terhes ülni,
 Te még könnyítesz helyett.

Ajánlod kebled a test ösztönétől
Nyomott embernek szívesen,
S az emberség legsúlyosabb terhétől
Magad felöldöd édesen.

Nagy lélek, kis lélek búcsúdat járja,
Ha lépszorulás bántja őt:
Teáltalad lehiggad lelke sarja,
Melly rá vastag ködburkot szőtt.

Melly sok csudádat szemléljük napjába!
Ím, hozzád sok szegény beteg,
Mint a nyavalygó moslemin Mekkába,
Tolúl, hogy őtet gyógyítsd meg.

Áldásnak széke vagy te! s áldozatját
Hiába nem találja ki
A páciens, mert régi állapotját
Tetőled érte megnyeri.

1801

DAPHNE

Pope

ELŐBESZÉD

Éppen idefel valék Pesten, azon szomorú alkalmatossággal, midőn hazánknak ama dicsekedése, Alexandra nádorispánnénk meghalálozott. Részt vevék magam is a köz fájdalomba, s veszteségünket élénk színekkel forgatván képzésemben, tele töltem érzékenységgel. Magamat nem mertem olly nagy erővel bízni, hogy tulajdon szerzeménnyel próbáljak egy ilyen tárgyat felékesíteni: és ez okon folyamodtam Pópehoz - a mennyei lelkű énekeshez. Az én részem itt csak ennyi, hogy ami a gondolatok és érzések skeletontját illeti, én is éppen úgy éreztem s szinte azokat gondoltam, a versezetet, ott, ahol illő volt, hazánkhoz és a történethez alkalmaztam; és végre a Pópe szép ánglus versezetéből, vagyis inkább annak szép francia folyóbeszédi fordításából egy csekély magyar eclogát koholni bátorkodtam. Mellé tettem a francia fordítást is; hogy akik az én magyar szemetemen kiesmérni s megkedvelni találják az ánglus gyöngyöket, legalább a francia könnyű kantuson nézegethessék azokat. Én ugyan, hacsak Albion hasonlítóan bárdussa eránt való tisztelem nagyon meg nem csal, merem állítani, hogy ha Pópe soha többet ennél az egy idilliumnál nem írt volna is, örök életet nyert volna magának a poéták paradicsomában. Az igaz, hogy maga is ezt a munkáját mindenek felett kedvelte. Meg volt már ez készítve, midőn Walsh, az ő barátja, így írt hozzá: „Míthogy utolsó idilliumod éppen azon a matérián jár, amellyen az enyím, amellyet a Tempest asszony-ság halálára csináltam: nagyon leköteleznél véle, ha azon idilliumot ollyan formába öntenéd, amellyből azt lehetne gondolni, hogy ennek a dámának emlékezetére dolgoztad.” Ez a dáma egy yorkshiri régi familiából való volt, és Walsh életében nagy tisztelettel volt eránta, s halála után egy pásztori alagyával dicsérte meg őtet; megholt 1703., azon az éjszakán, mellyen az akkorban olly híres nagy szélvész történt, mellyre céloz Pópe is ebben a munkájában. Alexandra ugyan márciusban holt meg; de amillyen idő volt akkor egész vásár alatt, azt fiának fogadhatná akármelylek hónapja is a télnek. Utóljára csak arra kérem az olvasót, hogy itt csupán a Pópe lelkét és Alexandrát szeresse bámulni, mert hány mássát mutathatni mind a kettejének a maga nemében: énrolam pedig csak azt higgye el, hogy mind a kettő emlékeztének temjenezője vagyok; már akkor jutalmommal megelégedek.

A költemény helye egy erdő, az ideje éjszaka.

LYCIDAS

Nincsenek-é zuhogó csermely morgásai, Thyriss!
Olly szomorúk; mint a te szavad, nem folynak előttem
Ollyan kellemesen ezek a völgyünkbe keresztül
Kígyódzó patakok. Nyájink kényjekre alusznak
Már puha gyapjaikon; teljes fényjébe ragyogva
Száll fel a Hóld; és a madarak mély csendbe fülelnek.
Fúdd el azért, kérlek, Daphnének mostoha sorsát
S virtusait.

THYRSIS

Látod mind jégbe borúltak az erdők,
Elvesztvén nevető zöltségeket. Ám ha tenéked
Tetszik, Eleknek ama versét elfűvom előtted,
Melly a szép dryadok szívébe is 'úgy benyomúla.
A Duna jól hallá e dalt s meghagyta, lefolyván.
Partjai füzeinek, hogy hangját el ne felejtsék.

LYCIDAS

Úgy koronázzák meg mezeid legszebb aratással
A termékeny esők: kezd el. Hogy meghala Daphne,
„Mondjatok énekeket síromnál, pásztorok!” így szólt.
Töltsd be azért szavait, s e tisztességet utólszor
Tedd neki: én azalatt e sírt, melly befedi őtet,
Laurus-gallyakkal kirakandom, mellyeket éppen
Most szedtem, s szemeim levelére leharmatozának.

THYRSIS

Tiszta folyásitokat hagyjátok el, óh deli Múzsák;
Hordjanak a faunok s nimfák cipruskoszorúkat;
Könnybe borúlt Kupidók, óh! fedjétek be vidékünk
Csergetegit mirtuslombbal, törjétek el immár
Íveteket, valamint régen az Adóni halálán;
S hasznavehetlen arany nyilatok végével ez ígét
Véssétek fel az ő sírjának néma kövére:
„Öltözzék a legszomorúbb formákba világunk,
És a föld s az egek vegyenek részt szívbeli búmban:
A szép Daphne kimúlt, s nincs a szerelem maga többé.

Úgy is lőn: az egész természet díszei menten
Elválnak, az éj csendes nimfája világát
Barnítják szomorú felhők, s a fák tele könnyel.
Gyenge virágosakat, nosza, menjünk szedni tövestől,
S ültessük sírjára! kihervadt fényje azoknak
A Daphnééval. Mit is érnek akármilyen cirádák,
Kikkel díszesedett a víg természet egyébkor?
A szép Daphne kimúlt, s nincs a szépség maga többé.

LYCIDAS

Itt-nem-léte miatt a nyájak buba merűlvén,
Zöld legelőre nem is mennek; nem vágynak epesztő
Szomjokat a tehenek csillapítani tiszta vizekből;
Vesztét zengedezőbb hangokba kesergik a hattyúk,
Mint amilyeneket magok elmúltával eresztnek.
A levegőnek ama' nimfája, ki lakni leginkább
Mély üregekbe szeret, komor andalgásba merűle,
Vagy mást vissza nem üt hangján a Daphne nevénél,
E névnél, mellyet kedvére viszontozta máskor.
A szép Daphne kimúlt, és nincs az öröm maga többé.

Eljön az éj, s földünk enyhítésére az égből
Mégsem ered harmat; kihatad későre a hajnal,
S illatot a szellőn nem terjeszt semmi virágszál;

A szag-adó fűvek megszűntek balzsamozni
A levegőt gazdag mezeinkbe; s az egyes erővel
Fáradozó méhnek nincs édes mézire gondja.
A szép Daphne kimúlt, és nincs a Grácia többé.

Többé a szántóka hegyes reptébe megállván
A levegő közepén, a Daphne dalára nem ügyel;
E gyönyörű zengést nem fogják hímzeni többé
A madarak, hogy szép szavait bámúlva tanulják;
Többé már a habok, mellyek mormogva csörögnek,
Olly muzsikálásért, mellynek szava szebb az övéknél
Nem tartózkodnak; hanem a part szélire csüngő
Nádakat ingatván, ezt fogják mondani nekik;
A szép Daphne kimúlt, és nincs a muzsika többé.

Jön sóhajtvá Zefir kijelenteni Daphne halálát
A remegő fáknak; nógatják a remegő fák
A kristály csermelyt; a kristály csermely előbbi
Tiszta vizét bezavarja s özön könnyekbe kizúdul.
Szél, erdő, folyamat, mind sír a Daphne halálán.
Daphne, dicsőségünk s gyászunk oka, nincs maga többé.

Mit látok? Maga Daphne megy ott, bámúlva lebeg fel
A magos étherbe, s már feljebb látszik az úszó
Felhőknél s a csillagos ég híg mennyezeténél!
Melly gyönyörű szállás, hova ő megy lakni ezentúl!
Ott örökös hűsség leng a fű-lepte mezőkön,
S a ligetek mindég zöldellenek. - Angyali Daphne,
Daphne, akar amaránt tornáciba nyúgoszol immár,
Ó, akar a bódog kerteknek drága virágít
Örvendezve szeded, kik hervadságba nem esnek,
Nézz ránk, kik nevedet hívjuk, nézz isteni szemmel,
Daphne, kinek sorsod többé siralomra nem indít.

LYCIDAS

Ó, hogy ügyelt Múzsád szomorú nótáira minden!
Illy gyönyörű csendet szerez a filoméla keserves
Éneke, hogyha Zefir valamelly szép napnak enyészten
A levelekbe cicáz s elalél a lombok utában.
Ó, kegyes istenné, juhaim ha tenyészni találnek,
Egy-két gyenge barist fogok én áldozni tenéked.
Míg árnyéka leéend fának s illatja virágnak,
A te neved, híred, dicséreted el nem enyészik.

THYRSIS

Indúljunk, Lycidas: hideg essőt hoz le magával
Órion, a főnek nem jó a fenyvesi árnyék,
Mordon fű Boreás, s a természet maga bágyad.
Mindent dúl az idő: engednünk kell az időnek.
Isten hozzátok, völgyek, patakok, hegyek, erdők,
Isten hozzátok, jámbor dalok és puha nyájak,
Isten hozzátok, jó pásztorok, angyali Daphne,
S minden egyéb dolgok, mind Isten véletek immár.

A TAVASZ
Festő versezet Kleist német munkáiból

RAJZOLATJA E MUNKÁNAK

Áll ez három részből. - I. A belékezdés. II. A festés maga. III. A bérekesztés. -

I. A BELÉKEZDÉSBEN megköszönti a mezőket és írásának tárgyát előadja.

II. A FESTÉSNEK öt szakassza van. 1) *A kikelet*. A) A tavasz leszáll; 1. lehell, a hó elolvad; 2. lehell, az árvíz megszűnik; 3. lehell, a zöltségek és virágok kiújulnak. B) Hívás a mezőkre, intés az örömré; jelesben a leánykákhoz. 2) *A vidék*. A) Faluk. Fenyves. Vetések. Tó. Bált tengere. Ménes. Csorda. Major. Szőlőhegy. Pacsirta. Szántóvető. B) A hadnak kártételei. Intés minden fejedelmekhez a békeségért, kereskedésért, a bölcsök pártfogásáért. 3) *A major*. A) Ennek tekintete. Tó az udvaron. Tyúk. Lúd. Gyermekesek fürdése. Paraszt leány. Tengeri nyúl. Galamb. A kert. Virágok, Diófa. Tulipánt. Rózsa. Jácint. Gyöngyvirág. Ibolya. Estike (a magános bölcs). Páva. Kankalinok. Lepkék. Mezei gazdasszony. B) A mezei nép boldogsága. Erre és a bölcs életre való áhítozás. Jövendőlképzet a jobb élet felől. Elragadtatás Lillához és a barátjához, Gleimhoz. Felébredés és az azon való szomorkodás. 4) *Az erdő*. A) Felvidülés. Erdei sétálás. Kecsképasztor. Szarvasok. Szilaj ménes. Bikák. Erdei omlópatak. Madarak éneke. Fülemlé. Vadgalamb. Fészkek. B) Az Istennek nagyságos dolgai. 5) *A rét*. A) Illatok. Hívás Spaldinghoz és Hirzelhez, a mezőre s a virtusra. Gólya. Libuc. Méhek (az utazó bölcsök). Tó. Sziget. Berek. Szárazság. Esső. Zápor. Juhok. Fecskék. Napfény. Szivárvány. Hívás Hallerhez. Az esső után való köz megújulás.

III. A BÉREKESZTÉS. Búcsúvétel a mezőktől. Óhajtás.

Fogjatok bé, szent árnyékok!

Ti elmélkedésemet
Andalító zöld hajlékok,
Fogjatok bé engemet;

S kezdjetekek belém fúvalni
Egy édes versezetet,
Mellyel fogom magasztalni
Az ifjúlt természetet!

És ti, mosolygó réttájok,
Kiken hűs patak kereng!
Harmatos völgyek, lapályok,
Hol sok ezer virág leng!

Megeléglést hadd szíhassak
A ti jó szagtokkal bé;
Párás hegyek, hadd juthassak
Kies tetőtök felé!

El kívánom arany lanton
E vidúlást dallani,
Melly most kezd e bődlog hanton
Körültem mosolygani.

Hadd hallja meg Aurórával
Hesperus e dalomat:
S *Lilla* érdempántlikával
Fűzze érte lantomat.

*

Rózsaszín felhőn az égből
A Tavasz leszállala,
Rajta fiatal zöldségből
S virágból font öv vala.

Minden természet érzette
Isteni lehelletét;
A hó végig hempelygette
A hegyek görbületét.

Partjokon feljül úszkáltak
A patakok szerteszét,
A felhők záporrá váltak,
Hullámokat tolt a rét:

A földmíves elrémüle. -
De ő egyet lehell még;
S ím, minden köd elrepüle,
S alámosolygott az ég.

Ismét a földnek gyomrába
Leszivárgott a csatak,
És náddal tűzött árkába
Halkal csörgött a patak.

Hozzánk ugyan gyakor éjjel
A lankadt tél visszatért,
S megrázott szárnyáról széjjel-
Szóra zúzott, havat, dért;

A zablátlan szélvészeknek
Felhitta csoportjait,
Kik az északi bérceknek
Kitörvén barlangjait,

Mendörgő hanggal rablották
A virdító berkeket,
Fenekestől felforgatták
A setét tengereket.

De a föld zordon színére
Még egyet lehelle ő,
S éltető lehelletére
Felengedt a levegő.

Béteri egy szőnyeggel
Völgyeket és halmokat,
Mellybe szőtt vad merészséggel
Zöldséget s virágokat.

Most már a bikk a cserébe
Hús árnyékokat vetett,
Hármóniás dal tölté be
A pitymalló ligetet.

A tiszta nap megtekinté
A szelíd patakokat
S játszi szikrákkal behinté
Göndörödött hátokat.

A szellők útját eltölték
A vidék illatai.
A szunnyadt ekhót felkölték
A pásztorok sípjai.

*

Ti, kiknek megcsalt lelkére
Az öröm fénye közül,
Mint a tél felhős éjére,
Egy víg sugár sem derül,

Oszlassátok el a kába
Kétséget s aggságokat,
Ne nyöggjétek el hijába
A múlandó napokat.

A hírnév rab kívánója,
A fukar, s halvány kaján
A bosszú hév szomjúzója
Hadd epedjen a baján:

Titeket a vígaságnak
Alkotott a kegyes ég;
Virtusnak s ártatlanságnak
Aggódni illetlenség.

Ússzatok gyönyörűségben!
Tiérettetek van ez:
Ím, leng és zeng a híg égben,
A völgyben virít s rügyez.

És ti, a tavasznak kedves
Barátnéi, jertek el!
Virágzó szépek, a redves
Városból fussatok el.

Fújtó gőzzét ne szívjátok
Arany tömlöctöknek már:
Jertek, ím, Ekhó hozzátok
Mosolyog és Zefír vár.

Vár, hogy játszhassek a hölgyek
Bodrozott hajfürtjein,
Midőn táncoltok a völgyek
S ligetek ösvényein,

Vagy ledúlván a kútfelekhez,
Apró violát szedtek,
Hogy ártatlan emlőtökhöz
Bokrétát biggyesszetek.

*

Itt, hol örökké zöldellő
Fenyvekkel a bérc benőtt,
És feléig a kékellő
Pataknak árnyékot szőtt,
Itt fogok zöld gyepre ülni -
Ó! a mező mint örül!
Mint kezd új élet derülni
E mosolygó táj körül!
Jámbor faluk! ó, enyelgő
Nyájak! ó, erdők, hegyek!
Pihenést széjjel őgyelgő
Szememnek méken vegyek?
E gyenge zöld gabonákon?
Kik hímmel tarkállanak,
S végre a szűk barázdákon
Távol alig látszanak?
Vagy e tón? mellynek gödények
Ússzák csendes habjait,
Csipkebokrok és kökények
Koszorúzzák partjait? -
Szemem egyszerre magához
Rántja a *Bált* tenyere,
E kék mélyység s a partjához
Vergődő hab ezere.
A tündöklő nap sugára
Egy csillagokkal rakott
Eget terít rá, s magára
Pislogva tekinget ott.
Óriási a vizeknek,
Felocsódván a napon,
Bukfencezve ténferegnek
Ez ellátatlan lapon.
Nézd el, ó mezők Múzsája,
Ama szomszéd síkokat,
A lovak pompás homálya
Mint lepi el azokat.
Délceg nyákot emelítnek,
Mellyet lágy sörény kerít,
Dübögnek, fennyen nyerítnek;
A fenyves visszanyerít.
A komor bika nyomában
Sok szép fehér tehenek
A major bokros lápjában
Kedvekre őgyelgenek;

Mellyhez nyár- és fűzbokrokkal
Árnyékozott róna megy,
Hátul egy thyrusbotokkal
Béültetett szőlőhegy:

Egy része tisztán csillámlik,
Másutt fátyol fogja bé;
Fut a felhő, s a fény hámlik
Grádicsonként felfelé.

A pacsirta az egekre
Fennyen emelkedve száll,
Lenéz a bóldog völgyekre,
Függtön marad s jubilál.

Kerengő dalja hangjában
A szántó gyönyörködik
S édes elandalodtában
Az égre bámészkodik.

Majd a völgyelő ekére
Dűlvén kihempelygeti
A barna habot földére;
Csóka, varjú követi.

A vető az ő nyomába
Mérsékelve lépeget,
S a biztató barázdába
Arany záport hinteget.

*

Ó! ha a magvát magáért
Szórná a munkás paraszt,
Ó, ha fáradván boráért
Maga is inná meg azt!

Ha azért görbítnék fáját
Az esztendő terhei,
Hogy enyhítsék saját száját
Jónedvű gyümölcssei!

De a torkos had s más részen
A fogcsikorgató éh,
S a vad tábor hányszor téssen
Munkát, reményt semmivé!

Mint a forgószél kezéből
Parittyázott jégeső,
Úgy töri széjjel tövéből
A tápláló fűvet ő;

Tipor karókat, szőlőket
A föld színéig szintén,
Felgyújt falukat, erdőket
Kedvére... Hol vagyok én?

Ím, ím, a messzi dombokból
Fegyverek villámlanak,
A feltátott réztorkokból
Tűzfelhők gombolyganak,
Megdördülnek s menkövekkel
Górálnak mindannyiszor;
Szétszaggatott emberekkel
Rakva a rettentő por.
Kék homály alá takarja
Mindentlátó szent szemét
Az ég, s nézni nem akarja
E kegyetlenség nemét. -
Ni, egy legszebb virágjában
Lévő fiatal legény
Mint hajtja fejét kínjában
A bajtársára szegény.
Csorgó vérét és páráját
Útjában késlelteti,
Reményli, hogy szűz mátkáját
Még egyszer ölelheti,
Reményli, hogy kedvesséne
Ajjakiról talám még
Bérét hosszas hűségének
Learattatja ez ég:
De egy kard most vágja főbe...
A szűz kimúl sírással,
S ezen egy bölcs jövődőbe
S egy szent poéta elhal. -
Ti, akiknek hűségére
Bízták szabad nemzetek,
Hogy a föld minden kincsére
Nevekben ügyeljete,
S korona légyen pálcával
Szent hatalmatok jele,
Ah! a magok fegyverével
Gyilkoltatjátok-e le?
Ha az célja szíveteknek,
Ó, emberek atyjai!
Hogy több boldog gyermekeknek
Légyetek gyámolai:
Ám bizvást vásároljátok
Minden módon ezeket,
Csak hogy fel ne áldozzátok
Az elsőszülötteket. -

Világ minden fejedelme!
E szómra hallgassatok,
Hogy az Istennek kegyelme
Meghallgassa szavatok!

Sarlóját az aratónak,
Mellyért éh könnyeket hint,
És lovait a szántónak
Adjátok vissza megint.

Napkeletre duzzasszátok
Vitorlátok öbleit
S a tengeren arassátok
A szigetek kincseit.

Ültessetek országtokba
Emberekből kerteket
És állítsatok azokba
Serény, okos csőszöket.

Azoknak jutalmazása
Légyen rang és tisztelet,
Kiknek éjjeli lámpása
Fényt terjeszt a föld felett.

Kérdjétek a kalyibától,
Nem lappang-e ott egy bölcs,
Kit a nagyok pitvarától
Magához vont az erkölcs?

Hol rejtekben él magának:
Ó, innen hívjátok ki
És adjátok a hazának
Bírói székét neki;

Zárja bé az orcátlannak
Palotátok ajtaját,
És a síró ártatlannak
Orvosolja meg baját.

*

Jer, Múza, e völgy lapályán
Nézzünk széjjel a paraszt
Gazdaságán s háza táján,
Jer, látogassuk meg azt. -

Itt sem párusi márványból
Nem raktak oszlopokat,
Sem alabástrom halványból
Nem véstek bajnokokat,

Sem itt a messzi vizeknek
Csavargós kerületi
A hatalmas mestereknek
Fékszárát nem követi.

Egy fa, melly alatt nagyatyja
 Három ember idejét
 Általélte, takargatja
 Hús árnyékkal lakhelyét,
 Mellyre a zöld venyigéknek
 Csimpajkóznak karjai,
 Oltalmazza a tüskéknek
 És bokroknak falai.
 Udvarában egy mosolygó
 Tó kínálja a szemet,
 Mellyben felhőkkel gombolygó
 Kék ég fog fel engemet:
 Egy ég felettem elterjedt,
 Alattam áll másik ég,
 Ó, e kettő közt elterjedt
 Megmérhetetlen mélység!
 Itt sír egy tyúk s a mellyéket
 Borzadt tollal futja bé,
 S az imént költ kis récéket
 Csalja a száraz felé;
 De szavára nem ügyelvén,
 Végigfutják a tóközt,
 S a habokon általkelvén,
 Háphápolnak a nád közt.
 Lúdak sárga libáikkal
 Sétálva járják a gazt
 S berzenkedő szárnyaikkal
 Űzik a lompos kuvaszt.
 Játékból a szöszke fattyúk
 Az úszáshoz kezdenek,
 Lebukkannak, mint a hattyúk,
 S evickélve függenek.
 Amott fut az ól mentében
 Egy kis fürge, dolgos lyán,
 Tarka kosár a kezében,
 A tyúk fut nyoma után:
 Most megáll, s üres vetéssel
 Őket a kis csintalan
 Megcsalja, ím gyors lépéssel
 Odafutnak hasztalan;
 Majd hirtelen a kosárról
 Árpát szór le azoknak;
 Nézi, hogy egymás hátáról
 Mint esznek s civakodnak.

Amott homályos odvában
Kandikál a fejér nyúl,
S piros szemét bámúltában
Forgatván, be-berándúl.

Lágy dúccából hahotával
A kék galambka kijő,
Nyakát pirosló lábával
Gyengén kapargatja ő.

Csipked orrával mellyéhez,
Szép szárnyain babirkál;
Minden megvan, és hímjéhez
A ház fedelére száll:

Emezt a féltés gyötrötte,
Haragszik negédesen,
Ürög-forog körülötte
És turbékol begyesen:

De hozzásimúl hajolva
A hízelkedő szép pár;
Ez is felé megy brukkolva:
Egymást éri a csók már.

Öszvecsapják víg robajjal
Mind a ketten szárnyokat
S folytatják tördelt kacajjal
A kert felett útjokat.

Elmegyek a föld színén is,
Amerre ti szállatok,
Érzékeny galambkák! én is
Elmegyek utánatok.

*

Elmegyek. - Ó, mint ragyognak
E kertnek virágai!
Melly édesen párolognak
A lombok illatai!

A virágok felhőjében
A víg zefír sátoroz,
Az égre kapja reptében
S vélek onnan záporoz.

Ide mórok vad plántái
A merész hajós nem gyűjt,
Bogácsok ritka fajtaít
Itt üvegtömlőc nem fűjt.

Csupán hasznos cifraságot
Szeret a földművelő,
Vagy egy koszorú virágot
Ollykor, ha jó kedve jó. -

Ez a hosszú boltozatja
A diófáknak fejül
A kék eget mutogatja,
Mellyen sok felhő repül,
Hátul a zöld termzőkkel
Tókat, berkes völgyeket,
A dagályos hegytetőkkel
Körülvett vidékeket.
Még egyszer végigsétálok
Szememmel e tárgyakon,
Azután tőlök megválok: -
Ez itt, ez magára von!
Ó, tulipánt! szent kezével
Ki nyitott fel tégedet?
A napnak minden színével
Ki tölté meg kebledet?
Virágok királynéjának
Köszönténélek ugyan;
De az isteni rózsának
Több királyi dísze van:
Ezerrétű szép kantussa,
Szerelemszín arcai,
Magas tövises trónussa
És örök illatai:
Éppen itt áll büszke fáján,
Itt az én becses rózsám,
S félig kinyílt bimbócskáján
Keresztül mosolyog rám.
Itt a kék jácint fejtődik
Hús illatú kelyhivel,
Itt a gyöngyvirág vergődik
Ezüst csengetyűivel;
Itt érzem az ibolyának
Kifolyó balzsamjait,
Széjjelhintvén orcájának
Aranyos sugárait. -
Az estike csendességgel
Nézi a virágokat,
Midőn egész büszkeséggel
Szórják el illatjokat:
Kímélve bészárja száját
S reméli, este felé
Az egész napnak pompáját
Szégyennel borítja bé.

Képe ő a nagy léleknek,
Kinek a bámuló nép,
Mint sok gyáva vitézeknek,
Buzdítására nem lép;

Ki a virtust önmagában
Becsülvén, szemfényt nem vesz,
S rejtke szent árnyékában
Jóság illatját terjeszt. -

Ni, ahol a szép Flórának
Táblája fényeskedik,
A páva önnönmagának
Melly büszkén begyeskedik.

A barna, s csillámló porral
Béhintett kankalinok
Úgy állnak ott ékes sorral,
Mint tömött csillagzatok.

Mellettek truccolva járván
A páva, és zöld farkát
Szivárvány-módra kitárván,
Hányja színváltó nyakát. -

A lepkék megvidámodva
S önnön választásokon
Soha meg nem állapodva
Lengnek a virágokon;

Majd visszafelé ingatják
Onnan tarka szárnyokat
S a cseresznyéknek kutatják
Ismét a virágjokat,

Mellyeket a kert gazdája
Kökényfába olta be;
És mostoháit csudálja
Mármost a vad csemete. -

A vidám kellemességnek
Béllyege, a ház nő
Ama termett venyigéknek
Leveles bóltjába sző,

Bokrokat ültet vásznára
És virágokat hímez;
Az öröm ült orcájára,
S onnan mosolyog le ez.

Egy gyermek, a Gráciának
Kedvesse, a csintalan,
Gyenge karjával anyjának
Nyakán csüngvén úntalan,

Hízelkedik s a munkában
Gyakran tartóztatja meg;
Másik játszik a mályvában
S magában mélán petyeg.

*

Ó, százszor boldog nemzetség,
Kit semmi gond nem rongál,
Kit sem a kaján veszettség,
Sem kevély gőg meg nem száll!

Halkal folynak el rejtekben
A te élted napjai,
Mint a virágos rétekben
A tiszta víz habjai.

Mást hadd nézzen a sok kába,
Másván ház- és fatetőt,
Midőn győző-hintájába
Elefántok vonják őt;

Mások ércben vagy márványban
Bámúltassák magokat,
Körültök látván nagy számban
A térdeplő sklávokat:

Csak az kedves az egekben,
Akit nem kajdászván fel
A bolondok, hús berekben
Szunnyad, felkél s énekel.

A nap bíbor ábrázatja
Első sugárt őrá hány,
Néki leng a rét illatja,
Néki zeng a csalogány.

A bánat nem jár nyomában,
Sem a zöld vetéseken,
Sem a nyáj közt a pusztában,
Sem a szőlőhegyeken.

Fűszerszámot ételére
A munka hint, mellyet győz,
Mint az éther, könnyű vére.
Maga virgonc, mint az öz.

Híg álmát a fellehellő
Virradtakor végezi,
Egy hajnali nyájas szellő
Szeméről lelegyezi.

*

Ó! ha az ég úgy kedvezne,
Áldott mezők, nékem is,
Hogy rajtatok csergedezne
Le az én életem is!

Hevervén ingó árnyékán
Kis bigecsem fáinak,
A csörgő patak tájékán
Élnék már csak magamnak,

Széjjelszórnam a világnak
Éretlen bánatjait
S az ellobbanó vígságnak
Alacsony szorgalmait.

Ó, ha az én nedves pillám
Könnyeit tirajtatok
Törlené le az én *Lillám*,
Kit mindennap siratok!

Ha néha vigasztalnának
Hű barátim szavai,
Néha némán oktatnának
A holtak írásai,

Néha a bölcsesség nyitná
Mélységes folyásait,
S lelkemnek lecsillapítná
Tudományos szomjait!

A mogolnak nem kívánnám
Akkor gyémánt-gödreit,
Hadd bírná ő, én nem bánnám,
Aranytermő bérceit.

Ám akkor holmi törpének,
Kik szomjúztak harcokat,
Az emberek hadd tennének
Kőszálnyi bálványokat,

Hadd öntenek meg számokra,
Hadd a tenger köveket:
Én nem vetnék pompájokra
Soha irigy szemeket. -

Ó ég, bóldogság forrása,
Ó, szeretet tengere!
Ó, jótéted kifolyása
Hadd itasson meg, jere!

Hát bennem úgy elhervadjon
Az élet, melly tőled jött?
Mint egy virág megfúladjon
A földi dudvák között?

Nem; megáldod te munkádat.
Már vídúlva érzem én,
Éltető ambróziádat
Hinti rám csendes remén'.

A hajnal sugári jönnek,
A homály ellebege,
Felrándúl a jövődönnek
Setétellő szőnyege.

Máris andalgó szememben
Más scénáji jönnek fel
A dolognak, s képzetemben
Új vidékek nyúlnak el.

Látlak, mennyei Lillácska!
Sietsz karjaim közé,
Indúlsz a sűrű rózsácska
Mellől lugasomba bé.

Rajtad szemérem, ékesség,
Fény, szerelem terjed el:
Így termett a kellemesség,
A virtus így lépdegel.

Lanthoz fogsz, s a nap kibukkan
A tömött felhők közül,
A szélvész egyet se kukkan,
Olimp figyelmezve ül.

Zeng benn a messzi hegyekben
Nótád képe édesen,¹
S hozzám Zefír e kertekben
Általfújja csendesen. -

És te Hémus tetejéről,
Nyíltszívű Gleimom! leszállsz
S a téji lanton messzéről
Víg örömmel játszodogálsz.

A menny kapui felnyílván,
Cypris, Ámor, Kellemek
A csillám felhőkre nyílván
Kijövéen, tündöklének.

Kellemes szavok hangzatja
A kék levegőben zeng,
A csillagok bółtozatja
Öröm-koncertjekre reng. -

Jertek bé majd, ó, szívemnek
Kedves egypár javai,
Végasztalóji éltetnek,
Egek ajándékai!

¹ Azaz: az *Ekhó* által visszaadódott mássa az ő nótájának

Szállítsátok magatokkal
Hozzám a vígságokat,
Hintsétek bé virágokkal
A réteket, halmokat.

De mit? hát már felébredtem? -
Hol vagy dicső képzelet?
Melly kies álmot rengettem
Ébredt érzésim felett?

De már elfutott azoktól,
És én így sohajtozok:
„Ó, sok függ a fátumoktól
Ez élet útján, ó sok!

Itt csak a remény játéka
Áll a való helytt elő,
Boldogít puszta árnyéka,
Maga hozzám sose jó.” -

De a jövőn mit aggódom?
Hasztalan gond, fére menj!
Hadd legyek a kedvben módomban,
Amellyel kínál a menny.

A mezőknek víg népével
Hadd járjam a berkeket
S a dalló filemilével
Hadd zengjek énekeket.

Hadd gyönyörködjem a szellet
Változó zengésibe
E nyöszörgő patak mellett,
Melly e kőről omlik le.

*

Ó, ti, a dolgok anyjának
Kezével font levelek!
Ti, a bölcs gondolatjának
Fényt adó zöld fedelek!

Ti andalgás szent tanyáji,
Vidító kerületek,
Magános utak homályi,
Idvezlettek légyetek!

Ó, a ti íhletésekre
Melly kellemes fájdalom
Nyomúl mindjárt a lélekre -
Melly lágy érzés - nyugalom!

Itt a magossan zöldellő
Lugosnak árnyékain -
Amellynek sok pajkos szellő
Hirintózik ágain,

S amellynek bóltozatjában
Egy látható híveség
A zöld haboknak fodrában
Hempelyegve utat szég -

Lekukucsál sűgarával
A nap a felhők felett
És mennyei aranyjával
Hímzi a zöld levelet.

A virágozó bokroknak
Béfutják illatai
A szép estvét, párolognak
A zefírek szárnyai. -

Barlangjában, melyet kondor
Bajboncsokból öklözött,
Űl a kecskés, a komondor
S a virágszálak között.

Fújja trillás tillinkóját:
Megáll s hallja másfelé,
Hogy az erdőknek ekhóját
A sok síp hogy futja bé,

Itt harsántt vág a bikkfára,
Amott alig hangicsál
S el is múlik utóljára:
Síp - és ismét megáll.

Alól a mélységben másszák
A meredek szirtokat
Kecskéi és úgy tépásszák
A keserű bokrokat. -

A könnyű szarvasok nyája
Öszvenyargal minden közt,
Villog ágbog koronája
A zörgő, zöld bokrok közt.

Sebes-futva kóborognak
Nádon, vízen, szirtokon;
Az ingoványok tátognak
Belesüppedt nyomokon. -

A tavasz szerelmes kénnyel
Gyűjtván a víg lovakat,
Feljárják lengő serénnyel
Az erdőket, síkokat.

A föld dübög megzúdulva;
Duzzad és feszesedik
Erek ága, s elvadulva
Farkok felberzenkedik.

Kedvet és tüzet lehellnek,
S hogy hűsítsék lángjokat,
A partokról leszökkellnek,
Tördelik a habokat.

Azután keresztül futnak
A harmatos völgyeken,
A kősziklára feljutnak,
S fent a törpe berkeken

Végignézhén, a ködökből
Távolról tekintenek
A mezőre s a felhőkből
Büszkén lenyerítene.

Futnak a bikák s orrokkal
Nősző hevet lehellnek,
Hányják a földet szarvokkal,
A porködbben dühödnek:

Némellyek meg bécammogván,
Bőgne a barlangban benn,
Mások bömbölve mormogván,
Futnak a szirtköveken. -

Amott a bércek odvából
A ligetes völgyekre
Egy folyóvíz a sziklából
Vad morgással omlik le.

Sodorja a kőszikláknak
Elmarconglott csípejit,
Átcsörgi a kivájt fáknak
Meztelen gyökereit,

Mellyek az omló habokban
Elhajolnak s ingának,
Míg a zöld fűzek azokban
Kényjek szerint mosdanak:

Az erdő minden barlangtól
Megzendül és jajgat rá,
A vad meghökken e hangtól
És elszalad másuvá.

A madárcák nem zenghetnek
Itt magános dalokat,
Azért másutt keresgetnek
Csendesebb szállásokat,

Hol szerelmes fajdalmoknak
Kölcsön-érzési felől
A piramidál bokroknak
Húvös ernyőin belől

Párjok előtt gyengén zengnek,
Vallást tésznek szájokon,
Vagy danolással versengnek
A zöld bikkfaágakon.

Majd meglessem e rejtekben
A kis ártatlanokat,
Mit mívelnek jó kedvekben,
Mint osztják a csókokat.

Halkal folyj itt, nyughatatlan
Patakocska, halkal itt!
Nyögdécselő, állhatatlan
Zefirusok, csitt, csitt, csitt!

Olly nagyon ne zörgessétek
A leveles ágokat;
Kérlek, el ne gyengítsétek
Szerelmes zsibajjokat!

Zöld tetők lakosi! zengő
Hanggal énekeljete;
Hadd tanuljam meg kerengő
Nótákat töletek. -

Danolnak, - bokrokat, fákat
Zendítnek mindenfelé,
A tágas árnyékszálákat
Szimfónia tölti bé:

Az egész táj hanggá leszzen. -
A pirók kenderike
S a pinty hegyes fütytyöt tézen
Egy sörje tetejibe;

Tarkán ugrál a bokrokra
A sok tenglic, rátekint
A virágzó bogácsokra;
Dalja ugrós magakint.

A csíz a szépek kínjáról
Leveles boltjában nyög:
Öblös hanggal a szilfáról
A rigó basszust dörög.

Csak a szárnyas zengzet mégyen,
Csak a kis filemile,
Hogy több dicsérője légyen,
A magános aljba be,

A bú örök szállásába,
Mellyet fed sűrű ágbólt,
S úgy tetszik, hogy egysummába
Mind ide futottak vólt

A levegőnek s pusztának
Térjéről körül, belől
Árnyéki az éjtszakának
A piros hajnal elől.

Itt danol ő, s az erdőnek
Rémítő vadonjait
Hangjával örömmezőnek
Mássává csinálja itt.

Ott egy setét tó itatja
Fűzfáit a partokon;
A kis dallos ott ringatja
Magát a zöld ágokon.

Ott cicoráz víg réjával,
Ott csattog, süvölt, kereng,
Hangzik a völgy a pusztával:
A hegedűs kar így zeng.

Most lejtőre nyög nótáján
S gyengén kanyarog ezer
Érzékeny hangok trilláján,
Majd ismét keményen ver.

Ollykor, midőn a kegyetlen
Madarász, ki félfelől
Ólálkodik a kietlen
Hársfaerdőben belől,

Zöld levél alatt lappongó
Törkalitkája alá
A csemeték közt bolyongó
Kedves párját bécsalá:

Azonnal víg énekében
Ő is egyszerre megáll,
Akkor szíve gyötrelmében
Mindenfelé szálldogál.

Öröngve repked a fákon
S életének örömet
Erdőn, mezőn, kősziklákon
Kiáltozza szerteszét.

Zokog, jajgat egyfolytában,
Míg végre kínja miá
A bokorra ájulttában
Kókkadt fővel esik rá.

Ott kesereg ökörülte
Holt párja árnyéka már,
Ott képzei, hogy vérültte
Sebekben körülte jár.

Majd újra zendül jajdalján,
S éjjel sincs nyugta neki,
Úgy tetszik, hogy minden jajján
Saját lelkét nyögi ki.

A szomszéd halmok aljában
A bokrok kesergenek,
S részt vévén az ő bújában,
Elalélva lengenek. -

De mi bűg felkavarodván
E vén tölgy oldalánál?
Mellynek kopasz, reves odván
Semmi madár meg nem száll?

Igaz-é? vagy játékaival
Csak képzésem rezzent-e?
Ímé, kóválygó szárnyával
Hirtelen felröppene

Egy vadgalamb a tölgyfának
Üregéből, félfelől;
És emiatt kondulának
Podvás öblei belől.

Suhan kiterjedt szárnyakkal
A völgybe egyenesen,
Keresgél bókoló nyakkal
Az árnyékban csendesen,

Gondosan körűszemléli
Magát és a tárgyakat
S orrával felszemecskéli
Az asszú ágszálakat. -

*

Ki tudja arra oktatni
A zóldági népeket,
Miként kelljen boltoztatni
Mesterséges fészkeket?

S édes szorongattatástól
Meglépve, mit tegyenek,
Hogy fortélytól és rablástól
Bátorságban légyenek?

Mi láthatatlan lehellet
Szálldogál ezek felé,
Melly szíveket egymás mellett
Szerellemmel tölti bé?

Tetőled van minden jóság
S e csudadolgok sora,
Ó, véghetetlen valóság!
Természet atyja s ura!

Felséged olly nagynak látszik
Egy madárka természetén,
Melly itt a tüskék közt játszik;
Mint az ég mennyezetén.

Szintolly nagy vagy egy fa gallyán
Máskáló hernyócskában,
Mint a trónusodnak alján
Lángoló Kérubimban.

Nagy tenger! mellynek nem áll ki
Sem partja, sem feneke,
Minden tebelőled száll ki,
Beléd semmi sem foly be.

Csillagink tűz-óceánja
Ama fény-punktumoknak
Visszavert lágy ragyogványja,
Mellyek rólad omlanak.

Egyet szólsz a szélvészekhez:
Azonnal veszteglenek.
Hozzáérsz a nagy bércekhez:
És tüstént füstölgenek.

Midőn a tenger örvényje
Egymásba megütközött,
S kilátszik a fenékfövényje
A hullámbércek között:

Az ő halálos torkának
Harsány ordításai
A Felséged nagyvoltának
Magasztaló daljai.

A langszárnyú mendörgések
Követik szózatodat,
Hirdeti szörnyű bögéssek
Nagyságos dolgaidat;

Mellyre félénk tisztelettel
Minden berkek rengenek,
S néked mondott dicsérettel
Ők is visszazengenek.

Ezer hármóniás sorral,
(Melly't hall az Egész maga)
Hirdetvén roppant táborral
Az ég minden csillaga

Hatalmadnak s kegyelmednek
Nagyvoltát mindenfelé,
Terjed híre szent nevednek
Egy pólustól más felé.

De ki, aki felszámolja
Minden csuda tettedet?
Ó, Teremtő, ki úszkálja
Keresztül mélységedet?

Véges lelkek! szálljatok fel
A szelek szárnyaira,
A villámnak kapjatok fel
Kilövellt nyilaira.

Bújjátok az istenségnek
Tündöklő mélységeit,
Átérvén a végességnek
Milliom esztendeit:

Utóljára sem látjátok
Egy ponttal is közelébb
A fenekét, mint láttátok
Partja széléről elébb.

Némúljatok meg hát éppen,
Ti reszkető hegedűk;
Így az Urat méltóképpen
Tisztelitek. - - -

*

E szomszéd rétnek illatja,
Amint bongó szárnyakon
Zefir ide fúvogatja,
Erővel magához von.

Annak virágos ölében,
A sziszergő nádak közt,
Mellyem erős pihegtében
Bészívom e kedves gőzt. -

Bölcsesség baráti! kedves
Spaldingom és Hirzelem,
Kik által zöldellett nedves
Ködje közt a múlt telem,

Ó ti, kiknek ajjakáról
Édes öröm csepegett
Szívemre, sok bús óráról
Oszlatván a felleget,

Jertek, barátim! s e tájon
Ide mellém üljetek,
Hogy égi lakhellyé váljon
Ez a környék tőletek.

Jer, szemléljük itt Flórának
Mosolygó gyermekeit,
És bámúljuk mindnyájának
Termetit s szerelmeit.

Ezekkel a magunk képét,
Jer, piperézzük fel mi
S a bíboros lomha népét
Magunk közt csúfoljuk ki!

A virtus díszét zengjétek:
És szájakok szózatit
Nékem olyanná tegyétek,
Mint a rózsák illatit.

A gráciák itt heverték;
Az öröm itt mosolyog,
E mesterkézetlen kertek
Útjain csend tébolyog.

Itt a tiszta csermelyekkel
Lágy andalgás csordogál,
Elszórt virágligetekkel
A rét felcifrázva áll.

A kellemes illatoknak
Láthatatlan tengere
Hullámlik a parlagoknak
Zöld mezején messzire,

S az enyhős szelek széllesztik
E dagályos habokat. -
Ezer lakosok élesztik
A tarka tájékokat:

Ama sás közt nagy lábával
Gázolja a vizeket
Az eszterág, prédájával
Nézhén farkasszemeket.

Amott a libuc rikácsol
Egy fickó feje körül,
Ki fészke mellett harácsol
S a káka közt lesben ül;

Színli, hogy szárnyát fájlalja,
A partra csak séríkal,
Egyszer őt a gyepre csalja,
Addig-addig sántikál.

A méhek a szellőcskéken
Szerteszéjjel bonganak,
A virágzó csemetéken
S lóherén megszállanak;

S olly csillogva függnek onnan
Alá a kis állatok,
Mint a hóldfénytől újonnan
Megaranyzott harmatok:

Onnan várossokba térnek,
Mellyet a paraszt maga
Egyik zugjában a térnek
Csúcsos köpükből raka.

Itt ládd az igaz bölcseknek
Valóságos bélyegét,
Akik születte-földeknek
Elhagyván enyhős egét,

Az emberiség határját
Felkeresik gondosan,
És annak drága nektárját
Gyűjtvén fáradságosan,

Munkájok édes terhével
Honjukba beszállanak,
Hogy a bölcsesség mézzével
Minket táplálhassanak. -

A zöld síknak közepében
Egy kékellő tó zsibong,
Mellyen a szellők mentében
Sok habkarika tolong;

A vizekből domborúson
Nyúlik fel egy szép sziget,
Mellyet kerít koszorúson
Nyárfa- és bokorliget:

És mintha el vólna válva
A föld egyéb részeitől,
A habok ellen úszkálva
Lebeg önnön terhitől.

A tüzes csillagocskákkal
Megrakott vadrózsaafa,
A mindég-zöld borókákkal
Uszkuruc és bodzaafa,

S a rekettyék nyájas karral
Őszvefűzvén ágokat,
Kellemetes zűrzavarral
Mutatják itt magokat.

A virág a több virággal
Közli örömcsókjait
S rálehelni nyájassággal
Balzsamos illatait.

A galagonya lóbálja
A part szélén vesszeit,
S a vízbe nézvén csudálja
Fejér s piros díseit. -

Ó, szép táj, melly a szíveknek
Legbelsőbb rejtekibe
Képét a víg örömeknek
Gyönyörűen fested le!

Vajha a hőség nagy vólta,
Melly már szinte káros lett,
S amellyet még a tél olta
Egy esső sem szüntetett,

Téged s veled a mezőknek
És kerteknek zöldjeit,
Mellyek várják az essőknek
Megfrissítő cseppjeit,

Száraz pardiccsá ne tenne
Szépséged kezdetiben
S a paraszt reményét benne
El ne ölné fűviben!

Újítsd meg hűs záporoddal
Ötet, ó, kegyelmes ég!
És áraszd el jóságoddal
A földet, melly őszeég...

Jön az áldás valahára,
Jön a felhőkön ide,
Ott tornyodzik s nemsokára
Patak-módra omlik le.

Már a szél száguld előtte,
A fák levelin morog,
Fut a vetésen s közötté
Örvény-módra kavarg.

A pamutforma párának
Kárpitja alá vonúlt
A nap, és az ég aljának
Fénye halványon kimúlt.

Árnyék s éjszaka terül el
Völgyeken és halmokon;
Édes borzadással hül el
A természet azokon.

Apró ezüst perecekkal
Göndörödvén habosan,
(Mellyek terjedő szélekkel
Tűnnek el játékosan)

A víz felső ábrázatja
Öblögeti a fűzfát;
És az essőt kimutatja,
Mellyet a szem még nem lát. -

Most már ugyancsak fecséli
A felhő a vizeket
S mintegy keresztülvetéli
Vászonszálkint ezeket.

Zuhogva omlik belőle
Buggyborékos zápora;
Alig óltalmaz meg tőle
Ez égerfa sátora.

A kis nép, melly a tájékon
Gyönyörű nótákat fűtt,
Elhallgatott az árnyékon
És enyhős bokrokba bútt.

A gyapjas nyáj is fáztában
Holmi törzsökök körül
Az ágfedél óltalmában
Egy hársvölgyön körbe gyűl.

A pusztúlt égen s mezőben
Csak a fecskék látszanak,
Hogy csoporttal az essőben
A tóra nyilallanak. -

Azok a barna szemhéjjok,
Mellyek a világ szemét
Fedik most, - a gőzkaréjok -
Ím, felnyílnak szerteszét.

Csillog az ég friss színekkel
És a függő tengerek
Elfolyván tiszta cseppekkel,
A szellőn ellengenek.

Nevet a föld virágokkal,
Örömmel minden tele,
Mintha az ég záporokkal
Maga csorgott volna le. -

De napnyúgotról egyszerre
Újabb teherre kapott,
Felhők vitorláznak erre
És elfogják a napot.

Ismét bőséggel csorgatják
Tóvá vált záporjokat,
És mint emlők, úgy szoptatják
A szomjú pallagokat. -

Ezek is kifognak végre;
És egy sugárokból szőtt
Aranyzápor száll az égre
S bétölti a levegőt.

A kősziklák zöld pompája
A napra kikönyököl,
Felhőkkel béplántált tája
Szemfényvesztve tündököl.

Egy szivárvány öv módjára
Körülfogja az eget
És a tengerben magára
Jobbra, balra nézeget.

Megifjúlt fényes orcákkal
Mosolyognak a mezők,
Színes hímmel s bokrétákkal
Megrakva néznek rám ők. -

Márts a hajnalnak színébe,²
Fesd e hely tájékait,
Ó te, kinek énekébe
Látom az Ár partjait,

Meltyek mintegy szagoskodnak
Örök soraid közül,
És ábrázatján dalodnak
Egész formájok kiül:

Te, ki midőn énekletted
Az *Alpese*k bérceit,
Érdemoszlopiddá tetted
Az égnek cölöpjeit! -

A gyémántforma cseppekkel
Mint villog a csikos rét!
Melly kedves tündöklésekkel
Lanyháznak le szerteszétt

E cseppek a virágoknak
Tarka ligetjeiről
És a virító bokroknak
Koronája széliről!

Minden fű e bő harmattal
Újonnan feléledett,
S gőzöl erősebb illattal.
Az egész ég szaggá lett.

Örömmel felemelíti
A gyepp ittas fejeit,
S úgy tetszik, hogy dicsőíti
Az égnek jótéiteit.

*

² Itt Hallert szólítja meg, kiről láss a jegyzésekben H betű alatt

Zöldeljetek most, ó kedves
 Termezők és ligetek!
 Árnyékos erdők és nedves
 Rétek, most zöldeljetek!
 Légyetek a nép javának
 Megvidítő tárgyai
 S lelkem ártatlan vóltának
 Menedék kárpitjai;
 Ha únván a gonoszoknak
 S büszkének csoportjait,
 Elhagyom a városoknak
 S palotáknak falait.
 Zefír többször is hadd fújjon
 Rám e virágok felől,
 Mellyre szívem megvidüljön,
 Megcsendesedjék belől.
 És a világ kegyes Atyját,
 (Ki a napsúgórokon
 Hinti rátok jó'karatját
 S az essőn, harmatokon)
 Szépségtekben tisztelhessem,
 S szent borzadás lepvén el,
 Dicséretét hirdethessem
 A felelő egekkel.
 És ha az ő szent szavára
 Éltemnek határt vetek:
 Vég nyugalmam utóljára
 Hadd legyen tibennetek! - -

SZÜKSÉGES JEGYZÉSEK

Ár, vagy az Aar folyóvize a bernai kantonon foly keresztül és a Rajnába ömlik.

Arc = orca. Innen: arccal, arcon csapni, arcúl, arcúlat.

Aurora, hajnal; *Hesperus*, esthajnalcsillag: itt jelenti napkeletet és napnyugotot, azaz: az egész világot.

Bált tengere. Az író pomeráni fi lévén, örömet zengi a Bálticum-tengert, melly az ő hazájának partjait mossa.

Bajboncs = cserje, csalit, bokros, szövevény, dumetum. *Felföld. Márton Szókönyve.*

Bigecs = gyümölcsös kert. *Tiszaemlyék.*

Boróka - gyalogfenyő (melly is rossz és természet ellen való név), *Juniperus communis* Linné. *Felföld. Nagyváti.*

Cölöp = ágas, támasz, oszlop, gyám, cönk, szobor. *Tiszaemlyék.*

Csalogány = erdei fülemüle, *Luscinia arborea*. *Kazinczy, Földi.*

Csermely - patakocsksa, csergeteg. *Felföld. Könyvek.*

Cypris = Venus, *Cypria*; Cyprus szigetétől, hol különösen tiszteltetett s a poéták szerint lakni szeretett.

Kellemek = Gráciák, Charites, a kellemesség három istenasszonykái.

Dúc, galambház, galamb kosár, galamb fészek. *Tiszaemellyék.*

Estike, Hesperis Plinii; Hesperis tristis Linné. Egy barátszín és külső tekintetere nézve szomorú virág, mellynek nappal semmi illatja nincs, de estve elkezdvén, egész éjjel, a nap felköltéig olyan kellemetes szagot bocsát, mint az apró viola vagy a jácint. Van szelíd is, vad is: ezt a debreceni erdőn is leltem.

Eszterág, gólya. *Régi könyvek.*

Felocsúdni az ájulásból, ijedésből vagy aléltásból, magához térni, felébredni. *Dunaemellyék. Régi könyvek.*

Flóra, a virágok istenasszonya a rómaiaknál.

Gleim, egy a legjobb és legkellemetesebb német poéták, jelesben a lírikusok között: Kleisttal egyidőbeli, s néki barátja.

Górálni, hajítani, lökni, dobni; ezek mind egyet tesznek. Ezekről frequentativumok: hajigálni, lökdösni, dobálni = górní. A górásnak ismét frequentivuma: górálni; és mellyik nyelven lehet ezt a szót illy sokat jelentő szóval kitenni? *Tiszaemellyék.*

Haller. Itt Hallert szállítja meg, ama híres orvost, bölcsét, hazafit és poétát, ki mély tudomány mellett gyönyörű verseket is írogatott, mellyek között fő az *Álpesek* nevű festő versezetje, mellyben a helvetiai nagy havasokat s annak lakossainak élete módját édesen rajzolja.

Harsányt. *Hars*: innen harsog, harsány, harsányt. Onomatopepoimenon. *Dunaemellyék.*

Hémus, Rácországba vannak a Hémus hegyei, hol Orpheus énekelt.

Hölgyek = leányok, menyecskék. *Régi könyvek*; de már postliminio az új írók is béhozták.

Hullám = nagy hab. *Balatonemellyék. Könyvek.*

Hullámlík. Villám, villámlík; csillám, csillámlík; hám, hámlik; *hullám*, per analogiam *hullámlík*, azaz hullámot vagy habot hány: több és nagyobb, mint *habzik*.

Kankalin, fülvirág, kesztyűvirág, papagáj, mennyország kulcsa, primula auricula Linné.

Kaján = irígy. *Dunaemellyék.*

Kajdászni = lármázni, kiabálni, *Dunaemellyék.*

Kelyh vagy kehely = pohár, csésze, calyx.

Kis nép, azaz: az éneklő madarak.

Kókkadt; *Kókkadni*; öszverakva: *megkókkadni*, *lekókkadni* = elhervadni, elalélni, meglankadni. Jelesben a plántákról, mikor azok vagy az új ültetés, vagy a hőség, vagy a féreg miatt szenvednek. *Tiszaemellyék.*

Kör = circulus. Innen: *körül*; és mindazok, amiket idővel e betűre tekertek, mint: *kerítem*, *kerülök*, *keresek*, *kergetek*, *kerengek*, *kerék* s a többi. Most is hallani a néptől: *körbe állani*, *körbe venni*, *körbe fogni*.

Libuc = bibic, kébic.

Lomb. Eddig egy szép ideának híjjával voltak, kivált poétáink; a zöld ágat egy szóval ki nem tudván tenni. De Molnár Albertnek, ki a magyar nyelvről olly sokat érdemlett, a XVII-dik századnak elején kijött magyar Dictionariumában a frons vagy zöld ág ezzel tétetik ki, hogy *lomb*, innen lombos frondosus, lombozni frondare. Én tehát bátorkodtam ezzel a szóval mind itt, mind más munkáimban élni.

Mógol. A mógolok (tatár nép) elfoglalván Indiának északsó részét, a leggazdagabb birodalmat állították fel. Császárijokat az európai írók *nagy mógolnak* nevezték. De ma mindezeknek végek lett.

Mórok, vagy maurusok, Afrikának északi s napnyúgoti részén elterjedt sárfekete vagy szegsárga népek.

Nektár, az istenek itala, Homér és több poéták szerint.

Nő = asszony, feleség. Erről többet nem szólok, hanem az olvasót utasítom az Etelka alatt való Jegyzésekre; és azt adom hozzá, hogy a poétának az ilyen rövid, jó hangzású és régi törzsökös szón kapva kell kapni.

Olynip = Olympus, ég.

Pardics = elpusztított, elrontott, eldült, elgázolt hely, mező, vetés, rét, kert. *Debrecen, Tisza-mellyék.*

Párusi márvány. Görögországnak Párosz nevű szigetében teremnek ama márványok, mellyek a magok fejérségekről, kivált a régieknél, olly híresek.

Pitymallik, teszi a világosságnak legelső kiütését, vagy a hajnal előtt való időt. *Tisza-mellyék.*

Pólus. Két polus van: vagyis az ég golyóbisának két sarka vagyon: egyik az *északi* polus, másik a *déli*.

Réja = nóta, dal, dana. *Felföld.* Innen: *réjázni*.

Robaj = zördülés, zörgés, zörej, zör, nesz. *Dunamellyék.*

Rügy = fakadás, levélbimbó, gemma. *Erdély, Könyvek.*

Skláv = rabszolga, martalék, jobbágy.

Sörje = esmeretes csemete, másképpen fekete gyűrű [*Dunamellyék*].

[*Spalding.* Spalding J. J. a burkus királyi főconsistorium tagja és berlini prépost. Meghalt 1804. május 2. Berlinben 90-dik esztendejében. 1788-tól fogva, mikor számos hivatalait letette, csendességben élt és munkákat adott ki. Németországnak egy a legnevezetesebb theológussai közül.]

Szála, salla, Saal, téssen nagy, tágas szobát. *Symphonia* pedig együtt való zengést, öszveéneklést.

Szállalok. Valamint ez igének: *szóllok*, inchoativuma *szóllalok*; úgy ennek: *szállok*, inchoativuma per analogiam *szállalok*.

Szírt: öszverakva *kőszírt, homokszírt, nyakszírt.* Ezt a szót némellyek így hajtogatják: *szírtet, szírtek* s a többi. De nem jól: mert nem mondjuk, hogy *nyakszírtten ütötték*, hanem *nyakszírtton* ütötték. Egyébaránt is, valakiknek jó fülök van és anyai nyelveknek több-több hármóniát kívánnak szerezni, ne szaporítsák azt a sok *e*-betűt! mert most is sok nyomorúlt *monotoniát* csinál.

Téji. Téji fi volt Anacreon Jóniából, vagy némelyek szerint Paflagóniából. Gyönyörű és kellemetes dalokat írt, amint maradványiból is láthatni. Gleimot ehhez hasonlítja Kleist, és azért tulajdonít neki *téji lantot*; mint Horatiusnál: *et fide Teia dices* s a többi.

Thyrsusok azok a szőlővesszővel körülkerített kopjak voltak, amelyeket a Bacchus innepén szoktak hordozni a régiek: itt teszik az igazándi szőlővel befutott karókat.

Uszkuruc = vadberkenye, *Sorbus aucuparia*. Linné. *Felföld.*

LILLÁHOZ

A Kleist rapszódiai közül

Itt a tavasz, az ő enyhében
Elolvadt a hó és a jég;
A vizek kristály tükörében
Magát meglátja már az ég.

A megszélidült levegőben
Lanyházó essők hullanak,
Mellyek a cserén és mezőben
Új gyöngy gyanánt csillámlanak.

Minden pásztort öröme hoznak
A virágok illatai,
Midőn körülte ugrándoznak
A halmokon bárányjai.

A fű a rög alól kicsúszik,
Zöld koronát tol a fején;
Zefír, mint a habon, úgy úszik
A lágy vetések tetején.

Virágokból szövött ruháját
A tarka rét már hímezi,
Az ezüst csergetegek táját
A gyenge nád béprémezi.

Az erdőnek zöld éjjelében
Ámor kedvtelve tébolyog,
Öröm foly a szellők mentében:
Ég, föld, tenger, mind mosolyog.

Ama síjónál lyánkájával
Szunnyad a pásztor édesen,
Ki ötlet gyenge két karjával
Átölelte szerelmesen:

Lágy álom ült szemek héjjára,
Lelkek egymás lelkébe jár:
A csalogány nyájas daljára
Szunnyadt el ez a boldog pár.

*

Ah, ha ebben a köz örömben,
Melly már elterjedt szerteszétt
Érezhetném én is mellyemben
Az öröm legkisebb neszt!

Nem, nem; ő elfut tőlem messze,
Rég elhagyott már engemet,
Nincs olly tavasz, melly elszéllessze
Holtig tartó keservemet.

Én csak a boldogtalanságnak
És kinnak fia vagyok már,
Csak úgy lesz vége ez aggságnak,
Ha a halál síromba zár.

Mert *Lilla* egy tavasz nyíltában
Éntőlem messze vettetett,
Akiért tudtam hajdanában
Becsülni ezt az életet. -

Midőn akkorba mélly sebemnek
Kiontottam vérhabjait:
Mért állítád meg életemnek
Széjjelfutott patakjait,

Ó, fátom? hogy éltem végéig
Tudjál engemet gyötreni?
Azért nem kellett egy cseppjéig
A véremnek kiömleni,

Hogy a hízelkedő hiszemben
Tengődtetvén bús napomat,
Elsorvadjak a szerelemben
És holtra sírjam magamat? -

Hitetlen sors! ki jobbadára
Csak a bohóknak kedvezel,
Kerestelek! de más határra
Futottál énelőlem el:

A szerelem ugyan vállamra
Sebes két szárnyakat köte,
Semmit sem ért; az én láttamra
Még távolabb repültél te.

Már én téged el nem érhetlek
Futásodnak gyors kerekén,
És soha reá nem vehetlek,
Hogy *Lillámat* bírhassem én.

*

Nagyobb sorsra ugyan sokképpen
Tarthatsz te, *Lilla*! méltó just:
Én elégtelen vagyok éppen
Megjutalmazni egy virtust.

A te bájos kedvességed,
Melly a teremtés remeke,
S nemes lelked méltóztat téged
A királyok szerelmire;

És sok száz úr, ki pántlikával
És csillaggal díszesedett,
Fellobbanván szemed lángjával,
Párnak választna tégedet.

De ezek, akiken a módi,
A rang és bíbor fénylenek,
Alacsony szívűek, s valódi
Szerelmet ritkán érzenek.

Nékem nincs semmim, melly a szemnek
És érzésnek tessék nagyon;
De van egy szívem, s e szívemnek
Nemes indulatja vagyon.

Van egy szívem, melly szerelmével
Még sohasem legyeskedett,
Egy szív, melly a világ kincsével
Fel nem cserélne tégedet.

*

Ám ígérd azt, ó, fátom! nékem,
Hogy én majd önála nélkül
Caesar leszek, királyi székem
Mind a két világ³ nyakán ül:

Az alávaló büszke lélek
Örülhet, hogy illy sorsa jött;
Én övele vígabbán élek
A szalmás kalyibák között.

A szerelem fényes várakká
Csinálja a duttyánokat,
A tiszta forrást borpatakká,
Édenné a kopárokat. -

Hány kastélyt láttam díszeskedni,
Hány város pompája bájolt,
Miólta véled esmerkedni,
Ó, szép *Lilla*, szerencsém volt!

A szépek ingerlő formája,
Melly másokkal hitet szeget,
Bennem még forróbbá csinálja
Az erántad gyúlt meleget:

³ Egyik világ az ó, vagyis Európa, Ázsia és Afrika; másik az új tudni illik Amerika, melly a XV. és Polynesia, melly a XVIII. században fedeződött fel. E két utolsóból Caesar semmit sem bírt, sőt hírét sem hallotta

Mihelytt elmémbe megvizsgállak,
Az ő tűzök bennem meghűl.
Én csak téged választanálak
A föld minden szépe közül.

*

Ó, arany kor! mellynek folytában
Az aranynak vak fényiről
Semmit se tudtak hajdanában,
Miért futsz a föld színiről?

Most már bizonynyal nyugtatnának
Lillám ölelő karjai. -
Ó, bárcsak visszahívhatnának
A rimánkodók szavai!

Ah! jöjj vissza! s akkor érettem
Engedd meg azt az egyet is,
Hogy pásztor lehessen mellettem
Az én kedves barátom is. -

De nem hallgatsz szavamra éppen,
Ó fátom, már-már képzelem,
Hogy a szerencse laptaképpen
Játszik mindenha énvelem.

Te hallgass hát, te hallgass erre,
Ó, halál! s vedd ki vámodat.
Mindenkor csak bóldog emberre
Szórod öldöklő nyiladat?

Itt a mellyem, jer, fegyvereddel
Nyisd meg elroncsolt szívemet.
Készen állok, éltetemet vedd el;
A kín nem rémít engemet.

Amott, hol téged a döglesztő
Levegőn által szívni be,
A sírásóknál s az ijesztő
Temetők sötét gödribe,

Ott, hol az embert az emberrel
Fegyver élére hányatod,
Majd ott kereslek fel jószérrel,
Ha végórád halasztgatod. -

S te *Lilla!* nyögj akkor, így szólván:
„Ah! én keserítettem meg!
Ő érettem szívből lángolván,
Szerelme kínja ölte meg!”

A CSENDES ÉLET

A Kleist ódái közül

Már a fergetegek dühe
Meggzúnt, és az üveglő
Zúzon nem pirosollanak
Át a fenyvesek ágai.
A jégtől szabadult patak
Alján látni csigát, gyepet
S apró lenge virágokat.
A bükkök magas erdejét
A sűrű, lobogó levél
Éjjellel fedi bé megint.
Itt ingerl sok ezer futó
Hang közt a csalogánynak
Zengő dalja az ágakon.
Itt a rétre az esti szél
A zöld rózsabokorból
Áldott illatokat lehell.

Ottann a ragyogó patak
Habján a kivirágozott
Bokrok képze té tündököl,
És fut, mint maga a part,
Mint a nádasok a halász
Elsuhanó ladikától.

Pajtás! hagyd el a harcokat,
A fegyverropogást keröld,
Itt a kedvre való idő!
Érezd a ligetek között
Azt a gyenge gyönyörködést,
Mellytől messze van a vitéz
S a lány udvari emberek.
Mit használ, mikor az hadi
Tisztesség szesze részegít?
[S ordó láncok alatt gebedsz
Vídámon iszonyodni
A koszorút viselő bakóktól?]
Mit használ, ha aranyba vont
Fényes fegyverek őrizik
Sírhalmod! ha ijesztő
Páncélbann emelik fel
Márványból hadi képedet?

Achill, és maga Hannibál
Szintúgy kénytelen az halál
Éjjét végigaludni,
Amelly engem is egykor,
A végzés akaratjaként,
Vak kárpitja alá takar.
És így én is egyenlő

Leszek holtom után vele;
A földön pedig édesebb
Boldogságba foly életem.
Ő csak vérbe kevert mezőt
Látott, és csak az ég fedé
Altában, s paizsok, nyilak
És dárdák ropogásai
Zörgöttek füle mellett.
Őmellőle futottanak
Játék, tréfa, gyönyörködés
És Cypris deli gyermeke.

Én a tarka virággal
Hímzett rétbe tekintgetem
A rám integető egert,
A hozzám nevető berek
Ékességeit, a fejér
Nyárfák lengeteg ágait
S a völgyben zuhogó folyást.
Alszom rózsalevél alatt
S hallom daljaidat, Chloé,
Amellyekre lecsendesül
A zengő filoméla
És lesködve figyelmezik. -
Környülem csak öröm lebeg.

Kis Fillis, ha te engemet
Meglátsz, a ligetekbe búvsz,
Én vígyázva kereslek,
Mégis rád nem akadhatok:
Míg majd a leveles bokor
Zöld ernyőibe csíntalan
Kuccantásod elárúl.

FILLIS DÁMONHOZ

Kleist daljai közül

Dámonom, kincsem, megadom magam már!
Érzem, érzem most, miket érze szíved!
Kénszerít tartós erejű szerelmed
Visszaszeretni.

Hogy szemedről a kezedet ledéren
Elkapám: Isten! miket izgatott fel
Néma kínoktól vízenyős szemednek
Szép tüze bennem!

Elfuték, sírék, lerogyám az érnél,
Lángözön járá tetemim keresztül.
Ah! örökkéig fog ez a sebes tűz
Engem emészteni.

Jöszte, hű Dámon, te légyél sajátom!
Számra már lelkem kilebeg, hogy édes
Ajkadonn által tebeléd ezernyi
Csókkal ömöljék.

A SZABADSÁGFÁHOZ

Schweizer nóta

1

Dülj a földre, szegény fenyőfa, csak dülj le!
 Ah! mi is le vagyunk immár dülve, mint te;
 Most, miként a galamb a karvaly körmében,
 Úgy kezdünk nyúgodni a francok kezében.

Tenéked lenyúzzák kérgedet s héjadat,
 - - - letépik minden ágszáladat:
 Illyen módon fogják megnyúzni népünket,
 Jaj, régen eladták már a mi bőrünket.

Pípezhetnek ugyan téged pántlikákkal,
 Mint minket pípeznek a tarka *sárpákkal*:
 De a szent tuloknak sorsa nem illyen-é,
 Mellyet cifrán visznek a vágószék felé?

E hiú dísz mellett elalszik szépséged,
 Mert ágtól, gyökértől megfosztanak téged:
 Mi elrongyosodunk, mert prédára menünk,
 Oda alkotmányunk, hitünk és mindenünk.

Verebek fészkelnek még ott utóljára,
 Hol szabadságsapka és zászló lebeg ma:
 Ah! a franciák is a magok fészkére
 Hazánk hölgyeivel szállnak el végtére.

Ökrök fognak téged a' helyig vonkálni,
 Hol símán s csupaszon kell majd neked állni:
 Hja! egy *Ochs* volt az is, aki minket viszont
 E siralmas inség gyászkeszöbéig vont.

Földre vét téged az idők zivatarja
 Vagy ledönt a vitéz helvétusok karja:
 Akkor, - akkor osztán légy akasztófává,
 S a *direktórium* annak madarává.

1802. március 24.

2

Dülj le, szegény fenyőfa a földre csak dülj le!
 Ah! magunk is le vagyunk dülve immár, mint te;
 Most, mint a hergő galamb a karvaly körmében,
 Úgy találunk nyúgalmat a francok kezében.

Tenéked majd lenyúzzák kérgedet s héjjadat,
- - - - letépik minden ágszáladat:
Illyen nyúzást fognak elkövetni népünkön,
Régen vásárt ütöttek már a mi bőrünkön.

Felcsicsézhetnek ugyan téged pántlikákkal:
Mint minket piperéznek övekkel, tarkákkal;
De az áldozóbarom sorsa nem illyen-é,
Mellyet cifrázva visznek a vágószék felé?

E hiú pompa mellett elszárad szépséged,
Mert gyökered s ágadtól megfosztanak téged:
Mi meg elrongyosodunk, mert prédára menünk,
Elveszvéen alkotmányunk, hitünk és mindenünk.

Még verebeknek lesz ott fészke és tanyája,
Hol most zászló lebeg és a szabadság sapkája:
Ah! majd a franciák is a magok fészkére
Leányunkkal, nejünkkel szállnak el végtére.

Ökrök fognak tégedett a' helyig vonkálni,
Hol símán és csupaszon kell majd néked állni:
Hja! az is egy Ochs vala, aki minket viszont
E szörnyű nyomorúság gyász küszöbéig vont.

Földre vét téged az idők zivatarja,
Vagy ledönt a vitéz helvétusok karja;
Akkor - akkor osztán légy akasztófává,
S a directorium annak madarává.

3

Dülj, szegény fenyőfa, dülj le!
Ah! mi is ledültünk mint te!
A franc kézben úgy nyugszunk már.
Mint ölyv körmén a madár.

Néked lenyúzzák héjjadat,
Letépik minden gallyadat,
Ah, így nyúzzák meg népünket,
Régen eladták már bőrünket.

Téged ugyan szép módjával
Pipezhetnek pántlikával,
Mint miránk is a vénnek
Tarka sárpot biggyesztenek:

De a pompa nem olyan-é
Mint az áldozóbaromé,
Mellyet nyalkán felcifrálnak,
S a vágóra úgy vonkálnak.

Te elszáradsz utóljára
E hiú pompa truccára
Mert zöld ágad lefosztatik,
Gyökered elvagdaltatik.

ELÍZÁHOZ

Kleist purgomái közül

Szép Eliza, olly nagyon
Mért csókolod versemet?
Bennem tenger vers vagyok,
Csókolj inkább engemet.

**MÉLTÓSÁGOS KIRÁLYI TANÁCSOS
SOMSSICH LÁZÁR ÚR ÓDÁJA
MÉLTÓSÁGOS RHÉDEI LAJOS⁴ CSÁSZÁRI
ÉS KIRÁLYI KAMARÁS Ő NAGYSÁGÁHOZ**

Mint Jupiternek cháoni törzsöke,
Melly cserfamakkal széltibe tengeté
A vad világot s a bereknek
Századokig vala zöld királyja,

Ámbár kiszárad, mégse hal el, hanem
Késő fiában újra feléledez,
S szent magva porhanyós egerfát
Nem terem és henye hangabokrot:

Így a vitézek hív unokaiban
(Bár régi pompás fényjeket a gonosz
Sors oszvedülta is) kitetszik
A magas elme s az ősi virtus.

Ezt látni benned, RHÉDEI, kedvesem!
Formád s nagy elméd megmutatá, ki légy,
Védvén királyink oldalát és
Szent küszöbit fiatal korodban.⁵

Nagyobbra gyúlván, a paloták puha
Pompáit immár megveti érdemed,
S a gyilkoló Mars táborában
Bajnoki fáradozással izzadsz,⁶

S fegyverbe vágyl nyerni dicső halált!
De visszaszólít élemedett atyád.
A kurta mentét hát letészed
S békeruhába hazádba megtérsz.

Szűz hitvesednek karja között midőn
Polgári cserfát nyerni serénykedel,
És benned országunk ügyében
Szíves, erős hazafit csudálunk:

⁴ Carmen ad Ludovicum Rhédei de kis Réde, Nuncium Comitatus Szatmár ad Comitata Regni Hungariae Anno Ae. Vulg. 1802. Posonii celebrata legatum pro Militaris Academiae in Hungaria Fundatione decem millia Florenorum donantem. Posonii 1802. 4.

⁵ Az Architechtonica Akadémiából 1780. esztendőben a nemes testőrző udvari seregben választatik életének tizenhetedik esztendejében

⁶ Ezerhétszáznyolcvanharmadik esztendőben a Wurmser huszár regementjébe előmozdítatik

Ím, a világnak két fele borzadó
Lármára zendül, városok és mezők
A tengerekkel és folyókkal
A csata véríbe füstölögnek.

Már jó királyunk s csendszerető hazánk
Márs durvaságát érzeni kénytelen.
Felkél, nemes dühével égvén,
A magyar és feni görbe kardját.

Vélnéd, hogy égből hull le, vagy a kinyílt
Földből tolul fel hirtelen a sereg.
Megtesz Bihar nemes vezérnek
Tégedet, esmeretes leventát.⁷

Készülnek immár a hadak, és liheg
A szittya népség vívni; de visszatér
A dolyfös ellenség, s királyunk
Szárnya alá jön az égi béke.

Az újra felgyúltt harcok után, hogy azt
Megállhatóvá tegye kegyes Fejünk,
Gyűlésre hívja nemzetünknek
Hú fejeit s követit Pozsonyba.

Megbízza esmért virtusid a nemes⁸
Szatmár s követnek küld ide tégedet.
A jó kiformált szív s talentom
Mit tegyen, itt magyarink eléggé

Láták tebenned. Mennyire szíveden
Fekszik hazádnak közjava! Megtéved
Gazdag s okos jótételeddel
Drága jelét örök érdemednek.

Mert *Festetics György* tiszta szerelminek
Tüzét követvén árva hazánk eránt,⁹
Pompás ajándékkal segíted
Márs nevelő hadi oskoláját.¹⁰

Vitéz ABÁKNAK Léthe ködébe dült
Királyi házát fényre hozod megint

⁷ Az 1795-dik esztendőben Bihar vármegye felkelő nemes seregének főkapitányjává vagy obersterévé tétetik

⁸ A Pozsony városában, 1802. esztendő május 2-dik napjára rendelt országgyűlésre Szatmár vármegye követének nevezetik

⁹ Gróf tolnai Festetics György az említett diétának tizenhatodik ülésében jún. 25-dik napján a magyarországi katona akadémiának fundálására 40.000 forintot ajándékoz

¹⁰ Méltóságos Rhédei Lajos aznap s azonvégre 10.000 forintot ad

S újabb dicsősséggel tetézed
Érdemes egy fia őseidnek.¹¹

Méltán becsülnek jó magyarink tehát
S méltán szeretnek. Bár vicsorogj, irigy!
Ezt a király méltó kegyelme
S a haza tapsai boldogítják!

De míg vitorlád jó szelek öblözik,
Vigyázz, hogy álnok helyre ne csapjanak,
Ne hajts a szírének szavára
S térj ki az Acrocerauniáktól.

¹¹ A Rhédei família eredetét húzza magyarországi királynak, Abának (ki is 1031. esztendőben ország-
lott) nemzetségéből, amint a halhatatlan MÁRIA TERÉZIA kegyelmes diplomája bizonyítja

SZÉPPRÓZAI FORDÍTÁSOK

AZ OROSLÁN ÉS SZAMÁR

Lessing

Midőn az Aesopus oroszlánja együtt vitte magával az erdőbe a számárat, hogy rettenetes ordításával a vadakat meghajtsa, egy eszelős varjú ezt kiáltotta rá egy magas fáról:

- Szép mulattató társ! Nem szégyenlessz számárral menni? - -

- Akinek hasznát veszem - felele az oroszlán -, annak, azt tartom, megengedhetem, hogy mellettem járjon.

Így gondolkoznak a nagyok, mikor alacsony embereket emelnek fel magok társaságokba.

A FIGEFA ÉS A MONDOLAFÁ

Baldi

- Honnan esik az, hogy minden fák között, melyek ősszel gyümölcsöt hoznak, csak te nem virágzol tavasszal?

Ezt kérdezte egykor a mondola a figefától.

- Azért, hogy úgy ne tegyek - felelte a figefa -, mint te: te gyakran virágzol tavasszal, s ősszel nem teremsz.

Magad-fitogtató ifjú! néked is szól ez a figefa...

SZICÍLIA ÉS NEPTÚN

Baldi

Szicília már egy időben kérte Neptúnt azért, hogy őtet méltóztatná ismét Olaszországhoz ragasztani.

- Balgatag! hát nem tudod, hogy jobb kicsiny főnek lenni, mint nagy lábnak? - E' volt rá a válasz.

Ezt a mesét egy fejr mentés gazda beszéllte egy paszomántos cselédnek.

ÁNGLUS ANDALGÁS

Kleist

Van nékem egy barátom, aki ánglus és poéta, s különös kedvellője a sétálásnak. Közelebb, midőn őtet alkonyodatkor hiába keresem vala a szállásán, megtalálám az erdőben, hol egy hantdombon pihen vala; egy patakocská megett, melly egy vadrózsaernyő alól rohan ki, és vízporrá s tajtékká változván, a völgybe omlik. A vízbukadéknak morgása miatt nem hallhatta

meg érkezésemet. Hátulról a fejéhez sullogék, s megsajdítám, hogy a jegyző táblájára hallatos sóhajtasok között, s néhány könnyeket is ejtve, éppen valamely versezetnek utolsó sorait írá.

Már fel akar vala állni, s megláta engemet.

- Régen itt vagy már - így szóla egy kicsit megpirúlva -, nem hallottam, mikor idejöttél.

- Már itt voltam, mikor olly nagyon kezdél sohajtozni - felelék én -, s mikor könnycseppjeid jegyző táblára hullának.

- A szép tavasz, és e szép tavaszi estve - úgymond ő - olly kedves andalgásba hoztak engemet, hogy én meg nem állhatám, hogy némelly érzéseimet le ne írjam, s azok indítottak a sohajtozásra.

Ekkor közlé velem a maga munkáját, mellyet szabad légyen nékem egy gyengébb folyóbeszédi fordításban esméretenessé tenni.

„Melly édesen mormol a vízómlás és mormolni meg nem szűnik! Mint remeg végig az ő habja a völgyön a virágok között, mellyek az ő színe felé hajladoznak! Még kevéssel ezelőtt jégbolt alól omlott ki ez; a föld búson kesergett vala, fejér halotttruhával lévén béborítva. Az erdők és völgyek hópolyhekkal valának bérecézve, elhagyatva éneklő lakossáiktól. A bikáknak és szarvasoknak kemény testeket zúz és jég öntötte bé, és úgy jártak benne, mint a pengő páncélokban. Minden teremtmények érzették vala a télnek súlyát.

Melly kegyelmes az isten! Mint ifjítja s mint örvendezteti meg ő mindazt, ami él! Mert ő volt az, aki mindenható karjával a sokezer világokba azt az első mozgást indította, amék által azok saját abroncsaikban mindörökké futnak; s az esztendő szakasszait változtatják.

A nékipirúlt Nap jobb kedvvel nézi most, hogy a zöld és virágokkal rakott Föld miképpen úszik az ő sugárinak tengerében. A cethal úszó sziget módjára nyugszik a melegülő vizekben, vagy lerohan a tenger mélységére, s örvényt indít játéka közbe: és a *Nautil* ismét hajó, evedző, vitorla és kormányos önnönmagának. A teméntelen madársereg, melly a mi pázsitjainkat elhagyta volt, most örömmel siet hozzánk a tengeren keresztül és szintűgy truppba lovagol a levegőnek láthatatlan habjain.

Minden erdő zeng örvendő polgárinak hangicsálásoktól. Az elefánt és minden temérdek állatdomb, a sokféle aprómarha és minden féregfaj, ami a földben, ami az erdőknek fáin, ami a levegőben és a vizekben él, mind-mind érzi hatalmát a mindent felélesztő kikeletnek.

Óh, adjatok hálát az Úrnak, s magasztaljátok az ő nevét, mindnyájan, kik az ő kegyelmét érzitek. Közönséges koncert emelkedjék fel töletek az ő királyi székéhez! Adjatok nékem szavaitokat, óh, mendörgések, mellyek ismét a levegőben laktok már, hogy az Úrnak dicséretét a földnek hirdethessem!

És óh! melly ingerelve ragyog amott a naplementi ég az ő bíbor és aranyszín világával! Amott egy mezei vidékhez hasonló, rakva rétekkel, rakva erdőkkel, rakva hegyekkel, tavakkal; amott pedig egy tengerhez, mellyen lánghullámok tündökölnék. Gyönyörű illatok lepik el a tájékat, s mély csend uralkodik mindenfelé, mellyet csak a kis patak mormolása zavar meg, s hébe-korba a fülemülének melánkóliás dalja vág ketté, s egy mezei sápitó sípocska.

Légy csendes, én szívem! Légy csendes, mint a levegő, s légy az mindörökké! Sohase lázzadjanak fel tebenned zivatar indulatok, azon a gyűlölségen és haragon kívül, mellyet az igazságtalanság és a bűnök érdemelnek.

Uram! ki az én életemnek reggelét és déltáját eltöltenem megengedted, adjad, hogy annak estvéje, melly már sebes lépésekkel közelget, ah! adjad, hogy az szebb légyen éltém nappalánál! Adjad, hogy midőn az eljön: mint e haldokló Nap, úgy lángoljak én azon való örömben, hogy nékem a te felséges voltodat majdan szemlélnem kell.

És ti, barátim, ti, kik nékem boldogságom, becsületem, gazdagságom és mindenem valátok, kik az én hibáimat s gyengeségeimet a szívemért elnéztétek: ejtsetek akkor egynéhány könnyeket énmellettem, mikor az én már lankadófélben levő pillantásim a menny körül elragadtatva tántorognak.”

A SZERELMESNEK GYÖTRELMÉIRŐL

Kleist

A tavasznak bőven tékozlott adományi, mellyek körülöttünk folynak és gőzölögnek, cudarok a szerelem betegjére nézve: önéki a hajnal félholtan lángol, a nap homályosnak tetszik önéki; nem bocsát ez őreá gyönyörködést a maga sugárain: őrá nézve az egész teremtség megholt. - Örvendő barátinak zsibongása között elhagyatottnak érzi magát és magánosnak, nem hallja azoknak perge kacajjokat; hanem hallja a kőszálakon és tengeren által az ő bálványjának suttogását, amelly őtet megvarázsolja. Az ő lelke ama kebelnek liliumjai közt portyász, s ama szácskának mézzén ragaszkodik. A hitszegés felől való gyanúság lidérc módra megcsalja az ő érzését, s őrangyalának képe messze rándul előle: akkor rohan ki először az ő fájdalma, akkor hasonlít ő a szélveszek és a hideg miatt színéből kikölt hervadozó virágszálhoz; akkor ögyeleg egy halott a föld színén.

Ti, harmatlepte tarka rétek! ti félénk nyárfákkal megrakott ösvények! ti Zefírek! és ti, kik hajdan lombos ernyőtök alatt a virágzó lóherén sokszor hűsítettétek őtet, borzas fenyők! ti patakok, mellyek megett gyakran szunnyadt el rekedt morgástokra, ezután már istenhozzátok! többé már csak kínját fogjátok éleszeni. Csak a sivatag, homokos puszták, az óceán szélveszes partjai, a távol fekvő cintermeknek árnyéka, az őszvedöntött várak, mellyeket már a redvesség foga át- s meg átrágott; és búson fenyegetődző szilfák homálya borít; csak ezek az ő paradicsomi, ahol nyomorúlt volta könnyecseppekben foly le sápadt orcáján, ahol egész napestig tébolyog, s gyakran a süvöltő szelekkel együtt nyögdecssel ki a kriptákból és kőbarlangokból, és sivákol a magános csúvikokkal.

Ha, egy darabig a szökdöső lidérctől csalogattatván, a seppedékeket sokáig gázolván, végre estvefelé haza váncorog; akkor bút és könnyeket önt felesleg is levelére, s mindenik sorában meg-meghal. Csigázólajtorja gyanánt van nyoszolyája, világos virradtig aggságot hereg fel megnehezedett szívéről, s gyötrem egy oldalról másra hencsergeti, s dobog minden pulzus-ütésre. Ha sokár elnyomja az álom, akkor utálatos képek incselkednek reá nyugvóhelye körül. Most setét boltozatok alatt tévelyeg, mellyek rakvák lélekkel és csontvázakkal; majd tüzes hydrák ijesztgetik. El akar szaladni; de alatta a föld hátravonúl, és őtet magával együtt visszarántja. Most úgy tetszik néki, hogy a föld óceánná lett, a hullámok továbbragadják őtet; látja a mélységnek feltátott torkolatját, rettegve kapaszkodik a vízbércekre, és meghal azoknak om-ladékin. Majd egy üregből, mellynek mély voltára szédeleg, nógatva kiált hozzá szerelmének édes tárgya: sebes lebegve száll le oda; de mikor hosszas ereszkedése után azzal kecsgeteti magát, hogy hozzájuthat, a barlangnak feneke amaz isteni képpel együtt végképpen alásülyed. Ijedtében felrebben, és ébren folytatja álmodozását, rázattatván a szűfájástól és súlyos bútól, s a gyújtvány hideg miatt vonaglódván.

A BUJÁLKODÁS

Kleist

Boldogságnak tarthatni az emberi nemzetre nézve, hogy a benne elhalmozott bűnök közül sokkal közönségesebb a gyönyörűségekre való hajlandóság, mint a nagyravágyás és a pénznek szerelme: úgyhogy száz bujálkodókat (akiknek fő hajlandóságok a gyönyörködés) lehet addig találni, míg tíz nagyravágyót és egy fősvényt, akiknek t. i. fő indulatok a becsületvadásszás, és a pénzkuporás. A fukarság annyira ellenkezik a társasággal és az Egésznek harmóniájával s boldogságával, hogy az emberek vagy felette nyomorútlak volnának, vagy utóljára (felteszem, hogy a nemzés által tovább is szaporodnának) ki kellene nékik a világból fogyni, ha még többen volnának közöttük a zsobrákok. Irigység, gyűlölség, áskálódás, üldözés, álnokság, csalárdság, tolvajkodás és végre öldöklés és vérontás - ezek tennék akkor gyilkoló barlanggá e világot; és ekkor tűrhetőbb volna a kietlenben, csupa kígyók és skorpiók, oroszlányok és tigrisek, mintsem emberek közt lakni. - A nagyravágyás pedig minemű inségeknek szerzője, nem szükség megmutatni. Aki a világnak történetiben egy kevésbé jártas, úgy találja, hogy a hatalmas birodalmaknak leomlását, a közönséges nyomorúságot és a milliommnyi embereknek vérek kiöntését ez az indulat okozta.

Azonban a kis gonosz is csak mindég gonosz marad, és a gyönyörűségeknek mód nélkül való szerelme sohasem tagadja meg a maga *bűn* természetét, és szintúgy nem kevés rossznak szokott eszköze lenni. Ha azt meg nem gondoljuk is, hogy minden mesterségek és tudományok rossz lábon állanak, hogyha a földet csupán olyan gyönyörűség fia lagnak, akik minden szoros munkát gyűlölve, a kényes életet pedig mód nélkül szeretve, nemsokára mindazt, valami az élet módját könnyebbíti, sőt ami annak fentartására elmúlhatatlanul szükséges, semmivé tennék; csak ezt a kérdést teszem fel, hogy van-e azoknál boldogtalanabb ember, akik a kellemetes érzéseknél, s a legfelsőbb gyönyörűségnél egyebet nem áhítnak, nem keresnek? - Mert mihelyt a kellemetes érzések előlök elenyésznek, azonnal szomorúságba és bús kedvbe borúlnak. És hogy is ne oszlanának el azok ölelők egyszeribe, holott rend szerént csak a heves és zivatar gyönyörűségekre áhítoznak, amellyek az egész lelket megrázzák, és egyszerre minden érzőinakat általják; az ártatlan gyönyörűségeket pedig gyáváknak és ízetleneknek tartják? Kínos nyavalyák, a test és elme erejének megfogyatkozása, a becsületnek, jó hírnek, és jószágnak elvesztése, sőt sokszor egész familiáknak megbukása - ezek az elmaradhatatlan következményei az ő kicsapongásoknak. Akkor osztán isten néktek, kellemetes érzések! Nyughatatlanság, aggódás és kétségbeesés szállott a ti helyetekbe, ezek lepték meg a bujálkodónak lelkét, aki már most kétszerte szerencsétlenebb, minél kevésbé volt ezekhez az ő boldogságának ellenségihez, hozzászokva.

Igaz ugyan, hogy az ember gyönyörűségekre van rendelve, mert a jó Teremtő szeretetből hívott ki minket a semmiségből. De hát ez a gyönyörködés feslettségben áll-e? vagy abban, hogy testünket pincévé, életünket szakadatlan tivornyává tégyük? nem találhatni ártatlanabb gyönyörűségekre s örömökre? Az értelmes barátokkal való társalkodás sokkal többféle módon mulattat, és bennünket bor és játék nélkül is örömbbe meríthet. Igaz barátokra pedig ki-kí szert tehet, ha azoknak bírására érdemes, és maga is tud igaz barát lenni. Ezenfelül a természetnek és mesterségnek tágas országai ezer szabados mulatságokkal kínálkoznak. „Ni (így szól Wieland), a természet integet ránk. Kibeszéllhetetlen vídamsággal lehelli ki a megelégedést. Ni, a csendes ég hogy tekint alá a hársfáknak társaságos gallyain keresztül! Minden csak örömet kiált, s a vígságra hídogál.” Miértünk párolognak a virágok, miértünk csörög a kígyódzó patak a lombos fáknak homályos boltja alatt, melly a madarak énekétől zengedez. A mezőknek és pázsitoknak tarka virágos leplei miértünk tündöklenek, miértünk festi a nap a támadati eget arannyal és bíbor színnel. Minden, ahová szemünket, ahová gondolatunkat fordítjuk, minden bétölti lelkünket örömmel és elragadtatással. Hát a mesterségek mennyi

gyönyörködtetést szolgáltatnak! Melly széles mezejét nyitják ki előttünk a kies foglalatosságoknak! Mink nemcsak a goromba érzésekre, hanem a gondolkodásra és munkára is vagyunk alkotva; és egyedül a szorgalmatosság és az értelmes cselekedetek adják meg nekünk a valódi és állandó elme-csendességet. A munkát és a virtust gyakorló ember mondhatja el igazságosan, s ő viheti végbe azt, amit Franciaországnak a régense, amaz eszméretes Orleáni herceg mondott vala: „Az égnek legkisebb adományán is örvendeni kívánok, s kívánom azt a pályát, melyet meg kell futnom, virágokkal békíteni.”

Meg nem állhatom, hogy a következő levelet, melyet a minapában vettem, ezen alkalmatossággal ne közöljem.

Kedves Úr!

Magamnak is szintűgy szívemen fekvén az emberi nemzetnek java, mint az Úrnak, hanem olly módon nem adódhatván céljaimnak mindenekkel való közlésére; bátorodom az Urat azoknak végrehajtására megkeresni. Én ugyan szívesen igyekeztem holmi üvegszemeknek, fehér és piros kencsereknek, egyes és kettős mellyeknek készítésével az emberi nemnek szolgálatjára lenni: de az a sok kontár, az a sok majmolója az én mesterségemnek, azt okozta, hogy az én portékáimnak ára szembetűnőképpen alászállott. Mostanában egy találmány ötlött az eszembe, amellyből mind a világnak, mind a magam erszényének sok szép hasznót ígérhetek. Ugyanis láttam itt a mi városunkban, hogy sok ember, mind férfi, mind asszony, orratlanul ögyeleg, azért is néminemű orrokat kezdtem könnyű fából készíteni, amellyeket doróttal a boldog emlékezetű húsorrhoz hozzácsinállok és hasonló színre meg is festek; úgyhogy sok ember csegéjével is állítaná, hogy ismét a régi orr nőtt ki. Hogy ez a találmány becses és hasznos, azt az Úr maga is általlátja, s reményelem, nem tagadja meg azt a szívességet, hogy hathatós ajánlása által ezt az én orrfabrikámat kelendőségbe fogja hozni. Hiszen mostmár ki-ki úgy hordozhatja megint az orrát, amint magának tetszik: amit eddig sok ember nem cselekedhetett; és ezután senkinek sem lesz az ábrázata olyan pökedelem, mint eddig volt sokaké. Egnémelley ember, akit egnémelley bujaság az orrától megfosztott vala, kicsúfoltatott emiatt egy bizonyos bujálkodótól - egy részegestől! Én mostmár ennek a kicsúfoltnak, illendő áron, visszaszerzettem a becsületét, és az ő kicsúfolója - ama kézzel-lábbal termett, nagy boroshordó - a világért sem adná, ha ő ollyan szép ábrázatú lehetne. Kérem hát az Urat, adja tudtára ezt a világnak, és jutalmaztassa meg az által az én talentomomat: melyet az Úr tartozik is megtenni, ha az Úr valósággal az, aminek magát kiadja. Mondja meg az Úr nékiek azt is, hogy nemcsak az orrokvesztett emberek vásárolhatnak nálam, hanem azok is, akik tartanak tőle, hogy orrok nélkül találnak maradni, igen jól tesznek, ha ezt a magok számára jó eleve bészerezendik. Így az a nyereségek lesz benne, hogy a mostani orrokhoz képest veszem le a modelt, és hogy a néhai sasorr helyett tömpe orrot nem teszek fel. Maradok az Úrnak kész köteles szolgálja

*Nikolas Postiche,
galantéria-fabrikás.*

P. S. Tudja az Úr, hogy egy gonosz nyavalya adott alkalmatosságot a parókák feltalálására; s azonban mégis ollyan nagyon módiba jöttek, hogy én hallottam, mikor sok nagy városban valakinek dícséretére így szólottak: „Ez jeles személy, ő parókát is visel, és néki minden jól áll.” Ha az Úr a dolognak emberül utánalát, reményelem, hogy noha az én találmányomra még gonoszabb nyavalya szolgáltatott okot, mégis idővel minálunk is meghalljuk hogy: „Ez jeles személy, ő vendégorrot is visel, és néki minden jól áll.”

A KELLEMEK *Wieland*

ELSŐ KÖNYV

Amelly emberekkel Deucalion és Pyrrha a régi Graeciát megnépesítette, eleinte durva kis népet tevének; amit várhatni vala olyanoktól, akik kövekből lettek emberekké. A setét tölgyfák bolyongottak vadbőrökkel befedezve, a férjfi az asszonyról az ő kicsinyjei majomként csüggöttek. S ha a nap lenyúgodott, ki-ki ott maradt hálásra, ahová őtet a történet ejtette. Amelly fa őket béárnyékozta, az az ő étkeket kebelekre lehullatta; és ha az odvas volt, annak üregjébe csináltak éjszakára vackot saját leveleiből.

Nem tudom, Danae, milyen hajlandónak érzed magadat annak elhitelére, amit az Új Heloisenak szerzője mond, hogy e' légyen ama boldog állapot, amelyre rendelt minket a természet. De ha minden gonoszt öszveszámlálunk, amelyekről semmi képzetjek nem vólt ezeknek a nyers természet gyermekeinek, úgy lehetetlen, hogy legalább valamely nemét a negativa boldogságnak ne tulajdonítsunk nékiek.

Egy poéta pedig - mit ne tudnánk mi, poéták, ha egyszer a fejünkbe ötletjük, hogy egy környüállást megszépítsünk? Nem is volna-é jussa a festőnek és poétának szebbé festeni valamit? Hová maradna a szép ideál mágiája? az ember felett való, a amelyek előtt csendes elragadtatásban áll a valódi esmérő? A Reiz, amelyre sohasem adott eredeti képet a természetnek nyers felsége s együgyű vólt! A Danaék, a Galathéák, a Hébék?

Ez szép barátném; mert én csak azt akarom neked mondani, hogy a peták arany korának originálja talán nem vólt jobb az olly vadaknak állapotjánál, akik, nem plántálván, nem szántván, nem vetvén a z istenek költségen, mint Homerus mondja a szép Siciliának régi lakossairól.

Adjak-é egy próbát abból, miként szebbítné meg egy poéta ezt az állapotot? - - - Hol van az az ember, aki hogy, legalább az éj kárpitjába, nem épen nézzen vissza egy olly világba, ahol az anya természet, jóltévő lévén, mint a legjobb tündér, magára vállalta, hogy az ő gyermekeit maga tegye boldogokká és szabaddá minden törvénytől, szükségtől, és , a szerencsésnek, a pajtási nevetések között, a karikós tánc óráinak örök innepébe, a vad jázmin lombjai alatt, egy boldog szempillantatnak tetszett? Magok az istenek tetszetesebb boldogságtól kínáltatván, leszállottak saját sphaeráiból s gyönyörködéseket vélek megosztották. Látszatósan megszébbült a hóld alatt való környék és sokáig lakatlan maradt a mennyország. Az istenek egymás között buzogva versengtenek, ki adhat többet a természet ajándékihoz. A sárga Ceres aranyos kalászokkal teríti bé a gypet, Zephyrus és Flóra pedig virágokkal a pásztornék ágyait; a nymphák labyrinthusi ültetnek és a pásztorok a csendes barlangokba heverednek le szunnyadásra; Pán oltalmazza az ezüstgyapjú nyájakat és azokat gyakran teszi tenyészőbbé; azonban a gerezddel rakott szőlőkről csergedez az újonnan talált bor, a föld nektárja, és Bacchus, őrt állván néki a kacagó Silenus, a pásztorok bámulását.

A poéták istenének amelly azolta a poétáknak tulajdona vala, hogy ő seladon módjára öltözködjön, és esméretlenül őrizze a sárga pásztorok seregébe az Admét csordáit, ő, a leg-szebb pásztor. Az ő elméje megszeretteti őtet a pásztorokkal s bizonyossan a pásztornékkal is, mert az az ő durva örömeket megváltoztatja s finomabbá teszi; ő azokat sokra megtanította a szép mesterségekből, holmi dalocskára, holmi táncra s holmi apró játékra, hogy kelljen csókot nyerni fogadásdíból.

Mit mondasz, Danaé? mennyi kellemetes festéseket rakna össze ezekből a rend nélkül előhányott képekből egy poétai Watteau? Melly boldogok voltak az aranykorbeli emberek. Az ő egész életek Geniessen! Ők nem tudják (boldogok, hogy ezt nem tudják), hogy van boldog élet az ő állapotjokon kívül; és ekként észre sem veszik, mikor végigalusszák, -játsszák, -danolják, -csókolják az ő lételeket.

Ki gondolná meg is, hogy azok az autochtonok (meg ne rémülj ettől a veszedelmes szótól), akiket mi bőrökkel fedve, a tölgy- és diófák között körül fekünni láttunk, - azok a teremtetések, akik ebben az állapotban nemigen különbözhetnek a kelet-indiai s áfrikabeli nagy majmoktól és ezek a boldog fiai az aranykornak, éppen ugyanazonok volnának?

De hogy is lehettek volna ők valamivel jobbak addig, míg a gráciák magokat a múzsákkal nem egyesítették, hogy azon teremtetéseket, kiket a természet csak elkezdett, emberekké formálják; őket azon mesterségekre megtanítsák, amellyek a tudományt könnyebbé, szebbé s nemesebbé teszik; az ő elméjüket az ő érzéseikkel együtt kifinomítsák és a nemesebb gyönyörködésre ezer új nyissanak meg az ő kebeleikbe?

A gráciák még ez időben esméretlenek valának. Egy poéta se látta még őket oldott övvel táncolni a csendes Pontus partjánál; elvonta még őket az istenek és halandók szeme elől a mezei kunyhó, a világnak legszebb völgyében.

De hogy-hogy? Azt kérded -

Valójába a dolog titok volt. Bizonyossan oka volt erre az ő anyjoknak. De mivel ezek az okok már régen megszűntek, s mivel én, szép Danaé, teneked talám még titkosabb dolgokat is fogok elárulni, aszerént te mindent tudni fogsz.

Gyakran kellett a poétáktól hallanod, hogy a gráciáknak az anyjok Vénus, de az atyjokat nem minden ember tudja. Különbképpen beszélnek a dologról. Itt az anekdota, melly a kútfőkből azon frissen van merítve.

Mihelyt az újonnan lett Vénus, az égtől és földtől szerelmes elragadtatással szemléltetvén, a habokból fellábadt, az istenek nem tudtak megegyezni, hogy ő kié legyen. A legrövidebb út a' lesz vala, hogy a fiatal istenasszonykának hagyták volt meg saját szíve választását. De olly tesz a szerelem, hogy az Istenek közül egy se tartotta magát olly szerelemreméltónak, hogy vetélkedő társai felett ő nyerhesse el a Éppen olly kevésbé állhattak arra, hogy kimondassák véle a Így tehát a dolog sok ideig függőbe állott, és talám örökre úgy is maradt volna, ha utoljára Mómus nem adta volna ezt az Hogy senki se békétlenkedjen, nem lehetne jobban csinálni, mint őtet a legéktelenebbnek adni.

Az mindenek fogadták. Vulcanus lett a legszerencsésebb; s az istenek az ő lakodalmában olly vígan valának, mintha kiki a magáéba lett volna.

Jámbor Vulcanus! Ő hízelkedett magának. De mi fundamentuma is lehetett néki arra, hogy magának hízelkedjen? - A szerelem istenasszonyának virtusa? Minő fundamentum! De még jó volt ránézve, hogy ő ebben a tekintetben úgy gondolkozott, mint sok halandó!

Vénus azalatt, míg az istenek függőbe valának, nem vesztegette az idejét hiába. Ő egészen volt arra, hogy ő a gráciáknak anyjok legyen. Halld meg, hogy történt az! Még Amathust nem választotta maga lakhelyének. Ifjú létére a helyváltoztatásból származott örömbe gyönyörködén, hogy ő a világot meglássa, s amint természet szerént esik, az is lássa őtet, egy szép szekérbe most erre, majd arra vitette magát a hattyúin. A zephyrusok előtte lengedeznek, hogy minden helyet, ahová ő leszáll, virágokkal béterítsenek, s minden magános földöt, amellybe ő magát megenyhíti, rózsafalakkal körülszőjjenek.

A HAZUG EPITAPHIUMA *Goldoni*

Gyűljön együvé, amit a novellisták és a prókátorok hazudtak és csalárdkodtak, még a' csak kevés lesz, ha Laeliust meggondoljuk. Menj, utazó, s ne higgy néki, mert „Quis credat post tot fidei documenta sinistrae Confictam o hunc adsimulare necem?”

KISEBB PRÓZAI FORDÍTÁSOK

Clement Marot

Minthogy más képem tőled nincsen, elmegyek remetének egy kietlenbe. Hogy az Istent kérjem, hogy ha más szeretőd vagy, az is a te becsületedre olyan okosan vigyázzon, mint én. Remetének megyek egy kietlenbe, Isten hozzád, szeretet, Isten hozzátok, nemes *corsage*, Isten hozzád, mosolygás, Isten hozzátok, szép szemek, amelyeknek csak egy tekintete is nékem az egeket felnyitotta: bennetek hasznom nem volt, egy kevésbé szerelmesnek mint én, talám nagyobb haszna fog belőletek lenni.

Melin de Saint Gelais

Heves sóhajtások, lelkemnek részecskéi, akik az én gyászomnak okát egyedül értitek, ha fogjátok látni, hogy az én halálom tetszik az én dámámnak, repüljete az égbe és odafel engem várjatok; de ha az ő szeme, amint ti kívánjátok, valamelly reménység által engemet védelmezni méltóztatna, jőjjetek vissza hozzám s adjátok vissza az én lelkemet, mert úgy nem akarok meghalni.

Lainez

Hogy minden újra virágozzon ebbe a szép helybe, Jonguille és Narcis, minden megifjodjon a szerelemnek szeme előtt. Hadd nyugodjon a Gratia a henyélésnek karjain, hadd jöjjön el Flora a rózsán, amelly egyedül őerte nyílik ki, a gyönyörűséggel Zefirt megkoronázni.

CHAMPAGNAI SAJTÓ

A mese, ezer gyönyörűségek és Zefir által vezérlett ezer játékos habok közt szült a haboknak tajtékjából egy Vénust, amellyet Görögország marmorál és a fabula zeng. Champagna Sajtó az üveget kezében tartván, a nedvességtől eláradt sajtónak láttára a bornak pezsgéséből ma Vénust szült.

Chaulieu

Micsoda fájdalmat és gyötrelmet okoztál te nékem, Iris, a te háládatlanságoddal! Hát még azonfeljül sírjak a te hitetlenségeden? Te nékem örökös szeretetet esküdtél, azonban mégis a hitedet megszeged? De hiszed, hogy mégis hívebb szeretőre akadsz nálamnál. Senki sincs, aki nálamnál jobban szeressen, az a szép juhász, akinek annyira tetszeni akarsz, Fillishez és hozzád egyenlő tűzzel van; amíg te engem szerettél, Vénus maga nem talált volna helyet szívemben. Sem hamis hited, sem csalárd könnyhullatásid szépségednek fényit előttem el nem hervaszthatták. Szeress ismét, Iris, a te szép kellemetességeidért állhatatlanságodnak megbocsátok.

Kegyetlen Irigybánás; te szerelemnek leánya vagy: de fájdalom! a te gyanúid, mihelyest egyszer a lelket meglepik, azt éjjel-nappal kínozzák, a te únalmas gondoskodásid nélkül a szeretet csendes volna. A te atyádnak nincs szeme, néked pedig ezer van.

Iris hozzám mindenkor hív, mi egymással egyenlőképpen meg nem vagyunk elégedve, nincs egyéb panaszom rá, hanem hogy már tíz esztendőtlől fogva szeretem, azomba mégis minden cívódásunknak ez az oka, óh, fájdalom! hát azt is meg kell érni, hogy a mi egymáshoz való szeretetünk akaratumk ellen eltűnjék? Nem elég, hogy az időnek szárnyai vannak, mért kelletik néked is lenni, fugax szeretet?

La Fare

Hiába iszom nyughatatlanságomnak megcsendesítésére és a szerelemnek elűzésére, amelly meglepett, ezek az én Irisemnek fegyverei, a bor énvelem az ő megvettetését elfelejteni és csupán csak kellemetességével gyönyörködtet.

Moncrif

Szeretett engem a szép Aspasia, és bennem gyenge viszontaglást talált. Ő szeretett, s e' volt az ő fantáziája, de egy napnál tovább nem tartott. Egy nap egyszer e szép Aspasia mellett Mirtil hallja a szerelemnek hymnusát énekelni, ő megszerette, e' volt az ő fantáziája, és e' nem tartott tovább egy napnál. Ez a szép Aspasia mindig szeretve megfogta, elhagyta, rendről rendre a juhászokat, ők haragudtak, én néki köszönöm: ah! hogy illy szép napot töltetett velem. Egy szép Aspasiát visszahozni, nagy abusos haragot mutatni, ha az ő édes fantáziáit visszakialtod, azt fogja mondani: Miért nem sugarlasz? Mielta láttam a szép Aspasiát rózsával megkoronázva, néki mondtam: mikor jön vissza a te kedves fantáziád, mert egyedül csak az a nap, amellyen én élek. Mikor a szép Aspasiát megláttam, hogy egy édes mosolygás orcáját beszínelte, visszahozta édes fantáziáját, és engem megélesztett, Szeretők! szép Aspasiától elhagyattattak, körülte viseljétek modeste magatokat, ne kívánjátok fantáziájának alkalmatlankodni, aki tetszik, király, aki nem tetszik, semmi sem.

Panard

Chanson à Boir. Micsoda irtóztató ordítás tölti be a levegőt! Vastömlöcökből a szelek kiszabadulván, rettenetesen csatáznak! micsoda süvöltés, micsoda dühösség! jégeső, villámlások, mennykő fényei, az ivóknak minden reménységét ma semmivé teszi. Oh, Jupiter, csendesítsd haragodat; Bacchus engesztelésre hozzánk csatlotta magát: emlékezz meg, nagy Isten, hogy te atyja vagy néki, mi pedig az ő fiai.

De L'Attaignent

Lisette Colinért vagyon, és Colin Lisette-ért, Colin változó, és Lisette pedig eleven és csapzi. Colin elszenvedi az ő riválissait, Lisette pedig az ő riválisnéit, Colin a magához egyenlői között elsőködik, Lisette pedig az ő leánytársai között. Lisette ezer szeretőket mulattat, Colin pedig minden szépeket. Mind a kettő a szeretetbe állandó, és mindakettő hitetlen. Ő a legszebb a pusztá faluba, ez ott a legszebb leány, Colin hasonlít a szabad verébhez, eme' pedig a fecskéhez. Sójajtás és bágyadozás nélkül ők a távolléteibe mulatnak, az emlékezésnek és reménységnek gyönyörködtetése által. Avagy ha fájdalmakat más szeretete által elszéjjesztik. Lisette Colinhoz visszajön, és Colin Lisette-hez. Ha valami kocódás támad köztök, az csak csekély szellőcske, amelly nem hogy az ő láncokat elszaggatná, sőt inkább öszvébb szorítja, hogy bánthatnák meg egymást, akik egyenlően hibások. Ah, mindketten szeretetre méltók, hogy egymásnak megbocsássanak. A gyanú és zelotypia és sóhajtasok nem zavarják meg az ő szereteteket, a szeretetnek gyönyörűségével élnek, anélkül hogy annak fájdalmat éreznék. Szerelmesek, ha boldogul akartok élni, varrjatok hímet ezekről, és ne kövessétek szerelmeitekbe a szomorú gerlicét.

Bernard

Szerelmesek, tüzeteket írátok le egy gyenge fa héjjára, az én juhásznémnak neve az én szívembe van bényomva, az én lantomat nem múlathatom illy édes névnek éneklésével, az Ekhó visszamondhatná, és azt igen irigyelném. Korinne engem tettetésre hív, hogy szeretetünknek tanúit annyival inkább megcsalhassuk. Ami néki leginkább tetszik, az nekem kevésbé tetszik. A fű, amellyen az ő nyája legel, az én nyájamat tőle elmenni látja, és nekem úgy tetszik, mintha a kiskutyáját, amelly körültem sündörgőzik, meg nem esmerném. Tik, akiket bolond szeretet sugárol, esmérjétek jobban a gyönyörűséget; tik azért szerettek, hogy azt mondhattok, mi pedig azért, hogy véle élhessünk. Korinne, hadd tartsék ez a titok addig, amíg a mi szerelmünk. A megelégedett szeretőnek hallgatni kell, cselekedd, hogy én örökre hallgassak. A változó és frivolus szeretet mindenütt a gyönyörűséget énekli, az okos és discretus juhász pedig még a kívánságot is titkolja. Illyen az én nagy tüzem, az én szívem a te törvényed alá eresztvén magát, tenéked szüntelen azt mondja, hogy ő szeret, anélkül hogy azt mondaná egyébként rajtad kívül.

Riboutté

Óh, miért nem vagyok páfrányfű, amellyen az én juhászném nyugszik egy szép napnak az estvéjén a szerelemnek oltalma alatt. Miért nem vagyok Zefir, amelly kellemetességével játszik, levegőég, amellyet beszív; virág, amelly nyoma után nő. Miért nem vagyok az a tiszta

víz, amelly őtet kebelébe befogadja. Miért nem vagyok az a ruha, amelyet önmagára vészen, mikor a fürdőből kijön. Miért nem vagyok az a tükör, amelly ábrázatját mutatván szemeinek olly gratiát mutat, amelly a szépségre mosolyog. Miért nem vagyok az a gyenge madár, amellynek éneke olly édes, amelly maga is az ő hallgatására repül, és lába előtt meghalni... Miért nem vagyok az a makacsság, amelly az ő kívánságát kedvessé teszi, és néki áldozatul egy új hódító gyönyörűséget hoz. Miért nem tarthatom egy álom által szívét megigézve. Miért nem léphetek a hazugság által az igazságra. Az istenek, akik nékem létet adtak, engem igen ambiciózussá tettek; aki mind az lenni kívánnék, ami az ő szemeinek tetszik.

Dorat

A te szemeid boldogságot ígérnek, confirmáld az ő beszédét, eredj, a gyönyörűség ér annyit, mint az a becsület, hogy büszke és vad vagy: mikor a szerető nem csal, az ő triumfusa homagium. A gyenge Zefirnek szárnyai alatt látd ezt a rózsát kinyílni. Látd pirosságát a hajnal csókjai által szépíttetni, ifjú Egle, a gyönyörűség ez, amelly őtet lelkesíti és festi. Mennyiszer nem énekeltem nyughatatlanságomnak tárgyát, de celebrálja az ember a szépséget, midőn könnyeket hullat? Egyedül csak a gyönyörűség festheti kellemetességeidet. Szerelem, viselj gondot az én fátumomra, és Eglét engeszteld meg, hagyj meg engemet az ő mellén halni, és életre visszajönni. Ez az végre, amit akarok felkiáltani Istennek: be szép ő!

EGY MAÎTRESSÉNEK KÉPE

Szeretet, kezd el a *tableaut*, be szép lesz az, ha hív az. Itt vagynak a színek, az ecset, rajzold, szeretet, légy az én Apellesem. Méltó hozzád ez a munka, Istennének képével van a dolog. Egy tiszta homloknak alabástromába húzz két gyönyörűséges ében szivárványokat. Fess az ő bolthajtások alá szép szemet, ez a szem talám igen kemény, amelly majd kegyetlen, majd szíveket érdeklő, megtiltja a szerelmet, amelyet szült. Fess ajakira klárist és csak most nyílt virágokat, hogy fogainak külső fényét s símaságát megadd, fess gyöngyöket rózsza között. Mesterséggel függeszd fel a haját, és fodorítsad azt diademaformára. Hagyd lebegni, ha tetszik, ezen rendetlenség néki igen illik. Hogy nékem természetének deliségét és könnyűségét és lejtősségét és villogását mutasd, fess egy legagilisebb juhásznét, aki keresi avagy futja a szeretetet. Az ő gyenge és édes mosolygásának titkos kellemetességét exprimáld. Fesd, amit ő mond és ígér, én pedig azt fogom festeni, amit inspirál. Végezd el, domborítsd szép mellét, amelly az fugax szeretetet is figyelhatná... az ecsetet kiejted kezedből... megállj, csókold meg a munkádat.

FORDÍTÁSTÖREDÉK

- Ti, ez erdei kösziklák Ekhói, érzékenyek az én énekim siralmára, adjátok vissza az én szomorú szózatimat e fákról és e partokról.

Veszper elzárta az egeket a Napnak utolsó tüzeitől. Leült egy folyóvíz partjára Eglé, egyedül és siránkozva, szomorúan függesztvén szemeit a futó habokra, várta a Dafnis hajójának visszatérését.

- Mi késlelteti az én szeretőmet! Dafnis - így kiáltott ő.

És az érzékeny fülemile elhallgatott, figyelmeztvén az ő szerelmének szavaira.

- Kegyetlen!... De egyszerre, e kietlen csendességbe semmit sem érthetek... Hah!... ah, ő az. Ő jön... Istenek! Csalfa reménység! És miért ingerlitek, hazug habok, az én aggódásomat? Hát nem nagy fájdalom-é a távollétel? De ha más valakit... Óhja!... Távozzatok, fekete gyanúk! Ő engemet szeret.

FILLIS MONUMENTUMA

Ezt a statuát tettem néki, bárcsak magam lehettem volna azzá!

SZÍNMFORDÍTÁSOK

A BOSZORKÁNYSÍP

Schikaneder

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

A theátrum egy bérces térség, szerteszéjjel élőfákkal benőve, mindenik részről járható halmok egy kerek templom mellett. Tamino jön egy cifra japponiai vadászruhába, egyenesen egy kőszikláról le, egy nyíllal, de nyílvesző nélkül, egy kígyó kergeti.

Introductio

TAMINO.

Segítségre! segítségre! mert egyébképpen elvesztem
Ennek a ravasz kígyónak megáldozásában,
Könyörülő Istenek! már közelget.
Ah! Szabadítsatok meg! ah oltalmazzatok meg engem!

Elájul, egyszeribe kinyílik a templomajtó, három eltakart képű dámák jönnek ki, mindenik ezüst lándzsával.

A HÁROM DÁMÁK.

Győzelem! Győzelem! Véghezment
A dicső cselekedet. Ő megszabadított
A mi karjaink erőssége által.

ELSŐ DÁMA *ötet vizsgálódva.* Egy jószívű ifjú, gyenge és szép...

MÁSODIK DÁMA. Olly szép, amillyet még én nem láttam.

HARMADIK DÁMA. Igen igen, megérdemelné a lefestést.

MIND A HÁRMAN.

Én szívemet a szerelemnek fel fogom szentelni,
Ez ifjúénak kell annak lenni.
Siessünk a mi fejedelmünkhöz
Ennek a hírnek vele való közlésére.
Talán hogy ez a szép ember
Az ő előbbeni nyugalját megadhatja.

ELSŐ DÁMA.

Menjenek hát és mondják meg néki!
Én addig itt maradok.

MÁSODIK DÁMA.

Nem, nem! csak menjenek magok el,
Én itt fogom ötöt strázsálni.

HARMADIK DÁMA.

Nem, nem! az nem lehet meg,
Én egyedül óltalmazni fogom ötöt.

MIND A HÁRMAN *ki-ki magának.*

Én menjek el? ej, ej! be derék az!
Örömet szeretnének magok mellett lenni.
Nem, nem! a' meg nem lehet.

Egyik a másik után, azután mind a három egyszerre.

Mit nem adnék én oda azért!
Hogy ezzel az ifjúval élhetnék!
Bárcsak ő egészen a magamé lehetne!
Mégis egy se megy? az meg nem lehet.
Legjobb most ez, én elmegyek.
Te ifjú, jól és szerencsésen élj.
Te kedves ifjú, élj szerencsésen.
Míg ismét megláthatlak.

Mind a hárman elmennek a templom ajtajához, melly maga megnyílik és betevődik.

TAMINO *feleszmél, félelmesen széjjelnéz.* Hol vagyok én? Képzlődés-e csak, hogy én még élek? avagy egy felségesebb hatalom szabadított meg engem? *Feláll, széjjelnéz.* Hogy-hogy? Az átkozott kígyó dögölve fekszik az én lábaimnál? *Hallalik messziről egy erdei kürt szava, amellyel az orchestra pianón egyezetteti hangját.*

TAMINO. *Szól a ritornell közbe.* Mit hallok én? Hol vagyok én? Micsoda ismeretlen hely! - Ha! egy férfiábrázat közelít a völgy felé. *Egy fa mellé húzza magát.*

MÁSODIK JELENÉS

Papageno jön egy ösvényen le, van a hátán egy nagy kalitka, amelly még feljebb ér a fejénél, amellyben különféle madarak vagynak, mindenik kezével tart egy faunusi sípot, sípól és énekel.

Aria.

Én egy madarász vagyok,
Mindig víg vagyok, hejsza, hopszasza!
Esmerik a madarászt
Mind az ifjú, mind a vén az egész országba.
Kedves az ő mással való társalkodása,
És ért a sípoláshoz.

Azért lehetek én víg és vidám,
Mert minden madár az enyim. *Sípol*

Én egy madarász vagyok,
Víg vagyok, hejsza, hopszasza!
Esméretes a madarász
Mind az ifjúnál, mind a vénnél az egész országba.
Szeretnék a leányok lépe lenni,
Fognék egy tücet fejérszemélyt magamnak,
Akkor bérekeszteném magamnál őket,
És minden leányok enyimek volnának.

Sípol a nóta után, az ajtó felé mennek.

TAMINO *megfogja a kezét.* He, gyere csak!

PAPAGENO. Mi az?

TAMINO. Mondd meg, te vidám barátom, ki vagy te?

PAPAGENO. Ki vagyok én? *Magában.* Ostoba kérdés! *Felszóval.* Egy ember, mint te. - Hát ha én azt kérdeném most, ki vagy te?

TAMINO. Azt felelném, hogy egy fejedelmi vérből származott vagyok.

PAPAGENO. Az nekem fellengős. - Világosabban magyarázd ki magad, hogy megérthesselek!

TAMINO. Az én atyám fejedelem, aki sok országokon és embereken uralkodik, azért engem princnek neveznek.

PAPAGENO. Országokon? - Embereken? - Princ? -

TAMINO. Azért kérdem tetőled! -

PAPAGENO. Lassan! Hadd én kérdjelek! - Mondd meg nekem igazán: vannak-e még ezeken a hegyeken túl országok és emberek?

TAMINO. Sok ezerek!

PAPAGENO. Megengednék-e, hogy madaraimmal ott produkálnék?

TAMINO. Mond meg csakugyan, micsoda helyen vagyunk mi?

PAPAGENO. Micsoda helybe (tartományba)? *Körülnézi magát.* Hegyek és völgyek közt.

TAMINO. No jó! De igazán hogy híjják ezt a helyet, ki uralkodik benne (vagy: ki bírja)? -

PAPAGENO. Arra csak úgy tudok neked megfelelni, mint arra, hogy hogy' jöttem e világra. -

TAMINO *nevet.* Hogy? hát nem tudod, hogy hol születted, vagy kik voltak a te szüleid? -

PAPAGENO. Egy cseppnyire sem! - Én se többet, se kevesebbet nem tudok, hanem csak hogy engem egy öreg, de igen vidám ember nevelt és tartott fel.

TAMINO. Amint gondolom, az vólt talán az atyád.

PAPAGENO. Azt nem tudom.

TAMINO. Az anyádat sem esmerted?

PAPAGENO. Én őtet nem esmertem; egyszer elbeszéltem, hogy az én anyám régen ama záros épületbe a naplementi csillagtűzi királynénál szolgált volna. - Él-é még, vagy hogy mi lett belőle, nem tudom. Csak annyit tudok én, hogy nem messze van tőlem a szalmakalapom, amelly engem az esső és a meleg ellen oltalmaz.

TAMINO. Hát hogy élsz te?

PAPAGENO. Evésből és ivásból, mint minden emberek.

TAMINO. Mi által keresed azt?

PAPAGENO. Csere által. Én a tűzcsillagi királynénak és az ő kisasszonyinak különféle madarakat fogok; ezért tart ő engem mindennap étellel és itallal.

TAMINO *magába*. Tűzcsillagi királyné! Vajon nem az éjjelnek hatalmas uralkodónéja-é az? Mondd meg, kedves barátom! Voltál-é már te oly szerencsés, hogy ezt az éjjelnek királynéját láthattad?

PAPAGENO *aki eddig gyakran fűtta flótáját*. A te utolsó ostoba kérdésedből bizonyos vagyok afelől, hogy te, egy idegen országba születél.

TAMINO. Azért ne haragudj, édes barátom! én csak gondolom. -

PAPAGENO. Látni? a tűzcsillagi királynét látni? Ha még egyszer olyan bolondot kérdesz tőlem, majd úgy bezárlak; oly igazán hínak engem Papagenónak vagy úgy nézz a szemembe, mint egy pyrhula madarat a kalickámba; eladlak osztán téged az én több madaraimmal, az éjjeli királynénak és az ő kisasszonyinak, akkor osztán azok az én kedvemért téged vagy megsütnek, vagy megfőznének.

TAMINO *magába*. Csudálatos ember!

PAPAGENO. Látni? a tűzcsillagi királynét látni? - Mellyik halandó dicsekedhetik avval, hogy őtet látta? Micsoda emberi szem pillanthatja őtet meg az ő fekete fátyolán keresztül?

TAMINO *magába*. Úgyse igaz az; éppen az az éjjeli királyné az, akiről oly sokszor beszélgetett az atyám. - De hogy megérthessem, amint ezen megháborodtam, tehetségemen kívül van. Bizonyosan ez az ember sem emberséges egy ember. Talán egy az őneki szolgáló lelkek közül.

PAPAGENO *magába*. Micsoda kemény szemeket hány rám! majd fogok is én ő tölle félni. - Miért nézel oly gyanakodva és gonoszúl reám?

TAMINO. Mert - mert kételkedem felőle, vajon ember vagy-é te -

PAPAGENO. Hogy mondád azt?

TAMINO. A tollad szerint, amellyek tégedet fedeznek, tartlak téged - *Megy felé*.

PAPAGENO. De talán nem madárnak? - Ott maradj, azt mondom, és hozzám ne közelíts, mert van nekem óriási erőm, ha valakit megfogok. - De ha látom, hogy ő meg nem ijed tőlem, hát elszaladok tőle.

TAMINO. Óriási erő? *Ránéz a kígyóra*. Tehát bizonyosan te voltál az én megszabadítom, aki ezt a kegyetlen kígyót meggyőzted?

PAPAGENO. Kígyót? *Körülnézi magát, reszkette egyet hátrább lép*. Mi az? Megdöglött-é, vagy pedig eleven?

TAMINO. Te a te tisztességes kérdéssel el akarod fordítani gondolatomat - de meg kell neked vallanom, hogy én teerántad oly erős és jó cselekedetedért örökké háládatos leszek.

PAPAGENO. Hallgassunk arról. - Örülünk azon, hogy ő olly szerencsésen meggyőztetett.

TAMINO. De e világon mindenek felett való barátom! Hogy győzted te meg ezt a csudát? Fegyver nélkül való vagy te.

PAPAGENO. Nincs rá szükségem! - én sokkal erősebbet csapok a kezemmel, mint fegyverrel.

TAMINO. Megfojtottad hát?

PAPAGENO. Megfojtottam! *Magába.* Egész életembe nem voltam olly erős, mint ma.

HARMADIK JELENÉS

A három dámák

A HÁROM DÁMÁK *fenyegetik és kiáltják egyszersmind.* Papageno!

PAPAGENO. Aha! az énrám tartozik, - nézd körül magad, barátom!

TAMINO. Kik azok a dámák?

PAPAGENO. Igazán kik légyenek, magam sem tudom. - Csak azt tudom, hogy ők mindennap az én madaraimat elveszik és nékem azokért bort, mézeskalácsot és édes fügét hoznak.

TAMINO. Ítéletem szerint ők igen szépek?

PAPAGENO. Nem gondolnám - mert ha szépek volnának, nem fedeznék be orcájokat.

A HÁROM DÁMÁK *fenyegetőzve.* Papageno! -

PAPAGENO. Hallgass! Már fenyegetnek. - Te azt kérded, ha vajon szépek-é, és én neked nem felelhetek arra egyebet, hanem hogy én életemben kellemetesebbeket (gyönyörűsebbeket) nem láttam - most ismét jók fognak lenni -

A HÁROM DÁMÁK *fenyegetőzve.* Papageno! -

PAPAGENO. Ugyan mit cselekedtem én ma, hogy ők énrám úgy megharagudtak? - Ide, én szépeim, általadom én madaraimat.

ELSŐ DÁMA *szagol egy szép butellia vizet.* Azokért küldött néked a fejedelem ma először bor helyt tiszta vizet.

MÁSODIK DÁMA. Nékem meg azt parancsolta, hogy mézeskalács helyt ezt a követ adjam neked. - Kívánom, hogy neked használjon. Prosit!

PAPAGENO. Micsoda? Hát követ egyem én?

HARMADIK DÁMA. És az édes füge helyt van szerencsém ezt az aranylakatot a szádra vetni. *Felveti szájára a lakatot.*

PAPAGENO *fájdalmat mutat mozgása által.*

ELSŐ DÁMA. Te kétségkívül tudod, hogy miért büntetett ma meg oly csudálatosan a fejedelemné?

PAPAGENO *ráhagyja.*

MÁSODIK DÁMA. Azért, hogy ezután az idegent többször meg ne csald.

HARMADIK DÁMA. És hogy ne hírleld magadat te azzal a dicső cselekedettel, amellyet más vitt végbe.

ELSŐ DÁMA. Mondd meg! Te győzted meg azt a kígyót?

PAPAGENO *nem - mutatja.*

MÁSODIK DÁMA. Kicsoda hát?

PAPAGENO *mutatja, hogy ő nem tudja.*

HARMADIK DÁMA. Mink voltunk azok, ifjú, akik téged megszabadítottunk. - Ne reszkess! téged vár az öröm és a gyönyörűség. - Ihol ezt a képet küldi neked a nagy fejedelemné, ez az ő leányának a képe. - Te, így szólott ő, hogyha ezen ábrázolásokat hozzád nem illendőknek lenni találod, úgy a szerencse, becsület és hír a te jutalmod, ad revidere. *Elmegy.*

MÁSODIK DÁMA. Adieu, Papageno Úr! *Elmegy.*

ELSŐ DÁMA. Szép dolog, olyan nagyon meg nem részegedni. *Nevetve elmegy.*

PAPAGENO *mindig az ő némajátékát játszotta.*

TAMINO *mindjárt a képnek magához való vételekor figyelmetessé lett, nevekedik a szeretete, jóllehet ő ezekre a beszédekre nem is látszott hallgatni.*

NEGYEDIK JELENÉS

Tamino, Papageno

TAMINO.

Ez a rajzolat a megigézésig szép,
Amillyent még egy szem sem látott.
Én érzem azt, mimódon ez az isteni kép
Az én szívemet új indulatokkal tölti meg.
Ezt *valaminek*, bizony nem nevezhetem,
Mégis érzem én itt mint tüzet égetni.
Az érzés szeretet-é?
Úgy! úgy! csupán a szeretet az -
Ó, ha én őtet már megtalálhatnám!
Ó, ha már ő énelőttem állana!
Én fognám - fognám - hév és tiszta szívvel,
Mit fognék én! - Őtet egészen az öröm miatt elragadtatván
Ehez a meleg kebelhez szorítanám
És úgy örökké az enyim lenne. *El akar menni.*

ÖTÖDIK JELENÉS

A három dáma, az előbbieket

ELSŐ DÁMA. Készítsd fel magadat bátorsággal (nagylelkűséggel) és állhatatossággal, szépséges ifjú! A fejedelemné -

MÁSODIK DÁMA. Énrám azt bízta, hogy neked megmondjam -

HARMADIK DÁMA. Hogy a te jövődöbéli boldogságodnak az útja most nyílik már meg.

ELSŐ DÁMA. Ő mind egy szóig hallotta szavaidat, amelyeket beszéltél - ő -

MÁSODIK DÁMA. Ő minden vonást megolvastott a te ábrázatodon. - Sőt még többet, az ő anyai szive -

HARMADIK DÁMA. Elvégezte, hogy téged egész boldoggá tegyen. - Ha ebbe az ifjúba, úgymond ő, szinte annyi nagylelkűség és erősség van, mint kellemetesség, ó, úgy minden bizonnyal a leányom megszabadult egészen.

TAMINO. Megszabadult? Ó, örök setétség, mit hallok én? Az originál?

ELSŐ DÁMA. Egy hatalmas gonosz lélek ragadta el.

TAMINO. Elragadta? Ó, istenek - mondjátok meg, hogy lehetett az meg?

ELSŐ DÁMA. Ő ült egy szép májusi napon egyesegyedül a mindent megelevenítő cyprus-erdőbe, amely volt néki mindég az ő legédesebb tartózkodása. - Az istentelen véletlenül becsúszott -

MÁSODIK DÁMA. Megleste ötet, és -

HARMADIK DÁMA. Az ő gonosz szívével együtt volt meg neki az a hatalma is, hogy magát minden kigondolható formákba általváltoztathatja, ilyen módon Paminát is -

ELSŐ DÁMA. Az a neve a király leányának, akit úgy imádol.

TAMINO. Ó, Pamina! Te éntöllem elragadtattál, te egy buja gonosz Démon hatalmába vagy! Talán ebbe a szempillantásba - rémítő gondolat.

A HÁROM DÁMÁK. Hallgass, ifjú! -

ELSŐ DÁMA. A szépségnek virtusát ne gyalázd. Minden kínzásoknak truccára, melyeket az ártatlanság szenved, ő mindég magához hasonló. Sem a kényszerítésnek sem a hízelkedésnek nincs annyi ereje, hogy őt a véteknek útjára vezessék.

TAMINO. Ó, mondjátok meg, leányok! mondjátok meg, hol tartózkodik az a tyrannus?

MÁSODIK DÁMA. Igen közel a mi hegyünkhöz, egy gyönyörű és kedveltető völgyben él. Az ő városa mesterségesen és gondosan őriztetik.

TAMINO. Gyertek, leányok! vezessetek engemet! - Hadd szabaduljon meg Pamina. - A gonosz lélek essen el karom miatt. Esküszöm szeretetemre és szívemre! - *Ekkor egy erős és megreszkettető accord hallik a muzsika által.* Istenek, mi az?

A HÁROM DÁMÁK. Szedd össze magad.

ELSŐ DÁMA. Az jelenti a mi királynénknak jövetelét. *Mennydörgés.*

A HÁROM DÁMÁK. Jön! - *mennydörgés* Jön! - - *mennydörgés* Jön! - *mennydörgés* Jön! -

HATODIK JELENÉS

A hegyek elváltnak egymástól, a theatrum változik egy derék szobává. A királyné egy trónusba ül, amelly csillagokkal van megékesítve

KIRÁLYNÉ

Recitativo

Ó, ne reszkess, kedves fiam
Te ártatlan vagy, bölcs és jámbor,
Egy oly ifjú, mint te vagy, tudja a legjobban
A mély keserűségbe merült anyai szívet megvigasztalni.

Arie

A szenvedésre vagyok én áldoztatva - fel,
Mert az én leányom nekem odavan,
Őáltala minden boldogságom elveszett -
Ez istentelen lélek elrepült övele.
Most is látom az ő reszketését,
Az ő szorongató gyötrelmeivel,
Az ő fojtogató félelmeit,
Az ő félénk törekedéseit.
Elragadtatni kellett nekem őtet látni.
Ah, segítsetek! e' volt minden, amit ő mondott.
De hasztalan voltak az ő könyörgései,
Mert az én segedelmem igen gyenge volt.

Allegro

Ha te el fogsz menni őtet kiszabadítani,
Ha te leszel a leányom megszabadítója:
Én téged úgy foglak nézni mint egy győzöt,
És legyen ő örökre a tiéd. *A három dámákkal elmegy.*

HETEDIK JELENÉS

Tamino, Papageno

A theatrum ismét ollyá változtatik, amilyen volt

TAMINO *egy megszűnés után.* Vajjon valóság-e, amit én látok? vagy megcsalnak érzékenységeim? - Ó, jó istenek, meg ne csaltatok engem, vagy alá adom magamat a ti vizsgálásoknak. Oltalmaztatok az én karjaimat, bátorítsátok meg az én lelkemet, és a Tamino szíve örök háládatosságot dobog erántatok. *El akar menni, Papageno az útba nyomába megy.*

Quintetto

PAPAGENO mutat szomorún a száján levő lakatra. Hm! hm! hm! hm! hm! hm! hm! hm!

TAMINO.

Szegény a büntetésről szólhat! - mert az ő szava odavan.

PAPAGENO. Hm, hm, etc.

TAMINO. Én egyebet nem csinálhatok, hanem csak szánlak, mert erőtlenségem a segítségemre.

Míg Tamino repetálja az utolsó strófát, énekel azomba Papageno.

PAPAGENO. Hm, etc.

NYOLCADIK JELENÉS

A három dámák, az előbbiektől

ELSŐ DÁMA. A királyné megkegyelmez neked. *Leveszi szájáról a lakatot.* Elveszi a büntetést rólad általam.

PAPAGENO. Csak ismét fecseg Papageno?

MÁSODIK DÁMA. Igen, fecsegi - csak többet ne hazudj!

PAPAGENO. Én többet sohase hazudok! Nem! Nem!

A HÁROM DÁMÁK ÖVELE.

te d
Az a lakat a intése legyen.
én m

MIND AZ ÖTEN.

Minden hazugok nyernek
Illyen lakatot a szájokra:
Gyűlölség, hazug vádaskodás és fekete epe helyt
Állhatatos szeretetet és atyafiúi öszveköttést.

ELSŐ DÁMA *ád neki egy aranysípot.*

Ó, princ, vedd el ezt az ajándékot éntőllem.
Ezt küldi teneked a mi fejedelemtől!
Ez a boszorkánysíp fog téged oltalmazni,
A legnagyobb szerencsétlenségbe megtartani.

A HÁROM DÁMÁK.

Itt mindent hatalmasan megcselekedhetel,
Az emberek indulatjukat elváltoztathatod;
Az szomorú víg lesz,
Az öreg nőtlen szeretni fog.

MIND AZ ÖT.

Ó! egy olyan síp az aranyból és az koronánál drágább,
Mert azáltal nevezdik az emberi boldogság és békeség.

PAPAGENO. Most néktek, szép szűzek, ha szabad nekem magamat ajánlanom.

A HÁROM DÁMÁK.

Te magad mindig ajánlhadd;
De a prínccel elvégezted, hogy tégedet a prínccel késedelem nélkül
Sarastros várába siettesen.

PAPAGENO.

Nem, azt részemről megköszönöm,
Hiszen magatokról hallom én,
Hogy ő olyan, mint a tigris.
Minden kegyelem nélkül bizonyosan elhi,
Engem Sarastros fel fog forgatni és megsütni,
A kutyák elébe fog tenni.

A HÁROM DÁMÁK.

A te oltalmazód a princ, s csak bízzál benne
Azért szolgájának kell lenned.

PAPAGENO *magába.*

Hogy az ördög vinné el az princet;
Kedves nékem az én életem.
Végére lopva dolgozik az én becsültem mellett
Ő énróllam, mint egy tolvaj.

ELSŐ DÁMA. Vedd el ezt az ékességet, ez az tiéd. *Odaad neki egy olyan machinát, mint egy
fából való nevetséget.*

PAPAGENO. Ej! Ej! mi lehet benne?

HARMADIK DÁMA. Hallassz odabe csengetyűszót?

PAPAGENO. Vajjon tudnék-e én úgy játszani?

A HÁROM DÁMÁK. Ó, biz igen, igen biz.

MIND AZ ÖT.

Az ezüst csengettyük, az boszorkánysípok
A ti
oltalmunkra szükségesek.
A mi
Éljetek szerencsésen, mi el akarunk menni.
Éljetek szerencsésen! Ad revidere!

Mind el akarnak menni.

TAMINO, PAPAGENO.

Csakugyan, szép szűzek, mondjátok meg,
Hogy lelheti meg az ember azt a várat?

A HÁROM DÁMÁK.

Három kis gyermekek, ifjak, szépek, jószívűek és okosak
Veletek együtt utaznak.
Körülvesznek titeket utazástokba;
Ők lesznek a ti kalauzatok;
Csak az ő tanácsokat kövessétek.

TAMINO, PAPAGENO.

Három kisgyermekek, ifjak, szépek, jószívűek és okosak
Velünk együtt utaznak.

MIND AZ ÖTEN.

Éljetek szerencsésen, mi el akarunk menni.
Éljetek szerencsésen! Éljetek szerencsésen! Ad revidere.

Mind elmennek.

KILENCEDIK JELENÉS

*Két szolgák (sclavok), minekutánna az theatrum egy fényes egyiptomi szobává változott,
hoznak ki szép párnákat, egy szép török asztalt együtt széles szőnyeggel (tapetum)
bevonják, jön a harmadik szolga is.*

HARMADIK SZOLGA. Ha! ha! ha!

ELSŐ SZOLGA. Pst, pst.

MÁSODIK SZOLGA. Vajjon mit nevet az?

HARMADIK SZOLGA. A mi kínzónkat, azt a mindenek között legcsalárdabb szerecsent
holnap bizonyosan felakasztják, vagy általútik. - Pamina! - ha, ha, ha.

ELSŐ SZOLGA. Ugyan?

HARMADIK SZOLGA. Az kellemetes leány! - ha, ha, ha.

MÁSODIK SZOLGA. Ugyan?

HARMADIK SZOLGA. Elszökött.

ELSŐ ÉS MÁSODIK SZOLGA. Elszökött?

ELSŐ SZOLGA. Hát ő elment?

HARMADIK SZOLGA. Bizonyosan! - Legalább az az én igazi kívánságom.

ELSŐ SZOLGA. Ó, hála legyen nektek jó Istenek! hogy meghallgattátok az én kérésemet.

HARMADIK SZOLGA. Nem eleget mondtam-é, hogy feljön még miértünk egy olyan nap,
amellyen haragunkat kitöltjük és a fekete Monostatos megbüntettetik.

MÁSODIK SZOLGA. Mit mond az szerecsen az történetre?

ELSŐ SZOLGA. Tud-e valamit benne?

MÁSODIK SZOLGA. Természet szerént! Ő az ő szemei elől szaladt el. - Mikor nékem némely bátyáim beszéltek elő, akik a kertben dolgoztak és messziről nézték s hallották, hogy a szerecsent nem lehet megszabadítani, ha az sarastrosi Pamina követsége visszahoztatna is.

ELSŐ ÉS MÁSODIK SZOLGA. Hogyhogy?

HARMADIK SZOLGA. Tudod az ő telhetetlen hasát és az ő bölcsességét: de a leány okosabb volt, hogysem mint én gondoltam. Abba a szent pillantásba, mihellyt gondolta, hogy meggyőződik, Sarastros nevet vész: a' megijesztette a szerecsent; ő némán és megmozdúlhatatlanul állva maradt, - azonközbe szalad Pamina a canalishoz, és elhajókázik a pálmaerdőbe egy csajkába.

ELSŐ SZOLGA. Ó, hogy fog az a félénk kecske halál szorongattatási közt az ő gyenge anyjának palotájába sietni.

TIZEDIK JELENÉS

Az előbbienek, Monostatos

MONOSTATOS. He, szolgák!

ELSŐ SZOLGA. Monostatos szava!

MONOSTATOS. He szolgák, ide a béklyókat!

A HÁROM SZOLGA. A béklyókat?

ELSŐ SZOLGA *fut az oldal ajtóhoz.* De nem Paminának? Ó, istenek, látjátok, öcséim az leányt elfogták.

MÁSODIK ÉS HARMADIK SZOLGA. Pamina? Rettenetes látás az. Ládd, hogy kötözi meg ötet gyenge kezénél fogva az az könyörületesség nélkül való ördög, azt el nem szenvedem! *Elmegy a másik oldalra.*

MÁSODIK SZOLGA. Én meg annál inkább nem. *Ez is odamegy.*

HARMADIK SZOLGA. Mit kell látnom, ez pokolbeli kínzás. *Elmegy.*

TIZENEGYEDIK JELENÉS

Monostatos. Pamina, akit a szolgák vezetnek be

Tercetto

MONOSTATOS *jön hamar.* Be csak te szép galambocská!

PAMINA. Ó, micsoda gyötirelem, micsoda kínzás.

MONOSTATOS. Elveszett az te életed.

PAMINA.

Az haláltól nem rettegek,
Csak az anyámat szánom.
Ő bűvéba bizonyosan meghal.

MONOSTATOS. Hé, szolgák, tegyétek reá a békót (vagy: kötözzétek meg.) Az én haragomnak (gyűlölségemnek) kell téged öszvetörni.

Ráteszik a békát.

PAMINA.

Ó, hadd haljak meg inkább,
Mivel téged, kegyetlen, semmi meg nem indíthat.

Erőtlen lévén leült egy székre.

MONOSTATOS. Csak menjetek! hagyjatok magamat vele.

A szolgák elmennek.

TIZENKETTEDIK JELENÉS

Papageno (kívül az ablakon, nem látták meg mindjárt), az előbbieket.

PAPAGENO.

Hol vagyok én? hol lehetek én?
Aha! amott találok embereket.
Bátran! én bemegyek. *Bemegy.*
Szép leány, ifiú és szép,
Sokkal fejérebb az krétánál.

Monostatos és Papageno meglátják egymást, megijednek egymástól.

MIND A KETTEN.

Hu! az-bi-zo-nyo-san-az-ör-dög.
Szánj meg és engedj meg nekem hu-hu-hu.

Mind az kettő elszalad.

TIZENHARMADIK JELENÉS

PAMINA *mintegy mély álomba szól.* Anyám - anyám - anyám. *Felkél, körülnézi magát.* Hogyhogy? Dobog még ez a szív? Nem tétetett még semmivé; újabb gyötrelmekre serkent fel? Ó, az súlyos, nagyon súlyos. - Nekem keserűbb a halálnál.

TIZENNEGYEDIK JELENÉS

PAPAGENO. Hát nem bolond vagyok-é én, hogy meg hagyom magamat ijesztetni? Hiszen van fekete madár az világon; hát miért nem volna fekete ember is. Ah! nézz csak oda! Itt van még az a szép asszony. - Te, leánya az éjjeli királynénak!

PAMINA. Éjszaka királynéja? Ki vagy te?

PAPAGENO. Követje az csillagtúzi királynénak.

PAMINA *nyájassan*. Én anyám: Ó, gyönyörűség (öröm)! Az neved.

PAPAGENO. Papageno.

PAMINA. Papageno? - Papageno. Jut eszembe, hogy én azt a nevet gyakran hallottam, de magadat nem láttalak.

PAPAGENO. Én se téged.

PAMINA. Esméred tehát te az én jó és kedves anyámat?

PAPAGENO. Ha te vagy az éjjeli királynénak az leánya - igenis.

PAMINA. Ó! a' vagyok!

PAPAGENO. Azt én mindjárt meg akarom tudni. *Ránéz az képre, amellyel az princ azelőtt adott neki és Papageno egy pántlikára függesztve az nyakán hordozott. Az szemei feketék - az biz az, fekete - az ajaka piros - az biz az, piros - sárga haja - sárga haja - Mindenbe megegyez egész kezéig és lábáig. - - - Az festésből azt lehet kihozni, hogy néked se kezed, se lábad nincs, mert ezen nincsenek lefestve.*

PAMINA. Engedd által nekem. - Igenis én vagyok ez. - Hogy jött ez az te kezedbe?

PAPAGENO. Azt néked előbeszélni igen hosszú volna, kézről kézre jött hozzám.

PAMINA. Hogy ment az te tulajdon kezedbe?

PAPAGENO. Csudállatos úton-módon én azt kaptam.

PAMINA. Kaptad?

PAPAGENO. El kell beszélnem neked minden környülállásival együtt. - Ma jókor megyek, azmint szoktam, a te anyád palotájába az én adományommal.

PAMINA. Adományoddal?

PAPAGENO. Igen. Én adok az te anyádnak és az ő leányinak (kisasszonyainak) már sok esztendőök oltá minden szép madarakat az palotában. - Éppen mikor a madarakat oda akartam adni, meglátok egy embert előttem, aki magát princnek nevezette. - Azt a princet úgy megszerette a te anyád, hogy ötet a te képeddel megajándékozta, és megmondá neki, hogy téged kiszabadítson. - Az ő meghatározása olly szapora volt, mint az ő teerántad való szeretete.

PAMINA. Szeretete? *Nyájassan*. Ő hát szeret engem? Ó, mondd el még nekem egyszer azt, én a szerelem szót igen szeretem hallgatni.

PAPAGENO. Azt esküvés nélkül is elhiszem felőlled; asszony vagy te is. Hol hagytam csak el?

PAMINA. Az szerelemnél.

PAPAGENO. Éppen az szeretetnél. - Azt hívják már emlékeztető tehetségnek, la. - Rövideden tehát az a teerántad való nagy szeretet volt az az ostor, az melly az mi lábainkat szapora menésre indította; már itt vagyunk, hogy tenéked ezer szép és kíváltképpen való dolgokat beszéljünk, téged karjaink közzé vegyünk, és ha lehetséges, szintén ollyan hamar, az minél nem hamarabb az ide való jövetelünk, az anyád palotájába siettessünk.

PAMINA. Azt mind szépen mondád, de kedves barátom, ha az az esméretlen ifjú vagy princ, az mint magát nevezi, szeret engemet, miért késik ollyan soká engem békómból kiszabadítani? -

PAPAGENO. Éppen itt az bökkenője. Hogy mi az kisasszonyoktól elbúcsúztunk, azt mondták nekünk, hogy három jószívű gyermekek fognak a mi kalauzunk lenni, azok meg fognak minket tanítani, hogy és micsoda mesterséggel kelljen dolgoznunk.

PAMINA. Azok tanítottak meg titeket?

PAPAGENO. Nem tanítottak minket, mert egyet se láttunk. A bátorságra nézve volt tehát a princ olly jó, hogy engemet elküldött tehozzád való elérkezésünk megjelentésére.

PAMINA. Barátom, nagyra vetted fejed. Ha téged Sarastro itt meglátna.

PAPAGENO. Megengedi tán visszautazásom - azt csak gondolhatom (vagy: ígérhetem) magamnak.

PAMINA. A te kínzásod határ nélkül való lenne.

PAPAGENO. Ennek eltávoztatására tehát, míg időnk van, inkább elmegyünk.

PAMINA. Millyen fel lehet az nap?

PAPAGENO. Majd délen.

PAMINA. Egy minutánk sincs hát a késedelemre. - Illyenkor tájba szokott Sarastro a vadászatból hazajönni.

PAPAGENO. Sarastro tehát nincs itthon. Pah! nyertesek vagyunk. - Gyér, szépséges asszony (vagy: leány), ki fogod nyitni a szemed, ha megpillantod a szép ifjat.

PAMINA. Ugyan úgy! hadd legyen meg. *Mennek, Pamina visszafordul.* Hej, ha valami törbe esünk. Hej, ha valamelyik rossz lélek az Sarastro társai közül? *Amazt figyelmetesen nézi.*

PAPAGENO. Én vagyok egy gonosz lélek? hova gondolkodik az kisasszony? Én az legjobb lélek vagyok ez világon.

PAMINA. Mégsem, az az kép megmutatja világosan, hogy engem nem cseréltek el. Ez az én kedves anyám kezéből jött.

PAPAGENO. Szép kisasszony, ha még egyszer olyan rossz gondolatok jönnek fel az eszedbe, hogy én az kisasszonyt meg akartam csálni, gondolkozzon szorgalmasan csak a szereteten, így minden kételkedés elmúlik.

PAMINA. Barátom megengedj, megengedj, ha én tégedet megsértettelek; neked van egy érzékeny szíved, azt minden cselekedetből látom.

PAPAGENO. Ó, bizonyára van énnekem egy érzékeny szívem - de mit használ az nékem? Én inkább minden tollaimat kitépném, ha meggondolom, hogy Papagenónak még nincsen Papagenája.

PAMINA. Szegény ember, tehát nincs még neked feleséged?

PAPAGENO. Még csak szeretőm sincs! az nékem szomorú és miközülünk mindenikőnknek vagynak víg órái, azhol örömet szeretnénk az barátsági egymással való lételt.

PAMINA. Szenvedj, barátom, az ég fog teérted gondoskodni s hamarébb a te barátnédát elküldeni, mintsem te gondolod.

PAPAGENO. Csak hamar küldené el!

Duetto

PAMINA. Az emberek, azkik érzik az szeretetet, jó szív nélkül nem szűkölködnek.

PAPAGENO. Az édes indulatoknak együtt való érzése az asszonyoknak első hivataljok.

MINDKETTEN. Mi örülünk az szeretetben, mi egyedül az szeretet által élünk.

PAMINA. Az szeretet minden nyomorúságot édessé tesz és neki áldozik minden teremtvény.

PAPAGENO. Ő fűszerszámozza meg a mi életünknek napjait, ő munkálódik a természet karikájába.

MINDKETTEN. Az ő nagyobb végek nyilván mutatja, hogy semmi se legyen nemesebb, mint az asszony és ember, ember és asszony, és asszony és ember az istenekhez hasonlítani

Mind az ketten elmennek.

TIZENÖTÖDIK JELENÉS

A theatrum elváltozik egy cserévé, egészen fundamentomostól fogva, az állóhely hasonló egy szép templomhoz, mellyen ezen szók vagynak: Az okosságnak, az bölcsességnek temploma. Ez az templom emlékeztető oszlopokkal két más templomra vezet, jobb kéz felől az egyiken áll az észnek temploma, bal kéz felől az természetnek temploma.

Finale

Három gyermekek Taminót behozzák, s mindeniknek az kezébe ezüstből levő pálmaág van

HÁROM GYERMEK. Ez az út vezet téged az célodra, mindazonáltal, te ifjú, tartozol emberi módon győzedelmeskedni; halld meg hát az mi tudományunkat (opinio), légy szenvedő és hallgatni tudó.

TAMINO. Ti nyájas ifjak, mondjátok meg nekem, ha vajjon én Paminát megszabadíthatom-é?

HÁROM GYERMEK. Ezt nyilvánvalóvá tenni nem mirajtunk áll, légy állandó, szenvedő és hallgatni tudó, gondold meg ezt rövideden, légy férfi s akkor, ifjú, emberi módra győzedelmeskedsz.

TAMINO. Az bölcsessége ezen gyermekeknek légyen örökre szivembe felírva; hol vagyok én most? mi fog énvelem lenni? itt ez az isteneknek palotája, azt mutatják az ajtók, oszlopok, hogy az okosság, az dolgosság és az mesterségek itt mulatoznak; azhol az szorgalmatosság koronáztatik, ott az korhelségnek pusztulni kell s a vétek nem könnyen kap uraságra. Én bátran a kapun kiszaladok, amelly feltétel nemes, tiszta és igaz. Reszkess, félénk istentelen, az Paminén megszabadítása az én kötelességem. *Ő kimegy az kapun, az jobb kéz felől való részre feltápáskodik, és midőn be akart menni, messziről hangot hall.*

HANG. Vissza!

TAMINO. Vissza? Úgy megpróbálom itt az szerencsémét. *Ő megy a bal kéz felől való kapura s belőlről egy hang.*

HANG. Vissza!

TAMINO. Itt is azt kiáltják: Vissza! *Körülnézi magát.* Még amott látok egy ajtót, talán ott megtalálom az bemenetelt. *Kocogtál, egy vén pap megjelen.*

PAP. Hova akarsz te menni, bátor idegen? Mit keresel te itt a szentség közt?

TAMINO. Az szeretetnek és az virtusnak tulajdona.

PAP. Igen nagy észűl származott szavak ezek, de hol találod te meg ezeket; tégedet nem az szeretet és az virtus vezet, mivel az halál és az bosszúállás tégedet ingerelnek.

TAMINO. Csak bosszúállás az istentelenségért.

PAP. Azt minálunk bizonyára fel nem találod.

TAMINO. Sarastro uralkodik ezen a földön?

PAP. Igen, igen, Sarastro uralkodik itt.

TAMINO. De nem a bölcsesség templomába.

PAP. Ő itt a bölcsesség templomába uralkodik.

TAMINO. Az csak mind színesség. *El akar menni.*

PAP. Te már el akarsz menni?

TAMINO. Igenis, én el akarok menni vígan és szabadon, és az ti templomotokat soha többé nem akarom látni.

PAP. Nevez meg közelebből magadat. Az megcsalás tégedet elváltoztatott.

TAMINO. Sarastro lakik itt, az már elég nékem.

PAP. Ha kedves előtted életed, beszélj és maradj itt, hát haragszol Sarastróra?

TAMINO. Örökre haragszom reá, igenis.

PAP. Most mondd el az te okaidat nékem.

TAMINO. Ő mind bolond ember, mind tyrannus.

PAP. Az, azmit te mondassz, megmutatott?

TAMINO. Egy szerencsétlen asszony által, azkit az nyomorúság és szenvedés elnyomott, megmutatott.

PAP

Egy asszony téged tehát megzavart.
Az asszony keveset dolgozik, de sokat fecseg.
Te ifjú, hiszel ennek a locsogásnak.
Mindazáltal, ó Sarastro, terjeszd ennek
a cselekedeteit teelődbe.

TAMINO.

Ennek megtekintése csak igen tiszta.
Az haramja Paminent minden
könyörületesség nélkül az anyjának
karjai alól szakasztotta ki.

PAP. Igenis, ifjú, amit mondasz, az igaz.

TAMINO. Hol van az, aki minket elragadt, talán fel is áldozták már ötöt?

PAP. Az illet még tenéked, drága fiam, nem szabad megbeszélgetni.

TAMINO. Magyarázd meg nékem ezt a verset, de meg ne csalj.

PAP. Az nyelv öszveköti mind az esküvést, mind pedig a hivatalt.

TAMINO. Mikor tűnik el ez a terítő?

PAP. Mindjárt, mihelyt a barátság kezelnél fogva vezet a szent helyre örökkévaló kötélnek.

TAMINO *maga*. Ó, te halhatatlan éjszaka! mikor fogsz már eltűnni? mikor fogja a világosság a szememet meglelni?

EGYNEHÁNY HANGOK. Majd mindjárt, ifjú, vagy sohasem.

TAMINO

Mondjátok meg, hamar, vagy sohase!

Ti láthatatlanok, mondjátok meg nékem!

Hogy vajjon él-e még Pamina?

HANGOK. Él még!

TAMINO *vígan*. De él még, köszönöm néktek, hogy megmondottátok. *Veszi elő a flautáját.* Ha énnékem csak az tehetségem volna, a te tiszteletedre, Mindenható, hogy ezzel a hanggal a köszönetet úgy kimutathatnám, mint énbennem most feltámadt.

*Flautáz, mindenféle állatok jönnek hallgatására elő, elhagyja, a vadak futnak széjjel,
a madarak pedig vissza néki énekelnek*

Millyen erős a te boszorkányos hangod, hogy a te flautálásod által mindenféle állatokat megvidámítasz; csak Pamina marad abból ki - *fújja* - Hallgass meg engem Pamina, hallgass! Hiába! *játszik*. Hol? Ah, ugyan hol talállok meg?

Fújja, Papageno pedig visszaechóztatja a sípjával belőlről.

Ha! e' bizony a Papageno tónusa.

Fújja, Papageno felel reá.

TAMINO.

Talán látta már Paminát,

Talán bizony véle siet énhozzám?

Talán a hang vezet engem hozzá. *Elsiet.*

TIZENHATODIK JELENÉS

Papageno, Pamina békó hijján

MINDKETTEN. A sebes lábat és a bátorságot megőrizi az ellenségnek ravaszságától és dühösségétől; keressük fel Taminót, mert különben megcsípnek.

PAMINA. Te jóltévő ifjú!

PAPAGENO. Lassan, lassan! én majd jobban fogom tudni! *Játszik.*

TAMINO *felel néki vissza a flautájával.*

MINDKETTEN. Ugyan mellyik öröm lehetne már nagyobb, Tamino, a mi barátunk hallgat már bennünket; egészen idejött a flauta hangja. Millyen nagy szerencse leszen, ha én őtet megtalálom! Csak hamar! csak hamar! *Menni akarnak.*

TIZENHETEDIK JELENÉS

Az elébbeniek, Monostatos

MONOSTATOS.

Ha! még megkaptalak benneteket!
Ide vele acéllal s mind kovával;
Várjatok, majd móresre tanítanak benneteket,
Hogy Monostatost megzavartátok.
Csak ide vele pántlikával s a kötéllel.
He! ti rabok, jertek elől. *Jönnek a rabok, békókba.*

PAMINA, PAPAGENO. Jaj, már vége van mivelünk.

PAPAGENO.

Aki nehezett nyom, sokat is nyér,
Gyere elő te harangos!
Csengess, csengess,
Hogy még füleink is nekik énekeljenek.

Veri a dobját, egyszersmind Monostatos és a fogattattak énekelnek és ez alatt az ének alatt marsiroznak el.

MONOSTATOS és a FOGATTATTAK.

Ollyan derékul és szépen hangzik,
Tralla la la. Trallalala!
Soha illy derekat valamit nem hallottam és láttam!
Trallalalala. Tralla lalala. *Ab.*

PAPAGENO, PAMINA. Hahaha! Hahaha! Ha minden derék ember tudna illyen csengetyűcskét is találni (szert tenni). Így az ő ellenségei minden fáradság nélkül (oszlani) eltűnnének. És önálok nélkül a legjobb hármóniában élne. Csak a barátságnak hármóniája könnyíti meg a terhet, a nehézséget. Enélkül a Sympathie nélkül semmi boldogság nem lehet a földön. *Marsot fújják, verik a dobot ideki, s mennek befelé.*

Éljen Sarastro! Éljen Sarastro!

PAPAGENO. Mit jelent ez? Reszketek.

PAMINA. Ó, barátom, mi most odavagyunk!
Úgy, mint izente Sarastro.

PAPAGENO.

Ó, ha én egér lehetnék,
Miként elrejténém magam.
Ha én ollyan kicsiny volnék, mint a

Csiga, a házamba belébújnék -
Fiam, mit fogunk most beszélni.

PAMINA. Ha legyen az igazság! egy általhágás.

MINDKETTEN.

Az igazság nem mindenkor jó,
Mivel a nagynak árt;
De ha mindjárt ötet gyűlölnék,
Úgy az én életem magamnak terhemre volna.

TIZENNYOLCADIK JELENÉS

Egy sereg közt. Utóljára jön ki Sarastro a triumphusnak a szekéréen, amelyet hat oroszlán húz.

CHORUS.

Éljen Sarastro! Éljen Sarastro!
Ez az, akinek magunkat örömmel odaadjuk!
Mindennap jó'kedvvel legyen, mint az életnek bölcse,
Ez a mi pogányunk, akinek mindenik áldozik.

Ezt a Chorust éneklik, míg Sarastro a szekérből kilép.

PAMINA *térdhajolva.*

Uram én vagyok bűnös!
Én akartam a te hatalmad elől elszaladni.
De nem én vagyok ennek oka -
Az a rossz szerecseny engem szeretett,
S ezért szaladtam el előled, Uram.

SARASTRO.

Kelj fel, óh szerelem és légy énerántam jobb színnel!
Hát most meg tefelőled tudakoznék, hiszen tudom máris a te szívedből:
Szeretsz te egy másikat igen.
A szeretetre ugyan nem kényszerítelek,
De mindazonáltal meg sem adom azt a
Szabadságot, hogy másokat szeress.

PAMINA. Engem hív el a gyermeki hív által, mert az én anyám -

SARASTRO.

Az az én hatalmamban áll,
Te szerencsétlenül fogsz járni,
Ha én téged eleresztelek.

PAMINA. Édesen hangzik nékem az édesanyám neve. Ő az -

SARASTRO. De kevély asszony. A férfiú tartozik a ti szíveteket igazgatni, mert ő nem volna,
úgy minden asszony a maga tulajdon útjából kiindúlna.

TIZENKILENCEDIK JELENÉS

Monostatos, Tamino, az elébbeni.

MONOSTATOS.

No már te kevélység fia, csak ide!
Itt van Sarastro, a mi urunk!

PAMINA. TAMINO.

Ő az, ő az, de csak alig hiszem!
Ő az, ő az, hiszen nem álmodok!
Szorongatta karomat őérette,
Ha mindjárt életem kimúlna is e világból.

MINDENIK. Vajjon mit tész az?

MONOSTATOS. Micsoda gorombaság ez? Menjetek el mindjárt széjjel, mert már ez igen is sok! *Széjjelhajtja, térdet hajol.*

A te rabod fekszik a te lábaidnál
Hagy' szenvedjék ez a goromba csúfolódó.
Gondold meg csak, milyen gorombás ez a gyermek!
Ez a ravasz madár akarta Paminent kiszöktetni;
De én ötet kizárni tudtam;
Te esmersz engem - és az én vigyázásom -

SARASTRO.

Megérdemli, hogy egy borostyán koszorút kössenek neki!
Ha, halljátok? egyszerűbe adjátok annak a becsületes embernek -

MONOSTATOS. Már a te kegyelmed tész engem gazdaggá.

SARASTRO. Csak hetvenhetet a mezítelen talpára!

MONOSTATOS *térdepel.* Ó, uram, nem gondoltam ezt a jutalmat.

SARASTRO. Minek köszönöd! hiszen az az én kötelességem. *Elvezettetik.*

MINDNYÁJAN.

Éljen Sarastro, az istenfélő bölcs,
Jutalmazza és bünteti a közönséges kerületben, (azaz: mindeneknek láttára.)

SARASTRO.

Vezessétek el ezt a két idegen ifjút
A mi vizsgáló templomunkban:
Takarjátok le a fejeiket -
Meg kell önékiek először tisztulni.

Ketten hoznak egy zsákot, és béterítik a fejeiket ezeknek az idegeneknek.

MINDNYÁJAN.

Vezessétek azokat a két idegeneket
A mi vizsgáló templomunkba u. s. w.

SCHLUSSCHOR. Ha a virtus és az igazság ezt a magos gradust nyugalommal elérné, úgy a világ egész mennyország volna, és [a] halandók volnának az istenekhez hasonlók.

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

A theatrum egy pálmaerdő, minden fa ezüstös, a levelei aranyból, tizennyolc ülés falevelekből, mindenik ülésen áll egy pyramides és egy nagy fekete szarv, aranyba befoglalva; a közepén vagyon a legnagyobb pyramides és a legnagyobb fák. Sarastro sok papok mellett nagy ceremóniával jönnek, és mindeniknek van a kezébe egy pálmavessző, és trombitával követik ezt a sereget.

SARASTRO *egy pausa után*. Ti a nagy Istennek Osirisnek és Isisnek bölcsesség templomába szolgálai! tiszta lélekkel világosítom néktek, hogy ez a mai gyülekezetünk az legnagyobb - Tamino, egy királynak fia, húszesztendő ifjú, a mi templomunk portájánál tévő, és fohászkodik egész teli szívvel egy akadály után, amelyet nagy fáradsággal szorgalmasan végbe vinni tartozunk. - Egy kis idő múlva akarja ez az ifjú az ő éjjeli kontyát lekapni és az legvilágosabb szent helyre tekinteni -, hogy ezt az virtussal felékesített embert megőrizze, és hogy barátságosan kezét fogja vele, ez legyen ma a mi kiváltképpen való kötelességünk.

ELSŐ PRIESTER *felállva*. Birtokában vagyon a virtus?

SARASTRO. A virtus!

MÁSODIK PRIESTER. A veszteg hallgatás is?

SARASTRO. A veszteg hallgatás is!

HARMADIK PRIESTER. De jóltévő is?

SARASTRO. Jóltévő! - Ha ötlet méltónak tartjátok, úgy kövessétek az én példámat. *Háromszor megfűjjék a tülköt*. Megegyezvén abba az egyességbe a ti szívetekkel, köszöni Sarastro tinéktek az emberség nevébe - bárha mindjárt babonáját és csúfolását mireánk ereszt is -, de a bölcsesség és az okosság széjjelűzi, és a mi oszlopunkat soha meg nem rázza. Mindazonáltal az a csúfolódás eltűnjék, el is tűnni fog, mihelyt Tamino a mi mesterségünknek nagyjait fogja tudni. - Pamina, az a csendes és ékes leány, az istenek ennek a szép ifjúnak jegyezték: ez az oka, hogy elvettem attól a kényes anyjától. - Nagyot tévén maga felől fel, és reményli, hogy az ő ravaszsága és babonája által a sokaságot oda viszi, hogy ami templomunknak kőfalait lerontanák. De ezt ne cselekedje; hanem ez a kevély Tamino mivelünk erősítse meg és ez a kiszabott dolog legyen önéki büntetés gyanánt. *Háromszor fűjjék*.

SPRECHER *feláll*. Te nagy Sarastro, a te bölcs beszédeidet esmerjük, és csudálkozunk rajta. De fog Tamino azokkal a kemény vizsgálásokkal, amellyek őreá várakoznak, megbirkózni? - Engedd meg, hogy illy bátor vagyok, hogy néked megvilágosítom azt, hogy az kételkedés! én szánom azt az ifjút. Bárcsak ez a fájdalom ne uralkodna rajta. És hogy ennek a birkózásnak magát alája adná. - Ő fejedelem!

SARASTRO. De még nagyobb nemből való - ember.

SPRECHER. Bárcsak az ő ifjúságában megholt volna!

SARASTRO. Így azután Ozirisé és Izisé lenne, és ez isteneknek kedvet hamarébb kitapasztalná, mint mi.

Háromszor repetálják. Bévezetik Taminót az ő útitársával a templomnak udvarába a Sprecherhez, és őelőtte letérdepel. És te barátom! Az istenek miáltalunk rendeltettek az igazságnak folytatására, teljesítsd tehát bé ezt a szent hivatalt, és tanítsd mind a kettőjüket a bölcsesség által arra, mi légyen az halandó embereknek igaz kötelességek, és tanítsd őket, hogy az Isteneknek hatalmokat megismerjék.

Sprecher megy ki egy Priesterrel, és minden Priester egy-egy pálmavesszővel sorba állanak.

CHORUS. Ó, Oziris és Izis, ajándékozd a bölcseségnek lelkét ennek az új párnak! amelly a vándorlónak lépéseit igazgatja, és cselekedjétek meg azt, hogy ebbe a veszedelembe el ne düljön. - Engedjétek meg azt, hogy hadd lássák meg ennek a próbának gyümölcseit. Ha csak-ugyan a sírba kell nekik menni: úgy a virtus bátor futását jutalmaztassátok meg, vegyétek fel őket a ti lakóhelyeitekbe.

Sarastro kimegy előre, utána a többiek.

MÁSODIK JELENÉS

Éjszaka, dörög az ég messziről, és az a theatrum elváltozik a templomnak rövid udvarává, ahol Ruderákat és egynehány őszvedült oszlopokat lehet látni a tövisbokor mellett. És mind a két részről állanak practicable és régi magos egyiptomi ajtók, amellyek inkább épületre valók, mintsem ajtóknak. Taminót és Papagenót fogja a Sprecher más Priesterekkel együtt bévezetni, és leoldozzák rólok a butyorokat. Kimennek a Priesterek.

TAMINO. Egy rettenetes éjszaka! - Papageno, még itt vagy nállam?

PAPAGENO. Igenis, itt vagyok!

TAMINO. Ugyan gondolod-e most, hogy hol vagyunk?

PAPAGENO. Hol? Ha setét nem volna, úgy megmondanám - de így - *Mennydörgés.* Ó, jaj! -

TAMINO. Mi az?

PAPAGENO. Énnékem most nem jól van dolgom!

TAMINO. Talán félsz, amint hallom.

PAPAGENO. Nem félek egészen, csak valami hidegség mintha futott volna az hátamon keresztül. *Nagy csattanás.* Ó, jaj!

TAMINO. No, mi az?

PAPAGENO. Amint veszem észre, engem egy kis hideg borzogat.

TAMINO. Phi, Papageno, tartóztasd magad úgy, mint egy ember!

PAPAGENO. De tartóztatnám is, de leány vagyok. *Iszonyú csattanás.* Ó! Ó! Ó! ez az én utolsó szempillantásom.

HARMADIK JELENÉS

Sprecher és a Priester fáklyákkal, és az elébbeniek

SPRECHER. Ti idegen földön valók, mit tudakozódtok mifelőlünk? vajon mi kényszerít benneteket arra, hogy a mi falainkba betolakodjatok?

TAMINO. A barátság és a szeretet.

SPRECHER. Kész vagy te a te életeddel, hogy megvívj?

TAMINO. Igenis, kész vagyok!

SPRECHER. Ha meghalsz is?

TAMINO. Igenis!

SPRECHER. Te fejedelem, még elég ideje vagy a meghanyatlásnak - menj egy lépéssel amarrébb - jaj, már késő. -

TAMINO. Légyen az én megvívásom az bölcsesség tanulása; Pamina, ez a jószívű leány légyen az én jutalmam.

SPRECHER. Te mind vizsgálásnak alája akarod magadat adni?

TAMINO. Nos, mindeniknek!

SPRECHER. Nyújtsd ide a kezed énnékem! - *Odanyújtják a kezeiket.* Így ni!

MÁSODIK PRIESTER. Minekelőtte még te tovább nem beszélnél, engedd, hogy' szóljak egynéhány szót az idegennek - talán te is akarsz a bölcseséggel (Weisheitliebe) viaskodni?

PAPAGENO. Viaskodni nem szokásom, - és ebbe a környülállásba nem is kívánok semmi bölcseséget. Én természettel ember vagyok, aki az álomba, ételbe és italba gyönyörködik - bárcsak úgy tehetném szerit, hogy ezt a szép menyecskét megfoghatnám. -

MÁSODIK PRIESTER. Te attól meg nem tartóztathatnád magad, hacsak magunk hatalmunk alá nem adnád magad.

PAPAGENO. Miben áll ez a hatalom? -

MÁSODIK PRIESTER. Abban áll, hogy a mi törvényünk alá kellene szabnod magad, hogy a halált sem utáld csak.

PAPAGENO. Én soha meg nem házasodom!

MÁSODIK PRIESTER. Bárcsak. Te mindjárt megházasodol, bizony, mihelyt Sarastro olyat keres fel, amelly személy színre és viseletre hozzád hasonló léssen.

PAPAGENO. Mindjárt énnékem! de ifjú-é?

MÁSODIK PRIESTER. Ifjú bizony és szép!

PAPAGENO. Hogy hívják?

MÁSODIK PRIESTER. Papagenának.

PAPAGENO. Hogy? - Pa -?

MÁSODIK PRIESTER. Papagena!

PAPAGENO. Papagena? Eztet csak csupán irigységből szeretném látni.

MÁSODIK PRIESTER. Megláthatod ötet, de -

PAPAGENO. De ha majd meg fogom látni, azután majd meghalok?

MÁSODIK PRIESTER. *Macht eine zweydeutige Pantomime.*

PAPAGENO. Jaj ha így van? - Én nőtelen maradok!

MÁSODIK PRIESTER. Megláthatod biz azt, de addig az eltölt időig hozzá egy szót se szólj; de vajon megállja azt a te lelked és a te nyelved, hogy őhozzá egy szót sem szólna?

PAPAGENO. Hogyne, megállja biz az!

MÁSODIK PRIESTER. Add ide a kezéd! No nézd meg.

SPRECHER. Princ uram Kedre tartozik ám ez, amit most mondtam, hogy hozzá ne szóljon Kend; különben mindaketten odalésznek Kentek. Meg fogod Paminát látni; ez még csak ez eleje a mi nagy hatalmunknak.

Duetto

Őrizzétek magatokat az asszonyok csalárdságától.

Ez a kötésnek első tiszte!

Sok bölcs ember meg hagyta magát csalatni,

Hibázott és nem vette észre magát.

Magát utoljára elhagyattatva látta ő.

Az ő hűségét csúfolással jutalmazták meg.

NEGYEDIK JELENÉS

Tamino, Papageno

PAPAGENO. Hej, gyertyákat ide! Gyertyákat ide! De már az ugyancsak csudálatos, hogy amikor az urak az embert elhagyják, azonban kinyílt szemével semmit nem láthat.

TAMINO. Viseld azt békével és gondold meg, hogy ez az Istennek akaratja.

ÖTÖDIK JELENÉS

Három dámák, Tamino és Papageno egy nagy mélységből

HÁROM DÁMÁK

Quintetto.

Hogy, hogy, hogy jöttök ehhez a rémítő helyhez? Soha, soha, sohase jöttök tik el innen szerencsésen. Tamino, tenéked megesküdt a halál. És te, Papageno, oda vagy.

PAPAGENO. Nem, nem, nem! De ugyan már ez sok volna!

TAMINO. Hallgass Papageno! talán már meg akarod a te fogadástételedet szegni, hogy te soha ezekkel az asszonyokkal beszédbe nem állasz.

PAPAGENO. Hát nem halljátok, hogy mindaketten odavagyunk?

TAMINO. Most mondom, hogy hallgass! Hallgass!

PAPAGENO. Már én mindég és mindég hallgassak?

A HÁROM DÁMÁK. Nem messze vagyon töledek a királyné, ki is titkon méne bé a templomba.

PAPAGENO. Hogy? Mit? A templomban vagyon?

TAMINO. Mondom, hogy hallgass! és légy csendességben! Tehát mindég oly vakmerő leszel, hogy a te esküvésedről elfelejtkezel?

A HÁROM DÁMÁK. Halljad, Tamino! odavagy, és emlékezzél meg a királynéról! Igaz, hogy sokat sugdos az ember a maga fülébe ennek a papnak hamis szivéről.

TAMINO *magában*. Egy bölcs és nagylelkű ember nem sokat gondol azzal, amit az elvettetett község szól.

A HÁROM DÁMÁK. Azt szokták mondani, hogy aki a maga erőssen feltett szándékának megesküszik, az egész testestől meg van átkozva.

PAPAGENO. Ezt ugyan az ördög se hallgatná meg! *Taminónak mondja*. Igaz-é ez?

TAMINO. Ez ugyan egy olyan fecsegés, melly a vénasszonyoktól mondatik, a hipocritáktól pedig származik.

PAPAGENO. De még a királyné is ezt mondja.

TAMINO. Ő egy asszony, azért is asszonyi gondolkozásai vagynak. De hallgass, és elég légyen az, amit mondtam, okossan cselekedj a te kötelességed szerint.

A HÁROM DÁMÁK *Taminónak*. Miért bánsz te velünk olly kegyetlenül?

TAMINO *integet, mintha nem szólhatna*.

A HÁROM DÁMÁK. Hát még Papageno is hallgat? - Ugyan szólj már!

PAPAGENO. Igen szeretnék - akarok -

TAMINO. Hallgass!

PAPAGENO. *titkon* Tudjátok, hogy nem merek. -

TAMINO. Hallgass!

TAMINO, PAPAGENO.

én	tudom	nékem.
Hogy	nem	a fecsegést elhagyni. Ez bizonyára nagy szégyen
te	tudod	néked.

MIND AZ ÖTEN.

Mi őket	eresztjük	
	szégyennel	el.
Ők minket	eresztenek	

Itt bátran senki se szólhat! De ez ugyan nagylelkű ember, mert amint gondol, úgy beszél. *A dámák el akarnak menni, a szenteltettek kiállnak belőlről.*

PRIESTER. Meg van fertéztetve a szent küszöb, le tehát az asszonyokkal a pokolba. *Hallatik egy accord mindenféle instrumentumokkal. Mennydörgés, villámlás és mennykőhullás! ugyanakkor két erős mennydörgés. A dámák lerogynak a pokolba.*

A HÁROM DÁMÁK. Ójaj! Ójaj! Ójaj!

PAPAGENO *leesik a földre ijedtében, énekel, mikor a muzsikaszó hallgat. Ó jaj! Ó jaj! Ó jaj! Akkor megint elkezdődik a három ízben az accord.*

HATODIK JELENÉS

Tamino, Papageno, Sprecher. Második Priester fáklyákkal

SPRECHER. Szép ifjú, légy jó egészségben! a te jó, állandó és emberi viselkedésed győzött. Tenéked ugyan még némely veszedelmes utakon kell bújdosnod, amellyet te az Istenek segítségével szerencsésen elvégezed. - Mi azért is a mi bújdosásunkat tiszta szívvel akarjuk elkezdni. *Nyakába akasztja a tarisznyát. No most jöjj! Elmégyn.*

MÁSODIK PRIESTER. Mit látok? Kelj fel barátom! mint vagy?

PAPAGENO. Itt fekszem egy elájulásban!

MÁSODIK PRIESTER. Kelj fel! Szedd össze magad, és légy ember!

PAPAGENO. Ugyan mondják meg nekem az Urak, hogy mi az oka azoknak az én sok szenvedéseimnek? - Ha ugyan nekem az istenek Papagenát rendelték, miért jutok tehát annak elnyerésére oly véres verejtékkel?

MÁSODIK PRIESTER. Erre a kíváncsi kérdésre feleljen meg néked a te elméd. Jöjj! az én kötelességem kívánja, hogy tégedet tovább is vezesselek. *Nyakába adja a tarisznyát.*

PAPAGENO. Oly örökké tartó búdosás mellett hamar véget vetne a szeretet az emberbe.

HETEDIK JELENÉS

A theatrum egy kies kertté változik. Élőfákká, amelyek patkó formára vannak ültetve. A közepin vagyon egy árnyékos hely, rózsák és virágoktól fedezve, amelyben Pamina aluszik. A hold mutatja világát az ő képére. Elöl vagyon egy füves kanapé. Monostatos eljön, és leül egy Pause után.

MONOSTATOS. Há, ím itt találom én meg azt a szép oktalant! - Még illy semmirekellő plantáért akarták az én lábaim talpjait patkolni? - Azért is csupán csak e máj napnak köszönhetem, hogy egészséges testtel a föld színére léptem - - Hm - Mi volt pedig főképpen az én vétkem? - hogy egy virágra léptem nem vigyázván, amelly idegen földre volt ültetve? - De ki volna az, aki ily dologhoz hideg és érzéketlen szívvel viseltetne? ha mindjárt a leggyengébb pólus alól bujdosott volna ide. - Minden csillagnál! - Sőt ez a leány engem utóljára az eszemtől is megfoszt. -A tűz, amelly énbennem ég, megemészt. *Visszanéz.* Ha én tudnám, - hogy csupán magam, minden más vigyázása nélkül volnék - még egyszer végire mennék a dolognak. *Szelet hajt magára kezeivel.* Ez ugyan egy átkozott és bolond dolog, mire vezet a szeretet! Úgy gondolnám, hogy egy csókocskára elég volna annak kimentésére.

Ária.

Olly csendessen énekelnek és játszanak, mintha a muzsikaszó távol volna

Minden érzi a szeretetnek örömét is
Kolumbál, enyeleg, nyájaskodik, csókolódik.
Hát én a szeretetet kerüljem-é?
Mivel a fekete utálatos.
Hát nem adatott-é nekem szív?
Én is tetszek a leányoknak?

Mindég feleség nélkül élni
Bizonyára pokolbéli tűz volna.
Azért is, minthogy én élek, akarok
Kolumbálni, csókolgatni, érzékeny lenni.
Jó és édes hold - megengedj,
Mert egy fehér szeret engem! -
Fehér, szép! - meg kell csókolnom:
Hold! rejsd el magadat hozzá képest.
Ha pedig nem akarnád őtet látni,
Ó, hát tedd bé szemeidet.

Csendessen hozzája lappang.

NYOLCADIK JELENÉS

*A királyné mennydörgés alatt jön be a középső pokolból, és úgy, hogy egyenesen
Pamina elébe jön.*

KIRÁLYNÉ. Vissza -!

PAMINA *felébred.* Istenek!

MONOSTATOS. Ó jaj! - Ez az - ha nem hibázok az éjszakának istenasszonya. *Megállapodik.*

PAMINA. Anyám! anyám! édesanyám! - *Nyakába borul.*

MONOSTATOS. Anyám? Ó, ezt meg kell távolról lesni. *Elment.*

KIRÁLYNÉ. Ezt az erődnek tulajdonítsd, amely által engem tőled elszakasztottanak, azért, hogy te engemet anyádnak nevezel. - Hol az az ifjú, akit tehozzád küldöttem?

PAMINA. Ah, édesanyám, az mind a világtól, mind az emberektől örökre elvonattatott. - A szenteltettekhez áldozta magát.

KIRÁLYNÉ. A szenteltetteknek? Ó, szerencsétlen leányom! így tehát örökre szakasztattál tőlem. -

PAMINA. Elszakasztattam? Ó, édesanyám, menjünk! A te őrizeted alatt minden veszedelmeknek menni kész leszek.

KIRÁLYNÉ. Őrizetem alatt? Édes gyermekem, a te anyád téged többé meg nem őrizhet. - Mert a te atyád halálával minden tehetségem elment a koporsóba.

PAMINA. Atyám -

KIRÁLYNÉ. Az áldoztattaknak szabad akaratomból adtam által a hét planétákat; ezt a nagy földet Sarastro a vállán hordozta. - Midőn én erről övele beszéltem volna, azt felelé erre ráncos homlokkal: Feleségem! az én utolsó órájában jelen vagyok - minden kincseim, melyeket tulajdon bírtam, a tied lesznek, és a te leányodé. - Ez az mindent megemésztő föld, akkor estem beszédjében, - a szenteltetteknek áldoztatott, ezt felelé: Sarastro őtet oly módra fogja igazgatni, mint én eddig az ideig. - Ezután egy szót sem; ne kérkedjél oly dolgokról, melyek az asszonyi elméknek megfoghatatlanok. - A te kötelességed az, hogy mind magadat, mind pedig leányodat engedd által más okos embernek igazgatására.

PAMINA. Édesanyám, ha mindezek így fognak véghez menni, így hát az ifjú is odavagyom.

KIRÁLYNÉ. Elveszett, hacsak te őtet addig, míg a nap a földet festené, arra nem vonod, hogy a földnek legelső boltozatján véled együtt fusson. - A legelső fényje a napnak választja meg, ha vajjon tenéked-é vagy a szenteltetteknek adatott.

PAMINA. Édesanyám, szerethetném-é azt az ifjút mint megszenteltettet éppen úgy, mint most szeretem? - Maga az én atyám is nagy barátságban élt ezekkel az emberekkel, mindig olly nagy szívbuzdulással beszéllett öröklök, dicsérvén az ő jóságokat, elméjeket és jóságos cselekedeteket. - Sarastro ezeknél nem bírt jobb erkölcsökkel.

KIRÁLYNÉ. Mit hallok! Leányom ugyan védelmeznéd ezeket a gyalázatos cselekedeteit az oktan népeknek? - Olly embert szeretni, aki az én halálos ellenségemmel egy szövetségben vagyon, s aki minden szempillantásba csak az én veszedelmemet keresi? - Látod-é itt azt az acélt? - Ez Sarastroért vagyon megélesítve. - Te őtet meg fogod ölni, és annak a nagy hatalmú földnek általadni.

PAMINA. Ugyan, kedves anyám!

KIRÁLYNÉ. Egy szót sem!

Ária

A pokolnak dühössége forr az én szívembe, halál és kétségbeesés lángol énkörülöttem. Ha nem érez a Sarastro halálos fájdalmakat teáltalad: úgy többé nem vagy az én lányom; megvettetett légy örökre és elhagyattatott. Szakadjanak széjjel minden kötése a természetnek, ha Sarastro teáltalad nem fog elsárgulni. Halljátok dühösségek - Istenek - halljátok egy anya esküvését.

KILENCEDIK JELENÉS

Pamina kardot tart kezében

PAMINA. Gyilkosságot kell véghez vinnem. - Istenek! ezt nem cselekedhetem - Ezt én nem cselekedhetem. *Gondolkozik.*

TIZEDIK JELENÉS

Monostatos. Pamina jön sebesen, titkon és nagy örömmel

MONOSTATOS. Sarastrónak a földje is most nagy művelésben vagyon? és ennek a megtartásáért az a szép leány őtet meg fogja ölni? - Ez só az én étkembe.

PAMINA. De ő nem esküdt meg az Istenek előtt, hogy engemet el fog hagyni, ha én azt a kardot Sarastro felé fordítom? Istenek! Mit cselekedjek?

MONOSTATOS. Hogy te az én vigyázásom alatt légy.

Elveszi tőle a kardot,

PAMINA *megijed és kiált.* Jaj!

MONOSTATOS. Miért reszketsz? Talán az én fekete színem előtt, vagy a kigondolt gyilkosság előtt?

PAMINA *félve.* Tehát te is tudod? -

MONOSTATOS. Mindent. - Sőt még azt is tudom, hogy mind a te életed, mind az anyádé az én hatalmamba van. - Éppen csak egyet szólok Sarastrohoz, amikor a te anyád abban a boltban és ugyanabban a vízben fog beléhalni, amely a megszentelteteket tisztítja, amint szokták mondani. - És ebből a boltból nem jön többé ki életbe, ha akarom. - Vagyon még tenéked egy útad, amely által mind magadat, mind pedig a te anyádat kiszabadíthadd.

PAMINA. Ugyan-é volna?

Monostatos. Hogy engemet szeress!

PAMINA *reszketve mondja magába*. Istenek!

MONOSTATOS *örömmel*. Ezt az ifjú élőfácskát hajtja a szél énfelém. - No most, leányka, úgy-é, vagy nem?

PAMINA. Nem!

MONOSTATOS *nagy haraggal*. Nem? De miért nem? talán azért, hogy egy fekete és ijesztő képet viselek? - Nem? Meghalj hát! *Kezét megfogja*.

PAMINA. Monostatos, nézd már, én téged térdre esvén kérlek. - És engedj meg életemnek!

MONOSTATOS. Szeretet-é vagy halál? Szólj, mert a te életed csak egy pontumon áll.

PAMINA. Már én az én szívemet egészen annak az ifjúnak áldoztam.

MONOSTATOS. Mi gondom nekem a te áldozásodra? - Hanem szólj! -

PAMINA *bátran*. Nem!

TIZENEGYEDIK JELENÉS

Monostatos, Sarastro

MONOSTATOS. Menj el hát! *Sarastro feltartja őtet*. Uram, az én szándékom nem bűnös; már a te halálod el van végezve, azért is ki akarom rajtad adni bosszúállásomat.

SARASTRO. Ezt én jól tudom. - Tudom, hogy a te lelked csak oly fekete, mint a te képed. Azért is ezt a mocskos szándékodat kegyetlenül megbüntetném, ha egy gonosz asszony, amelynek ugyan jó leánya van, a kardot nem köszörülte volna meg. - Ezt te tulajdonítsd e gonosz asszony cselekedetének, hogy magadat tőlem büntetlen elvonod. - Menj! -

MONOSTATOS *az elmenésbe*. Most felkeresem az anyját, mert a leánnyal meg nem elégszem. *Elmegy*.

TIZENKETTEDIK JELENÉS

Pamina, Sarastro

PAMINA. Uram, az én anyámat meg ne büntesd, a fájdalom nagy lészen az én itt nem léletemnek.

SARASTRO. Jól tudok mindent. - Tudom, hogy még a föld alatt való részeibe a templomnak is bujdosik, hogy rajtam és a világon bosszút álljon; mindazonáltal meg fogod tapasztalni, mint állok bosszút a te anyádon. - Adjának csak az egek annak a szép ifjúnak bátor és állandó

szívet az ő józan feltételében, akkor estek ti mind a ketten a szerencsétlenségbe, és úgy menjen vissza az anyád háza felé.

Ária

Illyen szent helybe nem tudják a bosszúállást. És ha valaki vétkezett, a szeretet elvezeti őtet az ő kötelességére. Akkoron bujdosik az ő barátjának kezébe nagy örömmel és egy jobb országba. Illy szent falak között, ahol az ember felebarátját szereti, nem lappanghat rágalmozó. Sőt még az ellenségének is megenged. Ha ugyanilly tanítások nem örvendeztetik meg az embert, az nem érdemli, hogy az emberek közzé számláltassák. *Mindketten elmennek.*

TIZENHARMADIK JELENÉS

A theatrum elváltozik egy olly bēfedezett sétálóhelyhez, amelyen elférhet az eke, az az eke pedig körül van véve rózsákkal és virágokkal, ahol ugyanakkor egy ajtó nyílik ki. Taminót és Papagenót két papok vezetik bé, minden tarisznya nélkül. Legelől vagynak két fűves kanapék.

SPRECHER. Éppen itt hagyátok el egymást. - Mihelyt a harsogó trombita szól, akkor men-jetek oda. - Princ, éljete jó egészséggel! Már látjuk egymást, minekelőtte a rendelt helyen volnátok. - Még egyszer el ne felejtkezsetek erre a szóra: Hallgatni. - *Elmegy.*

MÁSODIK PRIESTER. Papageno, aki ezen a helyen megtöri az ő hallgatását, azt az Istenek megbüntetik, ménkö és villámás által. Él j jó egészséggel! *Elmegy.*

TIZENNEGYEDIK JELENÉS

Tamino, Papageno

TAMINO *leül a fűves kanapéra.*

PAPAGENO *egy Pause után.* Tamino!

TAMINO *intvén.* Szt!

PAPAGENO. E nagy vígasságos élet! - Bárcsak inkább volnék az én szalmaházamban vagy az erdőben, mégiscsak hallanék némelykor madáréneklést.

TAMINO *intvén.* Szt!

PAPAGENO *énekel.* Lalala! - La, la, la! Ugyan még csak egy csepp vizet sem lehet találni ezeknél az embereknél, annál inkább még mást is. -

TIZENÖTÖDIK JELENÉS

Egy öreg és útálatos asszony jön ki, és egy poharat tart a kezébe, melly vízzel tele van.

PAPAGENO *jól megnézi.* Énérettem való az?

ASSZONY. Igenis, édes angyalom!

PAPAGENO *ismét megnézi.* Nincs több, se kevesebb víznél. - Mondd meg nékem te szép esmeretlen! vajon így szolgáltatnak-é meg minden idegen vendégek?

ASSZONY. Igenis, édes angyalom!

PAPAGENO. Úgy, úgy! - Illyen módra, nem nagy rakással jönnek ide vendégek. -

ASSZONY. Igen kevés.

PAPAGENO. Gondolhatom magamba - Jőjj, öreg és ülj le mellém, átkozott hosszú nékem az idő. - Mondd meg nékem, hány esztendő vagy?

ASSZONY. Hány esztendő?

PAPAGENO. Igen is!

ASSZONY. Tizennyolc esztendő és két minuta!

PAPAGENO. Tizennyolc esztendő és két minuta?

ASSZONY. Igenis!

PAPAGENO. Ha, ha, ha! Ej, te ifjú angyal! Hát te is tartasz szeretőt?

ASSZONY. Igenis.

PAPAGENO. Az is oly ifjú, mint te?

ASSZONY. Nem igen, hanem tíz esztendővel öregebb. -

PAPAGENO. Tíz esztendővel öregebb nálad? - Ez ugyan szeretet! - Hogy hívják a szeretődöt?

ASSZONY. Papageno!

PAPAGENO *megijed, Pause.* Papageno? Hol vagy az a Papageno?

ASSZONY. Ím, itt ül az én szeretőm.

PAPAGENO. Én volnék a te szeretőd?

ASSZONY. Igenis, angyalom!

PAPAGENO *vizet vesz a kezébe és leönti.* Mondd meg nékem, ki a te neved?

ASSZONY. Az én nevem - *Nagy menkőhullás, az öreg elájul.*

PAPAGENO. Ó, jaj!

TAMINO *felkél és fenyegeti az ujjával.*

PAPAGENO. Már többet nem szóllok!

TIZENHATODIK JELENÉS

Három gyermekek mennek egy rózsával befedett repülő hajóba (Flugwerk). A közepibe áll egy szép megterített asztal. Egyiknél flóta, a másiknál szekrény (capsula) van, amelybe csengettyűk.

Az előbbieket

Terzetto (Cantus ternarius)

Másodszor kívánjuk, legyetek egészségbe ti, Sarastro országabeli emberek! Ő küldi néktek, amit titóletek elvettek, a flótát és a csengettyűket. Ha az ő asztalát meg nem vetitek: vígan ehettek, ihattok arról! Ha mi harmadszor meglátjuk egymást, jelen lesz az öröm, a ti jószívűségteknek jutalma! Tamino szive! Közel a feltett cél, te Papageno, hallgatva hallgass.

A terzett alatt, amíg az éneklés tartott, középre teszik az asztalt és reászállanak.

TIZENHETEDIK JELENÉS

Tamino, Papageno

PAPAGENO. Tamino, mi nem eszünk? -

TAMINO *a flótáját fújva.*

PAPAGENO. Te csak füdd tovább a flótádat, én fúvom a magam falatját. - Sarastro úr jó ételt hoz. - Így, igen már én majd hallgatok, ha mindég illy jóízűeket haraphatok. *Iszik.* Mindjárt meglátom, ha olyan jól forgatja-e a csaplár is magát. - Ha! - E' felséges bor! - *A flóta elhallgat.*

TIZENNYOLCADIK JELENÉS

Pamina, az előbbieik

PAMINA *vígan.* Te itt? - Jó Istenek! Hála néktek, hogy engem ezen az úton vezettek. - Én hallottam a te sípodat - és úgy szaladtam a hang ahová vezetett, mint a sebes nyíl. De te szomorú vagy? - egy fél szót se szólsz a te Pamináddal?

TAMINO *sóhajt.* Ah! *Int, hogy menjen odébb.*

PAMINA. Mi e'? Nékem kell téged kerülni? Te már többé nem szeretsz engem?

TAMINO *sóhajt.* Ah! *Int ismét, hogy félre!*

PAMINA. Nékem el kell menni ha nem tudom is miért? - Tamino, szerető ifjú! megsértettelek én téged? - Ó, ne sértsd jobban szívemet. - Tenálad keresek én enyhülést, - segítséget - és te betegítheted jobban az én szerető szívemet? Többé engem nem szeretsz?

TAMINO *sóhajt.*

PAMINA. Papageno, mondd meg nékem, mondd, mi baja barátomnak?

PAPAGENO *egy falat a szájába, mind a két kezével az étket tartja, int, hogy odébb kell menni.*

PAMINA. Mi? Te is? - Világosítsd ki egy kevésbé az okát a te hallgatásodnak. -

PAPAGENO. St. *Jelt ad, hogy félre menjen.*

PAMINA. Ó, ez nagyobb a betegségnél - irtóztatóbb a halálnál! *Pause.* Legkedvesebb, egyetlenegy Tamino! -

Ária

Ah, érzem, eltűnt - örökre innét a szeretet boldogsága! Sohasem jönnek többé vissza szívem örömrái. Lásd, Tamino, ezek a könnyecseppek hullanak, legkedvesebb Tamino, csak teféled. Te nem érzed a szeretetnek kívánságát; úgy csendesség a halálba lesz. *El.*

TIZENKILENCEDIK JELENÉS

Tamino, Papageno

PAPAGENO. (praeceps). Nem igaz, Tamino, én hallgathatok is, ha kell. - Igenis, feltevém, hogy én derék ember vagyok. *Iszik.* Szakács úr és korcsmáros úr éljenek! - *Dreimaliger Posaunenton.*

TAMINO *int Papagenónak, hogy ő menyen.*

PAPAGENO. Menj csak te elől, majd megyek én utánad.

TAMINO *erővel taszítja elébb.*

PAPAGENO. Az erősebb itt marad!

TAMINO *fenyegeti ötet, jobb kéz felől elmegy, de jön bal kéz felől.*

PAPAGENO. Nekem most minden békét hagyjon jó állapotomba. - Mikor legjobb appetitusom van, akkor kell menni - annak meg nem lehet csalódnia. - Én most tovább nem megyek, ha Sarastro úr az ő hat oroszlánját reád bocsátja is. *Az oroszlánok jönnek ki, ő megijed.* Ó, jó istenek könyörületesége! - Tamino, szabadíts engem! az oroszlánok vacsorát készítenek belőlem. - *Tamino fújja a flótáját, hirtelen hátramegy; az oroszlánok bémennek.*

TAMINO *int neki.*

PAPAGENO. Megyek már! mondj engem egy selmának, ha én mindenbe nem követlek téged *Dreimaliger Posaunenton.* A' mireánk jön. - Mi megyünk már. - De hallgasd meg egyszer, Tamino, mi következik mireánk még ezután?

TAMINO *az ég felé mutat.*

PAPAGENO. Az isteneket kérdezzem?

TAMINO *mutat az ég felé.*

PAPAGENO. Igenis, ők többet mondhatnak meg minékünk, mintsem mi tudunk. *Dreimaliger Posaunenton.*

TAMINO *erővel odébbbragadja.*

PAPAGENO. Csak ne siess úgy, még elég jókor megyünk, hogy magunkat meg engedjük sülni.

HUSZADIK JELENÉS

A theátrum elváltozik piramisokból álló kriptává. Orator és egynehány papok. Két pap visz a vállán egy megvilágosított pyramist; minden papnál van egy világos pyramis, amelly nagy, mint egy lámpa.

Chor.

Ó, Isis és Osiris! micsoda gyönyörűség! A setét éjszakát rettentve kergeti a napnak fényesége. Most érez a nemes lelkű ifjúság új életet; majd a szolgálatunkra adja egészen magát. Az ő lelke bátor, az ő szíve tiszta, most ő méltó, hogy neki dolgozzunk.

HUSZONEGYEDIK JELENÉS

Tamino, aki bévitetik, az előbbiek

SARASTRO. Herceg, a te életed eddig csak férfiúi, (azaz: magános) és elhagyatott volt; most két veszedelmes uton boronghatsz. A te szíved most is olly melegen vér Pamináért - és kívánsz egyszersmind mint egy okos fejedelem uralkodni, úgy közel követhetnek tégedet az istenek. A te kezed - Hozzák Paminát! *Nagy csendesség van minden papok közt, Paminát éppen azzal a zacskóval, amellybe a szentség volt, bévezetik, Sarastro a zacskó kötőlékjeit megoldja.*

PAMINA. Hol vagyok én?- Melly félelmes csendesség! Mondjátok, hol van az én ifjam? (szeretőm.) -

SARASTRO. Ő vár tégedet, hogy néked egy utolsó valét mondjon.

PAMINA. Utolsó valét! Ó, hol van ő? - Vigy engem őhozzá!

SARASTRO. Itt!

PAMINA. Tamino!

TAMINO. Odébb!

Terzett

Sarastro, Pamina, Tamino

PAMINA. Kedvesem! már én egészen elzáratom a te látásodtól?

SARASTRO. Ti ismét vigan meglátjátok egymást! -

PAMINA. Azt várni halálos veszedelem! -

SARASTRO és TAMINO.

engem

Az istenek még oltalmazhatnak.

őt

PAMINA. Te nem kerülöd el a halált; nekem azt súgja a bosszúállás!

SARASTRO és TAMINO. Ám az Isten akaratja légyen meg.

őneki

Az ő intései törvények!

énnekem

PAMINA. Ó, szeretnél te úgy, amint én téged szeretlek, nem lennél úgy oly békességbe.

SARASTRO és TAMINO.

ő érez

lesz

Higgy nekem hasonló indulatokat (instinctusokat) örökké a te biztosod!

én érzek

leszek

SARASTRO. Az óra üt, most el kell nektek válni. Tamino most ismét odébb!

TAMINO és PAMINA. Melly keservesek az elválás kínai. Pamina, nekem bizonyosan el kell mennem. Taminonak bizonyosan el kell menni.

SARASTRO. [Most kell néki odébb!]

TAMINO. Most kell nekem odébb!

PAMINA. Tehát kell neked odébb!

TAMINO. Pamina, vale!

PAMINA. Tamino, vale!

SARASTRO. Most siess tovább! téged hív a magad szava.

SARASTRO és TAMINO. Az óra üt, mi meglátjuk egymást ismét!

PAMINA. Ah, arany csendesség, fordulj vissza! *Elmennek egymástól.*

HUSZONKETTEDIK JELENÉS

Papageno

PAPAGENO *kívülről.* Tamino! Tamino! Engem te egészen el akarsz hagyni? *Vigyáz, hol menjen bé.* Ha én csak kevésbé tudnám, hogy hol vagyok. - Tamino! - Tamino! - Míg élek többé nem maradok el tetőled - csak most egyszer ne hagyj engem, szegény-veszedelmes-úton járót! *Megy az ajtóra, amellyen Tamino elment.*

EGY SZÓ KIÁLTJA. Vissza! *Azután egy menydörgés; a tűz az ajtón kiüt; erős accord; consensus tonorum a muzsikába.*

PAPAGENO. Könyörülő Isten! - Hova fordítsam innen magam? Bárcsak azt tudhatnám, hol mennek bé. *Megy az ajtóra, amellyen bémegy.*

A SZÓ. Vissza! *Mennydörgés, tűz, accord, mint feljebb.*

PAPAGENO. Most én se hátra, se előre nem mehetek. *Sír.* Végtére tán meg kell ehel halnom. - így kell! - Miért indultam el vele.

HUSZONHARMADIK JELENÉS

Az orator (Sprecher) pyramissaival, az elébbie

SPRECHER. Mensch! te megérdemlenéd, hogy mindig a földnek setét hasadékjaiba bújkálj; - de a jó istenek elengedték a te büntetésedet. - De még azért soha sem érzed te a szentségnek égi gyönyörűségeit.

PAPAGENO. No jó, vannak több emberek is énhozzám hasonlók. - Most egy üveg bor legnagyobb gyönyörűségem lenne nékem.

SPRECHER. Azon kívül nincs neked semmi kívánságod a világba?

PAPAGENO. Mindedig nincs.

SPRECHER. Majd szolgálnak azzal neked! *El; azomba jön a földből egy nagy pohár, veres borral teli.*

PAPAGENO. Evoë! már ő itt van! *Iszik.* Úri! - Mennyei! - Isteni! Ha! én úgy örülök most, hogy a napig szállnék, ha szárnyaaim volnának. Ha! - csudálatosan vér a szívem - akarnék - kívánnék - de vajjon mit?

Aria (tactust ver)

Egy leánykát vagy menyecskét
Kíván Papageno magának.
Ó, egy oly szelid galambocska
Bizony nekem boldogság volna. -
Akkor esne jóízűn az ivás és evés,
Akkor merném magamat a fejedelemhez mérni.
Az életemnek örülnék, mint egy bölcs,
És mintegy az Elisiumba lenni.

Egy leánykát, vagy egy asszonykát
Szeretne Papageno magának.
Ó, egy oly szelid galambocska
Bizony nekem volna jó.
Ah! hát már én nem tudok oly sok közül
A rátarti leányoknak tetszeni?
Segítsen legalább egy rajtam szükségből,
Másképp agyon csiklandom magam.

Egy leánykát vagy egy asszonykát
Kíván Papageno magának.
Ó, egy oly szelid galambocska
Bizom énhozzám illene.
Egy szerelem se fog nekem szolgálni (oltalmazni),
Úgy a langok prédája leszek,
De ha csókol engem egy asszony szája,
Úgy ismét egészséges vagyok.

HUSZONNEGYEDIK JELENÉS

Az öreg táncolva és pálcáján magát lötykölve. Az elébbeniek

WEIB. Itt vagyok már, angyalom.

PAPAGENO. Te énrajtam könyörültél.

WEIB. Igenis, angyalom!

PAPAGENO. Ez egy szerencse!

WEIB. És ha te nekem azt ígéred, hogy énhozzám mindhalálíg hűséges leszel, akkor meglátod, hogy mely igen fog téged szeretni a te feleséged.

PAPAGENO. Ó, te gyenge bolondocska.

WEIB. Ó, mint kívánlak téged megölelni, teneked hizelkedni, tégedet szívemhez szorítani.

PAPAGENO. Én is a szívemhe' szoritanálak.

WEIB. Jöszte s nyujtsd nékem a kötés szerént a te kezedet.

PAPAGENO. No, csak ne olly hirtelen, kedves angyalom, egy olly kötés meggondolást kíván.

WEIB. Papageno, azt tanácsolom tenéked, hogy ne késedelmezzél. - A te kezed, vagy te magad itt örökre bezárattatok

PAPAGENO. Bezárattatva?

WEIB. Víz és kenyér fog a te mindennapi eledeled lenni. - Barátok és barátnék nélkül kell teneked lenni és a világtól örökre búcsút kell teneked venni.

PAPAGENO. Vízet inni? Világtól elbúcsúzni? Nem! inkább akarok egy vén asszonyt elvenni, mint senkit, imhol itt a kezem azzal a bizodalommal, hogy én tehozzád örökké hűséges leszek. *Magának*. Mindaddig, míg szebbet nem találok.

WEIB. Arra esküszöl te?

PAPAGENO. Igenis, arra esküszöm.

WEIB *elváloztatja magát egy ifjú asszonnyá, aki éppen úgy van felruházva, mint Papageno.*

PAPAGENO. Pa-Pa-Papagena! - *Meg akarja amaszt ölelni.*

HUSZONÖTÖDIK JELENÉS

Sprecher szabadon, kéznél fogva vezeti. Az elébbeniek

SPRECHER. Félre teveled, ifjú menyecske! még ő terád nem érdemes. *Bévonja és Papageno utánok akar menni.* Vissza - mondom, vagy reszkess.

PAPAGENO. Minekelőtte magamat visszavonom, a föld nyeljen el engemet. *Elsüllyed.* Ó, istenek!

HUSZONHATODIK JELENÉS

A theatrum egy kis rövid kertté változik, a három gyermekek szaladgálnak össze-vissza.

Finale.

Mindjárt kevélykedik a reggelt jelentő
Nap az aranyos uton;
A setéség a maga lakóhelyébe fog süllyedni,
Majd győzödelmeskedik a bölcs férfiú.
Ó, kedves csendesség, szállj ide alá
És fordulj vissza az emberek szivibe;
Akkor föld majd eget ér
És a halandók az istenekhez hasonlók.

ELSŐ GYERMEK. Nézzétek, mégis a kétség kínozza Paminet.

MÁSODIK és HARMADIK GYERMEK. Hol vagyon ő?

ELSŐ GYERMEK. Az esztől eltávozott.

MÁSODIK és HARMADIK GYERMEK.

Ő megvetve kínozza a szeretet kinjait
És készít bennünket a szegény szomorúság.
Igazán az ő szerencséje engemet kerget.
Ó, volna csak itt az ő gyermeke.
Ím jön, hagyjatok minket félremenni.
Hogy mind, amit csinál, megláthassuk. *Félremennek.*

HUSZONHETEDIK JELENÉS

Pamina féleszűn jön, egy spádét tartván kezébe, az elébbeniek

PAMINA *az spádéhoz.*

Hát te vagy az én vőlegényem?
Teáltalad végezem én az én haragomat.

A HÁROM GYERMEKEK.

Ó, mely borzasztó szókat szóllott,
Szegény közel van a féleszűséghez.

PAMINA.

Várakozás, én hitvesem, én tied vagyok,
Rövid időn öszve fogunk kelni.

A HÁROM GYERMEKEK *félre.*

Féleszűség dühösködik az agyvelejébe,
Maga-gyilkossága ül az homlokán.
Paminához. Jó leány, tekints reánk.

PAMINA.

Halni akarok, mert a férfi,
Akit soha nem gyűlölhetek,
Az ő hitvesét el tudja hagyni.
A spádéra mutat.
Ezt adta nékem az én anyám.

A HÁROM GYERMEKEK. Az Isten terajtd fogja a magagyilkosságot megbüntetni.

PAMINA.

Inkább ez által a vas által meghalni,
Mint a szeretet mérge által elromlani.
Anyám, teáltalad szenvedek
És a te átkod megfogott engemet.

A HÁROM GYERMEKEK.

Leányka! akarsz-é mivelünk jönni?
A nyomorúság mértéke megtelt.

PAMINA.

Hamis gyermek, élj egészségbe!
Lásd, Pamina teáltalad hal meg.
Ez a vas öljön meg engemet.
Felemelte a kezét.

A HÁROM GYERMEKEK *tartják neki a karjokat vagy öleket.*

Ó, szerencsétlen! megállj;
Ha ezt a te ifjad (szeretőd) látná,
Bosszuságában (szomoruságában) elveszne. -
Mert ő egyedül csak téged szeret.

PAMINA *megkönnyebbedik.*

Micsoda? Érzette ő a mi egymás iránt való szeretetünket,
Mégis elrejtette tőlem hajlandóságát;
Elfordította tőlem ábrázatját.
Miért nem beszélt ő énvelem?

A HÁROM GYERMEKEK.

Ezt el kell minékünk hallgatnunk!
De mégis megmutatjuk őtet néked,
És te álmélkodással fogod szemlélni,
Hogy ő a szívet neked szentelte,
És hogy érted a halálra is kész menni.

PAMINA és A HÁROM GYERMEKEK.

Vezessetek el engem, szeretném őtet látni.
Jöszte, menjünk el hozzá.

MIND A NÉGYEN.

Az olyan két szívet, amellyek szeretettel égnék,
Egy emberi csábítás sem szakaszthatja el egymástól
Hiábavaló itt az ellenségeknek is munkájuk.
Az istenek magok is oltalmazzák ezeket.

HUSZONNYOLCADIK JELENÉS

*A játéknéző hely két nagy hegyekké válik, az egyikben van egy víznek magasról való lerochanása (cataracta), amellyben nagy zúgás és zuhogás hallatik; a másik hegy tüzet okád; mindenik hegyen van egy rostélyozat, amellyen mind a tüzet, mind a vizet meg lehet látni; ott, ahol a tűz ég, a horizontnak világos veresnek kell lenni, ahol pedig a víz van, fekszik egy fekete köd. A leveles színek kősziklákból vagynak, mindenik leveles szín vasajtóval van elzárva. Tamino könnyű öltözetben van, papucs nélkül. Két harisnyás emberek bevezetik Taminót. Az ő sisakjokon lángolt a tűz; elolvassák előtte az általlátszó írást, amely egy pyramisra volt írva.
Ez a pyramis áll középen éppen a tetőn, a rostélyozatnál.*

KÉT FÉRFIAK.

Aki ezen a sok nyomorúsággal teljes úton általmegy,
Az megtisztítódik a tűz, víz, levegő és föld által;
Ha ő a halál félelmeit meggyőzheti,
Magát a földről az égig emeli;
Megvilágosodván majd szentelheti
Magát az Isis titkaira egészen.

TAMINO. Én egy haláltól nem félek, aki vagyok olly bátor fi, hogy mindent megmerek csinálni, hogy a virtus útját megjárhassam. Nyissátok meg nekem a rettegés kapuit!

PAMINA *belőlről.* Megállj csak Tamino, meg kell nekem téged látnom.

TAMINO és A HARISNYÁSOK.

Mit hallok én, a Pamina szavát?
Igen, igen, az a Pamina szava!

nekem velem.
Jól van-é most elmehet ő
 néked véled.

 bennünket,
Most már semmi fatum nem szakaszthat el
 titeket,

Ha mindjárt a halál elvégeztetett is.

TAMINO.

Szabad-é nekem véle beszéllenem?

A HARISNYÁSOK.

Tenéked megengedődik, hogy szólhass véle.

 egymást
Melly nagy szerencse! ha mi ismét látunk.
 titeket

Örömmel kézen fogva a templomba mégyünk.

Egy olyan asszony, aki sem a setéségtől, sem a haláltól nem fél (irtózik),
Méltó, hogy felszenteltessen.

Az ajtó kinyitattik; Tamino és Pamina megölelik egymást

PAMINA. Tamino enyim ó! ugyan micsoda nagy szerencse ez!

TAMINO. Pamina enyim, ó! ugyan micsoda nagy szerencse ez!

TAMINO.

Itt vagynak a félelem kapui,
A szükség és a halál fenyegetnek engem.

PAMINA.

Én minden helyen
Melletted fogok lenni.
Én magam vezérlek téged.
A szeretet kövessen engem.

Megfogja őtet kezénél fogva.

Meghintheti ő az utat rózsákkal,
Mert a rózsák mindég tövisek közt vagynak.
Fújd meg te a te varázsló flótádat;
Ő oltalmazzon minket a mi ösvényünkbe:
Ezt vágta ki egy varázsló órában
Az én atyám a legmélyebb gyökeréből.
Egy ezeresztendős cserfának
Villámás és mennydörgés, szélvész és zűrzavar közt

TAMINO és PAMINA.

 én játszom
No most jer a flótán
 és játssz

TAMINO, PAMINA és A KÉT HARISNYÁSOK

minket
Ő viszen a darabos uton.
titeket
Általmegyünk a halál hatalmán is.
Általmentek
Örömmel a halálnak kietlen éjszakáján.

Az ajtók bészaratnak utánnok; látják, hogy megy Tamino és Pamina; hallatik a tűzropogás és a szélzúgás, némellykor pedig egy füstölgő mennydörgésnek hangzatja és a víz zuhogása. Tamino fújja flótáját; a gőzös dobok accompagníroznak néha közibe. Mihelyt a tűzből kijöttek, mindjárt megölelték egymást, és közepen megállottak.

PAMINA.

Általmenénk a tüzes szénen,
Bátran megvívunk a veszedelemmel. *Taminóhoz*
A te hangod (vagy: nótád) legyen oltalmunk a víz sebes folyásában is,
Amint a tűz közt is volt.

Tamino flótáz; láttatnak lemenni és egy kevés idő múlva ismét feljönni; ekkor mindjárt megnyílik egy ajtó, és látszik egy megvilágosított templomba való út. Egy nagy innepi csendesség. Ez a látás legszebb lesz. Amikor osztán a szín trombitálások és dobolások közt összeomol. De elébb

TAMINO, PAMINA.

Ó istenek, minő szempillantás!
Megtartatott nekünk az Isis szerencséje.

CHORUS.

Vivat! Vivat! Ó te nemes pár!
Meggyőzted te a veszedelmet!
Tied most az Isis szentsége.
Jösztetek, menjetek bé a templomba.

Mind elmennek.

HUSZONKILENCEDIK JELENÉS

A játéknéző hely ismét az elébbeni kertre változik

PAPAGENO *sípol a sípjával.*

Papagena! Papagena! -
Asszonykám! Galambocskám! Én szépem!
Hijjába! Ah, elveszett ő!
Én már a szerencsétlenségre születtem.
Fecsegek én - és a' vólt rossz.
Azért már most méltán történik e' rajtam.
Miólta azt a bort megkóstoltam -

Miólta azt a szép asszonykát megláttam -
Azólta mindég lángol az szívemnek rejteke,
Azólta majd itt, majd amott [szagगतódik.]
Papagena! kedves galambocskám!
Papagena! kedves asszonyocskám!
Hijjába! haszontalan!
Már meguntam életemet!
A halál véget vét a szeretetnek,
Ha az mégis a szívembe olly igen ég.

Vészen egy kötelet az ő közepéről

Azt a fát amott majd felékesítem,
Nyakamat majd hozzá zsinorozom,
Mert az élet előttem unalmas.
Jó éjtszakát, te fekete rút világ!
Minthogy olly rosszul bánsz vélem,
Hogy számomra egy szép személyt nem kötelezel le (nem kötsz hozzám),
Azért már vége mindennek, már meghalok.
Szép leányok! emlékezzetek rólam.
Ha még engem egy közületek megölelne.
Minekelőtte felakasztanám magam, megkönyörülne,
Jól volna az addig, most egyszer azt elhagynám.
Kiáltatok már no! igen vagy nem?
Egy sem hallja az én szómat, mindenütt csendesség van.

Körűlnézi magát.

Hát csakugyan ez a ti akaratotok? (hogy felakasszam magam?)
No csak, rajta, frissen, hajde fel, Papageno!
Végezd a te pályafutásodat. *Körűlnézi magát.*
No csak, mégis váraozom még, maradjon még,
Míg háromig számlálok. *Sípol.*
Egy! *Körűlnézi magát, sípol.*
Kettő! *Körűlnézi magát.*
Már kettő megvan! *Sípol.*
Három! *Körűlnézi magát.*
No csak rajta, erre megy ki a dolog,
Minthogy semmi sem tartóztat meg!
Jó éjtszakát, te család világ!

Fel akarja magát akasztani.

A HÁROM GYERMEKEK *lemennek.*

Megállj ó Papageno! legyen eszed.
Csak egyszer él az ember, ez elég legyen most néked.

PAPAGENO.

Jók vagytok ti beszélni, jók tréfálni is;
De égne csak a ti szívetek is úgy, mint enyím,
Majd ti is a leányok után mennétek.

A HÁROM GYERMEKEK.

Csenged csak a te csengődöt;
Majd ez a te asszonykád hozzád viszi.

PAPAGENO.

Ó, én bolond, el is felejtkeztem a bűjös-bájos dolgokról!
Csendülj meg csengőm, csendülj meg!
Meg kell nékem látnom az én kedves leánykám.
Csengjél csengőm, csengjél!
Teremtsd ide nékem az én leánykám!
Csengjél csengőm, csengjél! -
Hozd elő ide nékem az én leánykám!

*Mig ő itt csengetett, addig a három gyermekek a magok megyéjekhez szaladnak és
kihozzák az asszonyt onnan.*

A HÁROM GYERMEKEK.

Jöszte, te kellemetes, szerelmes asszonyka!
Ennek a férfinak szenteld szivecskédet!
Szeretni fog a' téged, édes asszonykám!
És a te atyád, barátod és atyádfia fog lenni.
Légy ennek a férfinak tulajdona!

A felmenetelben.

Papageno, most nézd magad körül!

*Papageno körülnézi magát; mindeniknél van a Ritornell (non intelligo) alatt
comediai játszószerszáma.*

Duetto.

PAPAGENO. Pa, - pa, - pa-pa, - pa-pa - Papagena!

AZ ASSZONY. Pa, - pa, - pa-pa, pa-pa - Papageno!
Papagena!

MIND A KETTEN. Pa, - pa, - pa-pa, - pa-pa
Papageno!

PAPAGENO. Egészen nékem hódoltál!
Szeretsz-e engem egészen (vagy: tökéletesen)?

AZ ASSZONY. Tökéletesen szeretlek téged.

PAPAGENO. Úgy most légy az én kedves asszonykám!

AZ ASSZONY.

Légy az én kedves galambocskám!

MIND A KETTEN.

Melly nagy öröm lesz az,
Ha az Istenek gondot viselnek reánk,
A mi szerelmünket magzatokkal ajándékozzák meg.
Olyan kis kedves gyermekekkel.

PAPAGENO.

Először egy kis Papagenót (adnak az Istenek).

Az ASSZONY.

Azután egy kis Papagénát.

PAPAGENO.

Majd ismét egy Papagenót.

AZ ASSZONY.

Majd ismét egy Papagénát.

MIND A KETTEN.

Az a legfelsőbb grádus az érzékenységbe!
Midőn sok, sok, sok, sok, sok, sok, sok
Pa, - pa, - pa-pa, - pa-pa - Papagenók
Pa, - pa, - pa-pa, - pa-pa - Papagénák
Az örvendező szüléknek áldásúl adatnak,
Midőn osztán ezek a kicsinyek körülök játszanak.
A szülék hasonló örömet éreznek.
Az ő képek másainak örülnek.
Ó, micsoda szerencse lehet ennél nagyobb?

Mindketten elmennek.

HARMINCADIK JELENÉS

*A szerecsen, a királyné, minden dámaival együtt jönnek mind a két elsüllyedésből;
fekete fáklyákat visznek kezekben.*

A SZERECSEN.

No csak lassan, lassan - - -
Majd bérontsunk a templomba.

MIND AZ ASSZONYOK.

No csak csendesen, csendesen -
Majd bérontsunk a templomba.

A SZERECSEN.

De csakugyan, fejedelemasszony, tartsd meg a szavadat! - teljesítsd! -
A te leányodnak az én feleségemnek kell lenni.

A KIRÁLYNÉ.

Megállok szavamnak, az az én akaratom.

MIND AZ ASSZONYOK.

Az én leányom

lesz a te feleséged.

Az ő leánya

Hallatik a mennydörgés és a vízzuhogás

A SZERECSÉN.

Csak lassan, én rettenetes zörgést hallok,

Mint a mennydörgés és a víz rohanása.

A KIRÁLYNÉ és A DÁMÁK.

Igenis, félelmes zörgés ez.

Mint a távollevő mennydörgés Echója.

A SZERECSÉN.

Most vagynak már a templom Echójánál

(Vagy: ott, ahonnan a templom echózik).

MINDNYÁJAN.

Ott akarjuk mi őket megtámadni.

A kegyeskedőket (papokat) e földről eltörteni.

Tüzes szénnel és hatalmas fegyverrel (tűzzel-vassal).

Tenéked, nagy királyné ez éjtszaka

A mi bosszúállásunknak áldozatját viszünk elédbe.

Hallatik az erős alkuvás, mennydörgés, villámlás, szélvész. Akkor mindjárt elváltozik a theátrum egy sátorrá. Sarastro egyenesen áll (vagy: kevélyen áll). Tomino, Pamina, mindenik papi ruhába. Őmellettek az egyiptomi papok mind a kétfelől. A három gyermekek virágokat tartanak.

A SZERECSÉN, A KIRÁLYNÉ.

Öszverontatott, semmivé tétetett a mi hatalmunk.

Mi mindnyájan az örökkévaló setét éjszakába vettettünk.

Ők elsüllyednek.

SARASTRO.

A nap sugarai elúzik az éjtszakát,

Semmivé teszik a hízelkedők alattomban nyert hatalmakat.

A PAPOK CHORUSA.

Áldás tinéktek, felszenteltetetteknek; ti általütöttetek az éjtszakán.

Köszönet légyen néked, Osiris és Isis!

Az erő győzedelmeskedett, és jutalmul

A szépséget és bölcseséget örökkévaló koronával koronázza.

Vége a második és utolsó felvonásnak.

A VARÁZSSÍP

Énekes játék két felvonásban
Sikanédertől
[1793 után]

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

*A theatrum egy kősziklás térség, imitt-amott élőfákkal bénőve, mindenik részről járható
halmok, egy kerek templommal ott. Tamino jön egy cifra japponiai vadászruhába
egyenesen egy kőszikláról le, egy kézívvél, de nyílvevessző nélkül, egy kígyó kergeti.*

Bévezetés

TAMINO.

Segítségre! Segítségre! mert különben elveszek
Ennek a ravasz kígyónak megáldozásába.
Könyörülő istenek, már közelget.
Ah! Szabadítsatok meg! Ah oltalmazzatok engem!

*Elájul, és azonnal kinyílik a templomajtó, három béfátyolozott képű dámák jönnek ki,
mindenik ezüst láncsával.*

A HÁROM DÁMÁK.

Győzelem! Győzelem! véghez ment
A dicső cselekedet. Ő megszabadított
A mi karjaink erőssége által.

ELSŐ DÁMA *ötet nézegetve*. Egy nemes ifjú, gyenge és szép.

MÁSODIK DÁMA. Oly szép, amilylet még én nem láttam.

HARMADIK DÁMA. Igen, igen! a festésig szép.

MIND A HÁRMAN.

Ha én az én szívemet a szerelemnek fel fogom szentelni,
Ez ifjúénak kell annak lenni.
Siessünk a mi fejedelmünknéhez,
Ennek a hírnek véle való közlésére.
Talám ez a szép ember
Az ő előbbeni nyugalmit visszaadhatja.

ELSŐ DÁMA.

Nem, nem! csak menjenek magok el,
Én itt fogom ötet őrzni.

HARMADIK DÁMA.

Nem! nem! az nem lehet meg,
Én egyedül oltalmazni fogom ötöt.

MIND A HÁRMAN *ki-ki magának.*

Én menjek el? éj, éj! be derék az.
Örömet szeretnének magok mellette lenni
Nem, nem! az meg nem lehet.

Egyik a másik után, azután mind a hárman egyszerre:

Mit nem adnék én azért!
Hogy ezzel az ifjúval élhetnék!
Ha csak ő egészen a magamé lehetne!
Mégis egy se megy? az meg nem lehet.
Legjobb lesz most ez, én elmegyek.
Te Ifju, szép és szeretetre méltó!
Te kedves Ifju, élj szerencsésen,
Mig ismét megláthatlak.

Mind a hárman elmennek a templom ajtajához, amely maga megnyílik és bétevéődik.

TAMINO *feleszmél, félelmessen széjjelnéz.* Hol vagyok én? csak képzelődés-é, hogy én még élek? avagy egy felségesebb hatalom szabadított meg engem? *Feláll, széjjelnéz.* Hogyhogy? - Az átkozott kigyó dögölve fekszik az én lábaimnál? *Hallatik messziről egy erdei síp szava, azomba az orchestra pianón accompagniroz. Taminó szállá ritornell közbe.* Mit hallok? Hol vagyok én? Micsoda esmeretlen környék! - Ha! egy férfi ábrázat közelít a völgy felől. *Egy fa mellé húzza magát.*

MÁSODIK JELENÉS

Papagéno jön egy ösvényen le, van a hátán egy nagy kalitka, amely még a fejénél is feljebb ér, amelyben különbféle madarak vagynak, mindenik kezében tart egy faunusi sipocskát, sípol és énekel:

Ária

Én a madarász vagyok,
Mindig vig vagyok, hejsza, hopszasza!
Esmeretes a madarász
A vén és ifju előtt az egész országba.
Tud a madárcsalókkal bántani.
És engemet megesmérnek sipolásomról.
Ezért lehetek én vig és vidám,
Mert minden madár az enyim. *Sípol.*

Én madarász vagyok,
Vig vagyok hejsza! hopszasza!
Esmeretes a madarász a
Vének és ifjak előtt az egész országba.
Szeretnék a leányoknak hálót csinálni.
Fognék tucetenként magamnak.
Akkor berekeszteném magamnál őket,
És minden leányok enyimek lennének.

Sípol, az ária után akar az ajtó felé menni.

TAMINO *megfogja a kezét.* Hé, gyere csak.

PAPAGENO. Mi az?

TAMINO. Mondd meg te, vidám barátom, ki vagy te?

PAPAGENO. Ki vagyok én? *Magába.* Ostoba kérdés! *Felszóval.* Ember, mint te - hát ha én azt kérdelem most: ki vagy te? -

TAMINO. Azt felelném, hogy egy fejedelmi vérből származott vagyok.

PAPAGENO. A' nekem fellengős - világosabban magyarázd ki magad, hogy megérthesselek!

TAMINO. Az én atyám fejedelem, aki sok országokon és embereken uralkodik, azért engem princnek neveznek.

PAPAGENO. Országokon? - Embereken? - princ? -

TAMINO. Azért kérdelem tetőlled?

PAPAGENO. Lassan! had én kérdjelek! - mondd meg nekem előre, vannak-é még ezeken a hegyeken túl országok és emberek.

TAMINO. Sok ezerek!

PAPAGENO. Megengednék-é, ha madaraimmal ott producálnék?

TAMINO. Mondd meg csakugyan, micsoda helyen vagyunk mi.

PAPAGENO. Micsoda helyen? *Körülnézi magát.* Hegyek és völgyek közt.

TAMINO. No, az igaz. De név szerint hogy híjják ezt a helyet? - Ki bírja? -

PAPAGENO. Azt csak úgy tudom néked megmondani, mint azt, hogy hogy jöttem e világra.

TAMINO *nevet.* Hogy? hát nem tudod, hogy hol születted, vagy kik voltak a te szüleid?

PAPAGENO. Egy szót sem! - Én se többet, se kevesebbet nem tudok, hanem csak hogy engem egy öreg, de igen vidám ember nevelt és tartott fel.

TAMINO. Az, úgy gondolom, a' volt talám az atyád.

PAPAGENO. Azt nem tudom.

TAMINO. Az anyádat sem esmerted?

PAPAGENO. Én ötet nem esmertem; egyszer elbeszéltettem, hogy az én anyám hajdan ama záros épületbe, az éjjeli csillagtúzi királynénál szolgált volna. - El-é még, vagy hogy mi lett belőle, nem tudom. - Én csak annyit tudok, hogy nem messze van tőlem az én szalmakunyhóm, amely engem az eső és meleg ellen oltalmaz.

TAMINO. Hát hogy élsz te?

PAPAGENO. Evésből és ivásból, mint más emberek.

TAMINO. Mi által keresed azt?

PAPAGENO. Csere által - Én a tűzcsillagi királynénak és az ő kisasszonyinak különbféle madarakat fogok; azért kapok én ötölkök mindennap ételt és italt.

TAMINO *magában.* Tűzcsillagi királyné! - hej, ha az az éjjelnek hatalmas uralkodónéja volna! - mondd meg, kedves barátom! vóltál-é már te oly szerencsés, hogy ezt az éjjelnek istenasszonyát láthattad?

PAPAGENO, *aki eddig gyakran fújta sipját.* A te utolsó ostoba kérdésedből bizonyos vagyok afelől, hogy te egy idegen országba születted. -

TAMINO. Azért ne haragudj, édes Barátom! én csak gondolom -

PAPAGENO. Látni? - a csillagtűzi királynét látni? - Ha te még egyszer olyan bolondos kérdést teszel előmbe, majd úgy bészarlak, oly igazán hinak engem Papagenonak (vagy: úgy nézz a szemembe), mint egy veresbegyet az én kalickámba, eladlak osztán téged az én több madaraimmal az éjjeli királynénak, és az ő kisasszonyinak, akkor osztán nem gondolok vele, akár megsütnek, akár megfőznek.

TAMINO *magába*. Csudállatos ember!

PAPAGENO. Látni? - a csillagtűzi királynét látni? - Mellyik halandó dicsekedhetik azzal, hogy őtet látta? - Micsoda emberi szem pillanthatja meg őtet az ő fekete fátyolán keresztül.

TAMINO *magába*. Most igaz az: éppen az az éjjeli királyné az, akiről oly sokszor beszélgett az atyám. - De azt felvenni, hogy mint tévedhettem én ide, az az én tehetségemen kívül van. - Bizonyosan ez az ember sem ordinarius solitus ember - talán egy az őneki szolgáló lelkek között.

PAPAGENO *magába*. Micsoda kemény szemeket hány rám! majd fogok is én tölle félni, - miért nézel olly gyanakodva, és olly ebatta módon reám?

TAMINO. Mert, - mert kételkedem felőlle, vajon ember vagy-é te -

PAPAGENO. Hogy volt az?

TAMINO. A tolladból, amelyek téged fedeznek, tartlak téged - *Megy felé*.

PAPAGENO. De talám nem madárnak? - Ott maradj, azt mondom, és ne higgyél nekem, mert van nekem óriási erőm, ha én valakit megfogok - ha látom, hogy ő meg nem ijed tőlem, hát elszaladok tőlle.

TAMINO. Óriási erőd? *Ránéz a kigyóra*. Tehát bizonyosan te voltál az én megszabadítóm, aki ezt a mérges kigyót meggyőzted?

PAPAGENO. Óriási erőd? *Körülnézi magát, reszkette eggyel hátralep*. Mi az! meg dögöltt-é, vagy pedig eleven?

TAMINO. Te a te modestus kérdéseiddel el akarod fordítani az én köszönetemet. - De meg kell neked vallanom, hogy én teerrántad oly erős cselekedetért örökké háládatos leszek.

PAPAGENO. Hallgassunk arról - örüljünk azon, hogy ő szerencsésen meggyőztetett.

TAMINO. De e világon mindenekre kérlek, barátom, hogy győztetted te meg ezt a csudát? - Fegyver nélkül való vagy te.

PAPAGENO. Nincs rá szükségem! - énnálam sokkal többet tesz egy kéznek nyomása, mint a fegyver.

TAMINO. Megfojtottad hát?

PAPAGENO. Megfojtottam? *Magába*. Egész életembe nem voltam oly erős, mint ma.

HARMADIK JELENÉS

A három Dámák

A HÁROM DÁMÁK *fenyegetik és kiáltják egyszersmind*. Papageno!

PAPAGENO. Aha! az énreám tartozik - nézd körül magad, Barátom.

TAMINO. Kik azok a dámák?

PAPAGENO. Igazán kik legyenek, magam sem tudom - csak azt tudom hogy ők mindennap az én madaraimat elveszik és nékem azokért bort, mézes kalácsot és édes fügéket hoznak.

TAMINO. Gondolom, ők igen szépek?

PAPAGENO. Nem gondolnám - mert ha szépek volnának, nem fedeznék be orcájokat.

A HÁROM DÁMÁK *fenyegetőzve*. Papageno!

PAPAGENO. Hallgass! már fenyegetnek - Te azt kérded, ha vajon szépek-e ők, és én néked egyebet nem felelhetek arra, hanem hogy én életembe hódítóbbakat nem láttam - most ismét jók fognak lenni. - -

A HÁROM DÁMÁK *fenyegetőzve*. Papageno!

PAPAGENO. Ugyan, mi csint tettem én ma, hogy ők úgy kikeltek énellenem? Ide, én Szépeim, én általadom madaraimat.

ELSŐ DÁMA *nyújt néki egy szép butellia vizet*. Ezzel küld néked a fejedelemné ma először bor helyt tiszta vizet.

MÁSODIK DÁMA. Nekem meg azt parancsolta, hogy mézes kalács helyt ezt a követ adjam néked - kívánom, hogy neked használjon, prosit.

PAPAGENO. Micsoda? hát követ egyem én?

HARMADIK DÁMA. És az édes füge helyt van szerencsém ezt az arany lakatot a szádra vetni. *Felveti szájára a lakatot*.

[A VARÁZSSÍP ÉNEKSZÁMAI]

Schikaneder

1

(PAPAGENO)

A madarász vagyok én la,
Vígadok hajsza, hopszasza.
A madarászt minden határ
S fia, apja esméri már.

Tudok a madárcsaláshoz,
Jól értek a sípoláshoz.
Azért lehetek illy vidám,
Mert minden madár enyim ám!

A madarász vagyok én la,
Vígadok hajsza, hopszasza.
A madarászt minden határ
S fia, apja esméri már.

Héj, egy lyányhálót fonhatnék,
Majd tucettel is foghatnék,
Akkor őket mind bezárnám
S minden lyány enyim lenne ám.

2

(TAMINO)

Ez a kép oly bájos szépség,
Millyent egy szem se látott még.
Érzem, tőled, mennyei kép
Szívem újult mozgásba lép.
Mi ez, meg nem mondhatom éppen,
De érzem, hogy éget tűzképpen,
Ez az érzés szerelem tám?
Az, az, szerelem, a' biz ám.
Ó, ha őtet megtalálhatnám!
Ó, ha már előttem láthatnám!
Én mindjárt - mindjárt - hevülő -
De mit mindjárt! - hév örömembe
Szorítán forró kebelembe,
S örökre enyim lenne ő.

3

(KIRÁLYNÉ)

Ó ne reszkess, kedves fiam!
Bölcs vagy te, jámbor s ártatlan;
Illy ifjú legjobban vidíthatná meg
Egy anya szívét, melly gyászba kesereg.
Ah, sírva kell élnem világom;
Mert leányom nem lelem fel,
Elveszett véle boldogságom -
Egy átkozott ragadta el.
Most is látom, mint fél,
Milyen kínok közt él,
Látom reszketését,
Kínos küszködését.
Látnom kellett, mint ragadtatott.
Ne hagyj! mind e' vólt, amit szólt,
Híjjába könyörgött s jajgatott
Mert az én erőm gyenge vólt
Te érette ki fogsz kelni,
Te léssz az ő megmentője
S triumfba foglak szemlélni.
Te bírod úgy örökre, te.

4

(MONOSTATOS)

Jövel be csak, te szép tubú.

(PAMINA)

Ó, melly nagy kín, melly gyötrő bú!

(MONOSTATOS)

Éltednek véget vetek.

(PAMINA)

Haláltól nem reszketek,
Csak az anyámat szánom én,
Jaj, bűvába meghal szegén.

(MONOSTATOS)

Rabok! lábán legyen bilincs!
Mérgem semmivé téssen.

(PAMINA)

Ó, ölj meg bár egészen,
Ha már, barbár! érzésed nincs.

(MONOSTATOS)

Most furt! Magam leszek itt már.

(PAPAGENO)

Hol vagyok én? Lábam hol jár?
Aha, azok emberek.
Bátran! bémegyek már.
Szép lyánka ez ám már,
Hószínű s még csak gyerek.

(MIND A KETTEN)

Hu! ez a kan-ördög valóba!
Engedj meg, ne vígy pokolba!
Hu! hu! hu!

5

(PAMINA)

A férjfiaknak, kik szerelmet
Éreznek, jó a szívek is.

(PAPAGENO)

Érezni édes gerjedelmet
Kell néh' az asszonyoknak is.

(MIND A KETTEN)

Szívünk kedvet Ámorba lél,
Nemünk csak Ámor által él.

(PAMINA)

Ámor édesíti terhünket,
Néki áldoz minden élő.

(PAPAGENO)

Ő balzsamozza éltünket;
A természet rugója ő.

(MIND A KETTEN)

Felséges célja jelenti,
Hogy nincs olyan nemes semmi,
Mint az asszony és a férfi:
Az asszony és a férfi
Együtt a föld isteni.

6

(HÁROM GYEREK)

Ez út visz el célod felé,
Csak emberül kell triumfálni,
Vedd hát intésünket, vedd is bé:
Tudj hallgatni, túrni s megállni.

(TAMINO)

Ifjak, mondjátok meg hát,
Megmenthetem-é Paminát?

(HÁROM GYEREK)

Ezt meg nem jelenthetjük mi -
Tudj hallgatni, túrni s megállni -
Csak ezt gondold meg: légy férfi,
Úgy emberül fogsz triumfálni.

7

(TAMINO)

Varázs-hangod melly erős, lám,
Lám, kellemes síp, teáltalad
Hozzám minden vad vígan szalad.
Ah csak Pamina nem jön ám;
Pamina, halld csak, halld csak meg!
Mit ér! Hol? ah, hol lellek meg?
Haa, ott Papagenót hallám.
Már ő Paminát látta tám,
Tám már övele hozzám jó,
S e hang vezet, hogy hol van ő.

8

(MONOSTATOS ÉS A FOGATTATTAK)

Melly dicső hangzás ez, melly szép hangzás ez!
Sohasem hallottam én hasonlót még ehhez!

9

(PAPAGENO, PAMINA)

E csengettyűnek párját
Ha minden lelhetné,
Ellensége táborát
Könnyen szélterhetné.
S életében vidítná a
Legkedvesebb hármónia,
A szíves hármónia
Űzi az aggságot;
Köztünk szimpátia
Terjeszt boldogságot.

10

(CHORUS)

Óh Ízis és Oziris, végtére
Nyerjen bölcs lelket ez új pár.
Erősítsd, bujdosók vezére,
Hogy meg ne rontsa semmi kár -
Hadd lássa hasznát próbájának.
S ha végén merész pályájának
Meghal, virtusa bérébe
Dicső lakhelyedbe vidd be.

11

(KÉT PAP)

Az asszonyfortélyt kerüljétek:
E törvény a frigybe első!
Sok bölcs embert megcsalt e vétek,
Hibázott s ált' nem látta ő.
Elhagyatott végre a kába,
Hűvségiért sok bosszút nyelt!
Kezét törte, de mind hijába,
Bérül halált s kétséget lelt.

12

(MONOSTATOS)

Minden vígad szerelembe,
Játszik, csókol kincsével;
Én kerüljem ezt szívembe,
Hogy a fekete nem kell?
Egynek szívét reménylhetem,
Kedvelhet engem egy szűz,
Ah, lányka nélkül életem
Vólna pokolbéli tűz.
Azért szívem, míg csak élek,
Csók és szerelem közt vér! -
Kedves Hold, megbocsáss, kérlek,
Engem szeret egy fejér! -
Szép ő! meg fogom csókolni.
Hold! vond magad felfelé,
S ha restelled ezt szemlélni,
Ó, úgy a szemed hunyd bé.

13

(KIRÁLYNÉ)

Szívembe pokol dühe forr lángokkal,
Halál s kétség tüzel körülöttem!
Csak meg ne öld Sarastrót száz kínokkal,
Nem léssz az én lányom, nem, sohasem.
Elhagyom örökre lelked s megvetem,
Szélttöröm természet minden láncát,
Ha Sarastrót véled meg nem öletem!
Hallj bosszút - ég, föld! - hallj anya átkát.

14

(SARASTRO)

Bosszullás nem jöhetett
E szent helyekbe bé. -
S ha ki vét: a szeretet
Téríti jobb felé.
És e boldog hazába már
Baráti közt vígadva jár,
Áruló fortélyjait
Itt az ember nem lát,
Mert szereti társait,
Mindennek megbocsát.
Ki egy illy tudományt megvét,
Nem érdemel ember nevét.

GALATÉA

Szerzetté Metastasio Péter
császári poéta

KÖZBESZÓLÓK

GALATÉA, *tengeri szép nimfa*
ÁCIS, *egy ifjú, ennek szeretője*
POLIFÉM, *egyszemű óriás*
GLAUCE, *tengeri nimfa*
THÉTIS, *tengerek istenasszonya*

A játékhely van Szicíliába, közel a tengerhez, ez Etna hegye aljánál.

ELSŐ SZAKASZ

Galatée, Ácis

GALATÉA. Ah, hallgass, szeretett Ácisom, hogy Polifém, ama kőszirt mellől, ahová bútt, meg ne hallja szavadat. Ha ezen partok megett bátorságosabb menedéket kívánsz adni félénk szerelmednek, jer oda énvelem, hol az az odvas kőszikla a csendes tenger felibe görbíti fel homlokát, s a csillapúlt óceán tükört csinál a hegynek.

ÁCIS. Gyönyörű Galatée! nékem édes kínom! te tudod, mennyire imádlak tégedet, te tudod, vajjon ha véled nem vagyok, élek-é én, vagy halok; s lám te az én karjaim közé olly sokára térsz vissza, s azt kívánod, hogy én hallgassak.

GALATÉA. Ha a nagy kívánságnak hiszek, mindég sokára térek vissza hozzád, szép bálványom; ha a te veszedelmedet gondolom meg, nagyon is sűrűn szoktam szerelmeskedni szép szemeiddel.

Ah, elhajt a félelem;
Visszahív a szerelem;
Amiatt szívem megfagy,
Emiatt hévsége nagy,
S mindenikkel
Küszködni kell.
Tépedt szívem vérez,
Mert kettős kínt érez,
Nem bírván egyikkel is:
Illy harc lévén bennem,
Nem lehet pihennem
Egy szempillantásig is.

ÁCIS. Ne, ah ne félj, én életem. Ámor megtanít engemet, mint süssem fel fortélyosan a ciklopsnak bosszúját és haragját. Te azonban, ó, kedvesem, gondold meg, hogy minden kínjainál szívemnek (kivéven, ha te gyűlölni kezdesz) szörnyűbb kín az, ha tevéled nem lehetek.

GALATÉA. Ah, ha úgy láttad volna, mint én az én anyámnak habjai közül láttam, micsoda döglötes étkekkel hízlalja pokol bélét az az útalatos monstrum, sokkal vigyázóbb lenne ifjúi elméd.

ÁCIS. Hát mit láttál?

GALATÉA. Láttam, hogy a kösziklához paskolt a kegyetlen egy szegény pásztort, kit az általúton fogott el. S hogy belőle éhségének egy iszonyú dosztot csináljon, széjjeltépte őtet, s elmarconglott tagjai még azon melegen, s félelevenn reszkettek fogai közt, gyilkos mardosási alatt. S azonba a fekete vér, melly kivicsorított fogai körül tajtékzott (ó, irtóztató látás!), ocsmány két szája végén kibuggyanván, a mellén ömlött végig. Sírtam-é én akkor illy irtóztatóságra, beszélld el azt helyettem, Ámor: mert csak te tudod azt, Ámor, miért sírtam én akkor, s ki forgott az eszembe.

ÁCIS. Én is siratom annak a nyomorútnak kegyetlen esetét, de semmit sem csinál az, aki minden bajon töprenkedik. Énrám ordítson, engem fenyegetsen az én alkalmatlan szeretőtársam, amint néki tetszik; de azért soha a félelem ki nem vér az eszemből: nagyon szép jutalma vagyon az én veszedelmemnek.

Aki irtózik szívében,
S rettegést érez lelkében,
Úljön otthon, s jobb lesz, ha
Tengerre sem száll soha.
Jutalmát Ámor nem szánja
Attól aki néki hív,
De szorossan megkívánja,
Hogy sohajtozni,
Hogy sírátkozni
Megtanúljon ám a szív.

GALATÉA. Ah fuss, Ácis, fuss, ihol a gyalázatos.

ÁCIS. Hol?

GALATÉA. Amott ni, nem látod őtet? Pedig, mikor csikorgó zabsípjainak otromba hangjával énekét egyeztetí: Pelórt és Lilibét siketíti ordításával.

ÁCIS. Jaj nékem, te elhagysz engemet?

GALATÉA. Éh, fuss, angyalom.

ÁCIS. Istenhozzád, édes kincsem.

GALATÉA. Én életem! istenhozzád.

POLIFÉM.

Jertek a barlangból elő
Ártatlan báránycák már.
Hív a hajnali sugár.
Harmatos a zöld legelő,
Addig én e köszál körül
Fújdogálván sípomat,
Borostyánágokkal körül-
Bokrétaozom hajamat.

Ó, fehér Galathea, fejeirebb a liliomnál, és pirosabb s gyönyörűbb a születő hajnalnál, elevenebb a bíborlangnál, de könnyebb s futósabb a szélnél! Miért, miért vetsz meg engemet, és csupán csak akkor jössz hozzám, s akkor vigasztalsz engemet, mikor álmra bocsátom szememet,

osztán ha az álom elhagy engemet, te is elhagysz engemet? Tudod, hogy attól fogva kezdtelek téged szeretni, amióta leányka korodban a tengeri Dóriszal, a te édesanyáddal jártál az Etna bérceire jácintokat és violákat szedni: s én is veled jártam, szíves vezetőd lévén a kövecses ösvényen. Én felgyúladtam érted, és te, kegyetlen, nem is emlékezel énreám, s nem gondolsz az én sírásimmal, nem érzed fájdalmimat. Jól tudom, miért futsz tőlem, együgyű leányka jól tudom: azért hogy egyik fülemtől fogva a másikig terjed a szemöldököm. Azért hogy egy ágbogas fenyőszál vezérli óriási lépésimet, s csak egyetlenegy szem szolgáltat nékem világosságot. De tán nem vólnék illy alávaló előtted, ha vagy egyszer nem sajnálnád az én gondjaimmal megtekinteni ábrázatomat, vagy ha Ácist jobban nem szeretnéd.

Glauce és Polifém

GLAUCE. Ó, egek, ímhol a ciklops!

POLIFÉM. Glauce, Glauce, hová mégy? Hallgass meg, és ha tudod, mutasd meg, mellyik partnál lappang a te társad, Galatéa.

GLAUCE. Én is ötet nyomozom e fővényen s másutt nem is tudnám ötet keresni.

POLIFÉM. Ki tudja, hátha ő titkon valamelyik barlangba fekszik azzal a bolond fattyúval, kiért engemet magától elűz.

GLAUCE. Ó, hányszor, ó, hányszor mondtam én néki teérted: Balgatag, mit csinálsz? Te egy olly pásztort vetsz meg, aki eránt száz meg száz gyönyörű nimfák viselnek, de mind haszontalan, saját szívekben szerelmes epekedést: s te így futsz a te szerencséd előtt? (Bizony bolond vagy, ha azt hiszed.)

POLIFÉM. Szép Glauce, magad látod, hogy én olly otromba, s olly alávaló nem vagyok: mégis, lám, gyűlöl és útál engemet. Ah, mondd meg csak néki, ha majd beszállni találsz véle, hogy akármilyen vagyok is, azért, hogy ő fut éntőlem, van, aki értem aggódik: mondd meg néki, hogy minden egyéb szicíliai pásztornál gazdagabb vagyok én, s hogy az én nyájamtól, mikor az akolból kijön, a nagy Etna fejrlik. Mondd meg, hogy mind néki ajándékozom, csak ne légyen hozzám kegyetlen; mert őérette sóhajtanom egyedül való gyönyörködésem, hogy Alféus van a szemembe, és a mellembe Etna.

GLAUCE.

Megmondom, hogy szerelmed nagy,
Megmondom, hogy már rabja vagy,
S hogy szeressen tégedet.
Majd szívében beszédemmel
Régi tüzet úgy óltom el,
Hogy érezze tüzedet.

POLIFÉM. Én nem tudom, micsoda gyönyörködést találnak abba a nimfák, hogy a vizekbe laknak. Ó, mennyivel, ó, mennyivel jobb vólna néki, Glauce, énvelem együtt a fűre leülve tölteni a napokat, ott, ahol az én barlangomon a ciprusok és a babérok nevelik az árnyékot, és a ragadós borostyány az ösvényt béteríti.

GLAUCE. Ezt is majd megmondom néki.

POLIFÉM. Osztán ha azért vét el engemet magától, hogy e borzas serték tagjaimnak bundát, államnak pedig nyűgöt csinálnak, mondd meg néki, hogy én nem bánom, ha el kell is mind valamennyit perzselni, és hogy még az én szememet is tolja ki, ezt az én olly kedves egyetlenegy szememet; és csak hogy ő éntőlem többé ne távozzon, tulajdon magam kívánok

az ő kezébe tüzet szolgáltatni; ámbár azon bolyhok, amellyeket ő fél és útál, magok csinálják az én egész becsemet, szépségemet.

Nézd, ama hegy tetejének
Bérce az ég felé mint száll:
Jobb része illy szépségének
A fába és bokrokba áll.
Néked illik lenni szebbnek,
Nékem meg emberesebbnek,
Bennem a vadság szépség,
A rettentő kép felség.

Glauce, azután Galatée

GLAUCE. Ki hallott valaha, ki látott szörnyűbb kívánságot, csudább szerelmet? Egy óriási pásztor, egy otromba, éktelen, és aki állására nézve a hegygel vetélkedik, aki miatt üressék az erdők a lakosoktól, és aki miatt e gyalázatos fővényre egy okos jövevény se száll ki soha: felhagy a dagálllyal, a haraggal és nemes lángjában tüzel és sóhajt.

GALATÉA. Elment valahára egyszer tetőled, Glauce, az az izgága?

GLAUCE. Éhj, jöszte csak ó, Galatée, jöszte csak, s figyelmezz rá.

GALATÉA. Mit akarsz?

GLAUCE. Részenként akarom előtted megdícsérni a szerető Polifémnek ábrázatját. Akarom mondani néked, hogy tégedet imád, és hogy szüntelen szomorú lévén, bőven adózik tenéked keserves sírásokkal, s lángoló sohajtásokkal, és hogy a te szívedet óhajtja.

GALATÉA. Mind megértettem.

GLAUCE. S nem határozod magadat az ő szeretetére?

GALATÉA. Meg nem tudom néked magyarázni, ha az ő lángja nagyobb-é, vagy az én gyűlölségem.

GLAUCE. Ó, mennyire, ó, mennyire nevetek én a ti bolondságitokon, nyomorúlt szeretők! Ti készakartva töltitek sohajtások és sírások között a napokat és órákat.

GALATÉA. Boldog vagy te, hogy nem esmered a szerelmet!

GLAUCE. Örülni remény nélkül, reményleni okosság nélkül, félni veszedelem nélkül, testet adni az árnyéknak, s hitelt nem adni a valónak, minden szempillantásban száz haszontalan fantázmákat ábrázolni a gondolattal, ébren álmodozni, és napjába ezerszer halni meg halál nélkül, gyönyörködésnek nevezni a kínlódást, másról gondolkozni, s önnönmagát elfelejteni, és szüntelen lépdesni egy félelemről másikra, egy kívánságról más kívánságra; ez az a frenezis, amellyet szerelemnek hívnak.

GALATÉA. Én nem tudom megmondani, hogy a szerelem öröm-é vagy fájdalom: azt igenis tudom, hogy egy hatalmas isten, aki tetszése szerint forgatja az én indulatimat, és tőle nem futhatok, amint én akarnám.

GLAUCE.

Ha kedvében sok éretlen
Szív meg nem bódult volna,
Ámor csak egy esméretlen
Alistenség volna ma.

De a nyilat s ívet ennek
A csábúlt elme adja,
Ekkor osztán főistennek
Magát a vétket mondja.

GALATÉA. Ne kevélykedj annyira a te szabadságoddal, nemes nimfa, mert a szerelem minél későbbi, annál kegyetlenebb. Eljön még, eljön az a nap, hogy te is, mint én most, sohajtani fogsz; és akkor meglehet, azt mondod, hogy a szerelem ellen a beszéd semmit sem tesz: higgy ebbe Galatéának, aki azt tapasztalása után tudja.

GLAUCE. Az, aki a füvek és virágok között lappangó kígyót meglátja, ugyan bolond, ha onnan a lábát félre nem vonja.

GALATÉA. Én is úgy beszéltem, mikor szabadon és láncok nélkül töltöttem a hináros hajlékok között az én bódog napjaimat. Akkor a szokott legelőre vezetvén néma nyájamat, kényem szerint szedtem le ama mohos barlangokról az ágbogas korálokat és az indiai csigabigákból az ő fényes leányikat; míg Glaucus és Triton az ő szerelmén és az én keménységen síránkozott, én pedig az ő sírásokon nevettem. Most megváltoztatván dolgomat, aki engemet kegyetlenné tapasztalt, aki engemet szabadnak látott, amint én nevettem őtet, úgy nevet ő engem.

GLAUCE. Lőjje Ámor tetszése szerint az ő nyilait az én mellembé, mert az ő nyilai tompák énreám nézve. Glauce nem szeret, egyedül a szabadságot kedveli, a kecségetést nem becsüli, Ámorról nem gondol.

GALATÉA. Ó, melly könnyen megcsalatozik, aki bizakodik.

Egy tengerről másakra kél
A hajós s semmitől nem fél,
S mikor nem is vélné, a szél
És a hab ellene felkél.
Szaggatja vitorláját,
Ostromolja a gályát.

Egyik ágról másokra jár
Énekelve a kis madár,
S hát ahol nem is félne már,
Ott fogja meg a lépes szár.

GLAUCE. Ah, hallgass, ó, Galatéa, mert a te Ácisod közelget. Én nem akarnám most az én versengéssimmel a ti indulatitokat megzavarni, hanem jobb időre tartom az én mondásimat.

GALATÉA. Melly felől jön ő ide?

GLAUCE. Nézd őtet, melly lopva érkezik feléd ama béborúlt gallyak között.

GALATÉA. Szép Glauce, ha engemet szeretsz, menj el, és az én barlangomban fogj bé a tengeri csigába két delfint, s küldd hozzám azokat.

GLAUCE. Talám el akarsz a te kincseddal e fővényekről futni.

GALATÉA. Én övele egy-két szempillantásig félelem nélkül akarnék járni.

GLAUCE. Légyen kedvező a hab, és a szél szerencséltesse útatad.

Ácis és Galatéa

ÁCIS.

Új tavaszkor vígan tér meg
A fecske régi fészkére,
Mellyből elment volt a meleg
Tartományoknak enyhére,
Hív szívem vissza így téré,
Azólta ütvén fergeteg,
Szép személyed nézésére,
Amellytől féltében vált meg.

GALATÉA. Ó, az én lelkemnek kellemetes kínja, szeretett gyötrelme, most, mikor a tiszta szellő gyengédeden fodorítja a habokat, nosza, fussunk el e partoktól. Már a tengeri csiga az ő kék lovaival készen áll a parton. Jöszte, mert így a te veszedelmed elől, az én félelmem elől elvonlak tégedet. Azok a sós vizek sokkal csendesebb szállást adnak a mi szerelminknek.

ÁCIS. Menjünk, ahová néked tetszik, csak így irígyelhetik az én szerencsém a szellők is, a habok is.

GALATÉA. Ó, ha lehetne, még csak a szellőket és a habokat sem kívánnám az én furtumaim társainak.

ÁCIS. Adják az egek, hogy mindenha így beszéljen a te ajakad.

GALATÉA. Ah, kincsem, egyedül térted...

ÁCIS. Egyedül térted...

GALATÉA. Élek én.

ÁCIS. Halok én.

GALATÉA. Ha látni fogod, hogy első virradáskor napnyúgotról jön ki a hajnal, akkor mondd: Galatéa, nem vagy hív hozzám.

ÁCIS. Ha a télnek borzadási közt virágoztatja bé a hegy az ő tetejét, akkor mondd nékem: Ácisom, nem vagy hív hozzám.

GALATÉA. Mikor elcsügged az én tüzem...

ÁCIS. Mikor hívségtelen vagyok hozzád...

GALATÉA. Csillagokkal fog ékesíttetni a mező.

ÁCIS. Virágokkal fog ékesíttetni az ég.

KETTEN.

élek	hívem,
Érted	egyedül
halok	szívem.

GALATÉA.

Ha látod, hogy nyúgot felől
Jön a piros hajnal elől:
Akkor mondd nékem azt, drága kincs!
Galatéám benned hívség nincs.

ÁCIS.

Ha látod hogy közép-télen
Nyílnak rózsák a hegyszélen:
Akkor mondd nékem azt, drága kincs!
Ácisom, tebenned hívség nincs.

GALATÉA. Ha én más tűztől lángolok,

ÁCIS. Ha én tőled elpártolok,

GALATÉA. Csillagos lesz a rétség,

ÁCIS. Virágos lesz a nagy ég.

MÁSODIK SZAKASZ

Galatée, Acis

ÁCIS. Ímhol, ó, szép istenasszonyom, minekutána rövid ideig jártunk volna a hívségtelen tartományon: ismét a partot tapodjuk.

GALATÉA. Mikor tetőled, lelkem, távol vagyok, ó, isten, melly hosszasok rám nézve a napok, mikor te vélem vagy, ó, isten, melly rövidek az én napjaim!

ÁCIS. Ah, miért nem élhetek én teveled, életem?

GALATÉA. A te veszedelmed tiltja meg azt tőlem, szerelmes Ácisom. A megharagudott ciklops nagyon vigyáz a te veszedelmedre, és az én szívem többre becsüli az ő igaz indulatjában a te életedet, mint saját gyönyörködését.

ÁCIS.

Szívemben, ha te vagy velem,
Az öröm kincsét viselem,
A gond, bánat, veszedelem,
Sőt maga a kín s gyötrelem,
Temelleted kedves lesz.

Ha csillagi szép szemednek
Útamra kifényesednek,
Semmi szelek nem erednek,
Semmi habok nem dűljednek,
És nékem semmi szélvész
E habok közt kárt nem tész.

Glauce, s a mondottak

GLAUCE. Ácis, Galatée, menj el, bújj el.

GALATÉA. Miért?

ÁCIS. Ki parancsolja azt?

GLAUCE. Épen most jön Polifém, én őtet láttam.

ÁCIS. Kincsem, hová akarsz menni?

GALATÉA. Fussunk vissza megint a tengeri csigára.

ÁCIS. Menjünk.

GLAUCE. Ah, ne menjetek, mert ha ott együtt lát benneteket, nevedik gyűlölsége és haragja.

ÁCIS. Mit csináljak?

GALATÉA. Mit csinálsz?

GLAUCE. Te ezen bokrok közé bújjál, te meg eredj a habokba.

GALATÉA. Ihol a ciklops, ah fuss, ha az életed kedves!

ÁCIS. Mindannyiszor megöl ő engemet, valahányszor az én szívemtől elszakaszt.

Polifém, Glauce és Galatée

POLIFÉM.

Tudják e habok és partok
Szívembe millyen kint tartok,
S kincsem szép nevét e határ
Megtanulta visszálni már.

Ah, te siketebb,
Te kegyetlenebb
Ezen tengernél,
Mellyből születél:
Hív szerelmemet,
Mély keservemet
Ah, csak meghallgatnád bár.

Állj meg, ó, Galatée, miért futsz tőlem? Nem igazságos jutalma illy nagy kegyetlenség illy nagy szerelemnek.

GALATÉA. Mondd meg nékem, ugyan mit kívánsz, hogy benned szeressen Galatée? Egy édomtalán mólest, egy éktelen tuskót? Talám ezt a te szép, baromi s vad ábrázatodat, vagy azt, azt a te csapzott és bolyhos hajadat? Azt a te véres tekintetedet? Azokat a diribdarab fogaidat, mellyek mindég új-új vérontástól undokok és fertelmesek, vagy azt a baromi lelket, amelly egyéb törvényt, egyéb kötelességet nem esmér, csak az erőszakot és a kívánságot?

GLAUCE. Ó, isten, nagyon is felmérgeled.

POLIFÉM. Háládatlan nimfa, ne vess meg engem annyira, mert néked szépnek illik lenni és nemesnek; nékem pedig durvának; nem is olyan lélek lakik mellemben, amilyennek te azt ábrázolod. Ma reggel hajnaltájban (hogy néked egy kedves ajándékot adjak) egy termett fiataalt a legszebbek között megfosztottam az ő gyümölcseitől. Vedd el őket, és lásd, hogy tutti han torto il gambo, e lacera la veste. Lásd, hogy mindeniken közülök rajta van a cseppecske, és kívül még most is bé vagynak hintve a harmat gyöngyeivel.

GALATÉA. Tartsd másnak a te ajándékodat. Rám nézve, aki azokkal nem gondolok, még az ajánlások és nyájaskodások is a te ajakidon megbántások, és gyalázatok.

POLIFÉM. Nem úgy beszélnél, ha Ácis volnék.

GALATÉA. Nem, nem úgy beszélnék: minthogy az én megszerelmesedett szívem előtt, amilyen gyűlölt vagy te, ő olyan kedves.

POLIFÉM. Bolond, annyira mered vetni fejedet? Hát olly kevésbé félsz az én haragjaimtól? No hiszen megmutatom, hogy haszontalan fogsz bánkódni vakmerő merészségeden.

GALATÉA. Mit mutatsz meg?

POLIFÉM. Mit mutatok? A te szerelmesednek szívét fogaim között fojtom meg, és az én megcsúfoltatott szerelmem, mikor talám nem is várnád, bosszút fog rajtad és azon állani.

GLAUCE. Ah, tetsz, Galatéa.

GALATÉA. Istenek, mit hallok! Ó, egek, egyedül ez a félelem az én gyötrelmem.

Az ártatlan gerlicének
Szíve vér félelmében,
H' a kígyó süvöltésének
Hangja béhat fülében,
Melly a fészke felé jó.

Így borzadoz temiattad
Lelkem, ó, érzéketlen:
Mert már bőven megmutattad
Hogy szíved olly kegyetlen
Mint amilyen hív ő.

Polifém és Glauce

POLIFÉM. Lásd már, Glauce, el kell-e túrnóm illy nagy csúfságot?

GLAUCE. Tartsd meg hívséggel a bántatások között is a te első szerelmedet: győzze meg az ő keménységét a te állhatatosságod.

Azért, hogy kegyetlen ma,
Ne bosszankodj annyira,
Talám száll még végtére
Szánakozás szívére.

Nem mindég áll villámokba
A megharagudott ég.
Néha a zajgó habokba
Visszatér a csendesség.

POLIFÉM. Glauce, nincs többé ideje a nyájasságnak és indulatoknak; most már meg akarom annak a háládatlannak mutatni, szerelmes vágyódásimnak közepette, hogy Polifém most is Polifém.

GLAUCE. S ezzel osztán mit nyersz? Te tán azt gondolod, hogy a haragból, és a bosszúállásból csírádzik a szerelem? A szerelem a mi szívünkbe egy önként való indulat. Sem soha az erő, vagy a keménység meg nem határozhatja egy szívnek szabadságát. Ha a megbosszúlásra vágyakozol, Ácist majd megölsz, Galatéa sírni fog, te pedig nevetni az ő kínjain: ekkor osztán ennyi sok bosszúságtételekkel boldogtalanná fogod őtet tenni, de nem szeretővé.

POLIFÉM. Hát a Steropes és Brontes bátyja, a kevély Polifémus, akinek haragjára gyakran reszketnek a csillagok, megzabolásván mindenkor az ő csúffá lett lelkének belső indulatait, kénytelen lesz-e egy gyáva asszonynek bosszantásait eltűnni, csúfot üzéseit elszívni?

GLAUCE. Hallgass, túrd el azt, és szeress: sőt, ha azt akarod, hogy Galatée olly kegyetlen és fősvény ne legyen, igyekezz a te szerető társadnak kedvezni. Ha az ő indulatának nyilvánvaló ellenségének mutatod magadat, Galatée majd fel fogja annak oltalmára szívének minden gondolatit fegyverkeztetni, és az ő felgyúlódott tüze a fáradtság által nagyobb lesz.

POLIFÉM. Nem, nem; kövesse ezt a mesterséget, aki csak a mesterségben helyhezheti az ő hatalmát. Egyéb törvényt, egyéb igazságot az én erőmmel és az én hatalmamnál nem kívánok. Az én szerelmes óhajtasimat vagy meg akarom elégíteni, vagy megbosszúllani, s nem akarok csupán csak sóhajtozni.

Elfelejtván a szerelmeket
Ha felgyúlok dühösségtől,
Tengert, erdőket, hegyeket
Majd kiforgatok tövestől.

Még az Etna égő bércét is
Mérgemben mind széjjelhányom,
Sőt a Neptunus tridensét is
Országában elragadom.

Glauce, azután Thétis

GLAUCE. Ah! mert látom, hogy újra kezd a megbántott óriásnak rettenetes tekintetén a kegyetlenség szikrádzeni. És te azt a vad lelket, ó, Galatée, csúfolásokkal és bosszantásokkal izgatod fel az álmából. Hah, együgyű, te nem tudod, hogy amelly harag a hív lélekben származik, ha a szerelemnek magzatja, mindég kegyetlenebb...

THÉTIS. Glauce, Glauce, megállj.

GLAUCE. Honnan térsz, ó, szép Thétis, ezen partra? Micsoda szerencsés újság tesz téged ennyire vígá?

THÉTIS. Glauce, nem tudod, hogy Pártenope kebelében már a Diegó és Margaríta mostani szülötte az ő anyjának kebeléből kijöven, mutatja magát a derült égnek?

GLAUCE. S ezt nevezed te, ó, habok istenasszonya, mostan született magzatnak? Minden égi jeleket általfutott a görbe abroncson azolta a nap, hogy ezt a te szádból hallottam.

THÉTIS. Az igaz, de máj napon fakadt egy új csemete az ő halhatatlan törzsökéről, amelly a másikkhoz díszére és szépségére nézve egyenlő.

GLAUCE. S ez igaz volna?

THÉTIS. Magam láttam, hogy a csillagok között a tágas kerekeken szállott a Jupiter madara; és a szent tollaknak felséges árnyékánál, a Sebezius partokon megnyugodtak az apró istenasszonyok.

GLAUCE. Ah! hogy Péleus mindég úgy legyen hív tehozzád, vezess oda, ó, jó istenasszony, vezess oda engemet, ahol az ő kellemetes szülejének kebelében van az a szerencsés pár.

THÉTIS. Jöszte: de hát Galatée nélkül jönnél te énvelem?

GLAUCE. Ímhol közelget ő.

THÉTIS. Hát miért tartja szemeit olly szomorúan és könyvesen?

GLAUCE. Talám az ő bálványjának veszélyét siratja.

Galatée és a mondottak

GALATÉA. Glauce, ó, istenem, ki segít meg engem?

THÉTIS. Mikor víg történettel tér vissza tehozzád Thétis, te sírsz, Galatéa?

GALATÉA. Hiába keres, ó, szép istenasszony, békességet az én szívem, hiába reményl vigasztalást.

THÉTIS. De miért?

GLAUCE. Mi lelt?

GALATÉA. Ácis meghalt.

GLAUCE. Ah! mert megmondtam előre!

THÉTIS. S miképpen?

GALATÉA. Mikor vígan, és bátorságba ülnék az én szép tüzemmel egy terepély platanus bizonytalan árnyéka alatt, nem tudom honnan és hogyan látott meg bennünket a féltő ciklops, és emiatt haragra lobbant, és izmos karjaival a hegynek egy nagy részét elszakasztván, kitört egy kősziklát, és vakmerő jobbjával hozzánk vágta, hogy a mi békességünket halálossá tegye. A levegőég elnyomattatván a szokatlan tehertől, nyögésével megütötte füleimet. Ekkor kiáltottam: fuss innen, kincsem: mit csinálsz? De szegény megzavarodván, és nem vigyázván, a kegyetlen ellenség irtóztató csapásának szemközt futott, és (ah, iszonyú eset) az iszonyú kőszirt alatt mind halált, mind temetőt talált.

GLAUCE. Ó, szerencsétlen szerető!

THÉTIS. Derítsd ki orcáidat gyönyörű Galatéa. Nem kell illy víg és mosolygó napon egyedül csak a Dóris és Nércus leányának sírni fájdalmasan. Vesd amoda szemeidet, és a feltámadó Ácist lásd, és öleld meg.

GALATÉA. Istenek, mit látok?

THÉTIS. Lásd, hogy az élő kő alól folyóvízzé változva, csendes érrel jön ki a rétre tekeregni. Nézd, nézd, hogy az ő kristály vizeiből a szomszéd partokon felemeli kákákkal kerített kékelő hajait.

Ácis és a mondottak

GALATÉA. Ácis, kincsem, szívem, te meghalván, feltámadsz s az én szívem, melly csak tevéled él, ha elébb meghalt, véled újjászületik.

ÁCIS. Egyedül csak annak a sírásnak jótéteménye az, amit te, kincsem, bocsátasz szemeidből, hogy Ácis ismét visszajön e kellemetes és vidám szellőknek szívására, s még egyszer keresztúlhat a Léte habjain.

Nézd a lankadt liliomot,
Mellyet az eke lenyomott.
Szárát a földről, úgy-é,
Fel nem veheti többé.

De ha azt majd megáztatja
A hajnalnak hús harmatja,
Feláll, s régi hósztínével
Borítja virágít el.

GLAUCE. Tartsátok, ah tartsátok más időre e gyenge indulatokat, szerencsés szeretők. Minket kövessetek a habokon és azt a nemes születést magasztalni jöjjetek.

GALATÉA. Micsoda születésről szóllasz?

THÉTIS. Arról a magzatról beszéll, amellyet én tinéktek óhajtozva annyiszor megjövendöltem. Azt a magzatot, akinek megtisztelésére maga az ausztriai istenség az ő császári hitvesével szíves szeretettel száll ma le az ő tisztelt királyi székéből, amelyből várja a meggyőzött világ az ő törvényjeit.

GALATÉA. Mit beszéllsz?

THÉTIS. Igazat beszéllek. Nem látod, hogy az ég és a hab szokásán kívül tisztább és csendesebb? Hallod, hogy maga a szellő játszadozván az ágak között, szerencsés suhogása között, ha az ő szavát érted, maga is azt mondja:

Szebb hajnal és vígabb nappal
Ennél nem jött ki a nappal,
Kedvezvén ennek az ég.

A csillagok illy fényesek
(És a habok illy csendesek
Soha sem valának még.

GALATÉA. Ó, szerencsés császár, aki a te székedből leszállasz, hogy a mi reménységünket teljesítsd, soha az esztendőknék forgásában ne lásd a dögletes irígység miatt a te homlokodon megszáradni a dicsőséges babérokat; él a te győzhetetlen jobbkezed, soha se sajnálja a mi hasznunkra igazgatni a földnek és tengernek országait. És te, az ég előtt kedves és szerettetett boldog pár, tanúld meg ezt az ennyire nemes szerencsét a bölcsőtől fogva fenntartani. Szálljanak le a harmadik égből a királyi bölcsőket ringatni a Szerelmek. És az ő soha nem érdeklett csecsbimbóival szálljon le a virtus, s adjon tejet nékiek. Felnevekedvén, tegyék elméjek elibe az ő anyjok erkölceit, az ő atyjok vitézségét zsinórmértékül; és lássa meg akkor a világ, hogy egy magos érzésekhez szokott lélekben mind köttetik öszve a tisztesség és a szépség.

KAR.

Vígadozó vívátinkra
A tenger partja rengjen,
És innepi lármáinkra
Az Ekhó visszazengjen.

Egyik partról a másikra
Menjen víg hármónia,
Mind addig, hol ellent tart
Néki a legtúlsóbb part.

ÁKHILLES SCIRUSBAN

Énekes érzékeny játék Metastasio után

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

Egy tér, oszlopokkal ékesítve, amellyek előadják Herkules sokféle munkáit.

Ulisszes és Árkás

ÁRKÁS. Mindent, Uram, elvégeztem már, amit parancsoltál. Készen vagynak az ajándékok, hogy bemutassuk néki. Közé rakom azt a fényes és kidörgölt fegyver szerszámot. Az embereinket feleszeltem, hogy majd tettetésből egy hadi zenebonát indítsanak. Fejtsd meg nekem osztán, mi sül ebből a zavart parancsolatból: Mindez mit használ? És hol? És mikor?

ULISSZES. Hogy ezer meg ezer nimfák között is megkülönböztethessük Ákillest.

ÁRKÁS. És hogyan?

ULISSZES. Majd meglásd, a fénylő sisak és pancér körül mint enyeleg ő. De csak hallja meg a fegyverek zörgését, a harsogó trombiták nemes nógatását, akkor az a tűz, melyet olly nehezen nyomhattak el, szemed láttára kiüti mérgesen, és nyilatkoztatja magamagát.

ÁRKÁS. Igen sokkal kecsegteted magad.

ULISSZES. Én tudom az Ákilles hadra termett hajlandóságát. Én tudom, hogy bölcsőjétől fogva a fegyverekhez szokott, és tudom, hogy hijjába nyomni meg egy erőszakos természetet, melly erkölccsé vált. Egy hajós, ki alig menekedett meg a tengertől, megesküszik a bátorságos paplan alatt, hogy többé már el nem megyen, azonba észreveszi, hogy a habok újra lehiggadtak, elhagyja a paplant, és fut a tengerre.

ÁRKÁS. Vannak bizonyossan más jeleid is.

ULISSZES. Minden más jelenség csak kétséges: ha ezzel a próbával egyesül, bizonyosság lesz, Árkás. Az a bizodalmasabb próba, ahol a természet szól az ő indulatival.

ÁRKÁS. De ha, amint felteszed, szereti Deidamia: ha kinyilatkozik, nem vonhatjuk el őtet attól.

ULISSZES. Titkos mesterségekkel kell elébb kényszeríteni a maga kinyilatkoztatására: azután ha egyszer kinyilatkozik, nyilvánságos erővel fogom én az ő lelkét ostromolni. A becsület lángjait élesztem fel az ő kebelében, és elpirítom őtet.

ÁRKÁS. Igen, de nem látok alkalmatosságot a véle való beszélésre. Úgy őrzik - - -

ULISSZES. Az alkalmatosságra várakozni kell és ha nem jön, teremteni kell. Én majd megpróbálom - - -

ÁRKÁS. Csendesedj: Pirra jön hozzánk. Beszéllj véle mostan.

ULISSZES. Éhj, csak magától hagyd jöjjön. Majd úgy tettetem magamat, mintha másra ügyelnék is. Te azomba emberül vigyázz minden mozdulására.

MÁSODIK JELENÉS

Ákilles félfelől és a mondottak

ÁKILLES. Ímhol a vitéz, akit Görögország küldött. Ha az én szépem azt meg nem tiltotta volna; ó milyen gyönyörködést találtam volna most az övele való beszélgetésbe! NB. nem kell ötlet haragra indítanom.

ULISSZES. (Mit csinál?) *Lassan Árkáshoz.*

ÁRKÁS. (Téged szemlél.) *Lassan Ulisszeshez.*

ULISSZES. Ennek a háznak készülete valósággal királyi. *Nézegetvén az állóképeket.* Azok a kimetszett márványok élettel teljeseznek látszanak. Ímhol Álcides, hogy a hidrát nyakazza. Ah, látszik az ő tekintetében a hadra termett lélek! A szorgalmas mester az ő homlokára szállította a nagyságos lelket. (Nézzed, hallgat-é rám.) *Lassan Árkáshoz.*

ÁRKÁS. (Figyelmetesen hallgat.) *Lassan Ulisszeshez.*

ULISSZES. Ímhol van, mikor a levegőbe felemeli Anteust, hogy a földhöz üsse őtet: és itt maga a mesterség feljülhaladta magát. Ó hogy felgyújtja az embert, mikor így elevenen ki van nyomva a virtus példája. Én már szeretnék Álcides lenni. Ó nemesszívű, ó nagylelkű, ó fő érdemű hős! A te neved ezer meg ezer századokig élni fog.

ÁKILLES.. Ó Istenek! Nem fognak így beszélni Ákillesről.

ULISSZES. (Hát most?) *Lassan Árkáshoz.*

ÁRKÁS. (Hánykolódik, és beszél.) *Lassan Ulisszeshez.*

ULISSZES. (Vigyázz rá most.) Mit látok! Ímhol maga - *más oldalra menvén* - az Erimántus félelme kantusba öltözve az ő Jóléje oldalánál. Ah, a mesterember hibázott. Sohasem kellett volna ez alávalóság méltatlan emlékezetére megalacsonyítani az ő metsző vasát. Itt Álcidesen szánakozni kell: ő többé nem Álcides.

ÁKILLES. (Az igaz, az igaz. Ó, én leggyalázatosabb szégyenem.)

ULISSZES. (Árkás, mit látsz?)

ÁRKÁS. (Azt látom, hogy agyarkodik.) *Ulisszeshez.*

ULISSZES. (És így meg kell támadni.) *Megindul Ákilles felé.*

ÁRKÁS. A király. Vigyázz, hogy minden szándékunkat ki ne tudja. *Megtartóztatva.*

ULISSZES. (Ah, meggátol engemet épen a munka végrehajtásakor.)

HARMADIK JELENÉS

Likomédes és a mondottak

LIKOMÉDES. Pirra, épen véled van dolgom, várakozz. Ulisszes, látd, hogy a nap már mindjárt lemegy. Tisztelje meg egy ilyen nagy vendég az én asztalomat.

ULISSZES. Nekem törvény fog lenni parancsolatod, győzhetetlen király. *Vissz' akar menni.*

LIKOMÉDES. A hajókat és a fegyvereket, amellyeknek kérésére jöttél hozzám, hólnap reggel egyesítve látod: tapasztalni fogod, mennyivel haladtam feljül kéréseiteket, és melly nagy tisztelettel viseltetek az én barátimhoz és egy illy méltóságos követhoz.

ULISSZES. Mindég egyenlő magához a nagy Likomédes nagy szíve. Én tudokra fogom adni a hitetlen Frigia veszedelmére egyb'esküdtött görög fejedelmeknek, melly barátjok vagy te nékiek. És nem is csekély bizonyysági lesznek annak azon fegyverek és hajók, mellyeket hozzájok küldeni méltóztatsz. (Mást fogok én innen elvinni, nem hajókat és fegyvereket.)

[Mikor a segítséget meghallja, mellyet a te országodból vezetek én, meg kell a frigiai parton Hektornak sárgulni. Nagyobb ijedséget fog az a segítség néki tenni, mint száz meg száz zászlók, mint minden hadi sereg, mint amennyi vitorlákat kiterjeszthetett a szélnek Görögország. *Elmegyen.*]

NEGYEDIK JELENÉS

Likomédes, Ákilles és osztán Neárkus

LIKOMÉDES. Kellemetes Pirra, elhiszed-é? Tetőled függ az én békeségem.

ÁKILLES. Miért?

LIKOMÉDES. Ha kívánsz nékem használni, tégy boldoggá egy háládatos királyt.

ÁKILLES. Mit tehetek én?

LIKOMÉDES. Észrevettem, hogy Deidamia nem akar Teágenessel egyesülni.

ÁKILLES. És osztán? *Háborodni kezd.*

LIKOMÉDES. Te mindent véghez vihetsz az ő szívében.

ÁKILLES. Hogyan? Hát azt akarnád, hogy én - - -

LIKOMÉDES. Igenis, hogy te tanítnád meg azon választásra, mellyet egy atyának tisztelése kíván: hogy te az ő mátkájának érdemeit vetetnéd észre övele: hogy te annak szerelmét lehellenéd bé az ő szívébe, hogy azáltal úgy fogadná osztán azt, amint kell egy szerelmes menyasszonynak.

ÁKILLES. (Ezt valóban nektek kell köszönnöm, nyomorúlt ruhák.) *Haraggal.*

LIKOMÉDES. Mit mondasz?

ÁKILLES. És te engem alkalmas eszköznek tartasz - - - *Megtartóztatván magát nagy kéntelen.* Ah, Likomédes, nem jól esmersz engemet. Én? - - Örök Istenek! Én - - - Ah, keress jobb eszközt.

LIKOMÉDES. Mi rémít el tégedet? Talám Teágenes olyan mátká, aki nem érdemel szerelmet?

ÁKILLES. (Odavagyok. Én érzem, hogy többé nem tűrhetem.)

LIKOMÉDES. Osztán mondd meg nékem, kivel egyesülhetne már mással jobban az én leányom?

ÁKILLES. (Sokat tűrtem.) Uram - - - *Mérészen.*

NEÁRKUS. Likomédes, a királyi asztal kész.

LIKOMÉDES. Menjünk. Hallottad, Pirra, az én gondolatimat. Rád bízok mindent. Ah, legyen a te fáradságidnak gyümölcse az én békeségem.

[Magyaráztasd ki legalább azon nyakas lélekkel, vajjon az én szeretetem tetszik-é néki, vagy az én keménységem.

Mondd, hogy érte kebelemben királynak és atyának szíve van; hogy nyerje meg az atyát, vagy hogy engedjen a királynak. *Elmegyen.*]

ÖTÖDIK JELENÉS

Ákilles és Neárkus

ÁKILLES. Ne beszélj nékem, Neárkus, többé az őrizetről: már meghatároztam: ne is reményld, hogy engem elszédíts. Menjünk.

NEÁRKUS. És hová?

ÁKILLES. Lerakni ezeket a ruhákat. Hát mit? Illy alávaló módon kell nékem minden jobb esztendeimet eltöltenem? És micsoda csúf bosszúkat kell eltűrnöm? Most azt látom, hogy más az én fenyegetődzésimet kineveti: majd azt hallom, hogy egy gyalázatos hívatalt bíznak rám; azután, hogy más példáiban hányják szememre az én hibáimat; minden szempillantásba únalommal érzem pirúlni orcámat.

NEÁRKUS. Pirúlást ábrázolsz magadnak - - -

ÁKILLES. Ah, hallgass; sokat türtem a te alávaló szemét tanácsidat. Másféléket hallottam én az én tesszáliai tanítómtól. És akkor meg tudtam győzni a futásban a szeleket, le tudtam verni a vadakat, és által tudtam menni az omló patakokon. És most - - - Ah, mit mondana, ha ebbe a kantusba, elasszonyosodva és lágyúlva látna engemet Kíron? Hová rejteném tőle magamat? Mit felelnék, ha szemembe keményen azt kérdezné tőlem: Hol van a kard, hol vannak a fegyverek, Ákilles? Ah, az én oskoláimnak egyéb jelét nem tartasz te ennél a méltatlan haszonra megalacsonyított lantnál.

NEÁRKUS. Elég, Uram: többé nem szegezem ellened magamat: végre magam is meggyőződtem.

ÁKILLES. Te, Neárkus, ezt a szégyenes henyélést méltónak látod énhozzám?

NEÁRKUS. Nem: azt megesmerem. Ideje, hogy az álomból felserkenj: hogy magadat kifordítsd ezen asszonyi akadékokból, és fuss máshová a te nagy szívednek nemes próbáit adni. Az igaz, hogy Deidemiában, megfosztatván tetőled, nem fog lenni békesége, és talám meg is fog halni amiatt való fájdalmában: de haszinte meg kell is amiatt halni néki; meg ne maradj érette: az ő életével felérnek (valent) a te troféumid.

ÁKILLES. Meghalni! És így te azt gondolod, hogy volna néki állhatatossága magát elhagyva látni?

NEÁRKUS. Állhatatossága? És hogy volna az egy szerelmes leányba, aki elveszti az ő édeskedésének egyedül való tárgyát? Egyetlenegy vígasztalását? egy reménységét?

ÁKILLES. (Ó istenek!)

NEÁRKUS. Nem tudod, hogy mihelyt elmégy tekintetei elől, azonnal elájulván nincs nyugalma, mindentől téged kérdez, téged tudakoz mindentől? És épen ebben a pillanatban hogyan gondolod lenni ötöt? Már nincs békesége, már kételkedve és reszketve - - -

ÁKILLES. Menjünk.

NEÁRKUS. És kész vagy az elmenetelre?

ÁKILLES. Nem. Menjünk őhózzá vissza.

[Annyi gyötrelmek között elhagyhatná szeretett kincsét, kinek tigris szíve volna, mégse volna elég. Mert azt a szerelmes indulatot, mely nékem éled mellemben, érzik magok a tigrisek, mikor őket gyújtja Ámor. *El.*]

AMINTÁS

Tassónak erdei meséje

KÖZBESZÓLÓK

SZERELEM, *pásztori köntösbe*
DAFNÉ, *Szilvia leánytársa*
SZILVIA, *Amintástól szerettetett szűz*
AMINTÁS, *Szilviát szerető pásztor*
Tirzis, *Amintás pajtása*
Szatirusz, *Szilvia szeretője*
Nerína, *követleány*
Ergasztus, *követ*
Elpínus, *pásztor*
Pásztorok Karja

ELŐSZÓLÓ

Szerelem, pásztori öltözetbe

Ki gondolná, hogy emberi ábrázatban, és ezen pásztori köntös alatt isten volna elrejtve? korántsem valami erdőháti vagy az istenek aljasságából való isten; hanem a főfő és mennyei istenségek között a leghatalmasabbik istenség; aki gyakran kiejteti kezéből Márssal a véres kardot; és a földet megrázó Neptunussal a nagy tridenset; s a magasságos Jupiterrel az örök mennyköveket. Ebbe a tekintetbe és ebbe a köntösbe bizony nem fog olyan könnyen megismérni Vénus anyám engemet, Ámort, az ő fiát. Én kéntelen voltam ötöle elfutni, és magamat elrejteni előle, mert ő azt akarja, hogy én magammal, és az én nyilaimmel az ő gondolatja szerint cselekedjem; és mint asszony, s mint haszontalan nagy hívságos rávágással teljes, engemet éppen csak az udvarokba, a koronák, és a királpálcák közé tukmál; s ott akarja, hogy tegyem minden szerencsém; és egyedül csak az én szolgálomnak, az én apróbb öcsécskéimnek engedi ő meg, hogy az erdőkbe müllessanak és fegyvereikkel a bárdolatlan mellekben dolgozzanak. Én, aki gyermek nem vagyok, ha szinte orcám és cselekedeteim gyermekieknek látszanak is, úgy akarom magamat intézni, amint nékem tetszik; mert jutás szerént nékem engedtetett, nem néki, a mindenható fákllya és az arany ív. Mindazáltal, gyakorta elbújjván és futván, az ő hatalmától nem, amelly nincs rajtam, hanem az ő rimánkodásitól, amellyek hathatósok, menedéket az én alkalmatlan anyám elől az erdőkbe találok és az alacsonyabb felekezetnek kunyhóikba: ő nékem nyomomba jön, ígervén annak, aki rám igazítja, vagy édes csókokat, vagy más kedvesebb valamit: mintha biz' én viszonttag annak, aki engemet elhallgat, nem tudnék adni édes csókokat vagy más kedvesebb izét. Azt legalább bizonyosan tudom, hogy az én csókjaim mindenkor kedvesebbek lesznek a leánykáknak, ha ugyan én, Szerelem lévén, értek a szerelemhez; ahonnan ő engem hiába keres, mert engem kinyilatkoztatni senki sem akar, s rólam minden hallgat. Hanem, hogy mégis inkább titokba maradjak, hogy ő rám ne akadhasson a jegyekből, leraktam a szárnyaimat, a puzdrámat és az ívemet. De azért nem fegyvertelen jövök ám ide: mert ez, ami botnak látszik, az én fákllyám (így változtattam azt el), és merevül láthatatlan lángokkal lehell, osztán ez a dárda, azért, hogy a hegyi nem arany, isteni erővel bír, és szerelmet nyom bé, valahol hasítást tesz. Én ma ezzel mély és gyógyíthatatlan csapást akarok tenni egy nimfa kemény kebelén, aki vadabb

mindazoknál, valakik valaha Diána társaságát követték. Nem is lesz kisebb a Szilvia sebje (mert annak hívják ezt az alpesi nimfát) mint amellyet már egynehány esztendővel ezelőtt tulajdon magam ejtettem az Amintás lágy kebelén: mikor ez övele még gyengéded korukba együtt járt a vadászatra és a mulatságra. És hogy az én csapásom őbenne inkább az elevenbe hasson, megvárom előbb, hogy a szánakozás meglágyítsa azt a fagyos jeget, amellyet az ő szíve körül gémberített a tisztességnek és a szűz leányi dagálynak keménysége, és abba a pontba meg fog lágyulni, abb' a pontba verem belé dárdámat. És hogy egy illy gyönyörű munkát a legnagyobb könnyűséggel végrehajtsak, az inneplő, és koszorúzott pásztorok seregébe elegyítem magamat, amely már éppen ide indult, ahol mulatni szoktak az innepnapokon; tettetvén, mintha magam is egy volnék az ő seregekből; és ebbe a helybe, éppen ebbe a helybe fogom ejteni a csapást, úgy hogy azt meg nem láthatja halandó szem. Ezek az erdők még ma mindenek hallattára új hangon fognak beszélni a szerelemről: és valóba ki fog látszani, hogy az én istenségem magában van itt jelen, és nem az ő szolgálban. Nemes érzéseket fogok lehelleni a durva mellekbe; meg fogom édesíteni az ő nyelveknek hangját: mert akárhol vagyok én, én szerelem vagyok, a pásztorokban csak úgy, mint a hérósokban; és a személyeknek kisebb-nagyobb vóltát tetszésemhez képest egyenlővé teszem: és ez éppen az én fő dicsőségem és nagy csudám, hogy hasonlóká teszem a legtanúltabb lantokhoz a paraszt furuglyákat; és ha az én anyám, aki bosszankodva lát engemet az erdők között kóborolni, ezt meg nem esméri, ő a vak, és nem én, akit igazságtalanul nevez vaknak a vak község.

ELSŐ SZAKASZ

ELSŐ JELENÉS

Dafné, Szilvia

DAFNÉ. Már tehát mindenkor csak távol kívánod te, Szilvia, a Vénus kedveltetésitől vonni ezt a te ifjúságodat? s nem fogod soha az anyai édes nevet hallani? s nem fogod látni mint játszanak édesdeden körülötted apró fiacskáid? Ah, változtasd, változtasd, kérlek, tanácsodat, be esztelen vagy.

SZILVIA. Más kövesse a szerelem gyönyörködését, nekem ez az élet tetszik: és az én mulatságom ebbe áll, ha az ívvel s a nyilakkal bánhatok, ha kergetem a futós vadakat, ha az erőseket viaskodva leverem; és valamíg lesznek nyilak a puzdrámba, és vadak az erdőbe, nem félek én, hogy az én mulatságim megcsökkenjenek.

DAFNÉ. Ízetlen mulatságok valósággal, és ízetlen élet neme: és ha ez neked tetszik, egyedül attól van, hogy még a másikat nem tapasztaltad. Így tartotta az első nemzetség, melly hajdan még az együgyű és csecsemő világban élt, édes itálnak és édes ételnek a vizet és a makkot: s most már a víz és a makk barmok étele és itala, mióta élni kezdenek a gabonával és a szőlővel. Talám, ha te csak vagy egyszer kóstoltad volna is azoknak a gyönyörűségeknek ezered részét, amelyeket kóstol egy szeretett szív, viszont szeretvén, azt mondanád bánkódó sóhajtással: porba esik mind az az idő, amely szerelemmel nem telik el: ó, elrepült életem, melly sok özvegy éjszakákat, melly sok magános napokat vesztegettem el hiába, mellyeket olyan dologba lehetett volna tölteni, amely mennél gyakrabban, annál kellemetesebb. Változtasd, változtasd tanácsodat, esztelen; mert későre bánkódni semmit sem tesz.

SZILVIA. Mikor én bánkódva, sóhajtozva azokat a szókat fogom mondani, amelyeket te kényed szerint költesz, és piperézel: visszatérnek akkor a folyóvizek az ő forrásaikra; és a farkasok futnak a bárányok előtt, s az agarak a félénk nyúlaktól; kedvelleni fogja a medve a tengert, s a delfin az Alpest.

DAFNÉ. Tudom, millyen durcások a leányok; amilyen te vagy, én is olyan voltam: olyan korácsú valék, olyan ábrázatú, és úgy sárgállott az én hajam is, úgy piroslottak nékem is ajakaim, úgy vala a hószínnel elegyítve a rózsa, teljesded és gyenge orcáimon. Az én legnagyobb kedvem (most veszem észre, ostoba kedvtöltés) abba tölt, ha hálókat feszítgettem s lépveszőket raktam, ha dárdámat köszörültem, és a vadaknak nyomait s fekvéseit felhajhásztam; és ha olykor láttam, hogy reám valami kíváncsi szerető néz, lesütöttem szemeimet mint paraszt és erdőháti leány, teljes lévén haraggal és szeméremmel; és kedvetlen s terhes volt előttem az én kellemem, mennél jobban tetszett az másnak; éppen mintha az én vétkem, szégyenem és gyalázatom lett volna, hogy engemet valaki nézett, szeretett és óhajtott. De mit nem tehet az idő? és mit nem tehet, szolgálhatja, érdeme s könyörgései által egy hív és alkalmatlan szerető? Meggyőztettem, megvallom tenéked, és az én győzőmnek fegyverei voltak: alázatosság, tűrés, sírások, sóhajtasok és viszontindulatért való rimánkodás. Akkor megmutatta nekem egy rövid éjszakának homálya azt, amit ezer nappaloknak hosszú futása meg nem mutatott: észrevettem akkor magamat, és az én vak együgyűségemet, s ezt mondtam felsóhajtván: Ne' neked, Diána, a kürt, ne' neked az ív, már én kiadok a te nyilaidon és a te életed nemén. Így reményelem, hogy meglátom még én, hogy biz' a te Amintásod is egykor megszeli a te durva erdeiségedet, és meglágyítja azt a te kő és vas szívedet. Talám hogy ő nem szép? vagy hogy ő téged nem szeret? vagy hogy őtet más leány nem szereti? vagy hogy ő megváltozik más szerelméért, vagy pedig a te gyűlölségedért? Talám hogy nemessége nem ér fel a tiédde? Ha te Cidippe leánya vagy, akinek atyja volt e nemes folyóvíznek istene: ő is Szilvánus fia ám; akinek atyja Pán volt, a pásztorok nagy istene. Van olyan szép, mint te, habár megnézed magadat valamelyik forrás tükörében, a hószínű Amarillis; mégis ő megveti ennek édes kecségetéseket, és a te becstelen durcásságid után jár. No, tegyük fel (s bár adja az isten, hogy ez a gyanú haszontalan légyen) hogy ő megbosszankodván tereád, Amarillis kedvét fogja keresni, akinek ő annyira kedves, micsoda lélekkel fogsz te akkor lenni, vagy micsoda szemekkel fogod látni, hogy ő másé lett? szerencsésé lévén a más karjai között, és kinevetve csúfolván tégedet.

SZILVIA. Cselekedje Amintás magával és az ő szerelmeivel azt, ami néki tetszik, rám nézve meglehet: és csak hogy enyim ne légyen, légyen azé, akié akar, de enyim nem lehet, ha ő nékem nem kell; és ha ő enyim lenne is, én nem lennék övé.

DAFNÉ. Honnan származik a te gyűlölséged?

SZILVIA. Az ő szerelmétől.

DAFNÉ. Kellemetes atyja egy kegyetlen fiúnak! De mikor születtek valaha a szelíd juhoktól tigrisek, vagy a szép hattyúktól hollók? Vagy engem csalsz meg, vagy magadat.

SZILVIA. Gyűlölöm az ő szerelmét, mert gyűlöli az én tisztességemet, és szerettem addig őtet, míg énerántam úgy viseltetett, amint én akartam.

DAFNÉ. Te a te károdat kívántad: ő néked azt ohajtja, amit önnön magának.

SZILVIA. Dáfné, vagy hallgass, vagy másról beszélj, ha feleletet vársz.

DAFNÉ. No lám millyen természet már ez? lám, micsoda megvetős leányka vagy? Hallod, erre legalább felelj: ha téged más szeretne, ilyenképen fogadnád az ő szerelmét?

SZILVIA. Ilyenképpen fogadnám minden leleselkedőjét az én szüzességemnek, akit te szeretőnek nevezel, én pedig ellenségnek.

DAFNÉ. Ellenségének tartod tehát a kost a juhocskának? a bikát az üszőnek? Ellenségének tartod tehát a hím gerlicét az ő hív társának? Azt tartod tehát, hogy ellenkezés és harag ideje az édes tavasz? amelly most megvidítja, és mosolygásával ismét szerelemre nógatja a világot, az állatokat, az embereket és az asszonyokat: és nem veszed észre, miként nékiszerelmesedtek most minden dolgok egy örömmel és élettél teljes szerelem miatt? Nézd, amott azt a galambot, melly édes turbékolásokkal nyájaskodva csókolja az ő társát. Hallod azt a lusciniát, melly egy ágról másikra ugrál, ezt énekelgetvén: én szeretek, én szeretek; és ha nem tudod, a kígyó elhagyja az ő mérget, és kívánsággal telve fut az ő szeretőjéhez. A tigrisek szerelemben élnek, szeret a kevély oroszlán, és egyedül csak te, te vadabb minden vadaknál, nem adsz szállást néki a te kebledbe? De minek mondom, hogy az oroszlánoknak, tigriseknek és kígyóknak valósággal van érzések? szeretnek még a fák is. Láthatd, melly nagy indulattal, hányszeres ölelésekkel fonja magát a szőlővessző az ő férjéhez; a jegenye szereti a jegenyét, a fenyő a fenyőt; a gyertyán a gyertyánért, a fűz a fűzért, és egy bikk a másik bikkért ég és sóhajt. Ama cserfa, melly olly durvának és erdeinek látszik, a' maga is érzi a szerelmes tűznek hatalmát: és ha tebenned volna szerelemnek lelke és érzése, megértenéd az ő néma sóhajtásait. Hát te alábbvaló akarsz a növényeknek lenni azáltal, hogy nem szeretsz? Változtasd, változtasd tanácsodat, beh esztelen vagy.

SZILVIA. No jó, mikor én meg fogom a növények sóhajtásait hallani, akkor örömet leszek szerető.

DAFNÉ. Te az én hív tanácsimat potomra veszed, és kicsúfolod az én okoskodásimat? ó, a szerelemben színtolly siket, mint ostoba: de hiszen csak menj, mert eljön az idő, mellyben meg fogod bánni, hogy azokat nem követted. És már nem mondom akkor, midőn kerülni fogod a kútfoket, mellyekbe most gyakorta nézed magadat, és talám szerelmeskedsz is magaddal akkor, midőn kerülni fogod a forrásokat, csupán attól félvén, hogy magadat borzasnak és elrútultnak látod, éppen akkor fog ez rajtad megtörténni: de nem csupán ezt jelentem meg neked előre, amelly ha nagy veszély is, de mégis csak közveszély: hát nem emlékezel arra, amit tegnapelőtt beszélt Elpínus, a bölcs Elpínus a szép Likórisnak, Likórisnak, aki Elpínusba azt teheti az ő szemeivel, amit Elpínusnak kellene tehetni énekével; vajjon van-e tartozás és kötelesség a szerelemben? És azt beszéllette Battus és Tirzis a szerelem nagy mestereinek hallattára, és azt beszéllette a hajnal barlangjában, mellynek szája felett ez van írva:

MESSZE, AH MESSZE TÁVOZZATOK, SZENTSÉGTELENEK.

Azt mondotta ő, és azt mondta, hogy néki az a nagy ember mondta, aki a fegyvereket és szerelmeket énekelte, aki halálakor néki hagyta a sípját, hogy ott lenn a pokolba van egy fekete barlang, ott ahol egy dögletes füst párázik ki Ákeron komor katlaniból; és hogy ottan büntetnek mindörökké a setétség és sírás kínjaival a háládatlan és embertelen asszonyok. Ott várd, hogy készítenek szállást a te vadonságodnak. És valóba igazságos dolog: a füst tekerje ki szünetlen a sírást azon szemekből, amellyekből soha ki nem húzhatta a szíves indulat. Kövesd, kövesd a te módodat, ki olly megbicsaklott vagy.

SZILVIA. De mit csinált akkor Likóris, és hogy felelt ezekre a dolgokra?

DAFNÉ. A legszebb. Te a magad tetteiddel semmit sem gondolsz, és a más tetteit akarod tudni. A szemeivel felelt néki.

SZILVIA. Hogy felelhet csupán a szemeivel?

DAFNÉ. Ezek Elpínusra fordúlván, azt felelték édes kacsintással: A mi szívünk és mi a tieid vagyunk; te többet ne kívánj. Likóris néked többet nem adhat, és csak ennyi is elég volna teljes jutalmúl a szűz szeretőnek, ha gondolná, hogy olly igazak, amilyen szépek az ő szemei, és nékiek egész hitelt adna.

SZILVIA. Hát miért nem hisz nékik?

DAFNÉ. Mi? s te nem tudod még azt, amit azokról írt Tirzis? akkor, midőn ő égvén, őrvöngve bújdoklott a vadon erdőkben, úgy hogy egyszersmind szánakozást és kacajt indított a gyönyörű nimfákban és a pásztorokban? És nem is írtam nevetségre méltó dolgokat; habár nevetségre méltó dolgokat csinált is; azt írta ezer fákra, és a fákkal megnőttek a versek, és így olvastam egyen: *Csalfa tűküri a szívnek, hitetlen szemfények! én jól általlátom bennetek a ti csábításitokat; de mit használ, ha Amor nem engedi, hogy azokat elkerüljem.*

SZILVIA. Én itt az időt eltarisznyázom beszéd közbe, s eszembe sem jut, hogy ma van az a rendelt nap, melybe a szabott vadásatra kell menni a tölgyfásba: no, ha néked tetszik, várj egy kicsint, hogy a szokott forrásba lemossam azt a verejtéket és port, amellyel tegnap beszennyeztem magamat, egy gyors özet kergetvén a vadászatba, amellyet csakugyan osztán utólrtem és megöltem.

DAFNÉ. Meg foglak várni tégedet, és talám magam is megfürdök a forrásba. De én még addig a hajlékomhoz akarok menni, mert amint látszik, még az idő nem késő. Te a magadéba várakozz énreám, míg hozzád jövök, és gondolkodj azalatt arról, amelly többet ér a vadászatnál, és a forrásnál; és ha nem tudod, hidd el, hogy tudatlan vagy, és higgyél a tanultabbaknak.

MÁSODIK JELENÉS

Amintás, Tirzis

AMINTÁS. Láttam, hogy az én sírásomra szánakozásból visszafeleltek a kövek, és a habok: és láttam, hogy a faágak az én sírásomra sóhajtottak. De még sohasem láttam, nem is reményelem, hogy látnék valaha kölcsönös fájdalmat abba a kegyetlen és szép, nem is tudom asszonynak neveznem-é, vagy vadnak; de asszony létét megtagadja attól, akitől a lelketlen dolgok sem tagadták meg azt.

TIRZIS. A bárány a fütől hízik, a farkas a báránytól, de a kegyetlen szerelem könnyhullatásoktól hízik, és sohasem látszik, hogy véle dosztig lakott volna.

AMINTÁS. Ah, szegény fejem, mert jóllakott már a szerelem az én sírással, és csupán csak véretem szomjúhozza nékem, és kívánom minél hamarább, hogy ő és az a gonosz leány igyák szemeikkel az én véretem.

TIRZIS. Ah, Amintás, ah, Amintás, mit beszélsz? vagy mit haszontalankodsz? éh, vigasztald magadat, mert találhatsz más leányt, ha téged megvét ez a kegyetlen.

AMINTÁS. Jaj nékem, hogyan találhatok én mást fel, ha magamat sem tudom feltalálni? ha tulajdon magamat elvesztettem, micsoda nyereséget csinálhatok már, ami nékem kedves legyen?

TIRZIS. Ó, bódogtalan, ne ess kétségbe, mert el fogod ötet nyerni; a hosszas idő megtanítja az embert, hogy zabolát vethessen az oroszlányokra, és a hirkániai tigrisekre.

AMINTÁS. De a nyomorútnak nem lehet az ő halálára hosszas halasztást szenvedni.

TIRZIS. Rövid fog lenni a halasztás: hirtelen megharagszik és hirtelen is megjuházik az asszony, az a természettel változó portéka, változóbb mint a gyenge gallyacska, és mint az ingó kalászkok teteje a szél fúvására: de kérek, add mélyebben tudomra a terhes állapotodat és szerelmedet: mert jóllehet sok ízbe megvallottad nékem, hogy szeretsz, mindazáltal

elhallgattad előttem szerelmed tárgyát, pedig megérdemli az én barátságom, és a Múzsákhoz való hasonló indulatom, hogy nékem felfedezd azt, ami mások előtt rejtekbe van.

AMINTÁS. Én, Tirzis, örömetst megmondom tenéked azt, amit az erdők, a hegyek és a folyóvizek tudnak, de az emberek nem tudnak: mert én már olly közel vagyok a halálhoz, hogy valóban illő hagynom valakit, aki az én halálomnak okát elbeszélje, és aki azt bévéssé egy bikkfának héjájában, azon helyhez közel, ahol el fog temetődni az én véretlen testem: hogy így ollykor arra menvén az a gonosz leány, örüljön, hogy boldogtalan csontjaimat tapodja kegyetlen lábával, és ezt mondja magába: az én triumfusom ám ez; és örüljön, mikor látja, hogy esméretes az ő győzedelme minden idevaló és külföldi pásztorok előtt, kiket a szerencse odavezet. És talám (ah, felette nagy dolgokat reménylek) valamikor megtörténhetne, hogy ötet megindítván a késői szánakozás, könnyeket hullatna holta után azon, akit életébe meggyilkolt; ezt mondván: ó, vajha élne és az enyim volna. Most halljad.

TIRZIS. Csak folytasd, mert én ráhallgatok, és talám jobb végre, mintsem magad gondolnád.

AMINTÁS. Mikor én még kis fickó voltam, úgyhogy apró kezemmel alig érhettem el a fiatal fácskák hajlott ágairól a gyümölcsseit, belső esmeretségébe jutottam egy minden szűzeknél szebb és kedvesebb szűzecskének, kik valaha arany hajaikat szélnek eresztették. Esmered-e a Cidippe és a legnagyobb marhás gazdának, Montánusnak a leányát, Szilviát, az erdők díszét, a lelkek lobbantó tüztét? Erről beszélek, ah, szegény fejem! Darab ideig olly nagy egyességbe éltem ezzel, hogy két gerlicécskék között hívebb társalkodás soha sem volt, nem is lesz. Egybe vóltak ragadva hajlékaink, de sokkal inkább egybe vóltak szíveink ragadva: hasonló vólt életünk ideje: de gondolkozásunk sokkal hasonlóbb vólt; övele hánytam leseket a hálóval a halak és a madarak után, és véle együtt kergettem a szarvasokat s a gyors őzeket; és gyönyörködésünk és ragadományunk közt vólt; de míg én ragadoztam az állatokat, addig nem tudom, hogy esett, önnönmagamtól elragadtattam. Lassan-lassan csírázott az én mellembe, nem tudom, micsoda gyökérből, mint a fű, amelly magába nő, egy esméretlen indulat, amelly vélem azt kívántatta, hogy én szüntelen szembe légyek az én szép Szilviámmal; és az ő szemfényeiből egy idegen édességet ittam, amelly utóljára nem tudom, mi keserúséget hagyott maga után; sóhajtottam gyakorta, és nem tudtam okát sóhajtásaimnak. Így lettem szerelmes elébb, mintsem tudtam volna, miféle portéka volna a szerelem. Bezzeg észrevettem utóljára magamat: és miképen esett, most figyelmezz reá és tartsd meg.

Egy szép bikknek árnyékában ülének egy bizonyos nap Szilvia és Fillis, és én vélek együtt; midőn egy elmés méh, amelly ama virágos réteken mézet szedegete, a Fillis orcájára repülvén, az ő rózsaszín orcájára, azt kíváncsi telhetetlenséggel csipkedte, mert a hasonlatosságtól megcsalattatván, talám virágnak gondolta azt. Akkor Fillis sírálni kezdett, nem szenvedhetvén az éles szúrást; hanem az én szép Szilviám azt mondotta néki: Hallgass, hallgass, ne zokogjál, Fillis, mert én bájoló igékkal enyhíteni fogom e parányi sebnek fájdalmát. Engem erre a titokra hajdan a tudákos Arizia tanított, és ennek jutalmául az én arannyal cifrázott elefánttetem kürtömet nyerte. Ezt mondván, az ő szép és édes szájának ajkait a megcsipett orcához vitte, és kellemetes mormogással hadart öszve, nem tudom mi verseket. Ó, csudálatos erő! fájdalmát egyszerre szűnni érzette, akár azon varázsló szózatoknak hatalma vólt az, akár, amint én gondolom, azé a szájé, amelly meggyógyítja azt, amihez ér. Én, aki addig a pillantásig semmit magamba nem hánytorgattam, az ő szép szemeinek kellemetes tündöklésénél, és az ő édes szavainál, mellyek sokkal édesebbek, mint egy lassú folyamatnak csergedezése, melly futását megtördeli az apró kövecsek közt, vagy mint a szellőnek suhogása a faágok sűrűjén, akkor érztem szívembe egy olly kívánságot, hogy számat szájához értessem: és nem tudom, hogy szokásomon kívül ravasszá és fortélyossá lévén (ládd, hogy megköszörüli Ámor az elmét), eszembe jut egy jeles csalárdság, amellyel én végrehajtanám az én kívánságomat. Ugyanis tettétvén, mintha egy méh megcsípte volna az én alsó ajakamat, kezdettem

sírni olyaténképen, hogy azt az orvosságot, melyet a nyelvem nem kért, ábrázatom kérte; az együgyű Szilvia, megesván szíve az én bajomon, ajánlotta magát a tettett sebnek enyhítésére; ah, szegény fejem! mélyebbé és halálosabbá tette az én valódi sebemet, mikor ajkait ajakaimhoz vitte; nem is szednek a méhek egy virágról is olly édes mézet, mint amilyet én szedtem akkor azokról az eleven rózsákról; jóllehet azokat a heves csókokat, melyeknek ráharmatozására ösztönöze kívánságom, zabolán tartotta a félelem és szemérem vagy tunya bátortalanságom, de míg szívemre szállott az az édesség, egy titkos méreggel elegyedvén, olly gyönyörködést éreztem abba, hogy tettetvén, mintha a csípésnek fájdalma még se múlt volna el, véle gyakor ízbe újrakezdettem az ígézést. Azolta hovatovább mindig nőtt, nevedett kívánságom és tűrhetetlen aggódásom, úgyhogy többé nem férhetvén mellembé, alig hogy ki nem hasította azt; és egyszer, mikor mind karikába ültünk, nimfák és pásztorok, és holmi szokott játékaikkal töltöttük az időt, hogy mindenikünk a szomszédjának fülibe súgna valami titkát: „Szilvia, azt mondtam néki, én teérted égek, bizony meghalok, ha rajtam nem segítesz.” E szóra lehajtotta ő szép ábrázatját, és elborította azt kívül egy véletlen szokatlan pirulás, amelly mintegy szemérem és harag jele völt: nem is adott rá egyéb feleletet, hanem egy hallgatást, egy háborodott hallgatást, melly tele völt kemény fenyegetésekkel; ezután otthagyt és többé se látni, se hallani nem kívánt engemet: és már háromszor vagdalta le kalászait a mezítelen arató, és a tél éppen annyiszor rázta le az erdőkről azoknak zöld fűrtjeit, és minden dolgot megszerencséltettem az ő engesztelésére, a halálon kívül. Már nincs egyéb hátra, hanem hogy az ő megkérleléséért én meghaljak; és meg is fogok halni örömet, csak hogy bizonyos légyek afelől, hogy ő azon örülni fog, vagy keseregni, nem is tudom, e két dolog közül mellyiket kívánjam inkább. Bár a szánakozás inkább jutalmaztatná meg az én hittségemet, és inkább kipótolná az én haláloamat; de nem kell ollyas valamit kívánnom, amelly megzavarja az ő kedves szemeinek gyönyörűen tündöklő fényét, és búval gyötörje az ő szép mellét.

TIRZIS. De lehetséges-e, hogy ha ő valaha illyen szavaidat hallaná, meg ne szeretne téged?

AMINTÁS. Nem tudom, nem is gondolnám: ha nem fut az én szavaimtól, mint az Áspis az ígézéstől.

TIRZIS. Csak légy jó bizodalomba, mert én kicsinálom azt, hogy ő téged meghallgasson.

AMINTÁS. Vagy semmit sem nyersz, vagy ha azt kinyered, hogy én véle szólhassak, én majd semmit sem nyerek beszédemmel.

TIRZIS. Miért esel ennyire kétségbe?

AMINTÁS. Igazságos okom van a kétségbeesésre, mert a bölcs Mopsus nékem előre megmondta az én kegyetlen történetemet, Mopsus, aki érti a madarak beszédét s a fűvek és a források erejét.

TIRZIS. Micsoda Mopsusról beszélsz? Arról a Mopsusról, aki nyelvén mézes szókat hozdoz, és ajakain barátságos mosolygást, és kebelébe álnokságot, inge alatt borotvát tart? No, épen jó, csak légy jó szívvel, mert azok a nyomorúlt prognosticumok, amellyeket ő árúl a balgatóknak, azzal a felberzeshetett szemöldökkel, sohasem fognak bételjesedni, és én tapasztalásomból tudom azt, amit néked mondok: csak abból is, amit ő tenéked jövendölt, remélhetni boldog végét a te szerelmednek.

AMINTÁS. Ha tapasztalásodból tudsz valamit, ami reménységemet erősítse, ne hallgasd azt el.

TIRZIS. Örömet elmondom azt. Mikor engemet az én első szerencsém ezen erdőbe vezetett, akkor megismertem őtet, és én is ollyannak gondoltam, mint amilyennek te gondold: azonközben egy bizonyos nap szükségem is, kedvem is völt odamenni, hol az a nagy város

fekszik a folyóvíz partján, és ötlet afelől megkérdeztem, és ő nékem azt mondta: ama nagy földre fogsz menni, hol az álnok és ravasz városiak és a gonosz szívű udvariak csúffá tesznek, és csúnya játékot űznek belőlünk, vigyázatlan parasztemberekből: mindazáltal, fiam, eredj vigyázással, és ne közelíts nagyon oda, ahol tarka-barka és aranyos ruhák vagynak és bokréták és címerek és új szabású hacukák: de mindenekfelett vigyázz, hogy a gonosz fátum, vagy az ifjúi kívánság a csecsebecsék magazinjába ne vigyen tégedet, ah kerüld, kerüld ezt a bú-bájozott helyet! Micsoda hely ez? én kértem tőle; és ő azt felelte: Ott laknak a boszorkányok, kik varázslásukkal mindenben keresztüllátnak és -hallanak. Ami gyémántnak látszik és finum aranynak, üveg az és réz; és azok az ezüstkutalyák, amellyeket kinccsel rakva gondolnál, lyukas hólyagokkal teljes kosarak; itten a kőfalak mesterséggel vagynak csinálva, mellyek beszélnek és felelnek a beszélőknek; még nem is darab szókat felelnek vissza, mint az Ekho szokott a mi erdeinkbe, hanem visszaadják azt egészen, még olyat is toldván hozzá, amit más nem mondott. Az asztalláboknak, az asztaloknak, a lócáknak, a padoknak, a superlátoknak és szőnyegeknek és a szoba s házbeli minden készülleteknek nyelvek és szavak van, s mindég kiabálnak. Ottan a csecsebecsék apró leánygyermek formájukban keringkeringborsóznak! és ha oda egy néma bémenne, a néma is a maga csúfjára bohókáskodna. De e' még a kisebb baj, ami rajtad eshetne, te még ottan el is változhatnál fűzfává, vízzé vagy tűzzé, könnyhullatás vizévé és sóhajtasok tűzévé. Így szólott ő, és én ezzel a csalfa jövődöléssel a városba mentem; és amint a jóltévő ég térített, vak szerencséből mentem el arra, ahol az a bóldog lakóhely van, onnan hatyúk, nimfák és szirének, mennyei szirének hangos és kellemetes szavai jöttek kifelé, és onnan édes és tiszta hangok repestek ki, és minden egyéb gyönyörűség, úgyhogy meghökkenvén örömmel és csudálkozással állottam ott jó darabig. Az ajtónál volt, mintegy azon szépségeknek őrizetére, egy nagylelkűt mutató és izmos ember, akiről, amennyiben megértettem, kételkedhetni, ha vajjon ő vezérnek jobb-é, vagy vitéznek; aki nyájas és egyszersmind méltóságos tekintettel, királyi jószívűséggel hívott bé engemet, ő nagy és becsületes léte engemet meg nem vetett, egy alacsony emberkét. Ó! mit hallottam? mit láttam akkor? mennyei istenasszonyokat, gyönyörű és szép nimfákat, melly ragyogványokat és Orfeusokat láttam ott; és még némelly szépeket, fátyol nélkül, felhő nélkül, mint amiképpen jelenik meg a halandónak a szűz hajnal, hintvén arany és ezüst harmatcseppeket és sugárokat, és tenyésztetve tündöklenni. Láttam körös-körül Fébust és a Múzsákat, és a Múzsák között együtt ülni Elpínust; és abba a pontba érzettem, hogy magam magamnál nagyobbá tettem; megtelvén olly virtussal, megtelvén olly istenséggel, hadakat és vitézeket énekeltem, neheztelvén a pásztori darabos versezetre. És jóllehet azután (amint másnak tetszett) visszatértem ezekre az erdőkre, de megtartottam egy részét annak a léleknek, nem is hangzik már alacsony az én sípom, mint azelőtt szokta, hanem kevélyebb és harsogóbb szóval a trombitákkal vetélkedvén tölti bé az erdőket. Meghallott azután engemet Mopsus, és gonosz tekintettel nézvén énreám, megbabonázott engemet, ahonnan én elrekedtem, és azután sokáig hallgattam, mikor a pásztorok azt gondolták, hogy engemet a farkas látott volna meg, és a farkas ő vala. Ezt azért mondtam tenéked, hogy tudd meg, mennyire méltó hitelre az ő beszéde, és csak azért is jól kell reménylened, mert ő azt akarja, hogy semmit se reménylj.

AMINTÁS. Szeretem hallani mindazt, amit beszéltél; tereád bízom tehát az én életem gondját.

TIRZIS. Nékem arra gondom lesz. Te fél óra alatt légy itten.

KAR. Ó, gyönyörű Arany kor! nem éppen azért, hogy téjjel folyt a folyóvíz, és mézzel csepegett az erdő; nem azért, hogy az ő gyümölcsöket a szántóvastól meg nem érdekelve adták a földek, és a kígyók harag vagy méreg nélkül bolyongottak; nem azért, hogy a setét felhő nem terjesztette még ki gyász szőnyegét; hanem olly örökös tavasszal, mint amilyen most gyúlad és virít, mosolygott tündökölvén és kiderülve az ég; sem a bújdosó fenyőfa nem vitt a más partjára vagy hadat, vagy portékát.

Hanem csupán csak azért, hogy az a valóság nélkül való haszontalan név, az a tévelygéseknek bálványja, az a csábítás bálványja, az, amelly annakutána az eszelős községtől tisztességek neveztetett (amelly a mi természetünknek tirannusává tette őtet) az ő alkalmatlan kínzásait nem zavarta a szerelmes nyájnak vig édessége közzé; nem is vőlt az ő kemény törvényje esméretes azoknak a szabadsághoz szokott lelkeknek; hanem az az arany és bődlog törvény, melyet a természet metszett: [Ami tetszik, az szabad.]

Akkor a virágok és vizek között édesdeden danoltak és táncoltak az apró szerelmek, ív nélkül és fáklya nélkül; együtt ültek a pásztorok és nimfák, szavaikat elegyítvén nyájas suttogásokkal, és a suttogásaikat szorossan egymásba csimpajkódzó csókokkal; a [meztelen] szűz leányka felfedezte friss rózsáit, melyeket most rejtegető kosarában titkol, és az ő ép és kemény almáit; és gyakorta a forrásba vagy tóba játszani láttatott szeretett leánykával a szerelmes.

Te takartad el először, tisztesség, a gyönyörködtető forrásokat, megvonván annak vizét a szerelmes szomjúságtól. Te tanítottad meg a szép szemeket, hogy magokba zárattatva maradjanak, és az ő szépségeiket mások előtt rejtekbe tartsák. Te szedted fátyolba a szélnek eresztett hajakat. Te az édes enyelgéseket mordokká és makacsokká tetted. A szóknak zabolát adtál, és a lépéseknek mesterséget, egyedül a te munkád ez, ó tisztesség! hogy [orzás legyen, mi Ámor ajándéka vőlt.]

És a te jeles tetteid a mi kínaink és könnyhullatásaink, de te szerelemnek és természetnek ura, te meghódoltató, mit csinálsz a berkek között, melyek a te nagyságodat bé nem foghatják; menj tova, és verd ki az álmot a méltóságok és hatalmasok szeméből. Minket itten, megvetett és alacsony népet, engedj nálad nélkül élni [a régi nemzetségek szokása szerint. Szeressünk! mert az emberi élet nem köt alkut az esztendőkkal, és elenyészik.

Szeressünk! mert a nap lenyugszik, s megint felkél:] nekünk az ő rövid világa elrejtődik, és az álmom örökös éjtszakát hoz fel reánk.

MÁSODIK SZAKASZ

ELSŐ JELENÉS

Szatirus egyedül

Parányi a méh, de parányi csípésével ugyan nehéz, ugyan fájdalmas sebeket ejt; de mi kisebb portéka a szerelemnél, ha minden szűk házakon bémegy, és elbúvik minden szűk házakba? most a szemhéjjak árnyéka alatt; majd azokba a piciny gödröcskébe, melyeket egy édes mosolygás ejt a szép orcákban, és mégis olly igen nagy, olly halálos és olly gyógyíthatatlan sebeket ejt. Jaj nekem! mert csupa seb már, és csupa vér nekem minden belső részem, és ezer millingjei vannak Szilvia szemeibe a kegyetlen szerelemnek. Kegyetlen szerelem, kegyetlen Szilvia, és vadabb mint az erdők. Ó, mennyire illik néked ez a név: és melly előrelátó vőlt az, aki néked azt adta. Az erdők kígyókat, oroszlányokat és medvéket lappangtatnak az ő zöldjeiken belől: te a te melleden belől gyűlölséget, bosszúságot és kegyetlenséget rejtegetsz, gonoszabb vadakat a kígyóknál, oroszlányoknál és medvéknél: mert ezek megszelídülnek, de azokat sem könyörgés, sem ajándék által meg nem szelídíthetni. Jaj nekem! mikor én tenéked új virágokat hozok, te azokat makacsúl megveted; talám mivel sokkal szebb virágid vagynak szép arcúlatidon. Jaj nekem! mikor tenéked gyönyörű almákat nyújtok, te azokat bosszanodva megútálod; talám mivel gyönyörűbb almáid vagynak kosaradban. Boldogtalan fejem! mikor téged az édes mézzel kínállak, te azt finnyásan fel sem veszed; talám mivel sokkal

édesebb mézed vagyon ajakidon. De ha az én szegénységem valamit olyt nem ajándékoztat tenéked, ami tebened szebb és édesebb ne volna, tulajdon magamat ajándékozom tenéked: hát miért csúfolod ki, miért iszonyodsz igazságtalanul ettől az ajándéktól? én nem vagyok megvetni való, és ha jól megláttam magamat a higgadt tengerbe, mikor tegnapelőtt elhallgattak a szelek, és ő hab nélkül feküdt. Ez az én vérszínű pofám, ezek az én terpedt vállaim, és ezek az én vastag s izmos karjaim és ez a sertés mell és ezek az én béfedett csípeim férfiságnak és erőnek jelei: és ha ezt nem hiszed, ám próbáld meg. Mit akarsz te azokkal a gyenge fickókkal csinálni, kiknek orcáik még alig virágzik az ifjú szőr lágy pelyhével, és akik mesterséggel szedegetik rendbe hajaikat? Asszonyok azok ábrázatjukba is, erejükbe is: mondd bár, hogy kövessen téged valamellyik az erdőkön, a hegyeken, s a medvék és a vaddisznók ellen harcoljon meg éretted. Nem vagyok én ocsmány, nem; nem is azért utálsz meg engemet, mintha én úgy termettem volna, hanem egyedül azért, mert szegény vagyok. Ah! mert a majorok követik a nagyvárosok példáját, és valósággal az aranyszázad ez, mivel csupán csak az arany győz, és az arany uralkodik. Ó, akárki vóltál te, ki legelőször tanítottad áruba tenni a szerelmet, légyenek átkozottak a te eltemetett hamvaid és fagyos csontaid, és sohase találtsason olyan pásztor vagy nimfa, ki ott elmenvén azt mondja nékiek: *Nyúgodjatok békével*; hanem mossza azokat az esső; és hánnya-vesse a szél, és tisztátalan lábaival tapodja azt a nyáj és az utazó. Te gyaláztad meg legelőször a szerelem nemességét. Te tetted keserűké az ő víg édességeit. Az eladó szerelem, az aranynak raboskodó szerelem nagyobb és irtóztatóbb és ocsmányabb monstrum, valamit csak a föld teremhet vagy a tenger a habok között. De miért panaszkodom hiába? minden állat él azzal a fegyverrel, amellyet az ő mentségére adott a természet: a szarvas a futást veszi elő, az oroszlány a körmeit és a tajtékzó vaddisznó agyarát, és az asszonynak hatalma és fegyvere a szépség és a kellemetesség. Én miért nem veszem elő az én mentségemre az erőszakoskodást, ha engemet szerré tett a természet az erőszakra és a ragadományra. Erővel rajta, el fogom ragadni azt, amit az a leány megtagad éntőlem, háládatlan lévén a szerelem érdeméhez. Mert amint egy kecskés mondta nekem a minap, aki észrevette az ő szokását, ő gyakorta egy forrásra szokott járni, hogy magát megfrissítse, és nekem megmutatta azt a helyet: én azt tettem fel magamba, hogy ottan a harasztok és bokrok között majd elbúvok, és megvárom, míg odajön, és mihelyt jó idejét fogom látni, utánairamodom, s nyakon kapom őtet. Micsoda ellenkezést tehetne majd akkor futásával, vagy karjaival egy gyenge leányka énellemem, ki olly gyors és bírós vagyok? Ám [sírjon és sóhajtsa, használja a kegyesség és szépség minden erejét! mert ha én ezt az én kezemet hajfűrtjeibe meríthetem, nem fog innen távozni, míg fegyverimet bosszúállásból vérével meg nem festem.]

MÁSODIK JELENÉS

Dafné, Tirzis

DAFNÉ. Tirzis, amint én néked megmondtam, én észrevettem, hogy Amintás szeretné Szilviát, és isten tudja, mennyi jó szolgálatot tettem ezért, és tenni kívánok most is, annál örömebb, hogy most hozzájárúlnak a te könyörgéseid is: de hamarabb rámehtnék egy tinónak, egy medvének, egy tigrisnek megszelídítésére, mint egy együgyű leánynak, egy olly ostoba, mint szép leánynak, ki még azt sem veszi észre, melly tüzesek s melly élesek az ő szépségének fegyverei, hanem mosolygásával és kedveltetésével megöl mást, és azt megölvén, sebhetésébe semmit se tud.

TIRZIS. De melyik az az annyira együgyű leány, aki kijővén a bölcsőből, azonnal ne tudja azt a mesterséget, hogy szépnek lásson, hogy tetszetes légyen, hogy kedveltetésével gyilkoljon, és hogy tudja, micsoda fegyver sebesít, melyik öl s melyik gyógyít meg, és hoz vissza az életre?

DAFNÉ. Kicsoda illy nagy mesterségnek a mestere?

TIRZIS. Te csak tettetel és engemet kísértesz: az, aki a madarakat dallásra és repülésre tanítja, a halakat az úszásra, a kosokat a türkölésre, a bikát, hogy szarvával ökleljen, és a pávát, hogy az ő szemekkel tarkázott tollainak pompáját kiterjessze.

DAFNÉ. Kinek hívják azt a nagy mestert?

TIRZIS. Dafnénak hívják.

DAFNÉ. Hazug állat.

TIRZIS. S miért? Nem vagy te szer arra, hogy ezer leányt is tarts oskoládba? bátor, ha igazat kell szóllanunk, nincs szükségek a mesterre; mester a természet, hanem hogy az anyáknak és dajkáknak is van még ott néminemű részek.

DAFNÉ. Egyszóval, te töksi és csintalan vagy. Mostan, hogy igazat szólnak, nem mondom ki ítéletemet, hogy vajjon Szilvia együgyűcske-é, amint látszik szavaiból és cselekedeteiből: tegnapelőtt láttam egy jelenséget, amelly engem afelől kétségbe hoz. Én ötöt amott a város mellett találtam, azon a nagy rétségen, ahol a posványok között fekszik egy szigetecske; azon feljül egy tiszta és csendes tó, egészen olyanformán andalogni, hogy tulajdon magával látszott szerelmeskedni és egyszersmind tanácsot kérni a vizektől, micsoda renddel kellene elrakni hajait homloka felett, és hajai felett a fátyolát, és a fátyol felett azon virágokat, melyeket kebelébe tartott, és gyakorta egymás után most egy fagyalvirágot vett fel, majd egy rózsaszálat, és azt hósín nyakához, pirosló orcáihoz vitte, és a színeket összeillegtetten, és annakutána, mintegy örülve a győzedelmen, büszke mosolygás villámlott ki tekintetén, s úgy látszott, mintha ezt mondta volna: én valóba meggyőzlek titeket, s nem is az én ékességemre hordozlak benneteket, hanem csupán csak a ti megszégyenülésekre, hogy minden lássa, mennyivel alábbvalók vagytok nállam. De míg ő piperézte és szerelmesen nézegette magát, történetből hátrafordult, s észrevette, hogy én ötöt észrevettem, és elpirulván azonnal felállott, és a virágokat elhullatta. Azalatt, mennél jobban nevettem az ő pirulásán, ő annál jobban elpirult az én nevetésem; de minthogy még hajainak egy része volt öszveszedve, a más része szanaszét volt, egyszer vagy kétszer szemeivel a tanácsadó forráshoz futott, és magát mintegy lopva nézte, attól tartván, hogy én az ő tekintetbe fogok tekinteni; és magát fel nem csinosítva látta, s így is tetszett magának, mert magát szépnek látta, el nem csínozva is. Én ezt mind észrevettem és hallgattam.

TIRZIS. Te nékem épen azt beszélled, amit én gondoltam, hát nem jövendőltém-é meg?

DAFNÉ. Igazán megjövendőlted, hanem valóban merem mondani, hogy annakelőtte nem voltak a pásztorleánykák, sem a nimfák, sem én nem voltam olyan gyermekségemben. A világ vénheszik, és vénhedvén nékikomorodik.

TIRZIS. Talám még akkor nem forgottak olly gyakran a városiak az erdőkön és a mezőkön, sem a mi mezőségi leánykáink nem szoktak olly gyakran menni a városba; mármost öszvelegyedtek a fajok és az erkölcsök. Hallod, nem cselekedhetned azt meg, hogy valamellyik nap ráállana Szilvia arra, hogy véle beszéljen Amintás, vagy magánoson, vagy legalább a te jelenlétedbe?

DAFNÉ. Nem tudom: Szilvia felette durcás.

TIRZIS. Ő is szerfelett becsületre vigyázó.

DAFNÉ. Isten neki, a becsületre vigyázó szerelmesnek, valójába arra eszeld, hogy csak másképen bánjon a dologgal, minthogy ő olyan, aki szerelmet akar tanulni, felejtse el a becsületet, merjen, kérjen, sürgessen, alkalmatlankodjon, utóljára lopjon, és ha e' sem elég még, ragadjon is; hát nem tudod te, hogy van teremtvé az asszony? fut, és futván óhajtja, hogy elérjék; megtagad valamit, és óhajtja, hogy ezt tőle elkapják; harcol, és harcolván óhajtja, hogy őtet meggyőzzék. Ládd Tirzis, én veled bizakodva beszélek.

TIRZIS. Hanem kérlek tégedet, édes Dafném, a te virgonc ifjúságodnak édes emlékezetére, hogy segíts engemet szegény Amintás felsegállítására, aki halófélben van.

DAFNÉ. Ó, micsoda különös, szent kényszerítést talált fel ez az ostoba, hogy engemet az én ifjúságomra emlékeztet, az elmúlt jóra s a jelenvaló unalmas állapotra. De hát mit akarsz, hogy cselekedjem?

TIRZIS. Néked sem észre, sem tanácsra nincs szükséged: nem kell egyéb, csak hogy kívánsága teljesítésére vedd rá magad.

DAFNÉ. Jól van, mindjárt megmondom Szilviának, és nékem mindjárt menni kell az úgy-nevezett Diána forrására, oda, hol az édes vizekre édes árnyékot vét az a plátánus, melly friss ülőhellyel kínálja a vadászó nimfákat, ott bizonyosan tudom, hogy meg fogja fereszteni szép tagjait.

TIRZIS. De mégis osztán?

DAFNÉ. De mégis osztán, mindjárt meg fogod érteni: ha van eszed, e' legyen elég.

TIRZIS. Értem: de nem tudom, lesz-e néki annyi merészsége.

DAFNÉ. Ha nem lesz, feküdjön le, várakozzon, hogy más keresse meg őtet.

TIRZIS. Ő valóba olyan, hogy azt megérdemli.

DAFNÉ. De nem kívánnánk egy kicsit temagadról beszélni? Nosza, Tirzis, nem akarnál-e te megszerelmesedni? még ifjú vagy, s nem vagy huszonnégy esztendő (ha jól jut eszembe, mikor gyermek vóltál), henyeségbe kívánsz élni s öröm nélkül? mert csak a szeretés által tudja meg az ember, mi a gyönyörködés.

TIRZIS. A Vénus gyönyörködéseit nem mulatja el az ember, aki kerüli a szerelmet; hanem a szerelem édességeit keserűség nélkül szedi s kóstolja.

DAFNÉ. Ízetlen az az édesség, amelly egy kis keserűséggel nincs megfűszerszámazva, s nagyon dosztig tartja az embert.

TIRZIS. Jobb nagyon jóllakni, mint étel közbe s étel után is mindig éhesnek lenni.

DAFNÉ. De nem úgy van, ha az ember bír az étellel, és a' néki tetszik, s annak kóstolása mindég új kívánságot szerez bennünk a kóstolásra.

TIRZIS. De ki bírja úgy azt, ami neki tetszik, hogy mikor megéhezik, mindég készen találja azt?

DAFNÉ. De ki leli fel a jót, ha azt nem keresi?

TIRZIS. Veszedelmes azt keresni, amit ha megtalálunk, gyönyörködtet, de sokkal jobban kínozz, ha fel nem találjuk: akkor lehet látni, hogy Tirzis szeret, mikor Ámor az ő fészkében nem fog többé könnyeket és sóhajtasokat tartani; eleget sírtam már én, és sóhajtottam, folytassa más is a maga dolgait.

DAFNÉ. De nem vígadtál még eléggé.

TIRZIS. Nem is kívánok vígadni, ha olly drágán kell azt venni.

DAFNÉ. Kéntelen fogsz szeretni, ha készakartva nem akarsz.

TIRZIS. De nem kényszeríthetni azt, aki távol van.

DAFNÉ. De ki van távol a szerelemtől?

TIRZIS. Aki fél és fut tőle.

DAFNÉ. S mit tesz futni attól, akinek szárnyai vannak?

TIRZIS. A születni kezdő szerelemnek kurták a szárnyai, alig tarthatja fel azokat, és nem repül velek.

DAFNÉ. De nem veszi ám az ember észre, mikor születik ő, és mikor azt észreveszi az ember, már akkor nagy és repül.

TIRZIS. Nem ám, ha nem látta máskor az ő születését.

DAFNÉ. Majd meglássuk, Tirzis, ha elfuthatsz-é, amint mondd; én esküszöm néked, majd mikor úgy teszel mint a kengyelfutó, vagy a szarvas, hogy mikor téged majd segedelemért könyörögni látlak, nem tennék a te segedelmedért egy lépést, egy szót, nem mozdítanám érted a kisujjamat is, vagy csak a szemem pilláját.

TIRZIS. Kegyetlen! volna-é annyi lelked, hogy engem halva látnál? ha azt akarod, hogy én szeressek, szeress te engemet: egyeztessük szerelmünket.

DAFNÉ. Te engemet csúfolsz, és talám nem érdemlesz ilyen szeretőt; ah, mennyit megcsal a színes-mázos tekintet.

TIRZIS. Nem csúfolódom biz én, nem; de te ilyen esküvés mellett nem fogadod el az én szerelmemet; éppen amint szokása minden fejérszemélynek: hanem ha néked nem kellek, szerelem nélkül fogok élni.

DAFNÉ. Megelégedve élj inkább, mint valaha, ó, Tirzis, henyeségbe élj, mert henyelésbe csírádzik mindég a szerelem.

TIRZIS. Ó, Dafné, ezt a henye nyúgodalmot nékem az isten szerzette: az, akit köztünk istennek lehetne tartani; kinek teméntelen csordák, temérdek nyájak legelnek egyik tengertől fogva a másikig, mind a termékeny mezőségnek vidám legelőin, mind az Apenninus bérce hátain. Ő azt mondotta nékem, mikor engemet magáévá tett: Tirzis, más kergesse a farkasokat és lopókat, s őrizze az én kövel kerített aklaimat; más a büntetéseket s a jutalmakat ossza ki az én szolgálóimnak; más legeltesse s őrizze az én nyájamat, másnak a gyapjúra és téjre légyen gondja; és más azokat kioassa; te énekelj, minthogy most semmi dolgod nincs; ahonnan igazságos dolog, hogy ne a földi szerelem enyelgéseit, hanem ahelyett dicső őseit az én élő és igaz (nem tudom ötet minek nevezzem) Apollónnak vagy Jupiteremnek, mert cselekedeteivel s tekintetével mind a kettőhöz hasonlít; az ő Saturnusnál és Celusnál méltóságosabb őseit énekelje mezei Múzsám, királyi jótéteményének kipótolására, és bár tisztán vagy rekedten énekel is, ő azt meg nem utálja. Nem éneklek ötet, mert néki méltóbban nem udvarolhatok, mint ha csak hallgatok, és magamba tisztetem: hanem sohasem fognak az ő óltárai az én virágim és illatozó tűznek kellemetes füstje nélkül lenni; és ez az együgyű s buzgó szent tisztelet akkor fog az én szívemből kivétni, mikor a levegőbe levegővel fognak legelni a szarvasok, s mikor a folyóvizek megváltoztatván az ő árkokat és folyásokat, a perzsa [a] Sequanából; a franc a Tigrisből fog inni.

DAFNÉ. Ó! te fellengősen jársz: nosza szállj le egy kevésbé a mi feltételünkre.

TIRZIS. Ez az a szempillantás, melybe te a forrásra menvén Szilviával, igyekezz ötet meggyengíteni; én pedig azalatt azon leszek, hogy Amintás odamenjen, és talám az én munkám nem fog könnyebb lenni a tiédnél, most eredj.

DAFNÉ. Én megyek, de a mi feltételünket más megértette.

TIRZIS. Ha jól felvehetem messziről az ábrázatját, Amintás az, aki amonnan kibökken. Éppen ő.

HARMADIK JELENÉS

Amintás, Tirzis

AMINTÁS. Akarom látni, mire mehetett Tirzis, és ha semmit sem csinált, elébb, mintsem magam legyen semmivé, megölöm magamat annak a kegyetlen leánynak szemei előtt. Néki, akinek annyira tetszik az én szívemnek sebe, melyet az ő szép szemei ejtettek, bizonynal hasonlóképen kell tetszeni az én szívem sebének, melyet saját kezem ejt.

TIRZIS. Vigasztaló újságokat jelentek tenéked, Amintás, szakaszd félbe addig ezt a nagy keserűséget.

AMINTÁS. Jaj nekem, mit mondasz? mit hozol, életet vagy halált?

TIRZIS. Életet és megmaradást hozok, ha azoknak ellenébe mersz menni, hanem szükség ám, Amintás, embernek lenni, ugyan mérész embernek.

AMINTÁS. Micsoda bátorságra van szükség, és ki ellen?

TIRZIS. Ha a te szerelmesed egy erdőnek közepébe volna, melly körülvértetvén legmagasabb kősziklával, rakva volna a tigrisek és oroszlánysok barlangjaival, elmennél-é oda?

AMINTÁS. Elmennék oda nyugodt és víg lélekkel, inkább, mint a mezei innepnek táncára.

TIRZIS. És ha ő a bujnyikok és fegyverek között volna, elmennél-é oda?

AMINTÁS. Elmennék oda nagyobb örömmel és készséggel, mint a megszemjűzött szarvas a kútfőre.

TIRZIS. Nagyobb munkára nagyobb mérészség kell.

AMINTÁS. Elmegyek, keresztül az rohanó vízómlásokon, mikor az elolvadt hó felduzzadva küldi őket a tengerre; elmegyek, keresztül a tűzön és a poklokra, csak ő ott legyen, ha ugyan pokol lehet az, ahol olly szép teremtés van: csak rajta, nyilatkoztass ki előttem mindent.

TIRZIS. Hallod.

AMINTÁS. Mondd szaporán.

TIRZIS. Szilvia téged egy forrásnál vár [mezítelen] és egyedül; el mernél-é oda menni?

AMINTÁS. Ó, mit mondasz? Szilvia vár engem [mezítelen] és egyedül?

TIRZIS. Egyedül, hanem hogy Dafné is ott van, aki mivelünk tart.

AMINTÁS. [Mezítelen] vár ő engemet?

TIRZIS. [Mezítelen,] hanem...

AMINTÁS. Jaj nékem, mit hanem? te hallgatsz, te engemet megölsz.

TIRZIS. Hanem nem tudja ám, hogy te oda akarsz menni.

AMINTÁS. Kemény következés, amelly egészen méreggel futja el az előbbeni édességeket: ugyan micsoda mesterséggel gyötörsz te engemet, kegyetlen? kevésnek látszik hát teelötted, hogy én szerencsétlen vagyok, hogy te is nevelni jössz az én nyomorúságomat?

TIRZIS. Ha az én gondolatom szerint cselekszel, meglásd, hogy boldog leszel.

AMINTÁS. Hát mit tanácsolsz?

TIRZIS. Hogy te [elfogadjad, amit a kedvező szerencse ajánl.]

AMINTÁS. Az isten ne adja, hogy valaha olyast cselekedjek, ami néki kedve ellen legyen: soha semmi ellenére valót nem cselekedtem eddig, kivévn, hogy őtet szerettem; és ez én-rajtam erőszak vólt, az ő szépségének erőszakja, s nem az én vétségem: sohase történjen meg tehát az, hogy én, amennyiben lehet, kedvét ne keressem neki.

TIRZIS. No csak erre felelj; ha a te hatalmadban vólna, hogy őtet ne szeresd, felhagynál-é az ő szerelmével, azért hogy öelőtte kedvet találj?

AMINTÁS. Azt sem engedi meg Ámor nékem, hogy azt mondjam, sem hogy még csak képzelhessem is, hogy én valaha az ő szerelmét elhagyjam, ha szinte lehetne is.

TIRZIS. És így te az ő truccára szeretnéd őtet, mikor le lehetne tenned az ő szerelméről?

AMINTÁS. Az Ő truccára nem, hanem csak szeretném őtet.

TIRZIS. És így akaratján kívül.

AMINTÁS. Igen is valósággal.

TIRZIS. [Mért nem bátor kodol tehát akaratján túl elvenni tőle azt, ami, noha eleinte nehezére esik, végre, végre mindazáltal kedves és édes lesz néki hogy elvett ed tőle.]

AMINTÁS. Ah, Tirzis, Ámor feleljen énhelyettem, aki mennyit beszéll az én szívemnek közepében, el nem mondhatom. Te nagyon okos ravasz vagy, már hosszas tapasztalásod által a szerelemről való beszéllésben, nékem megköti nyelvemet az, aki szívemet megköti.

TIRZIS. Tehát csak ne menjünk el?

AMINTÁS. Én elmegyek, de nem ahova te gondolod.

TIRZIS. Hát hova?

AMINTÁS. Halálra; ha az én hasznomra egyebet nem csináltál, csak amit most beszéltél.

TIRZIS. Hát kevésnek látszik ez teelőtted? Azt gondolod tehát, balgatag, hogy Dafné az oda való menetelt tanácsolta vólna, ha nem látta vólna óldalról a Szilvia szívét. Hátha ő tudja azt, de nem akarja, hogy másnak tudtára legyen, hogy ő azt tudja? [Ha tehát az ő világos beleegyezését keresed, nem látod-é, hogy azt keresed, ami néki leginkább visszatetszik?] Nohát, hol van az a te néki tetszeni óhajtó kívánságod? [s ha ő azt akarja hogy a te gyönyörűséged lopás vagy zsákmány legyen, és ne az ő ajándéka vagy jutalma:] néked, balgatag, mivel lesz több hasznod az egyik módból, mint a másikból?

AMINTÁS. De ki tesz engem arról bizonyossá, hogy néki van arra kívánsága?

TIRZIS. Ó, esztelen! ihol te éppen azt a bizonyóságot kívánod, amelly néki nem tetszik, és amelly igazság szerint nem is tetszhetik, s néked keresni nem kell. De hát arról is ki tesz téged bizonyossá, hogy ezt nem kívánja? hát ha kívánná? s nem mennél el? egyenlő a kétség és a baj: ah, valóba jobb merészen halni meg, mint gyáván. Te hallgatsz, te meggyőzöttetted, valld meg most ezt a veszteségedet, amelly nagyobb győzedelemnek fog oka lenni: menjünk.

AMINTÁS. Várákózz.

TIRZIS. Mit, várákózz? hát nem tudod-é, hogy az idő múlik.

AMINTÁS. Ah, gondolkozzunk előbb rólla, [tegyem-é ezt, és hogyan?]

TIRZIS. Az úton gondolkozzunk majd arról, ami még hátra van; [de semmit sem tesz, aki sokat gondolkozik.]

KAR. Szerelem! micsoda iskolában, micsoda mestertől tanulhatni meg a te annyira hosszas és kétséges szerető mesterségedet? Ki tanít meg minket annak megfejtésére, amit az elme ért, mikor a te szárnyaidon az egek felett repül? épen nem a tudós Athenae, sem a Lyceum nem mutatja azt meg; nem Fébus a Helikonon; ki a szerelemről úgy beszél, mint aki azt tanulja: hidegen szól arról és keveset; nincs tüzes szózatja, mint tehozzád illene; nem emeli fel az ő gondolatit a te szent titkaidig.

Szerelem! egyedül csak te vagy méltó mestere önnönmagadnak: és egyedül te vagy tulajdon magadtól kinyomtattatva. Te tanítod meg a legparasztosabb elméknek azokat a csudálatos dolgokat olvasni, melyeket szerelmes betűkkel írt tulajdon kezed a más szemeiben; te a szép termékeny szózatokban fejtet ki a te híveidnek nyelveket, és gyakorta (óh különös és új ékesen szóllása a szerelemnek), gyakorta egy zavart mondásban, s félbeszaggatott szókban jobban kinyomódik a szív, s jobban láttatik indítani, mint a piperézett és tudós igékkel. Még a hallgatásban is szokott lenni könyörgés és beszéd.

Szerelem! olvassák bár mások a szókratesi könyveket, mert én két szép szembe megtanulom ezt a mesterséget: és el fognak veszni a legtudósabb tollaknak versei az én erdei versem mellett, melyeket durva kéz vésett durva kéregbe.

HARMADIK SZAKASZ

ELSŐ JELENÉS

Tirzis, Kar

TIRZIS. Ó, határ nélkül való kegyetlenség! Ó, háládatlan szív! Ó, háládatlan leány! Ó, három s négyszerre háládatlan asszonyi nem! s ugyan te is, természet, te gyáva míves, miért tetted az asszonyoknak csupán csak ábrázatokra, és azon is kívül mindazt, ami benne nemes, szelíd és szíves; s minden egyéb részéről elfelejtkezél. Ah, szegény, talán megölte magát, sehol se találom őtet. Én már három órája, hogy őtet azon a helyen keresgélem, ahol hagytam, és itt a környéken mindenütt, s nem találom se magát, sem az ő lépésének nyomait. Ah, mert bizonyosan megölte magát; majd tudakozódok felőle azoktól a pásztoroktól, akiket amoda látok. Barátim! láttatok-é Amintást, vagy hallottatok-é felőle valami szerencsét?

KAR. Te nékem olly megzavarodottnak látszol, s mi ok szerzi aggodalmadat? honnan van ez az izzadság, ez a lihegés? van valami baj? nosza közöld velünk, hadd tudjuk mi is.

TIRZIS. Félek az Amintás veszedelmétől; láttatok-é őtet?

KAR. Mi azóta nem láttuk őtet, mióta teveled ezelőtt jó darab idővel elment; de mitől félted őtet?

TIRZIS. Hogy magát megölte légyen saját kezével.

KAR. Magát, saját kezével, hát miért? mi okát gondolsz annak?

TIRZIS. A gyűlölséget és szerelmet.

KAR. Két hatalmas ellenség összeadván magát, mit nem csinálhat? hanem beszélj világosabban.

TIRZIS. Hogy egy nimfát felette szeretett, és hogy attól felette gyűlöltetett.

KAR. Nosza, beszéld el egészen. Itt szoktak járni, és talám majd jön valaki, aki róla hírt hoz; meglehet hogy még maga is elérkezik.

TIRZIS. Elmondom azt örömet, mert igazság ellen volna illy nagy és iszonyú háládatlanságnak örökös érdemlett becsstelenség nélkül maradni. Előre észrevette Amintás (és én voltam, boldogtalan, az, aki azt megjelentettem, aki őtet odavittem; most bánom már azt) hogy Szilviának Dafnéhoz egy forrásra kellene menni fürödni; oda tehát megindult, kétségbe és bizonytalanságba, nem az ő szívtől indítván, hanem egyedül az én alkalmatlan izgatásomtól; és sokszor kicsinybe múlt, hogy vissza nem tért, és én toltam előre kéntelen kelletlen is: mikor osztán már közel voltunk a forráshoz, ímé, hallunk egy asszonyi jajgatást, és egyszerre meglátjuk Dafnét, ki kezeit verte össze, aki, mihelyt minket meglátott, elsikójtotta magát: ah, fussatok, így kiáltott, [Szilvián erőszak esik. A szerelmes Amintás, ki ezt hallá,] kivágta magát, mint egy dárda, s én követtem őtet. Ímé, meglátjuk egy fához köttetve a leánykát, [anyaszült meztelenül,] és az ő megköötözésére kötél helyett volt az ő haja; az ő saját haja ezer csomókba volt a fához köttetve, és az ő szép öve, melly szűz kebelének volt azelőtt őrzője, segítője volt ennek [az erőszaknak] és az ő kezeit a kemény törzsökhöz szorította, maga a fa is adott őellene kötelékeket, mert hajlós ágait özvegúzsolva tartotta [gyenge lábait.] Előtte egy pimasz Szatirust láttunk néki, aki az ő megköötözését éppen akkor végezte: a leány, amint lehetett, óltalmazta magát, de mire tudott vóna menni? Amintás egy dárdával, mellyet jobb kezében tartott, nékiment a Szatirusnak, mint egy oroszlány, nekem pedig azomba tele volt az ölem kövekkel, ahonnan ő elszaladt. Mihelyt amannak elfutása időt engedett Amintásnak az eszmélkedésre, [ő vágyódó szemeit azon szép tagokra függesztette, mellyek olly gyengéknek és fejéreknek látszattak, mint a téj, melly font edényben reszket.] És egészen szikrádzani látszott Amintás tekintetében, annakutánna csendesen, egész tartózkodással közelítvén őhozája, ezt mondotta: Ó, szép Szilvia, bocsáss meg ezeknek, ha nagy mérészség közelíteni a te édes tetemeidhez, mert a kegyetlen szükség kényszeríti azokat, az a szükség, hogy e csomókat megoldjam; és ez a kegyelem, mellyet a szerencse kíván ezeknek engedni, ne légyen ellenedre.

KAR. Olly szavak, mellyek meglágyíthatnának egy köszívet; de mit felelt akkor?

TIRZIS. Semmit sem felelt, hanem bosszankodva és szeméremmel a földre szegezte szemeit; [és gyönyörű kebelét, amennyire lehetett, elfordúlva rejtegette.] Ő elibe menvén, sárga haját kezdte kibontani, s azomba így szólott: bizonyára illy szép kötésekre nem volt méltó illy durva törzsök; mivel dicsekedhetnek már a szerelem szolgálai, ha az ő becses köteleik köz a plántákkal? kegyetlen fa, megbánhattad azt a szép haját, melly tenéked olly nagy dísz adott? Ekkor kezeivel megoldotta annak kezeit olyan formában, mintha valóban félt, és egy-szersmind kívánta volna illetni azokat. [Meghajlott osztán, hogy feloldozza lábait: de] mihelyt Szilvia szabadon látta volna kezeit, így szólott megvetéssel: Pásztor, hozzám ne nyúlj, Diánáé vagyok: magam is meg tudom már öldani lábaimat.

KAR. Hát olly nagy dagály lakhatik egy nimfa szívébe? Ah, szíves munkának háládatlan jutalma.

TIRZIS. Ő felfelé vonúlt félelmes tisztelettel, fel sem vetvén szemeit ő nézésére; [magamagától megtagadván a gyönyörűséget, hogy őtet a megtagadás bajától megmentse.] Én, aki elbújtam vala, és láttam s hallottam mindent, akkor kiáltani akartam néki, de csak megtartóztattam magamat. Most hallj egy szörnyű dolgot. Sok bajlódás után ő megoldozta magát, és alig oldozkodott ki, anélkül hogy istenhozzádot mondott volna, futni kezdett, mint egy fiókszarvas: és épen nem is volt oka semmitől is tartani, mert esmérte már az Amintás becsületes természetét.

KAR. Miért futott hát?

TIRZIS. [Mert futásának akart lekötölezve lenni, nem más csendes szerelmének.]

KAR. És még ebbe is háládatlan. De mit csinált akkor a szegény Amintás? mit mondott?

TIRZIS. Azt nem tudom; mert én tele lévén bosszúsággal, a leány után iramodtam, hogy őtet elérjem és megtartóztassam, de haszontalan, mert őtet eltévesztettem, és azután visszatérvén oda, ahol Amintást a forrásnál hagytam, nem találtam ott őtet; hanem az én szívem valami veszélyt jövendől előre. Tudom, hogy ő elszánta magát a halálra, még minekelőtte idejött volna.

KAR. Minden szeretőnek szokása és mestersége, hogy halállal fenyegetse magát; de ritkán történik az osztán meg.

TIRZIS. Adj' isten, hogy ő azon ritkák között ne légyen.

KAR. Nem lesz, nem.

TIRZIS. Én a bölcs Elpínus barlangjába akarok menni: ha még életben van, aligha oda nem vetődött, ahol gyakorta, szokta legkeserűbb gyötrettetéseit édesíteni, annak a tisztaszavú sípnek édes hangján, amelly hallgatására vonja a magas hegytetőről a köveket s tiszta téjjel folytatja a vizeket, és mézet csorgat a kemény kérgekről.

MÁSODIK JELENÉS

Amintás, Dafné, Nerína

AMINTÁS. Kegyetlen volt a te szívésséged, ó, Dafné, mikor az én dárdámat megtartóztattad; mivel az én halálom annál keserűbb fog lenni, mennél tovább késik. És most miért hurcolsz engemet illy tekervényes utakon, és illy különböző okoskodásokkal, hijjába? mitől félsz, hogy én meg találom ölni magam! félj az én Kincsemtől.

DAFNÉ. Ne ess kétségbe, Amintás, mert ha én őtet jól esmérem, egyedül csak szemérmetesség volt az, ami Szilviát futásra indította.

AMINTÁS. Jaj nékem, mert az én megmaradásom a kétségbeesés lenne, minthogy már egyedül a reménység volt az én romlásom, és, ah, szegény fejem, mégis kezd csírázni mellemben, csak hogy én éljek: és mi lehet az életnél nagyobb nyomorúsága egy boldogtalannak, mint amilyen én vagyok?

DAFNÉ. Élj, boldogtalan, élj a te nyomorúlt állapotodban, és ezt tűrd el csupán azért, hogy boldog lehess, akkor, akkor reményednek jutalma, (ha életbe s reménységbe megtartod magadat) Szilvia fog lenni.

AMINTÁS. Nem látszottam volna [a] szerelem, és az én szerencsém előtt teljességgel nyomorúlnak, ha csak egészen meg nem mutatták volna nékem, amit tőlem megtagadtak.

NERÍNA. Tehát csak nékem kell a legkeservesebb hír bal varjának lenni. Ó, mindörökké szerencsétlen Montánus, micsoda lélekkel fogod hallani a te egyetlenegy Szilviának szörnyű történetét, öreg atya, megfosztott atya, ó, többé nem atya.

DAFNÉ. Bús szózatot hallok.

AMINTÁS. Én a Szilvia nevét hallom, amelly nékem a füleimet és a szívemet verdesi: hanem ki az, aki őtet nevezi?

DAFNÉ. Az Nerína, egy nemes nimfa, aki Diána előtt olly kedves, akinek olly szép szemei vagynak, és olly szép kezei, s olly rendes és kellemetes magaviselete.

NERÍNA. Én csak kívánom tudtára adni, hogy keresse fel annak boldogtalan maradványit, ha ugyan van még ott belőle valami: ah, Szilvia, ah, kegyetlen szerencsétlenséged!

AMINTÁS. Jaj nekem, mi lesz ez? mit beszél ez a leány?

NERÍNA. Dafné...

DAFNÉ. Mit beszélsz magadba, s miért nevezed te Szilviát, hogy azután sóhajtasz?

NERÍNA. Ah, mert méltán sóhajtok illy iszonyú történetre.

AMINTÁS. Ah, micsoda történetről beszélhet ő? érzem én, érzem, hogy az én szívem jéggé válik, és elfojtódik lehelletem; hát él-é?

DAFNÉ. Beszéld, micsoda szörnyű történet az, amit mondasz.

NERÍNA. Ó, egek, miért vagyok én a hírmondó? de csak el kell azt beszélnem. Szilvia az én hajlékomba jött meztelenül; mi adott légyen alkalmatosságot, tudnod kell. Azután felöltöztvén kért engemet, hogy kövessem, hogy véle együtt mennék el a vadászatra, mely abba az erdőbe volt kirendelve, amelyet tölgyfák erdejének neveznek: elmentünk, és ottan sok nimfákat találtunk egybegyülekezve, s kevéssel azután, ímé, nem tudom honnan, kivetődik egy farkas, szerfelett nagy volt, és a szájából vérengző tajtékot túrt. Szilvia egy négyélű vesszőt egy ívnek húrjára alkalmaztat, amelyet én adtam néki, megrántja, és a farkast a feje tetején találja: az az erdőbe veszi magát, és ő egy dárdát villogtatván, utánnanyomúl az erdőbe.

AMINTÁS. Ó, fájdalmas kezdete a dolognak: jaj, már micsoda kimenetelt jövendől az nekem?

NERÍNA. Én egy másik dárdával nyomába eredek, de nagyon távol, mert én későbbben indultam: mihelyest az erdőnek közepébe voltak, többé őtet nem láttam: hanem mégis annyira bevonultam az ő nyomaikon, hogy a legsűrűbb és legvadonabb helyre érkeztem; ott a Szilvia dárdáját a földön találtam és ahhoz nem messze egy fehér fátyolt, amelyet én magam kötöttem a hajára, s míg körültekintek, meglátok hét farkast, hogy a földről valami vért nyalnak, mely egy rakás egészen kopasz csont körül volt elömlve, s az én jó szerencsém volt, hogy engemet meg nem láttak, úgy ráandalodtak az evésre; akkor félelemmel és szánakozással tele hátra tértem megint: és ez mindaz, amit néktek Szilviáról mondhatok, s ihol a fátyol.

AMINTÁS. Kevésnek látszik előtted amit mondtál? ó, fátyol, ó, vér! ó, Szilvia, te meghaltál!

DAFNÉ. Ó, szegény, elájult a gyötrelmem miatt, és talám meg is holt.

Nerína. De lélekzeni kezd, ez csak egy rövid szédülés fog lenni, ihol már magához tért.

AMINTÁS. Fájdalom, mely engemet így gyötörsz, miért nem ölsz meg valahára? te nagyon lassú vagy. Talám kötelességedet az én saját kezemre hagyod. Én örömet, én örömet ráállok, hogy ő ezt magára vállalja, minthogy te azt nem akarod, vagy nem teheted. Jaj nekem, ha semmi híjja nincs már az én inségim halmazának, ha semmi híjja nincs már e dolog bizonyosságának, mit kések? mit várok egyebet? Ó, Dafné, ó, Dafné, e keserű gyászra tartottál te meg engemet? e keserű gyászra? szép és kellemetes halál volt bizonyára akkor, mikor én magamat megölni igyekeztem. Te azt nekem nem engedted, és az ég, akinek úgy látszott, hogy én meg akarnám halálommal azt az aggódást előzni, amelyet nekem készített. Most már, mikor az ő kegyetlenségének legnagyobbát véghez vitte, bizonynyal el fogja tűrni, hogy én meghaljak, s néked is el kell azt tűröd.

DAFNÉ. Várj addig a te haláloddal, míg az igazat jobban kitanúlhatni.

AMINTÁS. Jaj nekem, mit akarsz, hogy én várjak? Jaj nekem, mert nem sokat vártam, s nagyon sokat tanultam ki.

DAFNÉ. Ó, bárcsak néma lettem volna.

AMINTÁS. Nimfa, add nekem, kérlek, azt a fátyolt, melly néki egyedülvaló s boldogtalan maradványa, úgyhogy az kísérjen engemet az én utamnak, s az én életemnek e rövid szakaszában, amelly még hátra van; és az ő jelenlétével nevelje azt a gyötrettetést, amelly igen csekély gyötrem, ha segítség nélkül szűkölködöm az én halálomra.

Nerína. Od'adjam-é, nem-é? Az az ok, amiért azt kéred, nem engedi od'adatni vélem.

AMINTÁS. Kegyetlen, illy csekély ajándékot megtagadsz éntőlem az én utolsó percemen? S még ebbe is ellenségemnek mutatja magát erántam az én fátumom. Engedek, engedek: maradjon neked, és magatok is maradhattok, mert én többé vissza nem kívánok jönni.

DAFNÉ. Amintás, várakozz, hallod: ó jé, millyen szörnyű dühösséggel megy.

NERÍNA. Olly igen sebessen megy, hogy ötet kergetni haszontalan lesz; azért nékem jobb, hogy a magam útját kövessem, és talám jobb lesz hallgatnom, s egy szót sem szóllanom a szegény Montánusnak.

KAR. Nem szükséges a halál, mert a nemes szívnek szorítására elég elébb a hívség, s azután a szerelem. És azt a keresett hírt nem olly nehéz nyomozni annak, aki valóba szeret, mert a szerelem egy portéka, és szeretettel lehet megvenni. És a szerelmet keresvén gyakorta halhatatlan dicsőséget találni mellette.

NEGYEDIK SZAKASZ

ELSŐ JELENÉS

Dafné, Szilvia, Kar

DAFNÉ. A szél hordjon el azzal a gonosz hírrel amelly rólad terjedett, minden bajodat, mind jelenvalót, mind jövődöt: te életbe vagy és egészségbe, istennek hála! én pedig téged már holt számba tartottalak, úgy festette le Nerína nékem a te történetedet. Ah, bárcsak ő néma lett volna, Amintás pedig siket.

SZILVIA. Valóba, a veszedelem nagy volt, és méltó oka volt néki az én halálomra gyanakodni.

DAFNÉ. De nem méltó oka volt azt mondani. Beszéld el hát, millyen volt az a veszedelem és hogy vergődtél ki belőlle.

SZILVIA. Én egy farkast kergetvén, a legmélyebb erdőbe gázoltam bé, úgyhogy abba utat tévesztettem; hát mikor vissza akarok jönni, ahonnan eljöttem, megláttam azt a farkast, s megesmértem egy nyílvezzőről, amellyet magam kezeivel lőttem a füle tövére; láttam sokadmagával egy döglött állat felett, amellyet éppen akkor ölt meg, hanem nem vehettem jól fel a formáját; a megsebesített farkas, gondolom, engem megesmért, és véres pofájával nékem jött. Én mérészen bévártam ötet, s jobb kezembe egy dárdát villogtattam: te magad tudod, hogy értek-é a csapáshoz, és szoktam-é benne hibázni. Mikor hát közel láttam magamhoz, s gondoltam, hogy onnan már csak bójárja, nékivágtam egy dárdát, de hijjában, mert már akár a szerencse hibája volt, akár az enyím, helyette egy fát találtam. Akkor nagyobb agyarkodással ellenem rohant; és én olly közel látván magamhoz, hogy a nyilat haszontalannak gondoltam, nem lévén egyéb fegyverem, a futást vettem elő; én csak futok, s hát ő nem szűnik kergetni engemet; most halld már, mi történt: amelly fátyol a hajamon volt tekerve, félfelől

kibomlott és lobogott, úgy hogy egy ágra tekergődött; észreveszem, hogy engem nem t'om mi megfogott és késleltet. Én a haláltól való félelem miatt kétszerte sebesebb futással nékirugaszkodtam, s más felől az ág nem enged, s engem nem bocsát, utóljára kiszakasztom magamat a fátyolból, és a hajamból is egy kicsinyt a fátyollal kiszakasztva otthagytok; olyan szárnyakat fűzött a félelem az én futós lábaimra, hogy ő engem el nem ért, és én szerencsésen kijöttem az erdőből. Azután visszamenvén az én hajlékomba, téged egészen megháborodva talállak; és bámúltam, látván, hogy te úgy bámúlsz az én látásomon.

DAFNÉ. Ó jó! te élsz, Amintás már nem.

SZILVIA. Mit mondasz? néked talám nehezen esik, hogy én élek? annyira gyűlölsz te engemet?

DAFNÉ. Nékem kedves a te életed, de fájdalmas amaznak halála.

SZILVIA. Hát micsoda halált értesz?

DAFNÉ. Az Amintás halálát.

SZILVIA. Ah! hogy halt meg?

DAFNÉ. Azt nem mondhatom meg, hogy, sem azt nem mondhatom, valósággal megtörtént-é, hanem bizonytalán hiszem azt.

SZILVIA. Mi az, amit te nékem beszélsz? és mi okozta az ő halálát?

DAFNÉ. A te halálad.

SZILVIA. Nem értelek.

DAFNÉ. A te haláladnak iszonyú híre, amelyet ő hallott s el is hitt, adott szegénynek kezébe tört vagy fegyvert, vagy más ilyes valamit, amellyel eddig magát megölte.

SZILVIA. Haszontalan fog tebened lenni az ő haláláról való gyanúság, mint amilyen haszontalan vólt az én halálomról való; mert minden a maga életét teljes tehetsége szerint óltalmazza.

DAFNÉ. Ó, Szilvia! Szilvia! te nem tudod, s nem is hiszed, mennyit tehet a szerelem híre egy mellben, egy olyan mellben, amely húsból van és nem kőből, mint a tiéd: mert ha azt hitted volna, szeretted volna azt, aki téged szeretett, sokkal inkább, mint az ő szemének kedves fényjét, sokkal inkább, mint az ő életének lelkét. Én azt valósággal hiszem, láttam is, és tudom azt: láttam mikor te elszaladtál (ő, vadabb a kegyetlen tigrisnél) és abba a szempillantásba, amelybe ötlet megölelned kellett volna, láttam, hogy ő egy dárdát szegezett önnönmagának, s azt melléhez nyomta, kétségbeesve, s nem is bánta meg azután cselekedetét, mikor a ruháját és a bőrét is általszúrta, és a dárdát véreivel befestette, és a fegyver belément volna, és keresztűlszúrta volna azt a szívet, amelyet te nagyobb kegyetlenséggel szúrtál keresztül, ha én meg nem tartóztattam volna karját, s meg nem akadályoztattam volna, hogy azt ne cselekedje. Ah, szegény fejem, és talám az a rövid szúrás csupán csak egy próbája vólt az ő dühösségének, és kétségbeesett általkodtságának, és megmutatta vakmerő fegyverének azt az utat, amilyen azután szabadon menjen.

SZILVIA. Ó, mit beszélsz.

DAFNÉ. Azután láttam, hogy ő, mihelyt a te halálodról való keserves hírt megértette, gyötrelme miatt elájult: és azután sietve elment dühösséggel, hogy magát megölje, és eddig meg is ölte magát valósággal.

SZILVIA. És azt bizonytalán hiszed?

DAFNÉ. Én rólla nem kételkedem.

SZILVIA. Ó, jaj, te nem mentél utána, hogy őtet megaka - - - dályoztasd? Jaj nekem, keressük, menjünk, mert ha ő meghalt az én halálomért, élni kell néki az én életemért.

DAFNÉ. Én néki utánna eredtem, de olly sebessen szaladt, hogy előlem hirtelen eltűnt; és azután az ő nyomain hiába őgylegtem; hol fogod hát most keresni, ha még nyomára se találasz?

SZILVIA. Ő meg fog halni, ha őtet fel nem találjuk, ah, szegény fejem! és maga fog lenni önnönmagának gyilkosa.

DAFNÉ. Kegyetlen, talám nehezen esik tenéked, hogy e cselekedetnek dicsősségétől megfosszon ő tégedet, te kívánnál tehát az ő gyilkosa lenni, és nem tetszik tenéked, hogy az ő kegyetlen halála más munkája legyen, s nem a te kezedé? Vigasztald meg magadat, mert akármiként hal meg ő, temiattad hal meg, és te vagy, aki őtet megölöd.

SZILVIA. Jaj nekem! te engemet keserítesz, és az a szívfájdalom, amelyet az ő történetén érzek, megkeserít keserves emlékezetével az én kegyetlenségemnek, amelyet én tisztességnek neveztem, és valóba az is volt, de nagyon kemény volt és durva: most veszem azt észre, és sajnálom.

DAFNÉ. Ó, mit hallok, te vagy érzékeny, te, te érzed szívedben a szánakozásnak legkisebb lelkét? Vagy mit látok én, te sírsz, te kevély? Ó, csuda dolog! micsoda sírás ez a tiéd? Szerelem sírása.

SZILVIA. Szerelem sírása nem, hanem érzékeny indulaté.

DAFNÉ. Az érzékeny indulat előljárója a szerelemnek, mint a villám a mennydörgésnek.

KAR. Sőt néha még, mikor ő titkon bé akar menni a szűz leányok szívébe, amelyből azelőtt kizárattatott, a komor tisztességtől kölcsönöz ábrázatot; az ő szolgálójának és követjének, a szíves indulatnak tekintetét veszi fel magára, és ilyen alakokkal ámitván el az együgyűeket, befűrja magát.

DAFNÉ. Ez a szerelem sírása, mert nagyon bővön foly; te hallgatsz; szeretsz te, Szilvia? szeretsz, de hiába. Ó, szerelemnek hatalmassága, parancsolj méltó büntetést ennek fejére. Szegény Amintás! te, mint a méhecske, amely szúrása közbe hal meg, és a más sebébe hagyja az ő életét, éppen a te haláloddal szúrtad keresztül végtére azt a kemény szívet, amelyet soha életedbe meg nem szúrhattál. Most ha te (amint én ugyan gondolom) bújdosó és tagjaitól megmeztelenített lélek lévén, itten körül vagy, nézzed az ő sírását, és örülj. Életedbe szerető, halálodban szeretettet; s ha a te végzésedbe a' volt, hogy a te halálod után szeretetessél, és ha a szerelem azt a kegyetlent csak olly drága áron kívánta eladni tenéked, lefizetted te azt az árt, amelyet ő kért, és az ő szerelmét a te halálodon megvásároltad.

KAR. Becses ár annak, aki adja azt; aki azt elveszi, haszontalan ár, sőt becstelen is.

SZILVIA. Ó, vajha én az én szerelmemen vehetném meg az ő életét, vagy még a magam életén is, ha ugyan ő megholt!

DAFNÉ. Ó, későn okos, és későn szánakozó, mikor a' már semmit sem könnyít.

MÁSODIK JELENÉS

Hirmondó, Kar, Szilvia, Dafné

HÍRMONDÓ. Az én mellem úgy tele van szánakozással és úgy tele van irtózással, hogy én nem látok, nem is hallok, akármerre fordúlok, olyan dolgot, ami engem rémülésbe és búsongásba ne hozzon.

KAR. Ugyan mi hírt hoz most ez, hogy így megháborodott ábrázatjában és beszédében?

HÍRMONDÓ. Egy keserves hírt hozok az Amintás haláláról.

SZILVIA. Jaj nekem, mit beszéll. A legnemesebb pásztora ezen erdőknek, aki olly nemes szívű volt, olly kellemetes, olly kedves a nimfák és a Múzsák előtt, és fiatal korába holt meg, ah, micsoda halállal!

KAR. Beszéld el, kérlek, nekünk egészen, hogy véled együtt sirathassuk az ő szerencsétlenségét, és a magunkét.

SZILVIA. Jaj nekem, mert én nem mérészek közelíteni annak hallására, amit kéntelen vagyok hallani; kegyetlen szívem, kemény alpesi szívem, mitől, mitől rettegsz? Eredj ellenekbe azoknak a hasgató késeknek, melyeket ő hordoz az ő nyelvén, és ottan mutasd a te vadonságodat. Pásztor, én is részt veszek abból a fájdalomból, melyet te ígész másnak, mert valóba engemet jobban illet, mintsem gondolnád, és én elfogadom azt, mint szükséges dolgot; azért te ne kíméld meg azt éntőlem.

HÍRMONDÓ. Nimfa, én néked valóba hiszek, mert én hallottam, hogy az a szerencsétlen az ő halálakor a te nevednek kiáltásával végzette életét.

DAFNÉ. Kezdd belé már e fájdalmas történetbe.

HÍRMONDÓ. Én annak a hegynek közepén valék, amellyen hálóimat kifeszítettem vala, mikor nem messze hozzám meglátom jönni Amintást, ábrázatjában és cselekedeteiben megváltozva attól, amilyen szokott lenni, nagyon megháborodva és sápadtan: utánafutottam, és addig futottam, hogy őtet elértem, és megtartóztattam, s ő nékem ezt mondta: Ergastus, én szeretném, ha te nékem egy igen kedves dolgot cselekednél; e' pedig az, hogy te jer énvelem avégre, hogy bizonyága légy egy cselekedetemnek, hanem előbb azt kívánom tőled, hogy szoros esküvéssel kötelezd le nékem a te hitedet, hogy félfelől fogsz maradni, és kezedet ki nem nyújtod annak meggátolására, amit akarok cselekedni. Én (ki gondolt volna olly iszonyú történetet s illy eszelős dühösségét?), amint ő kívánta, rettentő fogadásokat tettem, bizonyágul híván mind Pánt, mind Palest, mind Priapust, mind Pomónát, mind az éjjeli Hekatét; azután megindult, és engemet oda vezetett, ahol az a meredek hegy van, és az omlásokon és a kietlen kősziklákon, mert ott semmi út sincs, hanem egy meredekség süllyed le egy völgyben. Itt megállottunk, és én lenézvén, egészen nékiborzadtam, és hirtelen hátravontam magam, ő pedig elmosolyodott, és tekintetébe nékivídámúlt, ahonnan az a cselekedet nyugodtabbá tett engemet. Azután így szóllott hozzám: Beszéld el te, kérlek, a nimfáknak és a pásztoroknak azt, amit látni fogsz. Annakutána lefelé tekintvén, ezt mondta: Ha én az én kívánságomra olly készen találhattam volna a kíváncsi farkasok torkát, mint ezeket a kőszirtokat, egyedül csak azzal a halállal holtam volna meg, amellyel az'én életem holt meg. Óhajtottam volna, hogy ezek az én nyomorúlt tagjaim úgy szaggattattak volna széjjel, mint, ó, azok az ő kellemetes tagjai. Minthogy nem találhatok, és az ég nem ad az én kívánságomra emberhúst evő vadakat, amellyek alkalmas időbe jönnének, én más utat kívánok felvenni az én halálomra: azt az utat vészem fel, amely, ha nem a szükséges út, legalább a rövidebb fog lenni. Szilvia, én téged követlek, megyek a te társaságodba, ha meg nem neheztelsz érte, és meghalnék örömet, ha legalább bizonyos vólnék afelől, hogy az én tehozzád való leszállásom meg nem

háborítana tégedet, és ha megszűnt volna a te haragod a te életeddel: Szilvia, én követlek tégedet: Már megyek. Ezt mondván, lebuktatta magát a magasról, fővel a mélységre, és én jéggé váltam.

DAFNÉ. Szegény Amintás.

SZILVIA. Jaj nékem.

KAR. Miért nem gátoltad meg őtet? talán az a tett esküvése állott előtted, hogy őtet meg nem tartóztattad?

HÍRMONDÓ. Nem az, mert nem gondolván az esküvésekkel (mellyek az ilyen történetbe talám semmit sem tesznek), mihelyt észrevettem az ő eszelős és gonosz feltételét, kezemmel, oda futván, amint az ő balszerencséje hozta, megkaptam őtet ennél a selyem övnél fogva, amelly nem bírhatván a testnek rohanásával és terhével, kettészakadva a kezembe maradt.

KAR. S mi történt a szerencsétlen testtel?

HÍRMONDÓ. Azt meg nem tudom mondani, mert úgy [el]teltem borzadással és szánakozással, hogy szívem meg nem engedte, hogy odanézzek, és őtet darabokra szakadva szemléljem.

KAR. Iszonyú eset.

SZILVIA. Jaj nekem, valóba kőszirt vagyok, hogy engem ennek hallása meg nem öl. Ah, ha annak költött halála, aki őtet annyira gyűlölte, elvette az ő életét, vajjon méltó lenne, hogy annak valóságos halála, aki engem annyira szeretett, elvégye az életemet, óhajtom is, hogyha azt fájdalommal el nem vehettem, legalább fegyverrel előltsam, vagy pedig ezzel az övvel, amelly nem ok nélkül nem követte az ő édes urának lebukását; hanem csak azért maradt meg, hogy énbennem megbosszúlja az én hóhérló keménységemet és az ő keserves halálát. Övedző, szerencsétlen övedzője a te szerencsétlenebb uradnak, ne terheltesd illy gyűlölséges szálláson maradni, mert egyedül csak te maradtál meg bosszúállás és büntetés eszközének. Bizonyjára társának, társának kellett volna lennem a szerencsétlen Amintásnak. Ha már akkor nem akartam, most már a te segítséged által társa fogok néki lenni a pokolban.

KAR. Vigasztald magadat nyomorúlt leányzó, mert ez a szerencse hibája, és nem a tiéd.

SZILVIA. Pásztorok, mit sirattok? ha az én gyötrelmemen sírtok, nem érdelek én szánakozást, mert azzal nem tudtam élni; ha annak a szegény ártatlannak halálán síránkoztok, csekély jegy ez olly nagy dologra. Te is szárazsd fel, Dafné, ezeket a könnyhullatásokat, az istenre kérlek; ha énértem hullatod azokat, kérlek tégedet, nem az énrajtam, hanem az azon való szánakozásra, aki azokra méltó volt, segíts engemet az ő bóldogtalan tetemeinek felkeresésére, és eltakaríttatására. Egyedül csak e' tartóztat meg engemet, hogy most mindjárt meg ne öljem magamat. Le kívánom fizetni ezt a kötelességet, minthogy egyéb semmi sem maradt fenn az ő szerelmének, mellyet erántam hordozott; és jóllehet ez a gonosz kéz megfertéztethetné annak a munkának szentségét, tudom mégis, hogy néki kedves fog lenni az én kezemnek munkája: mert bizonynal tudom, hogy ő engemet szeret, amint megmutatta halálakor.

DAFNÉ. Szívesen segítlek tégedet ebben a szent kötelességben, hanem te azután többé ne gondolkozz arról, hogy magad megöljed.

SZILVIA. Mindeddig magamnak éltem, és az én vadságomnak, most már, ami még hátravan, azt Amintásnak élni kívánom: és ha néki nem lehet élni, fogom azt az ő bóldogtalan hideg tetemeinek, addig, s nem tovább szabad nékem e világon maradnom, és osztán egy pillantatba végezni el mind az életet, mind a temetést. - Pásztor, de mellyik út vezet minket arra a völgyre, ahol az a kőszikla végződik?

HÍRMONDÓ. E' viszen oda benneteket, s innen nem messze földre van az a völgy.

SZILVIA. Isten hozzátok pásztorok; vidékek, isten hozzátok; isten hozzátok, erdők és folyók, isten hozzátok.

HÍRMONDÓ. Ez a szűz úgy beszél, hogy kimutatja vele, hogy elszánta magát az utolsó elválásra.

KAR. Amit az halál elszaggat, te szerelem, öszveszorítod azt; te békességnek kedvellője, ő hadnak; s az ő triumfusin triumfálsz és uralkodol; és mikor két szép lelkeket öszvekötsz és körülfogsz, olly hasonlónak teszed az éghez a földet, hogy benne lakni szeretsz, és nem sajnállasz. Nincsenek ide alatt haragok: az emberi elméket te szelídekké teszed, és a belső gyűlölséget kihajtod, uram, a jámbor szívekből: elűzöl ezer dühösségeket, és a te felséges erőddel mintegy örök forgásokat csinálsz az emberi dolgoknak.

ÖTÖDIK SZAKASZ

ELSŐ JELENÉS

Elpínus, Kar

ELPÍNUS. Valósággal az a törvény, amellyel Ámor az ő birodalmát igazgatja mind örökké, nem kemény, nem is igazságtalan; és az ő gondviseléssel és szent titkokkal teljes munkáit igazságtalanul kárhoztatja valaki. Ó, mennyi mesterségekkel és esméretlen úton viszi ő az embert a boldogságra, és az ő szerelmes paradicsomának örömei közzé helyhezteti, mikor az ember leginkább hiszi magát a veszélyek fenekére süllyedve lenni. Ímé a köszikláról lebukván száll fel Amintás a minden vígasságok halmazára és tetejére. Ó, szerencsés Amintás, ó, be boldog vagy te, annál boldogabb, mennél nyomorultabb vóltál; most nékem a te példából lehet reménylenem, hogy valamikor akkor az én gyönyörű és kegyetlen szüzem, aki a szíves mosolygás alatt lappangtatja az ő kegyetlenségének halálos fegyvereit, valódi érzéssel fogja meggyógyítani az én sebeimet, amellyeket tettetett szívességével ejtett az én szívemben.

KAR. Az, aki itt jön, a bölcs Elpínus, és úgy beszéll Amintásról, mintha ő életbe volna, boldognak és szerencsésnek nevezvén őtet; kegyetlen állapotja a szeretőknek. Talám ő szerencsésnek tartja azt a szerelmest, aki meghal; és meghalván, végtére szíves érzést tanál az ő nimfájának szívében; és ezt nevezi szerelem paradicsomának, s ezt reményli. Melly csekély jutalommal elégíti ki a szárnyas isten az ő szolgáit! Elpínus, te tehát olly nyomorult állapotba vagy, hogy szerencsésnek mondod a boldogtalan Amintásnak halálát s te is ehhez hasonló végre jutni kívánnál?

ELPÍNUS. Barátim, légyetek vígan, mert hazug hír az, amit az ő haláláról hallottatok.

KAR. Ó, mit beszélsz nekünk, és mennyire megvigasztalsz minket, s nem igaz tehát, hogy ő magát a körül nyakra-főre buktatta volna?

ELPÍNUS. Még az addig igaz, de lebukása szerencsés vólt, és a halálnak egy fájdalmas képe alatt életet és örömet hozott néki. Ó most az ő szeretett nimfájának nyájas kebelébe fekszik, aki, amilyen érzéketlen vólt eddig, most már olly érzékeny szívű és ajakaival száraztja fel az ő szép szeméről a sírást. Én most Montánust, az ő atyját keresni megyek, s hogy oda vezesse őtet, ahol ezek múlatnak: s egyedül az ő akaratja van hátra, s a' késlelteti mind a kettőjöknek egyező akaratját.

KAR. Egyenlő korácsúak; nemességek egyenlő, s megegyez az ő kívánságok, és a jámbor Montánus óhajtaná unokáit látni, és illy édes óltalommal gyámolgatni vénségét, úgy, hogy saját akaratját az övék szerént fogja intézni. De te, ó Elpínus, nosza beszéld elő, micsoda szerencse mentette meg Amintást az ő veszedelmes lebukásában.

ELPÍNUS. Szívesen megcselekszem: halljátok, halljátok meg azt, amit tulajdon szemeimmel láttam. Én a barlangomba valék, melly a völgy mellett fekszik, s mintegy a hegynek tövében amint aláfelé domborodik. Ottan Tirzissel együtt beszélgettünk arról a leányzóról, aki ugyanazon hálóba először őtet, azután engemet nyugőzött és szorított, és nagyobbra becsűlvén az ő futásánál, az ő szabad állapotjánál az én édes rabságomat, mikor szemünket a hegytetőre vonta egy kiáltás, és hogy [egy] embert a magosságról lerohanni láttunk, és őtet egy sűrű bokorra esni láttuk, mind egy szempillantásba esett; a hegyen kívül nem messze felettünk holmi szorosan öszvenőtt és szinte egymásba szövött füveknek, töviseknek s egyéb ágoknak nagy csomója terjedt ki. Ide bukott elébb, mintsem más helyre vethette volna magát; és jól-lehet ő a terhével megütötte is magát, és onnan sokkal alább esett, csaknem a mi lábunkhoz; ez a tartalék mégis olly nagy erejét vette el az esésnek, hogy az nem lett halálos: mindazáltal olly terhes volt, hogy ő egy óráig, s tovább is egészen elájúlva és magánkívül hevert. Mi a szánakozás és bámulás miatt illy reménytelen történetre, némán vesztegettünk, megesmervén őtet: de észrevén, hogy ő nem holt meg, és hogy talám nem is halna meg, enyhítettük fájdalmunkat. Akkor Tirzis egészen értésemre adta az ő titkait, és szorongató szerelmeit. De míg őtet felélesztetni igyekeztünk, különbféle eszközökkel, elküldvén azomba Alfezibeusért is, akit Phoebus megtanított az orvosi mesterségre, mikor nékem adta a lantot és a pengetőt, hozzánk érkeztek együtt Dafné és Szilvia, akik (amint azután megtartottam) keresni mentek volt azt a testet, amellyet élet nélkül gondoltak lenni. Hanem mihelyt Szilvia őtet megesmérte, és meglátta az Amintás szép gyenge orcáit olly kellemetesképen elszínetlenedve, hogy nincs ollyan viola, amelly olly édesen haloványodjon meg, és őtet úgy ellankadva, hogy már lelkét utolsó sóhajtásaiban látszott kilehelni; bakkáns módjára sikojtván és verdesvén szép mellét, a hanyatt fekvő testre vetette magát, és orcáját orcájára, száját szájára értette.

KAR. Nem tartotta hát most meg őtet a szemérem, amelly olly komor, és olly szégyenlős?

ELPÍNUS. A szemérem gyenge szerelmet tarthat meg, hanem gyenge zabola egy hatalmas szerelemnek. Azután, mintha szemében forrás lett volna, balzsamozni kezdte könnyhullatásával annak hideg ábrázatját, és annak a víznek olly ereje volt, hogy ő feleszmélt; és szemeit fölnyitván, egy fájdalmas *ó, jajt* tölt ki szívének fenekéről. De ez az *ó, jaj*, amelly olly keserűen jött ki az ő szívéből, öszveötlött az ő kedves Szilviájának lelkével, és elfogadtatott annak kellemetes ajakától, s azonnal egészen édessé tétetett ottan. Ó, ki tudná elmondani, mit érzettek mindaketten abban a szempillantásban, mindegyik bizonyossá lévén a másiknak életéről, és bizonyossá lévén Amintás az ő nimfájának szerelméről; és látván, hogy azzal együtt van és öszveölelkezve, aki a szerelemnek szolgálja, ezt magától gondolja el. De nem lehet elgondolni, nem hogy kimondani.

KAR. Amintás olly egészségbe van, hogy az ő élete a veszedelmen kívül van.

ELPÍNUS. Amintás egészségbe van, hanem hogy valamennyire meg van karcolva a képe, s valamennyire a teste megroncsolódott: de a' semmisem, és ő azt semminek tartja. Boldog ő, hogy olly nagy jelét adta a szeretetnek, [most a szerelem édességét kóstolja,] amellynek az elmúlt aggodások és veszedelmek édes és kellemetes fűszerszámot adnak. Hanem isten maradjon véletek, mert én felvett útamot akarom követni, és felkeresni Montánust.

[KAR. Nem tudom, ha a sok keserű, amellyet Amintás tapasztalt, sok utánnajárás, szeretés, sirása és kétségbeesése közbe, édessé tétethetett-e teljességgel valami jelenvaló édes által: de ha kedvesebben esik, és ízesebb a rossz után a jó: én nem kérem tetőled, szerelem, ezt a nagyobb bódogságot. Ám bódogíts másokat ilyenképpen: engem az én nimfám fogadjon bé rövid könyörgés és utánnajárás után, és a mi édességinknek fűszerszámai ne illy terhes gyötrelmek légyenek, hanem kellemetes neheztelések, és kellemetes megvetések, cívódások és harcok, mellyeket kövessen, megújítván a mi szíveinket, vagy béke, vagy szövetség.]

AZ ELHAGYATOTT DÍDÓ

Énekes szomorújáték három felvonásban
Szerzette s meg is igazgatta
Metastasió Péter, császári poéta

Fordította olaszból
Csokonai Vitéz Mihály
Debrecenben, 1795.

KÖZBESZÓLÓK

DÍDÓ, *Kártágó király asszonya, Enéás szeretője*
ENÉÁS
JÁRBÁS, *mórok királya, Arbaces név alatt*
SZELÉNÉ, *Dídó húga és Enéásnak alattomba való szeretője*
ARÁSPESZ, *Járbás meghittje és Szeléné szeretője*
OZMÍDÁS, *Dídó meghittje*

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

*Egy méltóságos hely, melly a közönséges meghallgattatásra (audienciára) van rendelve,
egy királyszékkal egyik oldalról. A nézés irányjába az épülő Kártágónak tekintete.*

Enéás, Szeléné, Ozmídás

ENÉÁS. Nem, fejedelemasszony, kérem: nem harag, sem félelem, ami megindítja a frigiai vitorlákat, és engem máshová szállít. Tudom, hogy engem szeret Dídó (való, nagyon tudom azt), s nem is tartok az ő hűségétől. Őtet imádom, és emlékezem rá, mennyit tett én értem: nem vagyok háládatlan. Hanem, hogy én újra kitegyem a habok kockájára az én napjaimat, azt nekem a végezés parancsolja, s az istenek akarják: és olly boldogtalan vagyok, hogy az én vétkemnek látszik a fátumé.

SZELÉNÉ. Ha hosszas tévelygésed után nyugodalmat és hajlékot keressz, ímé, e parton ajánlja azt neked az én néném, a te érdemed és a mi buzgó indulatunk.

ENÉÁS. Nyugodalmat még most nem enged nekem az Ég.

ENÉÁS. Miért?

OZMÍDÁS. Micsoda beszéddel jelentették ki tenéked az istenek saját akaratjukat?

ENÉÁS. Ozmídás, soha az álom ezen szemekre nem hozza az ő édes elfelejtését, hogy az atyám komor tekintetét ne fesse le mindjárt előttem. Fiam, (így szól ő, és én azt hallom) háládatlan fiam, ez az Olaszország, mellynek felkeresését reád bízta Apolló és én? A szerencsétlen Ázsia várja, hogy a te erősséged munkája által egy más földön épüljön fel ismét Trója. Te azt felfogadtad, én az én életemnek utolsó percén azt a te fogadásodat értettem akkor,

midőn e kéznek csókolására hajlottal, és nékem arra megesküdtél. És te azonba hazádhoz, önnönmagadhoz, atyádhoz háládatlan lévén, itten a henyességbe vesztegeted magadat (te perdis) és a szerelembe? Kelj fel: a te hajóidnak vétkei kötekeit vagdald el, ereszd meg a hajóköteleket: nézz azután énreám komor szemöldökkel és menj.

SZELÉNÉ. Borzadok a hideg miatt (vagy: a hideg lé az az irtózás miatt.)

A játékszín aljáról kezdenek jelenni a Didó testőrzoi.

OZMÍDÁS. (Mintegy boldog vagyok én: ha elmegy Enéás, oda lesz egy vetélkedő társam a királyságban).

SZELÉNÉ. Ha elhagyod a te kincsedet, meghal Dídó (és nem él többé Szeléné).

OZMÍDÁS. A királyné érkezik (közelget).

Enéás. (Mit fogok már mondani?)

SZELÉNÉ. (Nem tudom kinyilatkoztatni az én gyötrelmemet).

ENÉÁS. (Oltalmazd, szívem, magadat: ímhol a próba).

MÁSODIK JELENÉS

Didó a kísérőivel és az előbbieket

DÍDÓ. Enéás, Ázsiának fényje, kellemetes gondja Citeréának és énnekem, nézd mimódon emeli homlokát feljebb minden szempillantásban a te itt lakásoddal kevélykedő Kártágó. Az én fáradságimnak gyömcsei ám ama boltozatok, ama templomok, és azok a kőfalak: de az én fáradságimnak nagyobb diszek, Enéás, te vagy. Te énreám nem nézel, és hallgatsz? Illyen módon egy hideg hallgatással fogad Enéás engemet? Talám már a te szívedből az én képemet kirekesztette Ámor?

ENÉÁS. Dídó az én elmémbe (esküszöm minden istenekre) mindég jelen vagy: és sem idő, sem távollétel nem hinthet (ezt is az istenekre esküszöm) az én tüzemre feledékenységet.

DÍDÓ. Mit szabadkozol! Én nem kívánok esküvéseket tetőled. Arra, hogy én neked higgyek, egy tekinteted, egy sóhajtásod elég.

OZMÍDÁS. (Sokra megy.)

SZELÉNÉ. (És én szólni nem merek.)

ENÉÁS. Ha nyugodalmadat óhajtod, gondolkodj a te nagyságodról: rólam többé ne gondolkodj!

DÍDÓ. Hogy Rólad többé ne gondolkodjam? Én, aki egyedül teáltalad élek? Én, aki az én napjaimnak boldogságokon nem örvendek, ha valaha engem elhagysz?

ENÉÁS. Ó Egek, mit mondasz? És micsoda időt választottál! Ah, nagyon is, nagyon is nemes szívű vagy te egy háládatlan eránt.

DÍDÓ. Háládatlan Enéás! Miért? Tehát únalmas fog tenéked az én tüzem lenni?

ENÉÁS. Még eddig soha nagyobb gyengeséggel nem szerettelek tégedet. De - - -

DÍDÓ. Mit?

ENÉÁS. A hazám - - - Az ég - - -

DÍDÓ. Szólj!

ENÉÁS. Tartoznám - - - De nem - - -

A szerelmet - - - (Ó Egek!) A hívséget - - -

Ah, mert nem szólhatok:

Fejtsd meg te helyettem. *Ozmídásnak és elmegyén.*

HARMADIK JELENÉS

Dídó, Szeléné, Ozmídás

DÍDÓ. Így megy el, így hagy el engemet Enéás? Mit akar mondani az a hallgatása? Mibe vagyok bűnös?

SZELÉNÉ. Ő a te elhagyásodról gondolkodik. Az ő szívébe csatázik (és nem tudom, melyik fog győzni) a dicsőség és szerelem.

DÍDÓ. Dicsőség elhagyni engemet?

OZMÍDÁS. (Rá kell szednem.) Királyasszony, Enéás szívét nem hatotta bé Szeléné. A mórok királyától idejött a követ, Arbaces.

DÍDÓ. Mivégre?

OZMÍDÁS. A te lakadalmadat kérni fogja az a kevély király; és fél Enéás, hogy te engedni fogsz az erőnek és annak ajánlod magadat. Ezért, így menvén el, kerüli a te látásodból való fájdalmát.

DÍDÓ. Értem. Eredj, kedves húgom: az Enéás szívéből üzd ki a gyanúkat, és mondd meg néki, hogy őtőle semmi engem el nem vehet, hanemha a halál.

SZELÉNÉ.

(Még erre is büntetsz te engemet, ó sors!)

Megmondom majd, hogy hív vagy:

Az én hívségemen nyúgodj meg:

Érted kegyes szívű leszek.

(Magamért kegyetlen lések.)

Ki tudják majd az én ajjakaim néki

Nyilatkoztatni a te kívánságodat.

(De az én kínomat, ó Egek,

Hogyan fogom eltakarni.) *Elmegyén.*

[ÖTÖDIK JELENÉS]

[JÁRBÁS.] Dídó, a mórok királya engemet választott az ő intézetei hűséges meghozójának. Én tenéked ajánlom ötöt, amint tetszik, a te megtartásodat egy szempillantásban, vagy a te leromlásodat. Ezeket, amelyeket azomba szemlélsz, ezeket a ruhákat, drágaköveket, kincseket, embereket és vadakat, amelyeket az őnéki alávetett Afrika természet, az ő nagyságának zálogául, ajándékba útasította tehozzád. Az ajándékba tanúld meg, az ajándékozó millyen.

DÍDÓ. Ha én elveszem az ő ajándékát, bővjutalmat nyer azzal a te urad: de ha ő nem okosabb, az, ami most ajándék, adóvá is válhatik. (Melly kevély az!) Űlj le, és beszéljess.

ARÁSPESZ. Millyennek látszik tenéked, ó Uram? *Lassan Járbáshoz.*

JÁRBÁS. (Kevélynek és szépnek.) *Lassan Aráspeszhez.* Emlékezz reá, ó Dídó, hogyan jöttél Tírusból; és micsoda kétségbe esett tanács vezetett tégedet e partra. A te hitetlen lelkű bátyádnak barbarus szándéki és fösvény természete (lelke) előtt Afrika volt tenéked oltalmad és védelmed. Ez az kegyetlen föld, mellyen emelkedik a kevély Kártágó, az én uram ajándéka volt: és még - -

DÍDÓ. Az ajándékkal egybezavarod az eladást - - -

JÁRBÁS. Engedd elébb, hogy én beszéljek, és azután felelj.

DÍDÓ. (Miért bosszankodjam én?) *Lassan Ozmídáshoz.*

OZMÍDÁS. (Türed el.) *Lassan Dídóhoz.*

JÁRBÁS. A nemes szívű Járbás, az én királyom, a te lakadalmadat kérte. Te megvetetted: ő elszívte ezt a gyalázatot, minthogy megesküdtél akkor, hogy a Zikéus hamvaihoz hűségedet meg kívánod tartani. Most tudja az egész Afrika, hogy az széjjelrontott Ázsiából Enéás idejött: tudja, hogy te őtet befogadtad; és tudja, hogy őtet szereted: s nem is fogja elszenvetni, hogy szerelmekkel ellenkezni jöjjön egy trójai maradék (reliqui) a mórok királyjával.

DÍDÓ. És mind a szerelmei, mind a haragjai egyaránt terméketlenek fognak lenni.

JÁRBÁS. Engedd meg elébb, hogy én elvégezzem, és azután felelj. Az én nemes szívű királyom a háború helyett téged békességgel kínál, ha akarod. És megjobbításáért hibáidnak óhajtja a te indulatodat, kéri a te nyoszolyádat, kívánja megvetését Enéásnak.

DÍDÓ. Elmondtad?

JÁRBÁS. Elmondtam.

DÍDÓ. A tírusi királyházból én ezen fővényekre jöttem, szabadságot keresvén s nem láncokat. Az én kincseimnek árra, és épen nem a te királyod ajándéka Kártágó. Az én kezemet, az én szívemet, mikor Járbástól megtagadtam, hűségesnek lenni férjemhez akkor vólt eszembe. Most többé az nem vagyok.

JÁRBÁS. Ha az nem vagy - - -

DÍDÓ. Engedd meg elébb, hogy én feleljek, és azután beszélj. Most többé az nem vagyok. Változtatják a bölcsek a történetek folyamatja szerint az ő gondolatjaikat. Enéás tetszik az én szívemnek; használ (gyönyörködteti) az én királyszékemet; és az én mátkám fog lenni.

JÁRBÁS. De az ő megvetetése - - -

DÍDÓ. Nem könnyű a triumf, még sok izzadásba is kerülhetne ez a trójai maradék (fogyaték) a mórok királyjának.

JÁRBÁS. Ha az én uramat bosszantod, eljönnek majd hadat indítani teellened, valamennyi getulokat és valamennyi numidákat s garamántokat Afrika tart magában.

DÍDÓ. Csakhogy én velem legyen Enéás, én meg nem zavarodom, jöjjenek ezen partokra garamántok, numidák, Afrika és a világ.

JÁRBÁS. Tehát megmondom - - -

DÍDÓ. Mondd meg, hogy őtet mint szerelmest fel sem veszem, hogy őtöle mint haragostól nem félek.

JÁRBÁS. Gondolj jobbat, ó Dídó.

DÍDÓ. Már meggondoltam. *Felkelnek.*

Királyné vagyok és szerető vagyok és birodalmát egyedül magam kívánom az én királységemnek és az én szívemnek.

Nékem törvényt szabni hasztalan kíván, aki tőlem el akarja venni (disputálni) a dicsőség és a szerelem választását (arbitriumát). *Elmegy.*

HATODIK JELENÉS

Járbás, Ozmídás és Aráspesz

JÁRBÁS. Aráspesz, bosszúállásra! *Elmenés közbe.*

ARÁSPESZ. Nékem vezérim a te lépésid.

OZMÍDÁS. Arbaces, várakozz.

JÁRBÁS. (Mit fog kívánni ez éntőlem?)

OZMÍDÁS. Lehet akaratom szerint szabadon beszélnem?

JÁRBÁS. Szólj!

OZMÍDÁS. Ha akarod, ajánlom magamat a te haragidnak társul és vezérül. Dídó énbennem bízik; Enéas engemet barátjának hisz; és a fegyverek mind az én intésemtől függenek. Nagyon meg fogod könnyíthetni az utat a te intézeteidnek.

JÁRBÁS. De te ki vagy?

OZMÍDÁS. Követője a tírusi királynénak: Ozmídás vagyok én; Ciprusba volt a bölcsöm. És az én szívem nagyobb az én szerencsémnél.

JÁRBÁS. Ajánlásodat elfogadom, és ha hűséges leszel, amit csak kérsz, mind jutalmul fogod azt venni.

OZMÍDÁS. Legyen a te királyodé Dídó: nékem engedődjön Kártágó birodalma.

JÁRBÁS. Én azt néked megígérem.

OZMÍDÁS. De ki tudja, ha megegyez-é a te urad azon mérész kérelembe?

JÁRBÁS. Ígéri a király, mikor ígéri Arbaces.

OZMÍDÁS. Tehát.

JÁRBÁS. Minden ártatlan cselekedet itt gyanús lehet. Tartsd tanácsodat bátrabb és rejtekebb helyre! Bizakodj! Ozmídás király, ha Járbás mátka.

OZMÍDÁS. Te engem serkentesz (emelsz) egy nagy intézetre:

és a te haragodra, a te vágyódásodra
az én bátorságom téged serkenteni fog.

Így ad kölcsön a patakocská,
míg lassan a mezőt ellepi, élelmet a fácskának;
és az árnyék helyett nedvességet ad annak. *Elmegyen.*

HETEDIK JELENÉS

Járbás és Aráspesz

JÁRBÁS. Melly bolond, ha hiszi, hogy én néki meg fogom tartani hitemet.

ARÁSPESZ. Azt megígérted néki -

JÁRBÁS. Nem érdemel hitet, aki azt másnak meg nem tartja. De eridj, szeretett Aráspeszem. Minden késedelmezés gyötrelmem az én dühösségemnek. Eredj: az én bosszúállásomat egy te csapásod tegye bátrakká. Enéas ölettesen meg.

ARÁSPESZ. Megyek: és nem soká az ő és az én erősségemnek egy nyilvánágos viadalban megválasztója (arbitere) fog lenni a fátum.

JÁRBÁS. Nem: állj meg. Én nem akarom, hogy vakesetre bízattasson a te becsületed, az én gyűlölségem, az én bosszúállásom. Véletlen támadd meg őtet, és élj csalárdsággal.

ARÁSPESZ. Éntőlem csalárdság? Uram, jobbagynak születtem én, de nem árulónak ám. Mondd nékem, hogy én menjek mezítelen a tüzek közepibe, ellenébe a fegyvereknek: mind meg fogom cselekedni. Te vagy ura az én életemnek: a te oltalmadba nem hátrálok semmi próbatételt. De tőlem ne kértessen egy árulás.

JÁRBÁS. Köz lélek érzései. Nékem nem fogyatkozik meg a tiednél hűségesebb kar.

ARÁSPESZ. És hogyan, ó istenek, a te virtusod!

JÁRBÁS. Ehj, micsoda virtusom? A világon vagy virtus nem találtatik, vagy csak az a virtus, ami gyönyörködtet és használ.

A királyszerk fényessége között szépek a vétkek.

Elveszti az irtózást a megcsalattatás; minden virtus lesz.

Elkerülni a kórt csalárdsággal kételkedhetik,

ha szabad az a szerencsétlen lélek, melly született szolgaságban. *Elmegyen.*

NYOLCADIK JELENÉS

Aráspesz egyedül

[ARÁSPESZ.] Istentelen! Az az irtózás is, mellyet egy vétkek mardosása visel, boldog; azt a békességet a szerencsétlenségekben, mellyet a virtus produkál, mint nem érzi? Ó, fenn-tartója a világnak, az embereknek és az isteneknek ékességi, szép virtus, az én vezérem te vagy.

Ha a csillagok közül te nem vagy vezér a hitetlen habok szélvészeli között, soha ezen lélekben csendesség nincsen.

Te bátoritsz (securussá téssz) engemet az én veszedelmimben, a szerencsétlenségekben te adsz tanácsot énnekem, és meglegedést egyedül teéretted érzek. *Elmegyen.*

KILENCEDIK JELENÉS

*A palota tornáca
Szeléné és Enéás*

ENÉÁS. Már néked azt mondtam, ó Szeléné: rosszul magyarázza Ozmídás az én gondolatimat. Ah, tetszett az isteneknek, hogy Dídó volna hitetlen; ó bár én ábrázolhatnám magam előtt őtet hitetlennek csak egy szempillantásig! De tudni, hogy ő engem imád, és tartozni őtet elhagyni, ez a gyötrelem.

SZELÉNÉ. Legyen, amilyennek akarod, az az ok, amelly téged kényszerít elmenni; néhány szempillantássokig tartózkodj legalább, és a Neptunus templomába menj: az én néném akar ott beszélni véled.

ENÉÁS. Kín fog lenni a késedelem.

SZELÉNÉ. Hallgasd meg őtet és menj el.

ENÉÁS. És attól, akit imádok, fogok venni végbúcsút?

SZELÉNÉ. (Hallgatok, és nem halok meg?)

ENÉÁS. Sír Szeléné?

SZELÉNÉ. És hogyan, mikor így beszélsz, akarod, hogy én ne sírjak?

ENÉÁS. Szűnj meg sóhajtani. Egyedül Dídónak van oka panaszkodni az én elmenetelelem.

SZELÉNÉ. Ugyanegy szívünk van Dídónak és nekem?

ENÉÁS. Annyira rongálsz őerte magadat?

SZELÉNÉ. Ő úgy él énbennem, én úgy élek őbenne, hogy minden ő bajai az én bajaim.

ENÉÁS. Nemes szívű Szeléné, a te sóhajtásaid úgy megindítanak engemet, hogy én a ti aggódásokban elfelejtem a magaméit.

SZELÉNÉ. Ha az én szívemet látnád, talám a te megindulásod (pieta) nagyobb lenne.

TIZEDIK JELENÉS

Járbás, Aráspesz és az előbbiek

JÁRBÁS. Az egész királyház kifutott, keresvén Enéást, s mégsem akadok én reá?

ARÁSPESZ. Talám innen elment?

JÁRBÁS. Nem ő-e ez? *Meglátván Enéást.* Ő afrikainak a ruházatjáról nem látszik én előtttem. Idegen, mondd meg nekem, ki vagy? *Enéáshoz.*

ARÁSPESZ. Melly igen tetszik az az ábrázat az én szemeimnek! *Meglátván Szelénét.*

ENÉÁS. Felette, szép Szeléné - - - *Azután hogy Járbást megpillantotta.*

JÁRBÁS. Héj: nem hallod? *Enéáshoz.*

ENÉÁS. Felette nagyon jószívű máshoz - - - *Mint feljebb.*

SZELÉNÉ. Beh kevélyen beszéll. *Járbásra nézvén.*

ARÁSPESZ. (Melly szép!) *Mint feljebb.*

JÁRBÁS. Vagy mondd ki a neved, vagy én - - *Enéáshoz.*

ENÉÁS. Micsoda jussod van néked ezt kérdeni? Mi hasznod abba néked?

JÁRBÁS. A jus az én tetszésem.

ENÉÁS. Minálunk nem szoktak felelni a bolondoknak. *El akar menni.*

JÁRBÁS. Ennek az acélnak - - - *Akarván kirántani a kardját, Szeléné őtet megtartóztatja.*

SZELÉNÉ. A Szeléné szemei előtt a Didó királyházában egy illy vakmerőséget?

JÁRBÁS. A Járbás követjének illy kevés tiszteletet?

SZELÉNÉ. Ezt a bolond dölfösséget a királyné meg fogja tudni.

JÁRBÁS. Tudja meg azt: azonba' lásson engemet az ő bosszújára elcsapni azt a fejet; és azzal az Enéását együvé tévén vinni azt az én megbántatott királyom lábai elibe.

ENÉÁS. Nehezebb fog lenni, mint te hiszed.

JÁRBÁS. Te ellenkezhetsz majd? vagy az az Enéás, aki dicsőségesen hordja elő annyi ő vesztéseit?

ENÉÁS. Sokat cedálnak a dicsőség egybevetésében az ő vesztéseinek a te győzelmeid.

JÁRBÁS. De te ki vagy, ki vélem őerte annyira civódol?

ENÉÁS. Vagyok egy, aki tőled nem félek, és a' neked legyen elég.

Mikor megtudod, ki vagy, olly vad nem leszel, s úgy nem is fogsz beszélni.

Óhajtja elhagyni a partokat ama tüzes utazó: a habok között bánja osztán, ha a hajós gyalázatjára mentek el a parttól. *Elmegyen.*

TIZENEGYEDIK JELENÉS

Szeléné, Járbás és Aráspesz

JÁRBÁS. Nem fog elmenni, míg elébb - - - *Akarván követni.*

SZELÉNÉ. Attól mit kívánsz? *Megtartóztatván őtet.*

JÁRBÁS. Az ő nevét.

SZELÉNÉ. Az ő nevét olly nagy dühösség nélkül is, éntőlem meg fogod tudni.

JÁRBÁS. Ezen törvény alatt én megállok.

SZELÉNÉ. Az az Enéás, akit te keresel, épen ez.

JÁRBÁS. Ah, tőlem elloptál egy csapást, melyet az én karomnak ajánlott a jóltévő Ég.

SZELÉNÉ. De miért ez a nagy harag? Mibe sértett meg téged?

JÁRBÁS. A Dídó indulatit az én uramtól el akarja disputálni: teelőtted esméretes: és tőlem azt kérded, mibe sértett meg engemet?

SZELÉNÉ. Dunque supponi, Arbace, che scelga a suo talento il caro oggetto un cor, che's innamorato? a szerelem oskolájában mégis rudis vagy. *Elmegyen.*

TIZENKETTEDIK JELENÉS

Járbás, Aráspesz, azután Ozmídás

JÁRBÁS. Nincs tovább ideje, Aráspesz, így rejteni el magamat. Sokba áll eddig a tűrés nékem.

ARÁSPESZ. És mit fogsz cselekedni?

JÁRBÁS. Az én katonáimat, akiket az erdőbe elrejtván, innen nem messze hagytam az én eljövetelemkor, hívni fogom a királyházba: széjjel fogom rontani Kártágót, és azt a gonosz szívet méltatlan riválisom mellé fogom vonni. - -

OZMÍDÁS. Uram. *Sietséggel.* Már a Neptún templomába megy a királyné. A te szemeid előtt a kevély trójainak, ha késel óltalmazni, adja a kezét.

JÁRBÁS. Illy nagy vakmerőség!

OZMÍDÁS. Nincs ideje a haszontalan panaszoknak.

JÁRBÁS. És millyen tanácsot?

OZMÍDÁS. A legkészebb a legjobb. Én te előtted megyek, merj. Minden kezdetre én csinálom a te gyámolodat és a te óltalmadat. *Elmegyen.*

TIZENHARMADIK JELENÉS

Járbás és Aráspesz

ARÁSPESZ. Hová futsz, ó Uram!

JÁRBÁS. A riválist levágni.

ARÁSPESZ. Hogy reményled ezt? Még a te katonáid is nem tudják a te akaratodat.

JÁRBÁS. Ahol az erő nem ér, jöjjön a fortély.

ARÁSPESZ. És a te bosszúállásodat egy áruló hibáján akarod vásárolni?

JÁRBÁS. Aráspesz, az én kedvezésem nagyon merésszé tett tégedet. A munkába szabadabbnak, a tanácsadásba kevésbé késznek akarnálak én tégedet. Ki vagyok én, emlékezz reá, és ki vagy te.

Vagyok ama folyóvíz, amelly dagadt lévén a nedvességektől, mikor a fagy rohanó patakká olvad, erdőket, csordákat, majorokat, pásztorokat visz magával, és tartalékja nincsen.

Ha láttatik töltések közé szorítva, haragszik a partra, confundálja széleit, és kevélyen acsarkodva megy. *Elmegyen Aráspesszel.*

TIZENNEGYEDIK JELENÉS

Neptún temploma, ugyanannak képével. Enéás és Ozmídás

OZMÍDÁS. Hogyan? A te ajjakidról fogja Dídó megtudni, hogy ötöt el akarod hagyni? Ah, hallgass, az istenért, és kíméld meg az ő szívét a kintól!

ENÉÁS. Azt megmondani kegyetlenség: de árulás lenne azt elhallgatni.

OZMÍDÁS. Bár állandó légy akár mint, én reményelem, hogy az ő sírására te meg fogod változtatni gondolatodat.

ENÉÁS. Elveheti nékem életemet, de nem csinálhatja az én fájdalmam azt, hogy én elcsüggedjem az én hazám és az én atyám eránt.

OZMÍDÁS. Ó nemes mondások! Meggyőzni saját indulatit, feljülhalad minden más dicsőséget.

ENÉÁS. Mennyibe áll mindazáltal ez a győzelem?

TIZENÖTÖDIK JELENÉS

Járbás, Aráspesz és a mondottak

JÁRBÁS. (Ímhol a rivális, s nincs is vele valaki az ő követői közül.) *Lassan Aráspeszhez.*

ARÁSPESZ. (Ah, gondold meg, ki vagy te - - -) *Lassan Járbáshoz.*

JÁRBÁS. (Kövess engem és hallgass.) *Mint feljebb.* Így az én injuriámat - - - *Akarja megcsapni Enéást, de megtartóztatván Aráspesztől, neki kiesik a kardja, melyet Aráspesz felvesz.*

ARÁSPESZ. Állj meg! *Járbáshoz.*

JÁRBÁS. Méltatlan, *Aráspeszhez* az ellenségednek segítségére?

ENÉÁS. Mit akarsz, gonosz lélek? *Aráspeszhez, látván néki a kardot a kezébe.*

OZMÍDÁS. (Minden odavan.)

TIZENHATODIK JELENÉS

Dídó az őrizőkkel és a mondottak

OZMÍDÁS. Elárultattunk, ó Királyné! *Tettetett félelemmel.* Ha később lett volna az Arbaces segítsége, a vitéz Enéás az embertelen csapás alatt ma elesett volna.

DÍDÓ. Az áruló kicsoda? Hol múlat?

OZMÍDÁS. Nézd ötet: kezében van a fegyver mégis. *Érti Aráspeszt.*

DÍDÓ. Ki támasztott fel tenéked kebeledben olly kegyetlen kívánságot?

ARÁSPESZ. Az én uram dicsősége, és az én tartozásom.

OZMÍDÁS. Hogyan? Maga Arbaces helybe nem hagyja - - -

ARÁSPESZ. Azt tudom, hogy ő engem kárhoztat; az ő haragjától félek: de az nem volt nékem vétkem, és nem bánom.

DÍDÓ. És épen nem szégyenled szentségtörő istentelenségedet?

ARÁSPESZ. Visszamennék ezerszer ugyanazt csinálni.

DÍDÓ. Meg foglak téged előzni. Ministri! *Őrizzétek ötet! Aráspesz elmegy az őrizőkkel.*

ENÉÁS. Nemes ellenségem *Járbáshoz*, olly nagy virtust én tebenned nem gondoltam. Engedd meg, hogy ezen kebelhez - - -

JÁRBÁS. Távozz, Enéás. Tudd meg, hogy a te életed Aráspesz ajándéka: hogy én a te véredet kívánom, hogy én Járbás vagyok.

DÍDÓ. Te Járbás?

ENÉÁS. A mórok királyok?

DÍDÓ. Egy király olly vétkes érzéseket nem zár a kebelébe: te egy hazug vagy. Fegyverkez-
tettessék ki.

JÁRBÁS. Senki közelíteni ne merjen, vagy én őtet levágom. *Kirántván a kardját.*

OZMÍDÁS. (Szűnjél legalább egy kicsinyt, míg én az embereket összevegyűjtöm: rám bíz
magadat.) *Lassan Járbáshoz.*

JÁRBÁS. (És olly alávaló legyek?) *Lassan Ozmídáshoz.*

ENÉÁS. Álljatok meg, barátim: engem illet őtet megbüntetni.

DÍDÓ. A te erődet tartsd jobb dologra. Mit várni többet? vagy adja meg magát, vagy levágva
essen lábaimhoz.

OZMÍDÁS. (Tartsd meg magadat a bosszúállásra.) *Lassan Járbáshoz.*

JÁRBÁS. Ímhol a kardom. *Elveti a kardot, melyet az őrizők felvesznek, és elmegy azok közt.*

DÍDÓ. Megzabolázni a dagályos lelkét a te gondod légyen. *Ozmídáshoz.*

OZMÍDÁS. Az én hűségemen nyugodj meg. *Elmegy Járbás után.*

TIZENHETEDIK JELENÉS

Dídó és Enéás

DÍDÓ. Enéás, békével (sálvus) vagy már a kegyetlen csapástól. Érettem tartanak meg az
istenek illy kellemetes életet.

ENÉÁS. Ó Egek, Királyné!

DÍDÓ. Talám mégis bizonytalan vagy az én hívségem felől.

ENÉÁS. Nem. Sokkal halálosabbak az én szerencsétlenségim. Akarja a végzés - - -

DÍDÓ. Engem elhagysz! Miért?

ENÉÁS. A Jupiter parancsolatja, az atyám árnyéka, a hazám, az Ég, az ígéretem, a tarto-
zásom, a becsületem, a hírem, minden az olaszországi partokra hív engemet. Az én hosszas
késedelmem valóban nagyon megindította az istenek haragját.

DÍDÓ. És így rejtetted eddig, hitetlen, a te szándékokodat?

ENÉÁS. Fu pieta?

DÍDÓ. Che pieta? A te hazug ajakad hívséget esküdött nekem; és azonba a te szíved azon
gondolkodott, hogy mehess el messze éntőlem? Kinek fogok többé hitelt adni, szegény
fejem!? Alávaló megvetettjét (rifiuto) a haboknak, befogadva őtet a partról, őtet megújítom a
tenger injuriáitól: az ő már széjjelszórt hajóit és fegyvereit én néki visszaadom: és néki helyt
adok az én szívembe, az én országomba; és az kevés. Száz királyoknak őérette megvetvén
szerelmeket, haragjukat fellovalom. Imhol osztán a jutalom. Kinek fogok többé, szegény
fejem! hitelt adni?

ENÉÁS. Még én élek, ó Dídó, édes emlékezet fogsz az én gondolatomnak lenni: nem is mennék el valaha, ha az istenek akaratjából nem kellene feláldoznom az én fáradságomat a láciumi birodalomnak.

DÍDÓ. Valósággal nincs az isteneknek más gondjuk, mint a te végzésed.

ENÉÁS. Én meg fogok állani is, ha akarod, hogy perjurus legyen egy boldogtalan.

DÍDÓ. Nem: adóssá lennél a világ birodalmával a te fiaidnak. Eredj pur: kövesd a te fátumodat. Keresd Olaszországot: a habokra, a szelekre bíz pur a te reményedet: de hallgasd: Az Ég magokat ezen habokat fogja az én bosszúállásom ministerjeivé tenni: és akkor későn megbánván, hogy hittél az elementum insanumnak, híjába fogod gyakran kiáltani a te Dídódat.

ENÉÁS. Ha nékem látnád a szívemet - - -

DÍDÓ. Hagyj el engem, áruló.

ENÉÁS. Legalább az én ajjakamtól kevésbbé haragos orcával végy utolsó istenhozzádot.

DÍDÓ. Hagyj el engem, háládatlan.

ENÉÁS. És valóba illy nagy haraggal nincs okod engem kárhozthatni.

DÍDÓ. Méltatlan!

Nincs oka, háládatlan, egy elhagyatott
szívnek attól, aki néki esküdött hívséget?
Szerelmes lelkek, ha azt valaha próbáltátok,
mondjátok meg azt én helyettem.
Hitetlen! Te azt tudod, vajjon jutalmúl egy
árulást érdemlettem-é én tetőled?
És mi lesz a gyötrelem, szerelmes lelkek,
ha ez az enyém nem az? *Elmegyen.*

TIZENNYOLCADIK JELENÉS

Enéás egyedül

[ENÉÁS.] És el fogom tűrni, hogy illy barbarus jutalma legyen a te hívségednek, én lelkem? Annyi szerelem, annyi ajándékok - - - Ah, elébb, mint én téged elhagyjalak, vesszen el Itália, a világ, maradjon mély feledékenységbe eltemetve az én hírem: menjen hamuba Trója még egyszer. Ah, mit mondtam! Az én szerelmes bolondságimnak, nagylelkű Atyám, engedj meg; én el nem pirulok; nem Enéás vólt, aki szólott, azt a Szerelem mondta. Menni kell. És a gonosz mór fogja ölelni az én kincsemet? Nem - - - De ezalatt hiteszegett fog az ő saját atyjához lenni a fiú? Atyám, Szerelem, Féltés, istenek, tanácsot!

Ha e parton megállok, ha eloldom a vitorlákat: hitetlennek, kegyetlennek hallom magam neveztetni.

És azalatt zavarodva halálos kétségbe, nem megyek, nem maradok: hanem próbálok kínszenvedést, melly vólna a menésbe, melly vólna a maradásba. *Elmegyen.*

Vége az első felvonásnak.

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

*Királyi szobák, asztalkával és székekkel
Szeléné és Aráspesz*

SZELÉNÉ. Ki volt, aki az embertelennek előldotta láncait?

ARÁSPESZ. Tőlem, szép Szeléné, azt hijába kérdezed. Én rab és bűnös, szabad és ártatlan, egy szempillantásban megöldötnék látom magamat, és hallom a békók közt az én uramat: megyek az ő jobb vóltáért a királyházba, és őtet ott találom.

SZELÉNÉ. Ah, Enéas ellen valami álnokság van elkezdve. Óltalmazd az ő életét.

ARÁSPESZ. Az én ellenségem: (pur) ha kívánod, hogy Aráspesz a lesektől őtet oltalmazza; néked azt megígérem, amíg az én becsületem azzal nem ellenkezik: de ez néked elég legyen.

SZELÉNÉ. Az nékem elég lesz. *El akarván menni.*

ARÁSPESZ. Ah, ne vedd el olly hamar a tégedet nézés gyönyörűségét az én szemeim elől.

SZELÉNÉ. Miért?

ARÁSPESZ. El kellene hallgatnom, hogy én szerető vagyok: de bűnös az én vétkemmel a te ábrázatod.

SZELÉNÉ. Aráspesz, a te vitézséged, a te orcád, a te virtusod nekem tetszik; de már gyötrődik az én szívem más fáklyáért (miatt).

ARÁSPESZ. Melly szerencsétlen vagyok!

SZELÉNÉ. Azabb Szeléné. Ha téged gyújt az én orcám, beszélld legalább a te kínaidat, és én azt hallgatom. Én elrejtett tüzemről hallgatni nem tudok, és szólni nem merek.

ARÁSPESZ. Tűrd el legalább az én hívségemet.

SZELÉNÉ. Igen; de tőlem ne várj jutalmat. Ha a te virtusod szerethet engem e törvény alatt, én néked azt megengedem: de ne kérj többet.

ARÁSPESZ. Többet nem kérek.

SZELÉNÉ. Égj értem, hűséges, tartsd szívedben a nyilat; de ne mondj engem kegyetlennek, ha nem fog lenni jutalmad. Egyenlő szerencsétlenségek van a te, az én állhatatosságunknak: teértem nincs reménység, nincs könyörületesség értem. *Elmegy.*

MÁSODIK JELENÉS

Aráspesz egyedül

[ARÁSPESZ.] Te azt mondod, hogy én ne reményljek, de nem mondod azt eléggé: utolsó, ami elvész, a reménység. *Elmegyen.*

HARMADIK JELENÉS

Dídó egy papírossal a kezében, Ozmídás és azután Szeléné.

DÍDÓ. Már tudom, hogy a mórok királya van elrejtve a hazudott Arbaces alatt. De legyen, ami neki jobban tetszik, ő engem megbántott, és minden késedelem nélkül, akár jobbágy, akár fő, én akarom, hogy haljon meg.

OZMÍDÁS. Mindíg a te parancsolatidnak hűséges teljesítőjét fogod bennem bírni.

DÍDÓ. Jutalmát fogod nyerni a te hívségednek.

OZMÍDÁS. És micsoda jutalmat, ó Királyné? Haszontalan veszem munkába teéretted hívségemet és erőmet: csak Enéás fogja el egészen a te szívedet.

DÍDÓ. Hallgass: ne emlékeztess arra a gyűlölséges névre. Ő egy hitetlen, ő egy háládatlan, ő egy törvény nélkül és egy hit nélkül való lélek. Magam magamra haragszom, hogy eddig őtet szerettem.

OZMÍDÁS. Ha visszatérsz őtet látni, téged meg fog engesztelni.

DÍDÓ. Visszatérni őtet szemlélni? Míg csak én élek, sohasem fog többé engem látni az az istentelen lélek.

SZELÉNÉ. Véled akarna Enéás szólni, ha néki azt megengeded.

DÍDÓ. Enéás! Hol van?

SZELÉNÉ. Itt közel. Hol óhajtja a te viszont-szemlélésed gyönyörűségét.

DÍDÓ. Vakmerő! Hadd jöjjön. Ozmídás, menj el. *Szeléné elmegy.*

OZMÍDÁS. Én nem megmondtam ezt tenéked? Enéás a te szívednek békeségét egészen ellopja tetőled.

DÍDÓ. Ne kínozz engemet többé: hagyj engemet magamban. *Ozmídás elmegy.*

NEGYEDIK JELENÉS

Dídó és Enéás

DÍDÓ. Hogyan? Mégsem mentél el? Ékesíti mégis e vadon partokat a nagy Enéás? És valóba én azt hittem, hogy már általmenvén a tengeren, az Itália keblében triumfusba húznád a meghódoltatott népeket, és az elnyomott királyokat.

ENÉÁS. Ez a keserű beszéd nem jól illik a te szívedhez, szép királyné. A te, az én becsületünkről gondoskodván jövök ide. Én tudom, hogy a mórnak vad kevélységét halállal akarod büntetni meg.

DÍDÓ. És ez a papiros az.

ENÉÁS. A Dicsőség nem szereti, hogy én az én gyötrelmimet ilyenképen bosszúljam meg: ha őtet énérettem kárhoztatod el - - -

DÍDÓ. Elkárhoztatni őtet teérted? Nagyon megcsalod magadat. Elmúlt az az idő, Enéás, hogy Dídó terólad gondolkodjon. Eloltatott a fáklya, és előldatott a lánc, és a te nevedről most alig emlékezem.

ENÉÁS. Gondold meg, hogy a mórok királya az a csalóka követ.

DÍDÓ. Én nem tudom, ki legyen ő: ötöt hiszem, hogy Arbaces.

ENÉÁS. Ó Egek! Az ő halálával egész Áfrikát ellened bosszantod.

DÍDÓ. Tanácsot én nem kérek: te provideálj a te országidról, én gondolkozom a magaméról. Nálad nélkül eddig törvényeket adtam; felemelkedni nálad nélkül Kártágót én láttam: boldog volnék, ha te, háládatlan, soha e partokra nem jöttél volna.

ENÉÁS. Ha megveted a te veszedelmedet, ajándékozd nekem ötöt: gráciát kérek érte tőled.

DÍDÓ. Igen, valósággal én köszönöm az én országomat és magamat a te nagy érdemednek, illy hűséges szeretőnek, illy jószívű hérosnak, illy nagy közbenjáró igazságos könyörgéseinek semmit sem kell megtagadni. *Megy az asztalhoz.* Embertelen! Tirannus! Ez tán a legutolsó nap, mellyen szemlélned kell engemet; jöszte az én szemeim elébe; csak Arbacesről beszélsz nekem, és velem nem gondolsz? Vajha csupán csak vagy egyecske könnycseppet volna nedves a szemed. Egy tekintetet, egy sóhajást, egy szívésség jegyét tebenned nem talállok. És osztán gráciákat kérsz tőlem? Illy nagy kevélységekért, még meg kell jutalmaztatnom téged? Minthogy te azt mentnek akarod, én akarom, hogy haljon meg. *Ír.*

ENÉÁS. Én bálványom, aki valóba vagy, a végzés bosszúságára, az én bálványom; mit mondhatok? mit tesz megújítani a sóhajásokkal a te fájdalomodat? Ah, ha énértem a te szívedben valami gyenge indulatod volt valaha, engeszteld meg a te haragodat, és világosítsd (derítsd) ki a te sugáridat. Az az Enéás kéri azt tőled, akit a te szívednek, akit a te kincsédnek nevezte némely napon, az, akit eddig szerettél inkább a te éltednél, inkább a te királyszékednél. Az - - -

DÍDÓ. Elég, meggyőztél: imhól a papiros. Lásd, mint imádlak tégedet még háládatlant is! Csak egy tekintetteddel is elveszed tőlem minden óltalmamat, és engemet kifegyverkeztetel. És van szíved elárulni? És osztán elhagyni engem? Ah, ne hagyj el engem, ne, én szép bálványom. Kihez bízom, ha te engem megcsalsz? Életem elfogyna az *istenhozzád* mondás közbe: aki nem élhetnék annyi bajok között. *Elmegyen.*

ÖTÖDIK JELENÉS

Enéás, és azután Járbás

ENÉÁS. Én érzem tántorogni az én állhatatosságomat illy nagy szerelem mellett.

JÁRBÁS. Mit csinál a győzhetetlen Enéás? Látom néki mégis az elmúlt félelem jeleit ábrázatján.

ENÉÁS. Járbás a békókból ki van óldva! Ki adott néked szabadságot?

JÁRBÁS. Megengedi Ozmídás, hogy a királyházon belől keresztüljárhassak: de akarja, hogy én kóboroljak a te bátorságodra az én kardom nélkül.

ENÉÁS. Így árulja el Ozmídás a királyi parancsolatot?

JÁRBÁS. Mondd nekem, mit félsz? mit lopsz el futva engemet e kőfalaktól? Soká itt fogok maradni a te szerencsétlenségedre.

ENÉÁS. A te mostani állapotod könyörületességet csinál, nem félelmet.

JÁRBÁS. Kiméld meg a te nagy szívedet ezen szánakozástól. Egy szerető királynénak próbáld (pur) az én káromra, keresd (pur) felbosszantani eszelős haragjait. Más fegyverrel nem tudják a bántatásokat megbosszulni a trójai hérósok.

ENÉÁS. Olvasd! A királyi asszony ezen papiroson a te halálokat jegyzette saját kezével. Ha Enéás áfrikai lett volna, Járbás megholt volna. Nesze (vedd), és tanúld meg, barbarus, embertelen, mimódon bosszúlja meg (NB. a trójai NB.) Enéás saját bánatásait. - *Eltépi a papirost, és elmegy.*

HATODIK JELENÉS

Járbás egyedül

[JÁRBÁS.] Ezen (illy) rendkívül való történeteket én nem foghatom meg. Az én ellenségembe szívességet, az én vérembe hűségtelenséget találok én. Ah, talám mindenik az én káromra esküszik öszve. De ezekkel én nem gondolok. Jószívúséget tessen az én riválisom, légyen az én barátom csalárd, nem fog lenni a Járbás szíve a félelemnek bévehetője.

Gyászos felhő a napot fedje el, vagy nyíljon ki a tiszta ég: nem változik meg szívem kebelembe, nem háborodik meg az én gondolatom.

A szerencsének viszontagságát megtanultam erős lélekkel Dalle Fasce nem rettegni. *Elmegyen.*

HETEDIK JELENÉS

Tornác

Enéás, osztán Aráspesz

ENÉÁS. A tartozás és indulat között mégis kételkedve habozik a szívem. Valósággal igen nagyon raboskodva az én erősségem egy szép ábrázatnak imperiumára. Ah, egyszer a hős győzze meg a szerelmest!

ARÁSPESZ. Eddig nyomodba indult a királyudvar.

ENÉÁS. Barátom, jöszte e karok közé.

ARÁSPESZ. Távozz, Enéás: ellenséged vagyok. Rántsd ki, rántsd ki azt a fegyvert: veled hadat, nem barátságot akarok.

ENÉÁS. Te a Járbás kevélységétől elébb engem ellopsz, és azután hadra kívánsz és barátságot nem akarsz? -

ARÁSPESZ. Megcsalod magadat; akkor oltalmaztam az én királyom dicsőségét, nem a te életedet. Nemesebb csapással várom vissz'adását néki annak az igazságos bosszúállásnak, melyet őtölle elvettem.

ENÉÁS. Enéás rántson kardot az ő oltalmazója ellen?

ARÁSPESZ. No: mit késel?

ENÉÁS. Az én életem a te ajándékom! vedd el azt épen, ha akarod; én megelégedett vagyok. De hogy nékem a te károdra kelljen felfegyverkeztetnem a kezemet, nemesszívű vitéz, azt hijjába reményled.

ARÁSPESZ. Ha nem harcolsz kardoddal, méltán foglak téged gyávának és alávalónak nevezni.

ENÉÁS. Ezt a férjiszívet szégyenítő fenyegetést Enéás el nem tűri. Ímhol: hogy neked eleget tegyek, én kirántom a fegyverem. De előbb az én érzésimet hallják meg minden emberek, hallják meg az istenek. Én Aráspesznek barátja vagyok: én az én életemet az ő erejének köszönöm: az én szívemnek bosszújára szállok ki egy nagy próbára, gyávasággal szidalmaztatván: és hogy alávaló ne légyek, háládatlanná teszem magamat. *Őszve akarván csapni.*

NYOLCADIK JELENÉS

Szeléné és a mondottak

SZELÉNÉ. Illy nagy merészséget a királyházba? No: álljatok meg. Így tartod meg nékem hitedet? Így óltalmazod, áruló Aráspesz, az Enéás életét?

ENÉÁS. Nem, fejedelemasszony: Aráspesz szíve nem foghatja bé az árulásokat.

SZELÉNÉ. Aki Járbás követője, hűséges nem lehet.

ARÁSPESZ. Szép Szeléné, csak te merheted, bátorkodhatod, te emelheted fel arra magadat, hogy így szidalmazd engemet.

SZELÉNÉ. Csendesedj, és menj el!

ARÁSPESZ. El fogok hallgatni, ha te azt kívánod; hanem gyötrelmet csinálsz az én lelkemnek, ha engem nevezel árulónak.

El fogom messze vinni lábaimat; de ezen haragjaidat, tudom, hogy megszégyenleni fogod. *Elmegyen.*

KILENCEDIK JELENÉS

Szeléné és Enéás

ENÉÁS. Akkor, mikor Aráspesz engem kihívni jött, az ő urának dolgait igazította velem. Az ő virtusát ha kárhoztatni kívánod, azt a szívet nagyon igazságtalanul sérted meg.

SZELÉNÉ. Legyen, amilyen ő akar, Aráspesz: most nincs idő beszélni őrála: kíván Dídó véled beszélni.

ENÉÁS. Kevéssel ezelőtt az ő királyi palotájából én kihúztam a lábomat. Ha újonnan engem kér, hogy én maradjak ezen parton, híjjába fog öregbedni a mi gyötrelmünk.

SZELÉNÉ. Hogy tudnád annyi bajok közt, én Szívem, azt, aki téged szeret, elhagyni.

ENÉÁS. Szeléné, nekem én szívem?

SZELÉNÉ. Dídó az, aki beszél, és nem én vagyok.

ENÉÁS. Ha a te testvéredért illy jószívű vagy, ne gondold velem többé, menj vissza hozzá, mondd néki, hogy vigasztalódjon, hogy engedjen a fátumnak és derítse ki szemét!

SZELÉNÉ. Ah, nem: változtasd, én Kincsem, változtasd szándékod.

ENÉÁS. Te engem nevezel te kincsednek?

SZELÉNÉ. Dídó az, aki szól és nem Szeléné. Jer: és őtet hallgasd. Egy vigasztalás az, amit ő kér tetőled.

ENÉÁS. Egy szerető szívnek ez a szokott csalása: mindég keres vigasztalást, és talál gyötrődést.

Minden kegyetlen kinnál kegyetlenebb kín az a vadon pillantat, melly kétfelé szakaszt egy szívet.

Olly tiránnusi gyötrődés, hogy egy lélek azt nem bírja. Ah, ne próbáld azt, Szeléné, ha még azt [nem] próbáltad. *Elmegyen.*

TIZEDIK JELENÉS

Szeléné egyedül

[SZELENÉ.] Balgatag! Kiért sóhajtok? Én reménység nélkül veszttem el az én békeségemet? De ki kényszerít engemet hijába sóhajtani? Választasson egy szív, kedvesebb az én kívánságimra. Választasson - - - Ó Egek! A választás nem az én árbítriumom: nem is szépség, nem bölcsesség vagy vitézség az, ami bennünk felébreszti a szerelmet: még néha a nem szép, a bolondabb az, amelly imádtatik. Kiki azután szépnak költi az ő gondolatjába a maga tűzét, de kevésszer igaz.

Minden szerelmes felteszi, hogy az ő sebének oka a szépség: de nem a szépség az.

Az egy kellemetes kívánság, melly akkor születik, mikor kevésbé várni: érezni, hogy gyönyörködtet, de nem tudni, miért. *Elmegyen.*

TIZENEGYEDIK JELENÉS

*Szobácska, székekkel
Dídó, osztán Enéás*

DÍDÓ. Bizonytalan lévén az én fátumomról, én többé élni nem akarok. Ideje már, hogy utólsóképpen Enéás megpróbáltassék. Ha mondani néki az én kínaimat, ha a szívesség nem használ: tegye a féltés az utolsó próbát.

ENÉÁS. Hallani újonnan a te szemrehányásodat jöttem, ó Királyné. Tudom, hogy akarsz engemet mondani háládatlannak, hitetlennek, pártolónak, hitszegőnek, méltatlannak: nevezd, amint akarsz; üzd el a te haragodat.

DÍDÓ. Nem: haragvó nem vagyok. Hitetlennek, háládatlannak, hamislelkűnek, pártolónak téged többé nem nevezlek: emlékeztetni tégedet nem kívánlak a mi szerelmeinkre (tüzeinkre), tőled tanácsot kérek, és nem szerelmedet. Ül le. *Leül.*

ENÉÁS. (Mit fog már mondani?)

DÍDÓ. Már lásd, Enéás, hogy az ellenségek között van az én születő birodalmam. Megvetettem eddig, az igaz, a fenyegetéseket és dühösségeket, de a megbántatott Járbás, mikor meg fogok majd fosztatódni a te segítséged nélkül, nekem el fogja venni a bosszúállásért mind életemet, mind országomat. Illy kétséges állapotban minden orvosság haszontalan: mennem kell egyenesen a halálnak, vagy a kevély áfrikainak nyújtani a kezemet. Mindenik sem tetszik nekem, és zavarodott vagyok. Legalább asszony és magános lévén, az én hazám egétől távol elveszttem a bátorságot: és nem csuda, ha én meghatározást tenni nem tudok: te adj nekem tanácsot!

ENÉÁS. És így a halálon, vagy a halálos lakodalmon kívül nem találhatni jobb menedéket?

DÍDÓ. Igenis, valósággal volna.

ENÉÁS. És melyik?

DÍDÓ. Ha nem restelne Enéás az én mátkám lenni, Afrika látni fogná, hogy az Arábiai öböltől fogva az Atlási tengerig Kártágóba tiszteli (imádja) a maga fejedelmét: mind Trójának, mind Tírusnak megújúlhatna - - - De mit beszélek? Lehetetlent költök magamnak, és én balgatag vagyok. Mondd nekem, mit kelljen csinálnom? Erős lélekkel fogom, amint akarod, választani Járbást vagy a halált.

ENÉÁS. Járbást vagy a halált? És én tanácsot adjak néked? Azt, akit annyira imádok, a gyűlölt riválisnak látni karján? Azt - - -

DÍDÓ. Ha olly nagy kint találsz az én lakadalmomba, én azzal felhagyok. De hogy elvegyem magamat az ingerlések (insulti) elől, szükséges meghalnom. Rántsd ki azt a kardot, vágd le a te hívedet: jószívűség Dídó eránt kegyetlennek lenni.

ENÉÁS. Hogy én téged levágja[la]k? Ah, inkább szakadjon énrám az Ég haragja, elébb fogyasszák el az istenek a te napjaidnak szaporítására az én napjaimat.

DÍDÓ. Tehát Járbásnak ajánlom magamat: Hej! Hallod-é? *Kijön egy inas.*

ENÉÁS. Jéh, állj meg: felette gondos vagy, ó Egek! te az én kínoméért.

DÍDÓ. Tehát vágj le.

ENÉÁS. Nem, engedni kell a végzésnek: Járbásnak nyújtsd ki a te királyi jobbodat: fosztasson meg a békességtől az Enéás lelke, csak te élj.

DÍDÓ. Minthogy másénak kívánsz engemet, majd eleget tudok én néked tenni. Járbást hívjátok. *Az inas elmegy.* Lásd, mennyire engedelmes vagyok én tenéked.

ENÉÁS. Királyné, istenhozzád! *Felkelnek.*

DÍDÓ. Hová? hová? megállj. A boldog lakodalom szemlélőjének kívánlak. (Nem állhatja majd.)

ENÉÁS. (Állhatatosságot, ó szívem.)

TIZENKETTEDIK JELENÉS

Járbás és a mondottak

JÁRBÁS. Dídó, miért kívánsz engem? Balgatag vagy, ha azt hiszed, hogy én a te haragodtól, a te fenyegetésidtől el vagyok nyomva. Nem változik az én szívem: mindig ugyanaz.

ENÉÁS. (Micsoda büszkeség!)

DÍDÓ. Jéh, engeszteld a te haragodat, ó Uram. Te elhallgatván a te méltóságodat és a te nevedet, nagy veszedelemre tetted ki a te tiszteletedet (fényességedet), és én - - - De itt ül le, és csendes orcával hallgasd az én érzéseimet.

JÁRBÁS. Szólj: rád hallgatok. *Leül Járbás és Dídó.*

ENÉÁS. Engedd meg, hogy már - - - *El akarván menni.*

DÍDÓ. Állj meg, és ülj le. Nem fognak nagyon hosszúak lenni a te késedelmeid. (El nem tudja majd állani.)

ENÉÁS. (Állhatatosságot, ó szívem.)

HARMADIK FELVONÁS

[MÁSODIK JELENÉS]

JÁRBÁS. Kardra! *Míg verekednek, és Járbás hátrálgat, az ő mórjai segítségére jönnek néki, és megtámadják Enéást.*

ENÉÁS. Jöjjön az egész országod!

JÁRBÁS. Óltalmazd magadat, ha tudod.

ENÉÁS. Nem félek, méltatlan! *Az Enéás társai jönnek segítségére néki, és megütik a mórokat. Enéás és Járbás harcolva bejönnek. Következik dulakodás a trójaiak és mórok között. A mórok megszabadnak és a másikék őket követik. Kijönnek újra ütközve Enéás és Járbás, aki elesik. Már elestél, és meg vagy győzve. Vagy te engedj nékem. Vagy általszúrom azt a szívet.*

JÁRBÁS. Hijjába kéred azt!

ENÉÁS. Ha a haragudott győzőtől nem kérsz kegyelmet.

JÁRBÁS. Kövesd a te fátumodat!

ENÉÁS. Így: halj meg - - De mit csinállok? Nem: élj: hijjába próbálsz az én szívemet ezzel az eszelős dagállal. *Elmegyen.*

JÁRBÁS. Meg vagyok győzve így, de nem elnyomatva. Legalább tárgya a te haragjaidnak, állhatatlan szerencse, Járbás nem maga fog lenni. Egy országlónak elesése egy országot egészen el fog nyomni. *Elmegyen.*

HARMADIK JELENÉS

*Fás hely a város és a kikötő közt
Ozmídas egyedül*

[OZMÍDÁS.] Már a Járbás óltalmazására a mórok serege ezen kőfalakhoz jött. Imhol közel az én nagyvóltom szempillantása. Hogy hívségtelen vagyok egy háládatlan asszonyhoz, nem, nem érzek magamba pirulást. Így büntetem meg igazságtalanságát annak, aki sohasem adott egy jutalmat az én hívségemnek.

NEGYPEDIK JELENÉS

Járbás sietséggel a kísérőkkel és a mondott

JÁRBÁS. Kövessetek engemet, ó társaim: a királyházra, a királyházra!

Ozmídás elébe megy, anélkül hogy őtet látná.

OZMÍDÁS. Hallod, Uram! A te seregid készen vagynak: és ideje végre, hogy bosszúld meg a te győztetésidet.

JÁRBÁS. Menjünk, barátim - *anélkül, hogy fülét tartaná Ozmídásnak* - nem tűr késedelmeket az én dühösségem. *El akarván menni.*

OZMÍDÁS. Állj meg!

JÁRBÁS. Mit akarsz? *Haraggal.*

OZMÍDÁS. Jéh, ne felejtsd el, hogy az én hűségemnek tartozik a te szereteted egy jutalommal.

JÁRBÁS. Az igazságos: menjen is előtte a te jutalmad az én bosszúllásomnak.

[TIZENHETEDIK JELENÉS]

DÍDÓ. Nem elég? akarod, hogy én kérő is legyek? Igenis: az én bajaimnak kérek Járbástól megújulást: Járbástól könyörületességgül a halált kérem.

JÁRBÁS. (Engednek az én haragjaim.)

SZELÉNÉ. (Igaz istenek, kegyelem!)

OZMÍDÁS. (Segítséget, ó istenek!)

JÁRBÁS. És valóba Dídó, és valóba olly barbarus nem vagyok, amilyennek te engemet hiszel. A te sírásodon szánakozom. Jer velem! A megbántásokat én neked megbocsátom, és mint mátkámat vezetlek téged a nyoszolyába és a királyszékbe.

DÍDÓ. Én mátkája egy tirannak, egy gonosznak, egy kegyetlennek, egy árulónak, aki nem tudja, mi a hívség, nem esmeri a kötelességet, nem gondol a becsülettel? Ha én olly alávaló volnék, igazságos volna az én sirásom. Nem: az én boldogtalanságom még annyira nem ment.

JÁRBÁS. Még illy nyomorúlt állapotban is ingerlesz? Héj: én híveim menjetek: neveljétek a lángokat. Egy pillanatban dúljátok széjjel Kártágót és ne maradjon ott nyoma lakosnak, aki azt tapodja. *Elmegy két sereg.*

SZELÉNÉ. Szánd meg a mi nyomorúságunkat.

JÁRBÁS. Most mondhat sz már méltán engemet tirannak.

Hamuba fog esni kevés idő alatt a te születő birodalmad, és esmeretlen fog az utazónak lenni Kártágó.

Ha néked az én bocsánatomnál kevésbé keserű a halál, nem érdemlesz, kevély, segedelmet vagy könyörületességet. *Elmegyen.*

TIZENNYOLCADIK JELENÉS

Dídó, Szeléné és Ozmídás

OZMÍDÁS. Engedj Járbásnak, ó Dídó.

SZELÉNÉ. Tartsd meg a magadéval a mi életünket.

DÍDÓ. Csak az áruló Enéás megbosszulásáért, aki első oka az én bajaimnak, szeretném én szívni az éltető levegőt. Ah, csinálja meg legalább a szél, csinálják meg legalább az istenek az én bosszúállásomat: és villámok és mennykövek, és forgószelek, és zivatarok tegyék a levegőt és a habokat néki halálosokká. Menjen bujdosóul és egyedül! és az ő szerencséje olly iszonyú legyen, hogy kéntelenítessék irigyelni az enyímet.

SZELÉNÉ. Jeh, mérsékelj a te haragodat. Én is imádom őtet. És tűröm a magam kínját.

DÍDÓ. Imádod Enéást?

SZELÉNÉ. Igen; de teérted.

DÍDÓ. Ah, hitetlen, te riválisa az én szerelmemnek?

SZELÉNÉ. Ha rivális voltam, okod nincs - - -

DÍDÓ. Fuss szemem előtt: ne neveld többé kínjait egy kétségbe esett szívnek.

SZELÉNÉ. (Szegény asszony, hová viszi őtet a fátum!) *Elmegy.*

TIZENKILENCEDIK JELENÉS

Dídó és Ozmídás

OZMÍDÁS. Nevednek a lángok, és te a futásról nem gondolkodsz?

DÍDÓ. Vagynak még több ellenségim? Enéas engem elhagy; Szelénét hívségtelennek találom; Járbás engem bosszant; és engem elárul Ozmídás. De mit cselekedtem, istentelen istenek? Én nem fertéztettem meg idegen (szentségtelen) áldozatokkal a ti oltáritokat: sem soha tisztátalan lángokkal nem füstöltettem azokat a ti bosszantástokra. Hát miért esküszik össze az egész Ég énellenem, az egész Pokol?

OZMÍDÁS. Ah, gondold meg magadba, hogy ne bosszantsd az isteneket.

DÍDÓ. Micsoda isteneket: csak haszontalan nevek, álmodott Kimérák, vagy igazságtalanok.

OZMÍDÁS. (Irtózom illy nagy vétekre, és őtet elhagyom.) *Elmegyen. Leesnek némelly fábrikák és láttatnak nevedni a lángok a királyházba.*

HUSZADIK JELENÉS

Dídó egyedül

DÍDÓ. Ah, mit mondtam, boldogtalan? Micsoda szörnyűségre vont engem az én dühösségem? Ó, Egek! Nevedik az irtózás. Akárhon nézem magamat, de jön a halál és a rettenet szemembe: reng a királyházam és leomlással fenyeget. Szeléné, Ozmídás: ah, mind, mind engedtek az én hívtelen sorsomnak: nincs, aki nékem segítsen, vagy megöljön.

Megyek - - - De hová? Ó Egek! Megállok - - - De azután - - - Mit csinállok? Tehát meg kell már halnom, nem találván könyörületességet?

És van illy nagy alacsonyság az én szívembe? Nem, nem: haljunk meg: és a hitetlen Enéásnak legyen az én fátumomba egy halálos jövődő jelentője az ő útjának. Rohanjon le Kártágó; égjen meg a királyház; és legyen annak hamva az én temetőm. *Ez utolsó szókat mondván fut Didó lebuktatni magát, kétségbe és dühösségbe esve, a királyház égő omladékiba; és elvész a lángok és szikrák és füst gombolyagai között, mellyek felvetődnek az ő leesésével.*

Éppen abban az időben az utolsó horizontól kezd a tenger duzzadni, és nyomulni lassan a királyház felé, melly egészen bé van árnyékozva alólról setét felhőkkel és szekundálva zörgő-dörgő szinfónia lármájától. A tűzhöz való közelgetéskor a tűz nagyobb ellenállásához proportionate inkább nevededik a vizek erőszakja. A habok dühös hánykódása: azoknak eltöredezése és szürkülése az előttök lévő düledékek ellenkezésében: a menydörgések sűrű ropogása, a villámok megszaggatott világa és az a szüntelen való tengeri bőgés, melly együtt szokott a zivatarokkal járni, előadják a két ellenséges elementumok megátalkodott visszázkodását. Végére egészen erőt vévén az elaludt tűzön a győzedelmes vizek: kiderül az ég véletlen: eloszolnak a felhők: víggá változik az irtóztató szinfónia: és a már megengesztelődött és csendes habok kebeléből felemelkedik a Neptún gazdag és fényes palotája. Annak közepében ülven az ő fényes csigahéjába, vonattatván a tengeri monstrumoktól és körülvetetvén a néreisek, szirének és tritonok nyájas seregeitől, megjelenik az isten, aki rátámaszkodván a nagy háromágú villára a következő renddel szól:

NEPTÚN. Ha a régi visszázkodásra visszatérni látjátok, jóltévő csillagzati az Ibéria egének, ez napon az elementumokat: azon ne bámúljatok. Egyenlő érdemnek riválissává tesz minket a tiszteletnek jeles vetélkedése. Ha a vetélkedő vulkán itt az ő gyúladásit nézeti tivéletek, mi okon kellene illy nemes nyereséget tőlem, a vizek istenétől elpatvarkodni? Miért kellene engednem? Ha ő menydörög ollykor a mezőben, az üreges rezekből a ti haragotoknak hív teljesítője lévén, a ti igazságotoknak én is mindenkor hív teljesítője, hordozom a távol való világoknak a ti törvényiteket: és azoknak visszahozom kívánságikat. Ahonnan méltán kívántam a dicsőség egy részét: ahonnan méltán kényszeríttem e felséges címódásban agyarkodni az én szélvészeimet az én oltalmazásomba. Hallgassatok, ó én szélvészeim, a királyszék lábainál, most, mikor a rivális nékem engedte a pálmát.

És az ibériai csillagoknak szerencsés tündöklésekre minden országi a tengernek térjenek vissza csendességre.

ELBOCSÁTÁS

Világa a régi kornak olly tündöklő nincsen, melly a te világod mellett árnyék ne legyen.

Vége a harmadik és utolsó felvonásnak.

**SZONETT A VENECIAI DÁMÁKHOZ,
MIKOR ELŐADÓDOTT VOLT
AZ ELHAGYATOTT DÍDÓ,
AZ Ő ELSŐ DRÁMÁJA**

Metastasio

Itáliának díszei, nemcsak szülötte földeteknek, félisteneknek leányi, anyjai hősöknek, Adriának istenasszonyai, kik fellobbantjátok bennünk a dicsőségnek és virtusnak nemes kívánságát: - Néktek szenteli az én elmém ezt a jókori gyümölcsét az én izzadásimnak. Kicsinyke az ajándék hozzátok hasonlítottván, pedig mind az, amit én ajándékozhatok. - Bámúlást már és csodálkozást nem vágyódom támasztani a lelkekbe; azt jobb móddal vitte véghez az a toll, mellyhez az enyém nagyon rosszúl hasonlít. - Nékem elég egyedül az, hogy a frigiai vándornak a tirusi leánytól való elválásának látásakor ezt mondja valaki közületek: Szegény Eliza!

ENDÍMION

Szerenáta

Metastasio Péter munkáiból

[1795]

KÖZBESZÓLÓK

DIÁNA,

ENDÍMION,

ÁMOR vadászruhába, Álcesztes név alatt,

NÍCE, Diánának nimfa társa.

A játékhely van Káriában, Látmus hegy hegye

ELSŐ SZAKASZ

Diána és Nice

DIÁNA. Nice, Nice, mit csinálsz? Nem hallod, mint csevegnek a virágzó bokrocskák ágai között a reggeli madarak, mellyek a Ganges pirulására kijönek a könnyező hajnalt vígasztalni? Te pedig, noha már az újjá született hajnal lángol az ő első sugárral az indiai horizonon (ég alján), csendesen alszol, s mégsem serkensz fel? Mégis majd azt mondod: Én a szerencsés Nice vagyok, a szűz Diánának vadásztársa. Hagyd el, hagyd el a pelyheket, lomha lélek, kelj fel és a jövő vadászatra gyűjtsd ki nyugvó helyekből Szilviát, Aglaurót, Nérínát, Irénét és Klórist.

NÍCE. Szép istenasszonya az erdőknek, te engemet büntelen ítélsz meg: hát mikor követtem én valaha rest lépésekkel a te nyomaidat akár a meredek hegyen, akár a bérces kőszálakon? Valakiknek kezekben valaha a te társaságodban forgottak a nyilak és kézívek, egy sincs

közöttök hívebb énnálam. S mostan, minthogy talám egy-két perccel tovább találtam alunni, mint másszor, lomhának nevezel engemet, s hát rest vagyok én?

DIÁNA. Ah, Nice, te nem olyan vagy most, mint amilyennek másszor láttalak; most te a hajad is a forrásnál szokásodon kívül szorgos gonddal fodorgatod, és piperézed, a hegyekbe bolyongasz magánosan és szeretett leánytársaidtól különválva: többé a vadakra semmi gondod, mindég gondolkozol, mindég sóhajtasz, és a te új indulatidnak jeleit ábrázatodba bényomva viseled: vagy Diána nem vagyok, vagy Nice szerelmes.

NÍCE. Szerelmes?

DIÁNA. A te pirulásod szájodnál igazmondóbb s elvádolja szívedet.

Ne titkolódj semmit is,
Egy nem-tudom-mi most is
Azt mondja pirulásodban,
Hogy Nice szerelembe van.

Vétkes vagy, ha szerelmes vagy:
De titkolván tüzedet
Piszkolod hasonló nagy
Bűnnel tiszta szívedet.

NÍCE. Tehát még csalárdnak is gondolsz te engemet - - -

DIÁNA. Többet ne: hallgass, mert már az ő fényes útjain felfelé halad az égen Délusnak fel-séges istene s forró sugáiraival a harmatos cseppekből felszárazsítja a fűveket, s megszégyényíti a virágokat. Eredj, és az én parancsolatomra gyorsan költsd fel a társaidat, szedd elő mind az agarakat, s azalatt gondold meg magadba, hogy én nem szeretném, ha az éntőlem kedvelt nimfáról azt mondanák, hogy ő Ámor követője és Diána kedvese.

NÍCE. Én hallgatok a te törvényedre: hanem majd az én munkámból látd meg, hogy én szerelmes vagyok-é, vagy pedig vadász.

Bár a napot befogja is
A ködnek legvastagja is,
A napfény szintolly szép lesz.
Így te is mocskolsz engemet,
S kárhoztatod jó szívemet:
De az én egyenességem
És hívségem
El nem vész.

Diána és Ámor

ÁMOR. Szép istenasszonya Cintusnak, ne légyen terhedre, ha egy alázatos pásztorlegény tégedet fog követni.

DIÁNA. Ki vagy te, honnan jössz, és micsoda kívánság von tégedet e boldog környékre?

ÁMOR. Álcasztas az én nevem, Ciprus szigetének kebelében nyitottam fel elsőben az én szememet a napvilágra, és születésemtől fogva egyedül a kézívbe és a nyilakba gyönyörködtem. De minthogy a prédákból kifogyasztottam az én születtem földemet, új munkáknak kívánságától ösztönöztettem ide.

DIÁNA. És te gyermek létedre nem félsz a te gyenge oldaladat a nehéz puzdrával terhesíteni, s nem tartóztat meg tégedet a gyilkos vadaknak agyarok és dühösségek?

ÁMOR. Azért, hogy gyermek vagyok, soha még eddig az én gyenge kezem egy dárdát sem hajított haszontalanul. Ám hiszem jobb nékem munkával mutatni az én tehetségemnek bizonyos jelét, mint szóbeszéddel; milyen vagyok én, megtudod majd, ha próbálsz.

DIÁNA. Büszke kis Álcesztes, az a te nyers beszéded nagyon mérésznek látszik énelöttem s nékem valóba tetszik. Elfogadlak kísérőmnnek tégedet; rajta, készítsd fegyvereidet, gyorsan kövess engemet, és az én törvényeimet tanúld meg.

ÁMOR. S milyenek azok a te törvényid?

DIÁNA. Valaki, kedvelvén az erdőket, Diánának ajánlja szívét, járjon a vadak után, s adjon ki Ámoron.

ÁMOR. És miért bosszankodol ennyire egy szelíd isten ellen, aki által bír egyedül mind az ég, mind a föld örömmel és kellemetességgel?

DIÁNA. Ha ő a halandók kebelében keveri saját mérgét, azonnal a hadi bosszúk között öszveégnek a városok s leomlanak a tartományok.

ÁMOR. Sőt a szerelemnek édes tüzeiben szaporodnak a városok, s nevednek a tartományok.

DIÁNA. Az Ámor társai a harc és a dühösség.

ÁMOR. S az Ámor követői édesgetés és békeség.

DIÁNA. Odább, én az időt nem kívánom a tevéled való haszontalankodásban hijjába elvesztegetni: ha te engem követni akarsz, szerelmes nem lehetsz.

ÁMOR. Bocsáss meg nékem, Diána, a te kísérőd óhajtok lenni; hanem kettős kívánsággal hevül az én szívem; mint vadász is, szerető is, egyenlő gyönyörködéssel kívánom nyilazni a vadakat is, a nimfákat is.

DIÁNA. Vakmerő gyermek, oszolj az én szemeim elől. Minthogy gyermek vagy, megbocsátom hibádat erőtelen korodnak; ha ilyen nem vólnál, akkor több eszeddel megtanúlnád, hogy ne ingereld ilyen szókkal az én keménységemet.

ÁMOR. A te haragodtól megmentene engemet Ámor.

ÁMOR *egyedül*. Csak menj: akárhová mégy, előlem el nem futhatsz. Nem, az soha ne légyen, hogy az istenek és halandók között egyedül te ne érezd az én nyilaimat, és az én termékenyítő kedves lángjaimtól, amellyektől magok a kövek és habok sem menttek, csak te légy sérthetetlen.

Az a tiszta patak,
Melly már kis habjait
A tenger torkának
Bocsátja itt,
Zúgó morgásival,
Saját partjaival
Az én tüzem felől
Beszél belől.

Az a kisdud madár,
Kit éget szerelem,
S lába szabadon jár,
De szíve nem:
Jajos beszédében,
A fák sűrűjében
Szépjéért kesereg,
Hogy nem jött meg.

Níce, Endímion

NÍCE. Kedves, puszta erdők, melyeket néhanapján kedveltem, ti, amellyek nem vagytok korántis olly vadak, mint az én kegyetlen bálványom, ah, engedjétek meg, hogy én legalább a ti borzasztó csendességekkel, ha egyébbel nem lehet, oszlathassam az én fájdalmomat.

ENDÍMION. Szépséges Níce.

NÍCE. (Ímhol a kegyetlen.) Mit akarsz?

ENDÍMION. Mondd meg nekem, nem - -

**[DALOK METASTASIO
ENDÍMIONJÁHOZ. 4-18]**

4

ENDYMION NICÉHEZ

Mondhat'd, hogy kellemes vagy,
Mondhat'd, hogy hívséged nagy,
De ne szóljál szerelmekről,
Mert nem hallhatlak ezekről.

Látod, hogy én vadász vagyok,
A vadakkal fel nem hagyok,
Csak a nyíl és a kézív,
Melyet kedvel ez a szív.

5

NICE ENDYMIONHOZ

Ah, e két kacsintó szem
Szerelmes fáklyájában
Hordod te a nyilas istent magában,
De szívedbe nem.

Mikor kellemességed
Mind az orcára repült,
Minden te szörnyűséged
Szívedre ült.

6

ÁMOR ÉNEKEL

Azt a komor lelket,
Mely nem ért szerelemhez,
Míg csak nem ér tüzemhez,
Nem éri öröm.

Általam a lánc is
Minden jónál kedvesebb,
S a kínok közt édesebb
Lész minden öröm.

7

ENDYMION DIANÁHOZ

Nem tudom, szerelmes vagyok-é;
De tudom, hogy lángoló tűzzé
Lett szívem és gyötrettetik,
S e kínok gyönyörködtetik.

Mihelyt látlak téged, mindjárt
Kezd szívem egy sóhajtásba szállani,
És azonnal kebelembe tér vissza
Újonnan sóhajtani.

8

DIANA ENDYMIONHOZ

Az együgyű ifjacska
Ha a kis madaracska
Lábán a kötél gyengíti.
Játékból azt elrepíti,
De lábát nem oldja meg.

Te vagy ez az ifjacska,
Én ez a madaracska:
E kötél az én szerelmem.
Mely engem így kötöz meg.

9

ENDYMION ÉNEKEL

Ha kincsem szeret
Híven engemet,
Nagyobb kedvemet
És jómat szívem
Sohasem vár.

ÁMOR

Csakhogy szolgálsz már
Te is engemet,
Nagyobb kedvemet
És jómat szívem
Sohasem vár.

ENDYMION

E tőlgyszálakra
Rakom nyilamat,
Többé vadakra
Lábam nem jár.

ÁMOR

Jobb, hogy letetted
Nyilad Ámornak,
Mert teéretted
Ő harcolt már.

10

DIANA ENDYMIONHOZ

Csillagok vagy fák közt légyek,
Hold- vagy vadászformát végyek,
Nálad nélkül nem leltem még
Másban elég kedvemet.

Sorsom szemedben áll nékem,
Hajadban van kötelékem.
S szádban látom, szép barátom,
Főbb gyönyörködésemet.

11

ENDYMION DIANÁHOZ

Egy-két percig eltávozom,
Ah, kedvesem, mellőled;
De szívemben tetőled
Lelkem el nem jó.

A te szép két szemeidnek
Édes szikrázásában
Gyönyörködni láncában,
Itt marad ő.

12

ÁMOR ÉNEKEL

Ha a tűz vén erdőben gyúl
S a forgószéltől elterjed,
Ég, ropog s barnán elterjed
Füsti a csillagokon túl.

Ilyen Ámor tüze is,
Kicsinyt csillog, kicsinyt ég,
Míg a féltés bús szele is
Lángját nagyítani el nem jő.

13

NICE SZÓL

Felkevert mellyemben
A szerelem, a féltés,
A dühösség s megvetés!
Úgy kell, úgy, én annak
A háládatlannak
Szívét tulajdon kezemmel
Ezer ízekre tépem el.

Ah, boldogtalan! mi szózatok!
Hiszen mást én nem csinálhatok,
Csak imádnom lehet őtet.
Szerelem! tirann szerelem!

Nem adod nékem, ah nem,
Te tirann, ezt a szívet,
S mégsem bocsátasz engemet
Megbosszúlni szerencsétlen szerelmemet.

Vagy szeressen az én kincsem,
Vagy oldd el szoros bilincsem;
Ah, ne törjön, ne gyötörjön,
Óh, Ámor, az ily kötél.
Úgy szerelmem sikertelen,
Ha kedvet az a kegyetlen
Mindég csak kínomba lél.

14

ENDYMION NICÉHEZ

Állandó vagyok s ne várjad
Lelkemtől a kegyelmet:
Szánakozást teerántad
Érzek, de nem szerelmet.

Mellyemben tüzet gerjesztne
A te deli szépséged,
Ha szabadságom lehetne
Szívembe venni téged.

15

DIANA ENDYMIONHOZ

Aki általment a szélvészen,
Bár elment a vad szél egészen,
Mégis fél, és bár a partra vert,
Hányja szemét s nézi a tengert.

Így szemem reád vetem,
Veszélyed jutván eszembe.
Új dobogást kezd szívembe
A megújult félelem.

16

DIANA ÉNEKEL

Ámor reménységgel

Jöven elő,

Édes sietséggel

Halad ő.

És azt a szív se

Veszi még észre;

Azután kínokkal

És ezer gondokkal

Leli őt teli.

De mit ér? ha akkor

Már lábán az Ámor

Láncát viseli:

Ha ilyen kedvességei

Vagynak már láncaidnak,

Ha ily édes gyümölcsei

Vagynak már kínjaidnak,

Én lábaimra kapcsolom

S édes örömet csókolom

Mennyei békóidat.

17

NICE ÉNEKEL

Így szemléli néhány ízben
Úszkálni a nagy árvízben
A mezőket a kesergő,
Bóldogtalan szántóvető.

Nyög, sír, s gondolja magába,
Mennyi munkát tett hiába
S mely hasztalan fáradt ő.

18

KAR

A bánatnak komorsági
Elméinkből fussanak,
Az örömnék vígassági
Szívünkben maradjanak.

S az, ki jól ohajt szeretni,
Ne jöjjön azt sértegetni,
A féltés hideg mérgével:
Vesszen innen, vesszen el!

A PÁSZTOR KIRÁLY

Énekes pásztorjáték három felvonásban
Szerzetté Metastasio Péter császári poéta.
Fordítottatott olasz nyelvből
Csokonai Mihály által
[1796]

KÖZBESZÓLLÓK

SÁNDOR, *Macedóniának királya.*
AMINTÁS, *pásztorlegény, Elizának szeretője.*
ELIZA, *feníciai nemes nimfa, Kádmus régi törzsökéből, Amintás szeretője.*
TAMIRIS, *futó fejedelemasszony, Strató tirannak leánya, Agénornak szeretője.*
AGENOR, *sidoni nemes, Sándor barátja, Tamiris szeretője.*

*A szín van abba a mezőbe, ahol sátorozik a macedó tábor, szemközt Sidon városával. -
A történetet lásd Curtius IV. könyv 3. rész és Justinus XI. könyv 10. rész.*

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

*Széles és kies mező, amelyet Bosztrén folyóvize öntöz, nyájakkal és pásztorokkal bé szórva.
Tágas, de paraszt híd a vízen. Elől pásztori kunyhók. Távolról a Sidon városának tekintete.
Amintás felülvén egy kőre, énekelget a pásztori zabszárak hangjára; s továbbat Eliza.*

AMINTÁS

Értem, kedves patak, értem,
Mit zúgysz e csergéssel nékem:
Azt kérded zúgásodban,
Az én nimfám hol van?
Értem, kedves forrás, értem - - -
Szép Elizám, édes kincsem!

Hová? Meglátván Elizát, elhajítja a zabszárakat s fut eleibe őneki.

ELIZA *vígan és sietséggel.* Tehozzád, édes Amintásom.

AMINTÁS. Ó istenek! Nem tudod, hogy ide nem messze van a Sándor tábora? Hogy a fegyveres Macedó mindenfelől zaklatja ezeket a kies vidékeket?

ELIZA. Azt tudom.

AMINTÁS. De miért teszed hát ki egyes-egyedül magadat a pajkos katonai szabadságnak?

ELIZA. A szerelem nem fél a veszélyektől, s a tanácsadásra nem hallgat. Nagyobb veszedelem az nékem, ha téged nem láthatlak.

AMINTÁS. És én érettem - - -

ELIZA. Éj, halljad csak. Az én szívem sok jó reménységgel van meghalmazva, s addig nem nyughatom, míg fel nem osztom véled azokat.

AMINTÁS. Másutt bátorságosabban lehet - - -

ELIZA. De a Sándor virtusa eránt igazságtalan vagy. A mi bátorságunknak őrállói ezek a seregek, amellyektől félsz. Ő azért jött, hogy Sidont egy tirantól szabadítsa meg: de a népet szabadságba sem akarja hagyni, a királyságot pedig sem másnak nem ajándékozza, sem magának nem tartja meg.

AMINTÁS. Ki lesz tehát a mi királyunk?

ELIZA. Úgy tartják, hogy a törvényes örökös, maga sem tudván, ki legyen ő, valahol rejtekbe él.

AMINTÁS. És hol - - -

ELIZA. Ah, hadd keresse fel azt Sándor. Hallod: az én jó szívű anyám (ó kedves Anyám!) valahára megegyez már az én szerelmembe. Megy a mi ohajtott párosodásunknak jóváhagyásáért reménykedni az atyámnál; s meg is nyeri azt, az én szívem azt jövőndöli nékem.

AMINTÁS. Ah!

ELIZA. Te sohajtasz Amintás? mire való az a te sohajtásod?

AMINTÁS. A végzésre bosszankodom, Eliza, hogy olly kevésbé tett engemet tehozzád méltóvá. Te is a Kadmus nevezetes vérével dicsekedel: én homályos pásztor siheder lévén, nem tudom a magamét. Néked el kell én érettem a te atyai jószágodat hagyni: én azok helyett az én alacsony állapotomba semmit sem ajánlhatok néked egy szegény nyájnál, egy rongyos karámnál egyebet.

ELIZA. Ne panaszkodj az Ég ellen: nagyon pazér volt erántad az ő ajándékiban. Ha a bíbort, ha az aranyat megvonta tőled, azt az orcát, azt a szívet adta helyette néked. Nem gazdagságot vagy nemes ösöket, hanem egyedül Amintást keresem én Amintásba: s szerettem őbenne még az ő szegénységét is. Attól az első naptól fogva, amellybe még gyermek fővel láttam őtet, szeretetre méltónak, nemesnek látszott énelöttem az a pásztor, az a nyáj, s az a karám: és szívembe maradt nékem az a karám, az a nyáj, és az a pásztor.

AMINTÁS. Ó egyedül való, ó valóságos boldogságom! Azok a kedves mondások - - -

ELIZA. Isten hozzád. Az anyámhoz futok, s majd visszajövök hozzád. Kevés idő múlva soha sem kell többé nékem elhagyni tégedet. A nap minket, akár lemegy, akár feljön, mindenkor együtt fog látni. Ó édes élet! Ó szerencsésített napok!

Az erdőre, a rétre, a kútfőre
Fogok kedves nyájammal menni:
S a kútfőre, a rétre, az erdőre
Fog az én kincsem vélem jönni.
E rongyos kis kalyibában minékünk
Lesz örökös nyugalmunk, menedékünk.
Itt az öröm, az ártatlanság
Mulat velünk, s gond soha nem rág.

Elmegyen.

MÁSODIK JELENÉS

Amintás, azután Sándor és Agenor, kevés kísérőkkel

AMINTÁS. Bocsánat, szerető istenek! Nagyon igazságtalan voltam, hogy rollatok panaszkodtam. Nem tűndöklök az engemet vezető csillagnál szebb csillag az égen. Ha van egy boldog a föld kerekiségén, Amintás az.

AGENOR *lassan Sándorhoz.* (Ihol a pásztor.)

AMINTÁS. De a nagy örömbe majd el is felejtkezem az én szegény nyájamról.

El akar menni.

SÁNDOR *Amintáshoz.* Hallod, barátom!

AMINTÁS. (Egy vitéz!) Mit akarsz?

SÁNDOR. Csak véled akarok szólani.

AMINTÁS. Uram, akárki vagy, megbocsáss: már az itatás ideje elmúlt.

SÁNDOR. Elmehetsz majd. Hanem csak egy rövid szempillantást engedj nékem. *Agenorhoz.* (Micsoda úri tekintet.)

AMINTÁS. (Ugyan mit akar már ez énvelem?)

SÁNDOR. Kinek hívnak?

AMINTÁS. Amintásnak.

SÁNDOR. Hát az atyádat?

AMINTÁS. Alceusnak.

SÁNDOR. Él még?

AMINTÁS. Nem: ötödévi maradtam el tőle.

SÁNDOR. Mi maradt rád az atyádtól?

AMINTÁS. Egy kis kert, amiből élek, egynehány báránka, egy kunyhó s a megelégedett szív.

SÁNDOR. Szegény állapotba élsz te.

AMINTÁS. Nagyon kedvezőnek látszik nékem az én csillagom: nem kívánok az én szerencsémnél kellemetesebbet.

SÁNDOR. De illy szűk állapotban - - -

AMINTÁS. Sokkal szűkebbek az én kívánságim.

SÁNDOR. Kemény verejték ad néked köz eledelt.

AMINTÁS. De azt megfűszerszámozza.

SÁNDOR. Nem esméred a nagyságokat és a fő tisztségeket.

AMINTÁS. S a vetélkedőktől nem félek, s nem is emésztődöm.

SÁNDOR. Néked alkalmatlan és kemény álmakat ad a karám.

AMINTÁS. De csendest és bátorságost.

SÁNDOR. És e fegyveres csoportok között, melyek körülötted agyarkodnak, ki tud téged bátorságossá tenni?

AMINTÁS. Ez, amit én annyira dícsérek, te megvetel, és az Ég őriz: ez az én szegény, homályos állapotom.

AGENOR *Sándorhoz lassan.* (Kétkedsz mégis?)

SÁNDOR. (Ez a beszéd énbennem bámulást és szeretetet okoz.)

AMINTÁS. Ha egyéb dolgod nincs velem, isten hozzád.

SÁNDOR. Én elvezetlek Sándorhoz, ha tetszik.

AMINTÁS. Ne.

SÁNDOR. Miért?

AMINTÁS. Ő engemet az én gondjaimtól elvonna. Én az ő boldog s jóltévő vitézségének valamely percét ellopnám a világtól. Más az Amintás tiszte, más a Sándoré. Nagyon szűk néki az egész Föld: nekem elég tágas egy karám. Én a bárányoknak vagyok vezérjek; ő a katonáké, én egy kisdud mezőt mivelek: ő birodalmakat állít.

SÁNDOR. De az Ég egy pontban megváltoztathatja a te szerencsédnek egész mivoltát.

AMINTÁS. Igen: de az Ég mind eddig azt akarta, hogy én pásztor legyek.

Tudom, hogy én pásztor vagyok:

De azt az életet ám

A királyok és a nagyok

Életéért nem adnám.

Hogyha az Ég szerencsémbe

Változást akar tenni,

Más gondolkozást elmémbe

Fog ő akkor önteni.

Elmegyen.

HARMADIK JELENÉS

Sándor és Agenor

AGENOR. Sándor, mit mondasz most?

SÁNDOR. Ah, valósággal ebbe a pásztorlegénybe van elrejtve a sidoni királyi széknek esméretlen örököse. A te bizonyításid már nagyok valának: de ez az ő beszéde, ez az ő ábrázatja nagyobb. Melly nemes szív! Melly édes, melly kikerült virtus! Kövess engemet. Menjünk azt a nagy munkát bétölteni. Az én krónikáimba az legékesebb fog lenni. Ledönteni a kőfalakat, megfutamtatni a seregeket, megrendíteni a birodalmakat a had forgószelei között, az a gyönyörűség, amelyet éreznek a hősök a földön. De felsegélteni a lenyomattakat, boldogokká tenni az országokat, megkoronázni a virtust, levenni őróla azt a gyalázatos fátyolt, amely őtet beárnyékozza, az a gyönyörűség, amelyet éreznek az istenek az égben.

A napot így fogja el
Olykor a felhő s az eget;
És mindent menykövekkel
A szikkadt földön fenyeget:
De mihelyt nedvességét
Ekként bőven egyesíti;
Essővé lesz, s kebelét
Annak megtermékenyíti.

Elmegyen.

NEGYEDIK JELENÉS

Tamiris pásztorruhába és Agenor

TAMIRIS. Állj meg, Agénor! Hallod! - - -

AGENOR. Megbocsáss, gyönyörű pásztor leánya. Nékem most nyomba Sándor után kell - (Ő istenek! Tamaris-é ez, vagy kívánságom csal meg?) Fejedelemasszony.

TAMIRIS. Ah, kincsem.

AGENOR. Te vagy?

TAMIRIS. Én vagyok.

AGENOR. Te itten? Te ebbe a köntösbe?

TAMIRIS. Én ennek köszönöm az én egyetlen egy kincsemet, amelly még megvan, az én szabadságomat, mikor már Sándor atyámtól és országotól megfosztott.

AGENOR. Ó mennyit sirattalak már, és kerestelek tégedet! De micsoda rejtekbe lappangottál eddig?

TAMIRIS. A szép Eliza engemet szökevény koromba befogadott.

AGENOR. És micsoda szándék - - Ah, engem vár Sándor. Isten veled. Majd visszajövök.

TAMIRIS. Hallod. Igyekezz, Kincsem egy utat nyitni: az én futásomra: másutt legalább bátorságba sírhatok.

AGENOR. Fejedelemasszony, akarsz egy bölcsőbb tanácsot követni? Jere vélem Sándorhoz.

TAMIRIS. Az atyám gyilkosához?

AGENOR. Stráton maga ölte meg magát: ő a győzőnek kegyelmességét megelőzte. -

TAMIRIS. Magam ajánlom a láncokra az én kezemet? Magam vonjam magamra a görög leányok csúf bosszantását?

AGENOR. Csalatkozol. Nem esméred Sándort. S én pedig most nem vihetlek ki abból a csalatkozásból. Isten veled. Nemsoká visszajövök. *Indulófélbe.*

TAMIRIS. Nézd: az Eliza háza amott - - -

AGENOR. Már tudom. *Mint az előbb.*

TAMIRIS. Hallod.

AGENOR. Mi kell?

TAMIRIS. Hogy állok a te szivedben?

AGENOR. Ah, nem látod azt? A te szép szemeidtől kérdezd meg azt, Fejedelemasszony.

Választ helyettem adjatok,
Szerelmes szép csillagzatok!
Ki tudja azt, ha ti nem
Tudjátok már én bennem?
Ti, ti mind kiesmértétek
Az én szívemnek utját
Az a nap mellyben elvettétek
Annak szabadságát.

Elmegyen.

ÖTÖDIK JELENÉS

Tamiris egyedül

TAMIRIS. Nem, ti nem vagytok, ó istenek, olly irgalmatlanok énerántam, amint eddig hittem. Akollá változtattátok, az igaz, az én királyi széket, durva szűrdaóockká a felséges bíort; de az én bálványomat mégis hívnak találtam. Könyörűő istenek, nagyon megelégítettetek engemet.

Ennyi szélvészektől lelkem
Elfelejtkezett végre:
Már a te orcádon, Kincsem!
Talált szép csendességre.

Szívem az Ég haragjába,
Ha irtózva dobogott,
Most az öröm mozgásába
Új dobogáshoz fogott.

Elmegyen.

HATODIK JELENÉS

Eliza felette igen vigan, ezután Amintás

ELIZA. Ó vig nap! Ó szerencsés! Ó édes kedves Atyám! De - - - hová ment? Hiszem az előbb hagytam itt ötet. Majd oda beljebb lesz. Amintás? Amintás - - - Ó balgatag fejem! most jut eszembe: most van az itatás ideje. A forrásnál kell ötet keresnem, s nem itt - - - S hátha ő a másik uton talál visszatérni? Itt kell eljönni néki. Várjuk meg, és pihenjünk meg: nekem őreá nagy szükségem van. *Leül.* Ó mint ugrik az én szívem! Nem gondoltam volna hogy ugy epezsthetne egy gyönyörködés - - - Imhol ő - - - Valaki rezzentette az ágakat, a gallyakat - - -

Az én Melampusom az. Ah, 'itt már mindég így kell várakozni. Nem, - *feláll* - nem lehet már nekem tovább így veszteglenem. *Elmenőfélbe*.

AMINTÁS. Hová sietsz, Eliza?

ELIZA. Ah, visszajöttél már egyszer! Menjünk.

AMINTÁS. S hová?

ELIZA. Az atyámhoz.

AMINTÁS. Ő tehát megegyez - - -

ELIZA. Az én szívem nem csalt meg engemet. Az én mátkám fogsz lenni, és pedig míg a Nap leszállana. Nem várhatja azt az atyám, éppen, mint mi. Illy szeretetre méltó fiúval kevélykedvén és vigadván - - - Ő azt neked majd elmondja. Majd meglátod, hogy fogad ő tégedet - - - Jöszte.

AMINTÁS. Ah, Kincsem, hadd pihenjem ki magamat. Szánakozz egy szivén, amelly a legnagyobb örömben - - -

ELIZA. Eh, ne késsünk: meg fogunk együtt pihenni. *Indulófélbe*.

HETEDIK JELENÉS

Agenor, a királyi testőrzoéktól kísértetvén, és a sidoni nemesektől, akik arany pálcákon hozzák a jegyeket, és a mondotak

AGENOR. A hívebbik jobbágytól vedd el, felséges Király, az első tiszteletet.

ELIZA *Amintáshoz*. Mit mond?

AMINTÁS *Agenorhoz*. Kinek beszélsz?

AGENOR. Tenéked, Uram.

AMINTÁS *bosszús tekintettel*. Hagyj nekem békét, s keress mást valakit, akiből csúfot üzzél. *Nevekedvén megindulása*. Szabad embernek születtem én, ha király nem vagyok is: és ha királyi tiszteletet nem érdemlek is, van legalább olyan szívem, mely a bosszúságokat el nem tűri.

AGENOR. Ez a nemes bosszankodás tégedet kinyilatkoztat, és engemet kiment. Hallgass reám; és engedd meg, hogy tégedet az én buzgó indulatom temagad előtt felfedezzen.

ELIZA *Agenorhoz*. Hogyan? Nem Amintás ő?

AGENOR. Nem.

AMINTÁS. S hát ki vagyok én?

AGENOR. Te Abdolonimus vagy: a sidoni tronusnak egyetlen egy örököse.

AMINTÁS. Én!

AGENOR. Igenis. A gonosz Strátontól kiüzettetvén a te atyád, tégedet gyerekkorodba az én atyámnak kezébe adott. Ez meghalálozván, az én hűségemre bízott tégedet, s véled minden titkokat és bizonyságokat.

ELIZA. S hát az öreg Alceus - - -

AGENOR. Téged esméretlen nevelt fel.

AMINTÁS. És te mind addig az ideig - - -

AGENOR. És én mind eddig az ideig, hallgatván, az én atyám parancsolatjának engedelmeskedtem. Nékem meg volt az e felől való szolás mind addig tiltva, míg az isteneknek segedelme valami utat nyitna néked a királyságra. Én azt a Sándor nagy szívébe kerestem, ezt meg is találtam.

ELIZA. Ó vigasság! Ó öröm. Az én kincsem, az én királyom!

AMINTÁS *Agenorhoz.* És így Sándor - - -

AGENOR. Vár tégedet, és saját kezével akar megkoronázni. Ezek a királyi ruhák, amellyeket ő tehozzád küldött. Ezek, akiket látsz, a te szolgálid és őrizőid. Ah, jöszte már. Ah, ezt a napot sokat ohajtottam! *Elmegyen.*

NYOLCADIK JELENÉS

Eliza vígan, Amintás meghökkenve

AMINTÁS. Eliza?

ELIZA. Amintás?

AMINTÁS. Álom ez?

ELIZA. Ah, nem.

AMINTÁS. S te tehát hiszed - - -

ELIZA. Igenis, nem rend kívül való történet ez énreám nézve, bár mind véletlen is. Én egy királyi szívet láttam mindég a te tekintettedben.

AMINTÁS. Légyen. Menjünk azonba a te atyádhoz. *Megindul.*

ELIZA. Nem. *Megtartoztatja.* Fontosabb gondokat kívánnak most tetőlled az istenek. Menj, uralkodj; és azután - - -

AMINTÁS. Mit? Én siessek minél hamarább elhagyni téged?

ELIZA. Ah, ha látnád, mint van az én szívem! Az öröm miatt ugrik: de, de - Nem, nem: hallgassatok alkalmatlan félelmek. Most egyébről nem kell gondolni, hanem hogy Amintás király. Eh, eredj: meg talál Sándor haragudni.

AMINTÁS. Szerető Istenek, hálát adok a Ti ajándékokért: de nagyon drága ezen az árron egy tronus.

ELIZA.

Eredj uralkodni, Kincsem!
De ne szűnj meg hivem lenni,
Ha lehet, még akkor is.

AMINTÁS.

Ha uralkodnom kell, Kincsem,
A te hiv pásztorod lenni
Kivánok székembe is.

ELIZA.

Ah, nékem királyom vagy Te!

AMINTÁS.

Ah kegyetlen félelem!

MINDKETTEN.

Egek, légyen szívetekbe
Ez ártatlan szerelem!

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

*Sándornak nagy és gazdag sátora egyfelől: másfelől régi épületeknek béerdősödött omladéki.
Távolról a görög tábor. Ennek őrjei külömb helyeken.*

Tamiris félénken, Eliza kézen fogva vezetvén őtet.

ELIZA. Kövess engemet. Miért állasz meg?

TAMIRIS. Barátom, (ó istenek!) tetőtől fogva talpig reszketek. Menjünk vissza, ha engem szeretsz, menjünk vissza a te szállásodra.

ELIZA. Én nem foghatom meg, mit akarsz: előbb tűrhetetlenül sietsz Agenor nyomába; s most szinte már reátalálván, nem gondolsz véle?

TAMIRIS. Ámor elrejtette tőlem a veszedelmet, még távol volt: most, mikor közte vagyok, látom az én vakmerőségemet.

ELIZA. Miért?

TAMIRIS. Nem a Straton leánya vagyok én?

ELIZA. Nos?

TAMIRIS. Nem a görögök sátorai ezek? Hát ha közülök valaki rám esmér? Ah, az istenért, fussunk, kedves Elizám.

ELIZA. Bolondság. Kit gondolsz, hogy rád esmerhetne ebbe a ruhába? S ha mind rád esmerhetne is, mi lenne belőlle? Talám Sándor barbarus egy király? Olly kevés jeleit tapasztaltuk az ő virtusának? A perzsák királyának mind feleségét, mind anyját, nem tudod - - -

TAMIRIS. Azt tudom, de az én szerencsétlenségem alig ha nem nagyobb az ő virtusánál, nem bátorkodom azokat próbára eresztetni. Menjünk.

ELIZA. Megbocsáss: visszamehetsz egyedül. *Megindulván a sátor felé.* Én semmitől sem félek, s fel akarom keresni Amintást.

TAMIRIS. Várákodd. A te mérészséged bátorságot önt énbelém. *Néki szánt mérészséggel.*

ELIZA. Kövess hát engemet. *Megindulnak mint előbb.*

TAMIRIS. Ó istenem! *Lép egyet, kettőt s azután megállapodik.*

ELIZA. Hát elhagysz engem? *Kifut néki a kezéből.*

TAMIRIS. Ah, halld meg.

Mondd, hadd tudja meg hivem,
Hogy én - - - Hogy én - - - Ó Egek!
Te jól esméred szívem;
Mondd meg - célját szívemnek.
Mít mondhatnék egyebet
Tenéked ennél többet?
Te látod esetemet;
Te tudod szerelmemet.

Elmégyen.

MÁSODIK JELENÉS

Eliza, azután Agenor

ELIZA. Ez a görög táborba a legnagyobb sátor. Itt bizonyosan feltalálom az én bálványomat.

AGENOR. Hová sietsz, gyönyörű nimfa? *Megállítván.*

ELIZA. Én a királyhoz megyek. *Menni akar.*

AGENOR. Megbocsáss: - *megállítja* - őtet nem lehet látnod.

ELIZA. Mi okon?

AGENOR. Most ül tanácsot az ő görögjeivel.

ELIZA. Az ő görögjeivel?

AGENOR. Igenis.

ELIZA. És így én elmehetek. *Megindulván.* Nem az én királyom?

AGENOR. Állj meg. *Megtartoztatván.* A te királyodhoz sem szabad most menned.

ELIZA. Miért?

AGENOR. Most néki Sándort kell várni.

ELIZA. Ám várja. Én csak látni kívánom őtet. *Mint előbb.*

AGENOR. Nem: tovább menned nem szabad tenéked.

ELIZA. Tehát jelentsd meg neki: ő jöjjön énhozzám.

AGENOR. Ez sem szabad néki.

ELIZA. Legalább szabad lesz megvárnom őtet. *Leül, mint előbb.*

AGENOR. Édes Elizám, menj el; higgy nékem. Ej, most ne háboríts meg minket. Én a te királyoddal rövid idő múlva, minél hamarább lehet, el fogok tehozzád menni.

ELIZA. Nem: én nem hiszek néked. Te Tamirisről nem gondolkodsz, s énróllam fogsz gondolkodni?

AGENOR. Csalatkozol. Éppen örölla akarok Sándornak beszélni. Már belékezdtem, de félbe kellett a munkát szakasztanom. Ah, menj el. Ha ő el tanál jönni, az alkalmas szempillantásokat ellophatod töllem.

ELIZA. Teljesítem kívánságodat. *Felkél, megindul, és azután visszafordul.* Azonba ne titkold el Amintástól az én bódúltságimat.

AGENOR. Nem.

ELIZA. Mondd meg néki - *mint feljebb* -, hogy én az övéit képzelem magamnak.

AGENOR. Igenis.

ELIZA. Éntöllem távol lévén, ó mint fog a boldogtalan gyötrődni! *Ezt Agenorhoz, de távolról.*

AGENOR. Nagyon.

ELIZA *távolról.* S beszéll-é rólam?

AGENOR. Mindég.

ELIZA. S mit mond? *Visszafordul Agenorhoz.*

AGENOR. Hát te még sem tudsz elmenni. *Hivalkodva.* Ha nékem ez ő panaszt mind el kellene mondanom - - -

ELIZA. Elmegyek, ne haragudj. No, ugyan kegyetlen vagy!

Kegyetlen! Ah, látd hogy az én
Kincsemtől külön kell lennem:
Kegyetlen! mégsem hagysz szintén
Rólla egy kérdést tennem.
Kegyetlen! Ah, hogy meg nem hat
Egy ilyen szives indulat!
Van tán szived melledbe?
Van tán lelked kebledbe?

Elmégyen.

HARMADIK JELENÉS

Agenor és Amintás

AGENOR. Ó kegyelmes istenek! kedvezetek a Nagy Sándor nagy szívébe az én Tamirisért leendő mondásimnak. Ah, igen méltó arra az ő virtussa, az ő szépsége - - - De hová futsz Királyom?

AMINTÁS. A szép Elizát láttam, most, tova: miért buvik el? Hol van?

AGENOR. Elment.

AMINTÁS. Anélkül, hogy engem lásson? Háládatlan. Ah, utánna akarok menni. *Megindul.*

AGENOR. Állj meg, Uram. *Megtartoztatja.*

AMINTÁS. Miért?

AGENOR. Nem lehet.

AMINTÁS. Nem lehet? Ki ad törvényt királynak?

AGENOR. Az ő nagyvolta, az igazság, az illendőség, a mások java, az okosság, a kötelesség.

AMINTÁS. És így pásztor koromba nem voltam én olyan szolga? és mit használ nékem az ország?

AGENOR. Ha az ország néked nem használ, te tartozol használni annak. Téged ajándékoz az országnak az Ég; nem azt tenéked. Az a felséges ész, magas lélek, királyi szív, mellyet ő olly bőven adott tenéked, a köz boldogságot tartoznak szűlni: s néked egyedül csak ebbe kell keresni a magadét. Ha magadot nem igazgatsz, hogy fogsz mást igazgatni? Micsoda - - - Ah, eszembe sem jut, hogy Amintás király, és hogy én egy jobbágya vagyok néki. Hibáztam a mértékletlen buzgóság miatt. Uram, engedj meg. *Le akar térdepelni.*

AMINTÁS. Mit csinálsz? Kelj fel. *Felemeli.* Ah, ha engemet szeretsz, beszélj úgy nékem mindenha. Nékem olly szépnek látszik az igazság, hogy magát véllem szerettetni, még mikor vér is engemet.

AGENOR. Ah, a fátum téged valóba királynak szánt!

AMINTÁS. De mondd meg - barátom: nem kell nékem azt szeretnem, aki engem szeret? Eliza kevésbé méltó a szeretetre? El kell hagynom mint országgló, aki engem magának választott mint pásztort? Az ő félelmein, az ő bódulásain nem kell megesni szívemnek? Ki kárhoztatná az emberek, az istenek között, az égen, a földön az én gyengeségemet?

AGENOR. Senki sem. Igazságos az. De mindeneknek előtte - - -

AMINTÁS. De mindeneknek előtte menjünk, Barátom, az ő megvigasztalására, és azután - - -

AGENOR. Tartozkodj. Eloszlott a tanács: jönnek ki a vezérek: hozzánk jó Sándor.

AMINTÁS. Hol van?

AGENOR. Nem esméred az ő őrzőit a királyi libériáról?

AMINTÁS. És így - - -

AGENOR. Meg kell várnunk.

AMINTÁS. Szegény Eliza.

AGENOR.

Szivednek más minden indulatjai
Légyenek már a dicsőség foglyai.
Már egyszer a király szóljon,
A szerelmes el ne muljon.
Örökké pásztor fogsz lenni,
Ha az ország dolgáról
Tanúságot kívánsz venni
Egy szép orcától.

NEGYPEDIK JELENÉS

Sándor és a mondottak

SÁNDOR *Agenorhoz, aki elmegy.* Agenor?

AGENOR. Uram.

SÁNDOR. Állj meg. Nékem egy keveset kell véled beszélennem. *Agenor megáll. Amintáshoz.* Mi okon van mégis a Sidon királya ebbe a szűrbe?

AMINTÁS. Mert még nem nyomott csókokat, az ő háládatos tiszteletének jeléül arra a kézre, amely őtet a királyságra emeli. Engedd meg - *le akar térdelni* -, hogy előbb az én jóltevőm lábaihoz - - -

SÁNDOR. Nem: jer a te barátodnak karjai közzé: és tisztelet helyett adj néki szeretetet. Az Ég végezéseinek vagyok én végrehajtója. Te csak azzal az örömmel vagy adós nékem, amellyet én annak végrehajtásába tapasztalok. Az én jutalmamúl kérem a te dicsősségedet.

AMINTÁS. Micsoda dicsősséget tudok én, ó istenek, valaha érdemleni, ha mind ekkoráig csak egy nyájacskát tanultam vezetni?

SÁNDOR. Jó király fogsz lenni, ha jó pásztor leszel. Szeresd új nyájadat, szinte mint a régít: és a réginél nem kevésbé fog majd szeretni az új tégedet. Nem az volt eddig a te édes gondod, hogy annak a nyájnak számára vidám árnyékokat, zöld füveket, tiszta vizeket keress? Most a te legédesebb gondod a' legyen, hogy mind javát, mind nyugalalmát keresd ennek a másíknak. Éjjel vigyázni, nappal izzadni kedves nyájadért, a ragadozó vadaknak nemes szívvel kitenni magadat az ő oltalmára, talám új dolog előtted? Talám nem tudod az akaratos bárányokat inkább szóval kecsgetetni, mint rettenteni a bottal? Ah, vidd a tronusba, vidd az Amintás szívét kellemetes: és az istenek, érezni fogod, valamint eddig az erdőkben, úgy a királyi székbe is barátid lesznek tenéked. Jó király fogsz lenni, ha jó pásztor leszel.

AMINTÁS. Igenis. De egy esmeretlen és szélvésztes tengerbe látom lenni magamat. Ha te már elmégy, ki fog az én csillagom lenni? Kitől kell majd tanácsot kérdenem?

SÁNDOR. Már csak ez az egy kételkedés is nagy királyt ígér nékem. Annak a tengernek, amellyen által kell menned, már előre látod (és az nékem tetszik) a leggonoszabb köszikláját. Tanácsot adni sokszor nem tud, aki akar; sokszor nem akar, aki tud. Saját hívséget, buzgóságát, erejét, virtusát mindegyik nyalkán fitogtatja a mi szemeink előtt: de nem mindég egyez meg mindeniknek szíve az ő ábrázatjával. Ennyi között melyik az, aki tudjon is, akarjon is; megválasztani nagy tudomány, és talám csak egy királyé. A mások keze által teljesítheti egy király Marsnak és Asztreának legszebb munkáit: de a szívnek homályos rejtekeibe behatni, tisztán megkülömböztetni a hazugságok között elnyomattatott igazságot: felette nagy és egyedül csak magára a királyra bízott munka.

AMINTÁS. De illy nagy világosságot honnan reménylhet egy pásztor?

SÁNDOR. Az Égtől, aki megvilágosítja azokat, akiket országlásra választ. Ha a te szívedből a tiszta világosságnak megháborítására az indulatoknak ködeit felemelkedni nem hagyod: mindent ki fogsz látni. Jó király fogsz lenni, ha jó pásztor leszel.

AMINTÁS. E mondásokból olly nagy bátorodást - - -

SÁNDOR. Most menj el: rakd le ezt a mezei ruhát: végy mást magadra, és jöjj vissza hozzám. Már ideje, hogy tégedet bemutassalak a te hív jobbágyidnak.

AMINTÁS. Ah, cselekedjétek, ó istenek! cselekedjétek, hogy Amintás a királyi székben legyen maga magának, ez ajándékozónak és az ajándéknak diszére.

Ó menny, föld istenei!
Imé e kis mezei
Alacsony plántáskára
Olly híven vigyázzatok;
Hogy légyen általatok
Diszesebb valahára:
S méltóságos kertésszének
Feleljen meg reményének.
Vitetvén enyhős halomra,
El ne felejtkezzen soha
Régi erdejéről
S annak hív kezéről,
Aki őtet termékennyé
És gazdaggá tevé,
Minden zöld ággal,
Minden virággal.

Elmegyen.

ÖTÖDIK JELENÉS

Sándor és Agenor

AGENOR. (Most az ideje, hogy az én Tamirisom mellett szóljak.)

SÁNDOR. Az én dicsőségem, ó Agenor, nem szenved, hogy hosszas nyúgodalmak között legyek én. Ma Sidonnak által fogom adni az ő királyát. Holnap viradtakor én menni akarok. De megvallom tenéked, nem egész megelégedéssel megyek el. A ti jármatokat, az igaz, öszvetörtem, a királyi pálcát a királyi ágra visszatérítettem, a bölcs Amintásba egy jó királyt, és Agenorba a királynak egy igaz barátot hagyok; tisztelt emlékezet lenne talám hosszas időig az én nevem tiköztetek: Tamiris, ó istenek, egyedül Tamiris homályosítja azt meg. Valahová fog ő mint szökevény és bujdosó menni, mit mondanak majd ott énróllam? hogy én egy kegyetlen vagyok, egy gonosz és barbarus?

AGENOR. Ő méltó a mentségre, ha egy tirannus leánya lévén, félt - - -

SÁNDOR. Ez az ő hibája: s mitől kellett félni neki? Ha Sándor a más vétkeit megbünteti, meg is tiszteli a mások virtusait.

AGENOR. Ázsia még eddig több Sándort nem látott.

SÁNDOR. Melly nagy dicsőségemet ragadja el! Én mindeneket boldogítva hagynék el: ah, egyedül csak őrá nézve marad itt az én vitézségemnek gyászos nyomdoka.

AGENOR. (Most bátran!)

SÁNDOR. Megmutathattam volna másoknak, ha el nem futott volna Tamiris, hogy én meg tudom különböztetni a bűnöstől az ártatlant.

AGENOR. Ne panaszkodj: a' még meglehet.

SÁNDOR. Miképpen?

AGENOR. Itt van.

SÁNDOR. Ki?

AGENOR. Tamiris.

SÁNDOR. S arról nekem mégsem szóllasz?

AGENOR. Csak alig jöttem hozzád, hogy megtudtam, és most akarám - -

SÁNDOR. Fuss, siess, vezesd hozzám ötet.

AGENOR *menőfélbe*. Megyek s mindjárt visszajövök.

SÁNDOR. Várákózz. *Gondolkozik.* (Ah, igenis: - *elszánva, magába* - soha ennél szebb kötést nem csinált Ámor.) - Most igenis tökéletesen megelégedve mehetek el. Repülj Tamirishoz, és mondd meg néki, hogy ma az új fejedelemnek én a koronát fogom adni, ő pedig a kezét.

AGENOR. A kezét?

SÁNDOR. Igenis, barátom: én egy koronával koronázom meg két szép léleknek virtusát. Ő a tronusra fog hágni, anélkül, hogy ez belőlle leszálljon: és tinéktek a békességet, magam nevemnek pedig a dicsőséget így adom meg: mindent bátorságba helyeztetek.

AGENOR. (Ó istenem!)

SÁNDOR. Te elhalványodol, és hallgatsz? Nem hagyod helybe tanácsomat? Valóba Tamiris - - -

AGENOR. Igen méltó a tronusra.

SÁNDOR. Egy illy gondolat - - -

AGENOR. Igen méltó tehozzád - - -

SÁNDOR. Micsoda indulatnak jele tehát ez a te hallgatásod, s ez a te halaványodásod?

AGENOR. Az örömmek, a' tiszteletnek és a bámúlásnak.

SÁNDOR.

Ha győzedelmemmel
Hagylak boldogságban,
Ha elmenésemmel
Hagylak barátságban:
Be szép napot értem ma!
Ne légyen izzadásimnak,
Sok hadi fáradságimnak
Ennél szebb jutalma.

Elmégyen.

HATODIK JELENÉS

Agenor egyedül

Ó váratlan, ó kegyetlen csapás! Ah, felette, felette túl is haladtatok, ó irgalmatlan istenek, az én vágyásimon. Nem kértem én annyit titölletek. Szegény fejem! Elvesztelek, szép Tamiris, tégedet, én magam vagyok oka az én veszteségemnek. Melly balgatatag voltam én! Előre kell vala látnom - - - Micsoda? Bánkódsz te, boldogtalan Agenor, egy nagyságos cselekedeten? S te vagy hát, aki olly nagy virtust mutogatsz? S te vagy az, aki mérészled a királyokat

jobbítani? Térj magadba, és hálákat adván az isteneknek - - - Ah, szemlélheted majd a te szép Reményedet a más karjai között, hogy meg ne halj azonnal? Nem. De a mentséget, ó Agenor, te nem érdemled. Ha a becsületet jobban szereted az életnél, ha inkább imádod Tamirist, mint a te gyönyörködésedet: vezesd őtet a tronusba, és halj meg.

HETEDIK JELENÉS

Amintás királyi ruhába, és Agenor

AMINTÁS. Imhol ismét visszajöttem hozzád, imhol leraktam hajdani kedves köntösömet. E fényes nyűgökbe öltözve az én szép Elizámhoz fogok menni, s tán meg sem esmér. Vajha legalább csak megmutatnám néki magamat.

AGENOR. Ah, Uram, más egyéb gondoknak van most az ideje. Minthogy már király vagy, illő, hogy most másképpen kezdj gondolkodni.

AMINTÁS. Hogyan? S mit kellene csinálnom?

AGENOR. Elfelejteni Elizát.

AMINTÁS. Elizát? s ki parancsolja azt?

AGENOR. Egy felséges parancsolatja annak, aki megteheti azt, amit akar, s az igazságot akarja. Ő egy országnak a javát akarja, egy tronusnak a becsületet - - -

AMINTÁS. Ah, elébb forogjanak fel fenékkal a világnak minden tronusai. Eliza volt, Eliza most is az én gondolatom: és míg az én lelkem ki nem szakad belőlem, mindig is Eliza fog lenni. Elfelejteni nékem Elizát? Hiszem tudod, mennyire imádom én őtet? Tudod, mit csinált érterem? Tudod, mint - - -

AGENOR. 'Ó csillapítsd, Királyom, ezeket az indulatokat.

AMINTÁS. Elfelejteni nékem Elizát? Ha én azt csak próbálni akarnám is, azonnal meghalnék belé.

AGENOR. Hibázol. Még nem esméred jól a te virtusodnak bíróságát. Csak rám hallgass: és azután - - -

AMINTÁS. No mit, már mit tudsz mondani?

AGENOR. Hogy mikor az Ég egy országlót választ ki a tronusra - - - *Meglátja Elizát jobb felőlről.* Ah, jön Eliza. Fussunk.

AMINTÁS. Azt ne is reményld.

AGENOR. Szánd meg, Uram, magadat is, őtet is. Őtet megölnöd azonnal, ha elébb szóllasz, míg tudnád - - -

AMINTÁS. Nem szólok egyet is: esküvéssel fogadom.

AGENOR. Nem, el kell tölle futnod. Menjünk. Csak most egyszer tűrd el az én mérész hűségemnek határtalan voltát. *Megkapja őtet kezénél fogva, s megindul véle bal felé.*

NYOLCADIK JELENÉS

Tamiris balról, Eliza jobbról s a mondottak

TAMIRIS. Hová, Agénor?

AGENOR. Ó csillagok!

ELIZA. Amintás, hallod.

AGENOR. Ah, fejedelemasszony!

AMINTÁS. Ah, Kincsem!

TAMIRIS. S ennyire kell utánnad várakoznom?

ELIZA. Ennyire kell sohajtanom, hogy meglássalak, Amintás.

TAMIRIS *Agenorhoz*. Gondolkoztál-é róllam?

ELIZA *Amintáshoz*. Gondolkoztál-é róllam?

TAMIRIS *Agenorhoz*. Megtudhatom-é valahára, milyen az én sorsom?

ELIZA. Mégis feltalálom-é az én pásztoromat a királyba? *Amintáshoz*.

TAMIRIS. De te sohajtasz? *Agenorhoz*.

ELIZA *Amintáshoz*. De te nem felelsz?

TAMIRIS *Agenorhoz*. Szólj.

AGENOR. Kellene - - - Nem lehet.

ELIZA *Amintáshoz*. Szólj.

AMINTÁS. Akarnék: - - - nem tudok.

TAMIRIS. Hogyan?

ELIZA. Mi dolog? *Amintáshoz*.

TAMIRIS, ELIZA *ketten*. Nosza, szóljatok már egyszer.

AGENOR. Ah, mert igen sokat is fogunk majd beszélteni. Hagyjatok egy szempillantásig egyedül magunkat kipihenni.

TAMIRIS. Hallottad, Eliza?

ELIZA. Ó, istenek! Elhajtani minket? S te mit mondasz, Amintás?

AMINTÁS. Hogy én haldoklófélbe vagyok.

TAMIRIS. Értem.

ELIZA. Értem.

TAMIRIS. Az én állapotom tett téged alacsony lelkűvé.

ELIZA. Neked is ez a ruha változtatta meg a szivedet.

TAMIRIS. Állhatatlan Agenor!

ELIZA. Háládatlan Amintás!

TAMIRIS. Ah, már nem vagy szerelmesem! Ah, vége van szerelmednek!

AMINTÁS. Ne mondd azt nékem, Kedvesem!

AGENOR. Ne mondd azt nékem, ó, Egek!

TAMIRIS. Hol van, hol van az én hivem?

ELIZA. Az én pásztorom hol van?

AMINTÁS, AGENOR. *ketten.* Ah, nékem öszvefagy szívem!

MIND A NÉGYEN. Ah, mi lesz róllam mostan.

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ JELENÉS

Egy tágas és gyönyörűségees barlangnak belső része, melly a természettől kellemetesen készítettett az előkőbe: nagy része meg van ékesítve és borítva külömbféle növényeknek eleven zöldjével, amellyek vagy magosról lefüggenek, vagy körös-környűl folydogálnak: egy tiszta víz ere újjítja e barlangot, amelly tekeregve szállván le a kövek között, most elbúvik, majd felüti magát, s utoljára eltűnik. A tágas általlyukakon, mellyek a helyet világossá tészik, kinyílik messzire sok kisebb s nagyobb gyönyörű domboknak tekintete, és közelebbről egy-néhány katonasátoroké, amellyekből megtudhatni, hogy ez a hely a görög táborhoz közel vagyon.

AMINTÁS *Egyedül.* Jaj nékem! Hanyatlik a Nap. Már az az idő elmúlt, amellyet az én kínozó kétségimnek engedett Agénor. Minden ágról, amellyet a szelek megrezzentenek, úgy tetszik, hogy ő jön; s a' meghatározásra kénszerít engemet. Én soha, miolta a világon vagyok, nem láttam ilyen szorongattatásba magamat. *Leül.* Eliza csak azt akarja, hogy emlékezzem az ő régoltai, gyenge és nemesszívű szerelmére: Agenor engem a becsületnek ezer képeivel terhel le. Én attól félvén, hogy gyáva lelkűnek ne láttassam, vagy hitetlennek ne mutassam magamat, reszketek, habzom, aggódok, s semmit sem végezek. És ez a királyság? S illy boldogul élnek a bársony és az arany között? Nyomorúlt ruha! Jutalom vagy-é, vagy büntetés? Ma azolta mindég bajom volt, miolta rajtam vagy. Mig a szegény gypjában - - - Ó boldogtalan fejem! Jön már Agenor. Mit mondjak neki? *Feláll.* Ó istenem! akaratjára nem állhatok: ellene szólnom nem lehet. Felette nagy birodalma van néki az én szívemen. Zsembelődik rám, mégis szeretem: gyötör engemet, s mégis tisztelem őtet. *Gondolkozik, s azután magát elszánva.* Ah, nem kell véle civódásra kelnem.

MÁSODIK JELENÉS

Agenor és Amintás

AGENOR. S mégis úgy talállak, úgyé, Királyom, hogy semmire sem határozta magadat?

AMINTÁS. Nem, éppen nem.

AGENOR. Meg van tehát határozva?

AMINTÁS. Meg.

AGENOR. Hogy?

AMINTÁS. Kész vagyok az én kötelességemnek bétöltésére!

AGENOR. És így többé nem vonogatod magadat a Sándorhoz menetelre?

AMINTÁS. Már indulok is hozzá.

AGENOR. Lásd, Eliza és a királyi szék nem állhatnak meg együtt.

AMINTÁS. Az igaz. Nem is kell egy jóltevő hős parancsolatjának ellene szegezni magát, aki őtölle egy országot nyert.

AGENOR. Ó szerencsés Amintás! Ó, milyen társat szántak tenéked az Egek! Szeresd őtet: méltó egy király indulatira.

AMINTÁS. Értem, Barátom, az én egész boldogságomat. Ne mondd nékem, hogy szeressem az én mátkámat. Már szeretem őtet annyira, hogy nálla nélkül nem tetszene nékem egy ország.

Míg bé nem fed a temető,
Mint hiv mátká, hív szerető,
Holtig őtet kedvellem.
Érte nyögök, s békességem,
Örömöm, gyönyörűségem
Illy édes tárgyba lelem.

Elmégyen.

HARMADIK JELENÉS

Agenor egyedül

Jertek ki valahára, jertek ki, elfogott sohajtások, az én szívem tömlőcéből. Valahára nem ellenkezik abba többé az én virtusom. A becsületnek, a hűségnek elég van téve tökéletesen: legalább nyerjen már a szeretet is egynéhány szempillantást. Ó istenem! Szép Tamiris! Ó istenem! - - -

NEGYEDIK JELENÉS

Eliza és Agenor

ELIZA. No de nézd, Agenor, micsoda mendemonda hirt költöttek itt az én lelkem gyötrelmére. Azt hirlették el, hogy Amintás még ma kezét fog Tamirissal: azt akarnák, hogy én egy ilyen hazugságnak hitelt adjak. Hogy én örölla egy illy nagy hivségtelenséget elhihessek, kevésbbé kellene az Amintás szívét esmernem. De ki lehet az, akinek illy ártalmas gyönyörködése van a más gyötrettetésében.

AGENOR. Kedves Elizám, térj ki tévelygésedből, senki sem ámit tégedet.

ELIZA. S hát te is illy hiedékeny vagy? Te is olly igazságtalan volnál Amintás ellen?

AGENOR. Én semmi lett úton-módon nem kételkednék rólla.

ELIZA. És eszerént így hagy el engem Amintás? - - - Nem, a' nem igaz. Meg hagyta magad csálni. Hol vetted ezt az ugan dicső újságot?

AGENOR. Őtölle.

ELIZA. Őtölle?

AGENOR. Igenis, magától Amintástól.

ELIZA. Hol?

AGENOR. Itt.

ELIZA. Mikor?

AGENOR. Éppen most.

ELIZA. S mit mondott?

AGENOR. S azt mondta, hogy a Sándor akaratjának nem kellene magát ellene szegezni annak, aki őtölle egy országot vett.

ELIZA. Szent istenei az egeknek! Hogyan? Tamirisnak fogja ő a kezét adni?

AGENOR. A kezét és a szívét.

ELIZA. Hogy árúlhatna így el engem Amintás?

AGENOR. Ah, változtasd, Eliza, változtasd meg már te is gondolatodat. Engedj a végzéseknék.

ELIZA. Nem: soha sem fog a' megadni. *Indulattal, de sírva.* Ne reménylje azt Sándor, ne kívánja azt Tamiris. Ő az én mátkám, én az ő mátkája vagyok; én őtet születésemtől fogva szerettem: Amintás enyim.

AGENOR. Igazságos, ó szép nimfa, a te fájdalmad, de semmit sem használ. Ha okos vagy, higgy nékem, vigasztald magadat.

ELIZA. Én vigasztaljam magamat? Elmés tanács, könnyű véghez vinni!

AGENOR. Véghez fogod azt vinni, ha engemet kívánsz követni. Megvigasztalhatod magadat. És afelől a más példája meggyőzhet.

ELIZA. Én téged követni nem akarlak: vigasztalni nem akarom magamat. Nékem Amintás kell.

AGENOR. De ha ő többé nem tiéd, mit csinálsz osztán e háborodásiddal?

ELIZA. Mit csinállok? Sándortól, az emberektől, az istenektől könyörületességet, kegyelmet, igazságot fogok kérni. Azt kívánom, hogy Amintás szembe megvallja mindenek előtt, hogy az ő szívét nékem ajándékozta: és kívánok, ha arra vágy a kegyetlen, hogy azt másnak által-engedjem, kívánok kínomba meghalni, s még úgy, hogy ő azt lássa.

Én szakadjak el attól

A kedves pásztoromtól?

Nem: Ámor azt nem engedi,

Nem, Eliz azt nem szenvedí.

Nem: az én pásztoromban

Nem olly tirannus szív van.

Hogy más elragadja szívemet?

S én vigasztaljam keservemet? -

Hogy meg nem szégyenít még

Illy kegyetlen kegyesség!

Elmégyen.

ÖTÖDIK JELENÉS

Agenor, azután Tamiris

AGENOR. Szegény nimfa! Én sírásodra sírok, s az én kínomból értem a tiédet. És bizonyára Elizának több ereje van, mint nekem. Az ő kincsét elveszti, és rámehet, hogy őtet lássa. Ilyen probatételre az én virtusom nem elégséges. Nékem illő Tamiristól futnom, és az én erőtelenségemnek más menedéket nem reménylek. *Menőfélbe.*

TAMIRIS. Agenor, megállj.

AGENOR. (Ó istenek! segítsetek!)

TAMIRIS. Tehát egy illy érdemes szeretőnek tartozik egy országgal Tamiris? *Gunyolódva.*

AGENOR. Az ország az adós.

TAMIRIS *gunyolva.* Miért nem magad hoztad meg nékem ezt az igen nagy ujságot? Én a te ajakidból kedvesebben vettem volna azt, mint egy darab céduládból.

AGENOR. Felette nagy merészségnek tartottam volna azt cselekedni, ó királyné.

TAMIRIS *bosszankodólag.* Kisebb lett volna, mint engemet Amintásnak engedni.

AGENOR. Az igaz; de talám az én kötelességemnek mivoltát előtted - - - Szép királyné; isten hozzá.

TAMIRIS. Hallod. Hová futsz?

AGENOR. Hogy eszembe jusson az, hogy az én fejem vagy.

TAMIRIS *gunyolódva.* Egyedül a te jóságod.

AGENOR. Hogy én a teveled lételt kerüljem, azt az én tiszteletem kívánja.

TAMIRIS. Illy nagy tiszteletnek még nincs helye. *Haraggal.* Igazságosabb lesz az, ha majd azt látod, hogy a te királyoddal fogok kezét.

AGENOR. Én azt soha sem látom.

TAMIRIS. Mit? Soha nem látod azt? *Indulatos erőszakkal.* Azt akarom, hogy jelen légy az én lakadalmamon.

AGENOR. Ah, a világért sem: megbocsáss. Ez az utolsó istehozzád.

TAMIRIS. Hallod: hová mégy?

AGENOR. Ahová az Ég végezte.

TAMIRIS *mint feljebb.* S hát így engedelmeskedel a te királynédnak?

AGENOR. Már én nállam nélkül - - -

TAMIRIS. Épen nem: tenálad nélkül az én szerencsém disztelenebb lenne.

AGENOR. Mit kívánsz hát?

TAMIRIS *gunyolódva*. Hogy lásson szerencsésnek engem az én jóltévőm, s örvendjen az ő munkáján magának.

AGENOR. (Melly tirannusság!) Ah, változtasd, az istenért, Tamiris - - -

TAMIRIS *indulatossan*. Könyörgésidet meg nem hallgatom, s mentségedet sem fogadom el. Engedelmisséget kívánok én egy hív jobbágytól.

AGENOR. (Ó Istenem!)

TAMIRIS *hatalommal*. Hallottad, mit mondtam?

AGENOR. Engedelmeskedem, kegyetlen.

TAMIRIS.

Ha te ajándékot csinálsz énbelöllem,
Ha, hogy másé légyek, azt kívánod tőlem:
Miért lett enyim a vétség szintén,
S kegyetlen szívű miért vagyok én?
A jó szívet tanuld például belöllem:
Én elhagyattattam, elpártoltál tőlem;
Mégis vakmerőn nem bosszantlak én,
Tégedet kegyetlennek nevezvén.

Elmégyen.

HATODIK JELENÉS

Agenor egyedül

AGENOR. Nyomorult szívem! Azt gondoltad, hogy a szerelemnek minden tirannusságait kiállottad. Ah, nem igaz. Még a leghalálosabb hátra van, hogy eltűrd azt, nyomorult szívem!

[Illyen állapotban mint van]
Egy szerető, csak az olyan boldogtalan
Szerelmes adhatja jól elől,
Ki azt, mint én, úgy érzi belől.
Ez egy olyan kín és gyötrelem,
Melly kínosabb minden kínnál,
Egy kétségbe ejtő kínnál,
Mellyet nem tűrhetni, éppen nem.

Elmegyen.

HETEDIK JELENÉS

Annak a nagy tágasságnak egy része, amelly körül van kerítve a tirusi Herkules hires templomának tornácaival. A katonai szerszámoknak zörgő, dörgő hármóniája alatt kijön Sándor, előtte a görög kapitányok, utánna a szidoni nemesek, azután Tamiris, s tovább a nemesek.

SÁNDOR

Ti, kik az én babérimat
Minden percbe újabb csírával zöldítitek,
Az én szíves indulatimat
Szerencsétessétek, ó kedvező istenek!
Általatok tündöklő fénnel
Ragyogjon, mint egy csillag, az én dicsősségem:
Csak hogy azt vidító reménnyel
Mint jóltévő csillagot, úgy nézze minden szem.

Nosza! mit késünk tovább? A Nap leszáll: miért nem látom a királyt? hol van Tamiris?

TAMIRIS. Itt van a Sándor lábainál.

SÁNDOR. Te vagy a', fejedelemasszony?

TAMIRIS. Én vagyok.

AGENOR. Uram, ne kételkedj felölle, éppen az.

TAMIRIS. Az ő ellenségeiknek meg tudnak engedni a hősök: de azokat trónusra emelni csak a Sándorok tudják. Én meg nem mondhatom néked, Sándor, az én szívemnek mozdulásait, amellyeket magamba érzek. Én téged mint győzöt tisztellek, mint hőrost becsüllek, szeretlek mint jóltévőt; imádlak mint istent.

SÁNDOR. Az én munkáimnak nagy jutalma az, hogy kevésbé teszek egy trónust illy szeretetre méltó királynéval.

TAMIRIS. Még én nem vagyok az.

SÁNDOR. De csak egy perc hijja.

TAMIRIS. Hallod. A szerető Agenor az én felemeltetésemet többre becsülli az ő szerelménél: vajjon nékem kevesebbre kell-e becsülnöm az én felemeltetésemnél egy illy hív lelket, vedd gondolóra, Sándor, s magad íteld meg azt. Azt, amit Sándor az én esetembe csinálna, azt kívánom csinálni én is.

SÁNDOR *Agenorhoz*. S te szeretvén el tudtad - - -

AGENOR. Hallod mit beszéll ő, és lásd: meg kellene-e fosztanom a trónust egy illy szép lélektől.

SÁNDOR *Tamirishoz*. És te mégis olly háládatosnak érzed tehát magadat öeránta - - -

TAMIRIS. Hallod mit beszéll ő, és mondd meg nékem, büntetést érdemel-e illy nagy virtus.

AGENOR. Úgy de, Fejedelemasszony, csak még most is egészen vigadni látszottál előttem a lakodalomra való híváson.

TAMIRIS. Koránt sem. Hanem te azt gondoltad, hogy én nagyra vágyóbb vagyok, mint szerető; s azért büntettelek meg.

SÁNDOR. Istenek! Millyen virtus, millyen hívség!

NYOLCADIK JELENÉS

Eliza és a mondottak

ELIZA. Ah, Uram, igazságot, szánakozást, kegyelmet.

SÁNDOR. Ki vagy? Mit kívánsz?

ELIZA. Én Eliza vagyok. Sándortól oltalmat kérek egy igazságtalanul elnyomtatott szívnek védelmére.

SÁNDOR. No, ki ellen?

ELIZA. Maga Sándor ellen.

SÁNDOR. Mit csinált néked Sándor?

ELIZA. Ő nékem elragadja minden békességemet, minden kincsemet: ő azt akarja, hogy kínomba meghaljak. Én Amintásért élek: ő elragadja tőlem Amintást.

SÁNDOR. Amintás! Hát micsoda jussod van néked őrajta?

ELIZA. Micsoda? Gyermekkoromtól fogva az ő szívét birtam ajándékba: és mindaddig békével birtam az ő szívét. Igazságtalan az, és ragadozó, aki annak ura akar lenni, ha én azt nem engedem: én pedig másnak engedem az én életemet, de az én bálványomat teljességgel nem.

SÁNDOR. Az, aki szívét tenéked adta, nemes nimfa, Amintás volt, a pásztor: néked soha nem adta által az ő szívét Abdolonimus, a király.

KILENCEDIK JELENÉS

Amintás pásztori ruhába, kísértetvén pásztor legényektől, akik két boton hozzák a királyi ruhákat, s az előbbieket.

AMINTÁS. Uram! én Amintás vagyok, s pásztor vagyok.

SÁNDOR. Micsoda?

AMINTÁS. Imhol a királyi köntös a te lábaidnál. *Lerakják Sándor elébe a botokat.* Az én vászon ruhámat reám vévén, visszatérek az én nyájamhoz, az én békességemhez.

SÁNDOR. S Tamiris nem - - -

AMINTÁS. Tamiris méltó egy király szívére: de Eliza nem méltó arra, hogy hitemet eránta megszegjem. Pásztor koromba választott engemet. Király koromba nem kell elhagynom. Eliza és a királyság minthogy nem állhatnak meg együtt: legyen azé a királyság, akinek kedve van a királykodásra; csak Eliza maradjon meg nékem, én azzal megelégszem: mert egy hív pásztor legény - Uram, megbocsáss - jobb szeretek én lenni, mint egy hitetlen király.

AGENOR. Mit hallok?

SÁNDOR. Hol vagyok én?

ELIZA. Én azt néked megmondtam. Amintás az enyim.

SÁNDOR. Ó istenek! Mikor én mindnyájatokat boldoggá akarlak tenni, az én bosszúságomra mind szerencsétlenné tesznek benneteket! Ah ne, a világért sem. Illy nemes szívű szeretőket ne szaggasson el Sándor egymástól. Imhol tenéked, Amintás, a szép Eliza. Imhol, Tamiris, a te hív Agenorod. *Amintáshoz és Elizához.* Ti most a Sidon országlói fogtok lenni. *Agenorhoz és Tamirishoz.* Ti sem fogtok jobbágyok maradni. Zálogba vetem az én szerencsémet, hogy néktek tronust építsek: s illy nagy virtus nem marad ország hijjával.

TAMIRIS, AGENOR *ketten.* Ó nagy hős!

AMINTÁS, ELIZA *ketten.* Ó nagy hős!

SÁNDOR. Ah, lássa már valahára Sidon megkoronázva az ő királyát.

AMINTÁS. De ebbe a ruhába - - -

SÁNDOR. Ebben a ruhában nem vaktába hoz ide téged az Ég. Az Ég ezáltal a te boldog országulásodnak egész folyamatját jövendőli meg. Szép szerencséje egy országnak a pásztor király.

KAR.

Az erdőből, a kunyhóból menjen
Amintás a királyszékbe fennyen:
De maradjon meg ránk nézve
Régi indulatja, szive;
Azt óhajtja tovább is nyájunk,
Légyen pásztor a mi királyunk!

A CIKLOPS

Metastasio

KÖZBESZÓLÓK

Polifém és Galatéa

I

POLIFÉM. Ej, hallgassatok már egyszer, csácsogó nimfák! Ah, miért beszéllitek nékem minden szempillantásba, kegyetlenek, az én gyötrelmeimet?! Micsoda embertelen gyönyörködések lehet már az én kínzásomban? Galatéa az Ácis szeretője: azt tudom; hallgassatok. De a gonosz az én fájdalmimon nem fog nevetni sokáig. Imhol ő. Ó, istenek! Azon ábrázatot úgy vonszon magához engemet, hogy én elfelejtem a megbántást és a bosszúállást. -

„Én szívem, tebenned a csúfolás
villámokat, szélvészeket tud támasztani; és majd két gyönyörű szemek
téged megdobogtatanak. Mi új belső mozgást csinál benned azon ábrázatot?
Mi szokatlan ígézések tanítanak téged reszketni?” -

Galatéa, hová futsz? Ah, figyelmezz: ah, hagyd el azon keserű habokat. És micsoda gyönyörködést találsz abba, hogy szüntelen a szélveszes habok között hanykolódsz? A te szépséged nem érdemlette, hogy elrejtődjön a naptól. Tám annak hévsúgáritól félsz? Az én árnyékomban csendesen nyugodhatsz. Én a te álmaidat énekkel akarom kecssegetni. És ha a te keménységed, ó, tirann asszony, nem tűrheti, hogy én szerelemről beszéljek hozzád, (azt esküszöm tenéked,) nem fogok szólni szerelemről!

GALATÉA. De micsoda szépségre vágysz, amellyet szeressen benned Galatéa? Az a kietlen szemöldök, melly homlokodat békeríti? Azok a hegyekkel vetélkedő bérce vállak? Az öszvecsapzott haj, a borzas szakáll, vagy a rettentő szó, amellybe én külömbiséget tenni nem tudok, vajjon bög-é, vagy mennydörög; amelly reszketet, mikor szerelemről beszélget?

POLIFÉM. Ah, háládatlan, nem vólnék a te szemeid előtt olly borzasztó, ha gondolatodban szüntelen Ácist nem tartanád.

GALATÉA. Az igaz, az igaz. „Az igaz:
nekem tetszik az a szeretett orca,
és más fáklyától égni nem fogok.
Csakhogy az én kincsem háládatlanná ne legyen;
soha e láncokból nem változtatok.”

POLIFÉM. Polifémnek szembe szólsz, ó, balgatag, ekképen? Hát még hánytatni mered előttem a szerelemtársat? Tudod, hogy egy megbántatott szerelem dühösséggé válik? Hogy éppen nem jó bátorságos menedékhely számodra a tenger? Hogy az ő gyökereiből kiszaggatott füstölgő Etnát felfordítom? Hogy öszvenyomatom ha akarom, azon mély utak között mind Tetist, mind Dorist, mind valamennyi isteneik vagynak a vizeknek? Reszkess Ácisért, háládatlan: reszkess, háládatlan magadért, ha ő többé visszajön tevéled játszani a parton. Az én dühösségemet - - -

GALATÉA. A te dühösségedet én nevetem.

POLIFÉM. Az én haragom elől a te gyönyörködésed majd hová tud futni?

GALATÉA. Az én kebelembe fog találni menedéket és Ámor mellé áll.

POLIFÉM. És az én fájdalmam? Az én panaszim?

GALATÉA. Nem indítják meg az én szívemet.

POLIFÉM. Hozzám kegyetlennek mutatván magadat, te engemet kegyetlenségre tanítasz.

GALATÉA. Hozzám kegyetlennek mutatván magadat, te engemet kegyetlenségre tanítasz.

POLIFÉM. Higgy nékem, változtasd szándékoadat: csökkenni fog az ő veszedelmében a te balgatag hívséged.

GALATÉA. Higgy nékem, változtasd szándékoadat: öregbedni fog az ő veszedelmében az én kellemes hívségem.

2

POLIFÉM.

Éhj, csácsogó nimfák! Nosza

Hallgassatok már egyszer. Ah, miért beszéllitek

Mindég az én gyötrelmimet. Kegyetlenek!

Mi vad gyönyörködést találtok abba,

Hogy engem ekként kínszatok?

Galathea Acist szereti, azt tudom: hallgassatok.

De a kegyetlen nem soká fog engemet

Nevetni fájdalmammal. Ímhol ő. Ó, istenek!

Az a tekintet. Szívem úgy kecsegteti,

Hogy vélem a bosszút egészen elfelejteti.

Szívem! a méltó haragtól

Szélvészekkel, mennykövekkel

Kezdesz te háborogni;

De majd két szép csillagtól

Kéntelen vagy dobogni.

Benned mi új mozgások

Támadnak e szép isteni kép

Ragyogásira?

Mi szokatlan bájolások

Reszkettetnek annyira?

Galathea, merre, merre futsz? Ah, halld tehát, ah hagyd oda

A sós vizet. S milyen gyönyörködést

Találsz magadnak abba, hogy csak szüntelen

A szélveszes habokba hánykódol? Ah, kár

Homályba rejtetődni a napfény elől

Kies tekintetednek. Ah, talám tüzes

Sugáritól félsz annak? Ímé, csendesen lehet

Nyúgodnod árnyékomba. Énekekkel

Kecsegtetem majd álmaid: s ha, ó, kegyetlen,

Nem tűrheted, hogy énekeljek én szerelmet;

Azt esküszöm néked, nem éneklek szerelmet.

GALATÉA.

De hát mi szépséggel dicsekszel, hogy tebenned
Galatéa azt szeresse? Tám az a kietlen
Szemöldök az, melly békeríti homlokod?
Vagy tám harasztos és havasnyi vállad?
Tám borzas és bozontos állad?
Tám öszvecsapzott rőt hajad?
S irtóztató szavad, melyet nem is tudok
Felvenni könnyen, bög-e, avvagy mennydörög;
Reszkettet, amikor szerelmébe könyörög.

POLIFÉM.

Ah, ah, te háládatlan! ah, nem tartanál te olyan
Iszonyúnak engemet, ha szüntelen
Elmédbé Ácis nem forogna.

GALATÉA.

Való, való.

Való, hogy az a kedves szem
Gyönyörködtet engemet;
És más fáklyától soha sem
Gyújtatom fel szívemet.

Csak az én bálványomat
Ne leljem háládatlannak;
El nem cserélem az annak
Szentelt kedves láncomat.

POLIFÉM.

Polifém szemébe mersz tehát
Ekként beszélni, esztelen? S még hánytatód nekem
Szerelmes társamat? Tudod, hogy egy
Megbántott szerelem dühösséggé szokott
Változni? hogy rád nézve a tenger csekély
Menedék leszen? hogy a tövéből
Kitekert, örök lángokkal égő
Aetnát magam felforgatom? hogy azzal öszverontom
Közötte a mély tengereknek
Dórist, Tetist, mind minden istenit a vizeknek?
Reszkess, kegyetlen, Ácisért;
Reszkess, kegyetlen, temagadért. Ha többször ötet én
Tevéled a partokra jöni sejthetem,
Dühös szerelmemet - - -

GALATÉA.

Dühös szerelmedet én nevetem.

POLIFÉM.

Majd lángoló bosszúm elől
Kíncsed hová fut akkor?

GALATÉA.

Menedéke szívemen belől
Lesz, és megőrzi Ámor.

POLIFÉM.

S ennyi sirást, panaszt tévén?

GALATÉA.

Nem szánlak. Ez legyen elég!

POLIFÉM. Hozzám

olly kegyetlen lévén.

GALATÉA. Hozzád

KETTEN.

Kegyetlenebbé teszel még.
Higgy nékem, gondolkozz másképen.

POLIFÉM. Oda lesz

az ő veszélyében.

GALATÉA. Nagyobb lesz

POLIFÉM. Benned az a bolond

hívtség!

GALATÉA. Bennem ez a kedves

A TÁNC

Metastasio

KÖZBESZÓLÓK

Níce és Tirzis

TIRZIS. Ah, Níce, ah már piroslik a nyugaton a Nap. Ímhol van azon szempillantás, mellyben el kell hagynod engemet. Menj, kedvesem. Ó Egek, seculumok az én siralmaim: az én boldogságim mindég percecskék. Menj: a tánc órája itt van; már, Níce, késő estvét értünk; már a vígságos sereg panaszkodni fog érted. Ha a többi mind távol van is, egy pásztor sem kérdezi őket; ha Níce nem láttatik, minden keresi, hol van.

NÍCE. És egyedül kell nékem mennem az én Tirzisémmel nélkül?

TIRZIS. Szükséges, ó kedves, ez a kegyetlen ritegno, melly elrejtí a mi szerelmünket. Menj: már gyanús fog lenni a te késedelmed.

NÍCE. Isten hozzád. Emlékezz meg a te pásztornécskádrol.

TIRZIS. Ah, te enyím mégy el: de vajon enyím fogsz-e visszajönni, ezt az istenek tudják.

NÍCE. Iszonyú félelem! Soha nem leszünk securusok egyik a másik felöl, én kincsem, ha most is azok nem vagyunk.

TIRZIS. Ah, te akarod, hogy én ne féljek, és tudod, hogy én téged szeretlek.

NÍCE. Ha te nem látod az én egész szívemet; ha te nem hiszed, hogy tiéd vagyok én; ki fog hinni az ő kincsenek? A te gyanúdért én éppen nem haragszom, egy kised jegy ha énbennem találattik, amelly ne légyen próbája hívségének.

TIRZIS. Látom a te egész szívedet: hogy enyém vagy, szép Níce, esmérem: ezer próbáim vagynak a te hívségedrol: de (*pur*)... Megengedj. De (*pur*)...

NÍCE. Magyarázd ki magadat.

TIRZIS. Ó, egek! Igen sok riválisokat csinál nekem az a szép ábrázat. Én nem tudom per próbám, minő édes tumultusokat támaszt a kebelbe csak egy girálása is a te szemfényeidnek. Ahol te vagy, látom egyedül a te orcádba függesztve minden tekintetet: ahová fordúlok, én hallok beszélni a te szépségedrol: minden pásztornak gondja és óhajtása, te vagy minden nimfának irígysége és félelme: mindég van melletted, aki sóhajt érted, aki néked ajánlja szívét, aki könyörög pietáért. De ki tudná látni csendesesen az ő kincse körül mindég valami más új leselkedőt? Ah, ha van, aki azt cselekedheti, én nem vagyok az.

NÍCE. Felette, ó, én kedvesem, excédál (higgy nékem) a te félelmed. Níce nincs olly szép, mint az, amillyent te látsz. Nincsenek mindennek órá nézve Tirzis szemei. És ha szinte vólnák is azok mindenekbe, egy szeretett szerelmesre nézve, nem kellene displiceálni, hogy az ő hív nimfája szeretetre méltó.

TIRZIS. Hogy minden teérted sóhajt, szép Níce, nékem az contentumomra van: de másokért, ah egek, rettegek, hogy te megtanúlsz sohajtani. Egy szép szív attól, aki őtet imádja, tudom, hogy mindig nem oltalmazza meg magát: tudom, hogy gyakran megszerelmesedik, aki szerelemesíteni kíván.

NÍCE. Jól van: akármelly törvényt az ajakamnak, a szememnek, a gondolatomnak praescribálsz: lenni a te tetszésid hív végbevívőjének, a' kedvesebb tartozás fog lenni Nícére nézve. Mit kérsz? mit óhajtsz? magyarázd ki magadat, ha engem szeretsz, én édes kincsem, én egyedül való gondolatom. Ha a bálványt, akit imádok, nem hagyom contentummal, nékem gyötrelemnek látszik maga a gyönyörködés.

TIRZIS. Ah, ne többet, én reményem, ne piríts meg engemet. Bocsásd meg az én féltő balgatagságaimat. Én megérdemlem a te haragodat a szerelem excesszusa miatt. Menj: vidd el már a vígadó gyülekezetnek a nagyobb ornamentumot.

NÍCE. És micsoda szívvel mehetnék én, ezer kétségekbe fordítva, tudom, hogy hagyom az én kincsemet.

TIRZIS. Menj, csendes vagyok, Isten hozzád! Én hiszek néked.

NÍCE. Istenhozzádot mondasz nekem: akarod, hogy én menjek egy szempillantásba? és a kezemet nem ereszted? hiszel te nékem: gyalázod (usilod) a te balgatagságodat: esküszöl, hogy csendes vagy: és (*pur*) sóhajtasz? magyarázd ki magadat végtére, meg kell-é maradnom, vagy mennem? Szólj: mit kívánsz?

TIRZIS. Menj, de előbb, mint elmennél: mondd nékem, ha engem szeretsz-é?

NÍCE. Ezerszer, én kincsem, ha tenéked mondtam: én teérted meghalok. Miért kételkedsz újra?

TIRZIS. Kedves ajakak, arra emlékezem, de akarnám, hogy minden szempillantásba azt újra replikálnátok.

NÍCE. Igenis, én kincsem, egyedül tiéd vagyok én.

TIRZIS. Az én bálványom egyedül te vagy.

NÍCE. És akarván én nem tudnám az én Tirzisemet elhagyni.

TIRZIS. És tudván én nem akarnám az én Nícémet elhagyni.

NÍCE. Egyedül azon ábrázat az én veszedelmem.

TIRZIS. Egyedül azon szem lopja el nékem szívemet.

NÍCE. Csak teérted...

TIRZIS. Csak teérted...

KETTEN. Születtem én sohajtani.

TÖREDÉK

CHORUS.

Ropog a bús ég!

NICE.

Jahahabaj! mit tegyek?

CHORUS.

Kopog a sok jég!

NICE.

Hova mentek, hova mentek
Déliának vadász nimfái?

ÉG

Trodedomó

NICE.

Jaj! be nagy zaj!

ÉG.

Drübüdüm

NICE.

Jaj! jaj! jaj! jaj!

CHORUS.

Lobog a gyásztűz!

NICE.

Hová menjek, hol légyek?

CHORUS.

Gyere, ah szép szűz!

NICE.

Egek! ó jaj! Megöl a zaj.

CHORUS.

Jere, jere seregünkbe!

ANGÉLIKA

Egy szerenáta két szakaszban

Szerzette
Metastázió Péter
császári poéta

Fordítottatott olaszból
[1796]

KÖZBESZÓLÓK

ANGÉLIKA
MEDÓRÓ
ORLÁNDÓ

LIKÓRIS, *pásztorleány, Tirzis szeretője, az öreg Titirus leánya*
TITIRUS
TIRZIS, *pásztorlegény, Likórisnak a szeretője*

A játékhely egy mulatóháznak a kertjében gondoltatik, Kompániában, nem messze Párizshoz.

ELSŐ SZAKASZ

Angélika, Medóró és Titirus

ANGÉLIKA. Jöszte - ki a háznak tömlőcéből, imádott Medóróm; ím e zöldágak, ím e gyenge fűvek és virágok között hallgasd, mint susog kellemetesen cicázván egy szellőcske, melly elsuhanván az illatozó növényekről a legkedvesebb spiritusokat kapkodja el, és zavart kerengésével a sok ezer illatokból egy illatot csinál. Jöszte, mert itt, ahol a nappalnak tisztább sugárai ragyognak, sokkal boldogabb s nem olly alkalmatlan szállásod leszen.

MEDÓRÓ. Vezesd, ahová néked tetszik, Angélika, Istenasszonyom, a te hívedet; ám vidd oda őtet, ahol a nappali sugárok elterítik a kietlen mezőket, és a mezítelen lakosnak tagjait megfeketítik; vidd őtet a hideg pólushoz, hol Akviló az Óceán sós habjait örökös jéggel fagylalja: mert ha te ővele vagy, egyebet nem keres, egyébbel nem gondol Medóró.

TITIRUS. Igazgasd az én karomon, nemes ifjú, bátortalan lépésidet.

MEDÓRÓ. Tartsd, Titirus, tartsd jobb haszonra a te szíves szolgálatodat. Elbírhatja már az én sebhett oldalam a több tagjaimnak terhét.

ANGÉLIKA. Jobb lesz mégis, kincsem, valamelly félre való helyen megnyúgodnod.

TITIRUS. Ott, hol a tiszta forrást kellemetes árnyékokkal befedik a zöld babérok, alkalmas nyúgvóhelyet fog egy kő szolgálatni.

ANGÉLIKA. Itt ülj le, ó Medóró, és nyugodj meg.

MEDÓRÓ. Nékem a te akaratod törvényem.

ANGÉLIKA. Ugyan mondd meg nekem azonba, szívem, olly igen fájdalmas-é az a seb tenéked?

MEDÓRÓ. Nem, szép napom, nem; amióta te magad ama hathatós füvekből kinyomott nedvességet először az én keserves sebare oly kegyes szívvel kötötted, egy szempillantásba eloszlott annak minden kínja. De ha az én veszedelmemnek árja és jutalma te vagy, jóltévő Istenasszonyom, azt a kezét, amelly engem megsebesített, én csókolni fogom.

ANGÉLIKA. Ó Medórá, Medórá, ó melly rosszul fizetted te meg az én szívességemet! Én a halálból kiragadlak tégedet, tégedet, nagyon szép és még idétlen prédáját; s te azokkal a kedves napokkal, míg néked az életet visszaadom, az én szívemet tőlem ellopod.

Míg saját életed
Adom vissza néked,
Ó istenek, azalatt
Sebed szívembe szaladt.
Halavány ajjakodban,
Lankadt ábrázatodban
Megsebesítemre
Ámor elrejtette
Dárdáját,
Fáklyáját.

TITIRUS. Ó édes ilyenképpen sebesíttetni meg!

MEDÓRÓ. Többet ne, hallgass, szívem: hallgass, ha csak a felesleg való örömmel meg nem akarsz ölni engemet.

ANGÉLIKA. Titirus, ideje már, hogy te engemet a szomszéd halomra vezess: haszontalan akkor szedni a diktamnust, mikor a Nap délre mégyn.

TITIRUS. Kész vagyok a te akaratodra.

ANGÉLIKA. Nemes szívű pásztor, a te kedves társaságodért, a te szíves gazdálkodásodért és a te hűségédért méltó jutalmat fogsz tőlem venni jövőben.

TITIRUS. Tenéked szolgálni elég jutalom. Az erdőkben is vagynak, akik tudják a magok kötelességét.

MEDÓRÓ. Hát te eltávozol éntőlem, te engem elhagysz?

ANGÉLIKA. A szerelem tehozzád köt, a szerelem tetőled elválaszt, ó szép Tűzem, engemet; de mindenütt veled van mindig az én gondolatom; és ha szinte az én látásom olykor a te ábrázatodtól megfosztatik is, terőlad beszéllek, terőlad gondolkozom, és teáltalad élek.

MEDÓRÓ

Az ártatlan gerlice,
Mikor társát elveszti,
Magát mindig epezteti,
S talám az eget vasnak
És Ámort tirannusnak
Kiáltja énekében,
Panaszoló keservében,
Így sírok én
Nyögdécselvén,
Hogy megfosztja fényjétől
Tekintetemet,
Ki szerelmes tüzetől
Fellobbantott engemet.

Titirus egyedül.

TITIRUS. Ó a mi szemeink előtt idegen és béláthatatlan titkai a fátumnak! Szerencsés Medóro, akit az Ég illy rejtek úton vezet olly nagy szerencsére! Terád nézve megváltoztatják természeteket a gyászosabb történetek, és az a nyíl, amelly egyebet nem okozhatott volna halálánál, segítő néked egy királyi szerencsére.

Bolond, aki azt várhatja,
Hogy az emberi ész
Az Ég titkát béláthatja.
És abba tudós lesz.
Mikor már legjobban véli,
Hogy a jövődöt szemléli:
A valótól gyakran
Legmesszebb akkor van.

Likóris és Tirzis

LIKÓRIS. Már szinte az ég közepén ragyognak a Napnak tüzesebb sugárai: már szinte királyi széke körül mindenfelől leborúlnak a bikkfák és babérok árnyéki; mégsem jön Tirzis Likórisnak vigasztalására.

Kies árnyékokskák,
Kedves virágocskák,
Az én kedvesem,
Szerelmesem,
Ki mondja meg, ugyan
Hol van, hol van?
Nyájas Zefír, hozzája
Repülvén, légy postája,
Mondd, hogy jöjjön vissza,
Mondd, hogy adja vissza
Azt a békeséget már,
Melly tőlem olly távol jár.

TIRZIS. Az én pásztorleánykám, ki mondja meg nekem, hová ment innen?

LIKÓRIS. Tirzis, Tirzis, hol vagy, hová rejteztél?

TIRZIS. Tirzis akárhol van, veled van, Lelkem.

LIKÓRIS. Hát miért jön vissza Tirzis illy soká Likórishoz?

TIRZIS. Az első virradáskor odahagytam az én aklomat, és az én nyájamat, Linkó gondviselésére bízván: és mikor tehozzád jönnék azon a rejtek úton, melly a szomszéd berekben el van a nap elől árnyékozva, Tigrínó, az én hűséges kutyám, melly soha az én oldalomtól se hegyen, se cserén el nem válik, hirtelen csak megáll, és a szövevényes haraszt körül kerengvén, véletlen ugatásával siketíti vala az erdőt. Ugyancsak meg akarám tudni, mi dolog legyen az; odaugrom a bokorhoz, s hát csudálkozással látom, hogy egy kis medvekölök félelmesen búvik a bokrok közé, és minekutánna sokáig mind haszontalan bajlódttam volna, hogy kezembe keríthessem azt, végre csakugyan elfogtam, s akkor megkarcolta a kezemet. Tedd le, mondam osztán néki, szerencsés kis vadaeska, a te természeti dühösségedet: a szép Likórisénak kell néked lenni, ha meg nem veti Likóris az én ajándékimat.

LIKÓRIS. Szerencsés és énérettem kedves ragadomány: azonba vedd el te éntőlem ezt a fehér jázminok mesterséges ágacskáját: egyenként fűztem fel egy faragott kóróra ezeket, és még akkor is nedvesek valának a reggeli harmattól: vedd el, haladja meg a te hűséged ezeknek fejérségét.

TIRZIS. Kedves és nemes ajándék, hasonló az én hűségemhez és a te orcáidhoz.

LIKÓRIS. Ah Tirzis, én mindég tartok a te szerelmedtől, a te hűségedtől; ha csak egy fél percig vagyok is távol tetőled, azonnal azt mondja egy kegyetlen gondolat, hogy te engem nem szeretsz, és nem vagy hív erántam.

TIRZIS

Ha visszatér forrására
E kristály víz valahára,
Akkor mondd, hogy nem szeretvén
Hűségtelen vagyok én.
Míg Tirzis, ki imád téged,
Elfelejtene szépséged,
Előbb elfelejti már
Régi fészket a madár.

Orlándó és a mondottak

ORLÁNDÓ. Csakugyan megkaplak még, gyáva barbarus.

LIKÓRIS. Fussunk, kedves Tirzisé!

TIRZIS. Segítsetek, ó csillagok!

ORLÁNDÓ. Álljatok meg, álljatok meg, ártatlan pásztorok: az én dühösségem nem akarja a ti békeségteket megháborítani. Mondjátok meg nékem, nem láttátok-é, hogy egy szökevény vitéz vetődött volna erre ezelőtt kevéssel? Egy fehér paripán ül, minden zabola nélkül; tűndöklő fegyverszerszámmal vagynak megterhelve tagjai és borzas hajai; se dárda, se kard nála: Mandrikárdó a neve.

LIKÓRIS. Soha szememmel se láttam olly iszonyú vitézt.

TIRZIS. Én se hallottam soha fülemmel is olyan nevet.

ORLÁNDÓ. A szerencse nem mindég fogja őtet az Orlándó haragja elől elrejteni. Hanem mondjátok meg nékem, hogyhogy lehet ebbe a magános erdőbe illy nemes és pompás lakóhely?

LIKÓRIS. A másik városban, amelly ide nem igen messze van, egy fő nemzetből való nagyságos úr lakik: ő, minthogy néhánkor itt szokta levetkezni a maga unalmas gondjait, azért rakatta itt ezt az épületet: az én atyám, az ő ifjúi kívánságától vonattatván ott élt övele az ő virágzóbb esztendeiben; de annakutánna okosabb lévén, s kerülván a leseknek és gyanakodásoknak ezen menedékhelyeit, az ő szülötte földére visszatért, és most e kies tanyának hűséges őrizője.

ORLÁNDÓ. Kellemetes és jószívű Pásztorleánykám, mennyire irigyli az én szívem a ti szerencséteket!

LIKÓRIS. Uram, ha lankadságodból s izzadásodból meg akarsz frissülni e mi házunkban, Likóris ajánl néked erre egy szegény kínálást.

ORLÁNDÓ. Nagyon kedvesen fogom venni: valósággal az én természeti kívánságom óhajt egy kevés nyugalomra.

LIKÓRIS. Isten hozzád, kincsem Tirzis!

TIRZIS. Likóris, isten hozzád!

ORLÁNDÓ

Kincsemtől távol s egyedül
Nem találok nyugalomra,
Mert egy éles tűr kinomra,
Ó Egek, szivembe ül.
Ha félelmét Angélika
Meg nem fogja nyugtatni,
Szerető szivem' mindenha
Így kell néki szaggatni.

Medóró s azután Angélika

MEDÓRÓ. Nemes és jól termett szerelmes lelkek, ha van valaki közületek, aki néhányszor szerencsétlen indulatban távol mulatott volna az ő szép tüzetől, ugyan az istenért mondja meg nekem, van-e annál iszonyúbb és kegyetlenebb fájdalom, mint azt várni, és haszontalan várni. De - ha csak kívánságom meg nem csal, látom, hogy jön valahára Angélika.

ANGÉLIKA. Szép Medóróm, imhol vagyok, hogy újra legeltessem a te tekintetemben az én tekintetemet.

MEDÓRÓ. Ó milyen gyönyörű vagy most, mikor a fáradság és az utazás a te orcáidnak szép pirosságát szerfelett megnagyította! Ó melly rendesen elegyedik öszve keblednek havával orcádnak bársonyja! Hanem azonba hadd törüljem le ezzel a gyolccsal néki indult izzadásodnak meleg cseppecskéit, a szerelem kedves zálogait.

ANGÉLIKA. Az, ami néked tetszik, az én tetszésem. Hanem hogy fáj néked a te sebed?

MEDÓRÓ. Hát akkor, mikor te engemet magadtól megfosztottál, szép bálványom, néki mérgesedett-e az én sebem, s nevededett-e az én fájdalmam: Amor mondja meg azt tenéked. De most, mikor el vagyok fogva a te tündöklésedtől, a te szemlélésedből való gyönyörűségem eloszlatja az én fájdalmamat.

Ha hervadó levelével
A virág kezd lankadni,
A kegyes ég hűs vizével
Új életet ad néki.
Így Medóró sinlődsége
Könnyebb néki ezerszer,
Ha Angélika szépsége
Lett édes gyógyító szer.

ANGÉLIKA. Igenis, kedves Medóróm, már amilyen az én ábrázatom, akár éktelen, akár deli is az, a te számodra tartatik; és, ha ugyan a jóltévő Ég békével haza vezérel bennünket az én atyám házához, együtt fogod vélem bírni az én trónusomat, az én nyoszolyámat: imhol tenéked zálogul az én jobb kezem.

MEDÓRÓ. Kellemetes és kedves kéz, amelly az én kezemnél százszerte jobban szorítja szívemet. Teéretted - De micsoda idegen vitéz jön felénk Likórisal együtt, olly kevély és vad tekintettel?

ANGÉLIKA. Vitéz! Micsoda? Egek, mit látok! Fegyveréről és címeréről, ez Orlandó. Ó, beg alkatlan érkezés!

MEDÓRÓ. Orlandó? Ó Egek!

ANGÉLIKA. Bújj el, itt közel csak egy szempillantásig, Medóró: csak bízd rám, majd tudom én ötet szerelmes és ámitó tekintetekkel s nyájaskodásokkal csalogatni.

MEDÓRÓ. Ah, kincsem - -

ANGÉLIKA. Bújj el, és hallgass.

Orlandó, Likóris és a mondottak

ANGÉLIKA. Orlandó, ó melly hijjába kerestelek mind ez ideig, be jókor érkezel!

ORLANDÓ. Hogyhogy, ó szép Istenasszonyom, ebbe a helybe? hogyhogy az én nyomdokimon? ha egy kevéssel ezelőtt az én, a Szákrípánte és ezer több nemes vitézek szerelmeit megvetted?

LIKÓRIS. (Lám a városi nimfák, akármelly szemérmesek és makacsok is, mennyi szeretőket tudnak magoknak keríteni!)

ANGÉLIKA. Ó melly rosszul kémlelted ki, Orlandó, az én gondolatimat! Akkor nem vólt ideje nyilvánvalóvá tenni a mi szerelmünket.

MEDÓRÓ. (Azért, hogy tettetés is ez az ő beszéde, mégis hasogatja szívemet.)

ORLANDÓ. De mikor a forrásnál, ahol egyedül találalak tégedet - -

ANGÉLIKA. Éhj, tartsd, tartsd jobb időre a te panaszidat, és nyugtasd meg terhétől elfáradt homlokodat, ha engem szeretsz, ó kedvesem.

MEDÓRÓ. (Jaj nékem, nagyon sokra megy.)

ORLANDÓ. Minthogy tenéked úgy tetszik, imhol engedek intésidnek.

LIKÓRIS. (Be kemény, de deli vadság!)

ANGÉLIKA. Ó kedves, ó méltóságos homlok, amellyre van írva az én fátumom, ó sárga hajak, mellyek az én szívemnek édes köteli vagytok.

MEDÓRÓ. (Angélika, Istenasszonyom, nagyon igazaknak látszanak a te mondásid.)

ANGÉLIKA. (Hallgass!)

MEDÓRÓ. (Nem szólok, hanem - -)

ANGÉLIKA. (Hallgass, ha akarsz.)

ORLANDÓ. Egyedül csak teérted fedezem páncéllal az én mellyemet, és csak a te óltalma-dért fegyverkezik fel karddal az én jobb kezem, és az én szívem bátorsággal, ó kedvesem.

ANGÉLIKA. Melly víg lennék, ha a mi lelkeinket egyenlő kötés, egyenlő lánc szorítaná egybe.

MEDÓRÓ. (Jobb elmenni, mint illy gyötrelmet kiállani.)

ANGÉLIKA.

Állhatatos és hív
Széléig koporsómnak
(De ám csak Medórómnak)
Fog lenni ez a szív.
Mint a sast a nap fényjétől,
Úgy kedvesem szép tűzétől

Kívánságom semmi
El nem tudja venni.

ORLANDÓ. Sohasem volt ennél szerencsésebb napom.

LIKÓRIS. Ez a kies hajlék, Uram, terád vár, és elfáradt oldaladat édes nyugalommal kínálja.

ORLANDÓ. Én többé azzal nem gondolok.

ANGÉLIKA. Nem, nem; eredj, mert én addig a szép Likóriszal a közel lévő forrásra megyek fürdeni, s azután jobban megértetem veled az én érzésimet.

ORLANDÓ. Mennyivel örömebb mennék el veled!

Menj, szerencsés folyamat,
Menj kevélyen a tengerre:
Ó, ha veled sorsomat
Elcserélhetném egyszerre!
Ah, most mindjárt benned
Az a szép kép fered,
Mellyben életem s halálom
Egész forgását találom.

LIKÓRIS. S így tudják tehát a városokban a szeretőket csalogatni.

ANGÉLIKA. Együgyűcske Likóris, szeretsz, és a szeretés mesterségét illy kevésbé érted? Tanúld meg előbb a csalogatást, tanúld meg.

LIKÓRIS.

Nem tudom, miként lehessen
Nyájaskodni, s nem szeretni,
Nem tudom, miként lehessen
Sóhajtni, s könnyet pergetni,
Mikor a szív ül
Szerelem nélkül.
Álszerelmet miként tudok
Szólni csábító nyelvvel,
Ha szívem szerelemmel
Nem bír, és csak hazudok.

Angélika és Medóró

ANGÉLIKA. Jöszte ki, jöszte, Medóró, hová bújtál?

MEDÓRÓ. Kincsem, veled vagyok, ha ugyan szabad Medórónak, hogy téged kincsének nevezzen.

ANGÉLIKA. S ugyan honnan támadhat szívedben illy szörnyű félelem?

MEDÓRÓ. Ah, mert Orlándó előtt tántorog a te indulatod.

ANGÉLIKA. Nem mondtam meg néked, hogy őtet csak ámítom?

MEDÓRÓ. De azért, hogy ámítás, az a nyájaskodó beszéd Medóró előtt nagyon hasonlónak látszik a valódihoz.

ANGÉLIKA.

Ha monddod hogy hitetlen
Vagyok, s nem úgy népsz mint hívet,
Megsértesz egy igaz szívet,
Háládatlan vagy.

MEDÓRÓ.

Ha nem szeretsz, kegyetlen,
S csak színelve játszasz hívet,
Elárúlsz egy igaz szívet,
Háládatlan vagy.

KETTEN.

Bár megvetel: szűnetlen
Foglak én szeretni mégis;
S bennem egy szikra hűség is
Hozzád meg nem fagy.

MÁSODIK SZAKASZ

Likóris és Medóró

LIKÓRIS. S tehát, hogy Medórónak szerencsés szerelmeit Orlandó meg ne háborítsa, hűségtelen legyen az ő pásztorához Likóris?

MEDÓRÓ. Hát hűségtelenségnek nevezed te, hogy tréfából egy ártatlan indulatot tectess?

LIKÓRIS. Az a lélek, melly énbennem lakozik, még tréfából sem tud lenni hűségtelen.

MEDÓRÓ. Hallgass, Likóris, és az illy durva érzéseket hagyd olyan nimfának, aki nem bír olly nemes szívvel és szépséggel, mint te: mert illyen módon szeretni: parasztságnak s nem hűségnek lehet mondani.

LIKÓRIS. Bocsáss meg nékem, Medóró; én nem tudtam, hogy a nemes szívűségre megkívántatna ollykor csalártnak is lenni. Hanem minthogy már a nemes szívűséget ezen az árron vásárolhatni, mondd meg nékem, mit csináljak, hogy Orlandó az én szerelmemet meg ne vesse; s én is majd igyekezek nemes szívűvé tenni magamat.

MEDÓRÓ. Angélika eléggé megtanított arra, mint kelljen ámítani a szájjal és szemekkel. Mondd neki, hogy gerjedezel, hogy égsz, hogy ha távol vagy tőle, nincs nyúgodalmad. Mondd, hogy szíves indulatját óhajtod, sóhajts, és elegyíts közé néhány könnyecskéknek szerelmetes jegyeit.

LIKÓRIS. Sírni?

MEDÓRÓ. Ah, te nem tudod, mennyit tehet egy szép asszonynak sírása.

Ha szeme sírástól nedves,
Fényje sokkal inkább kedves,
S mint a felhők között a Nap,
Kedveltetőbb ragyogást kap.
Ennek hulló cseppjeiben
Mártja Ámor nyilait,
És kellemes tüzeiben
Gyújtja alvó fáklyáit.

LIKÓRIS. Imhol jön hozzánk Orlándó.

MEDÓRÓ. Most van ideje, hogy mind egy szálig munkába vedd, amit mondtam tenéked.

LIKÓRIS. Máris érzem pirúlni az én orcámat.

Orlándó, Likóris és továbbat Tirzis

ORLÁNDÓ. Gyönyörű Likóris, s hát miért nincs véled Angélika? hol múltat ő?

LIKÓRIS. Én ötet éppen most hagytam ama higgadt tónak partjánál, amelly az ő csendes vizeit a mirtusok völgyében egyesíti. Fillis, az én társam ottan a halhorgászásra tanítja ötet.

ORLÁNDÓ. Ha nem sajnálod, menjünk, keressük fel ötet.

TIRZIS. (Orlándóval Likóris! Halljuk, mit mond.)

LIKÓRIS. Nem; mert mikor elváltam tőle, azt mondtotta, hogy tüstént hozzád jön. Az út kétfelé jár, s talám emiatt nem is akadhatnánk reá: azalatt várjuk meg itt ötet: mert bizonynal el fog jönni: teelötted talám olly únalmas Likóris, hogy nem lehetsz vele egy szempillantásig?

ORLÁNDÓ. Sőt inkább kedves vagy előttem.

TIRZIS. (Egek, mit hallok!)

LIKÓRIS. Igenis, - (mit mondjak már?) te mindég a városi szerelmekhez szokván, talám illy alacsonyra nézni sem kívánsz?

TIRZIS. (Hitetlen!)

ORLÁNDÓ. Én nem értem a te szavaidat.

LIKÓRIS. Valósággal én megértenélek tégedet, ha nékem szerelmesen beszéllenél. Ah, te nem gondolsz ezekkel az erdei és pásztori szerelmekkel.

ORLÁNDÓ. Talám játszani akar velem Likóris?

TIRZIS. (Micsoda gyötrelem!)

LIKÓRIS. Én nem játszom. Te játszol igazán az én fájdalmammal, és osztán, ámbár látod is az én szerelmemet, vagy nem gondolsz azzal, vagy tettetődöl, vagy nem érted azt meg.

TIRZIS. (S én ezt hallom, és nem halok meg!)

LIKÓRIS. Hanem hallod, Orlándó, hallod. Te, azt én megengedem, egy ollyan nimfára találtál, aki énnálam gyönyörűebb és nemesebb, aki jobban tudja haját felpiperézni, aki jobban beszél, és édesebben forgatja az ő eleven és kecsgetető szemeit; de azt ne is reményld, hogy ő nálam hűségesebb légyen.

ORLÁNDÓ.

Az én szép ellenségem
Légyen vad, légyen kegyetlen,
Háládatlan és hitetlen;
Mégis tetszik énnékem.
Majd ha visszatér lelkembe
Régi szabadságom,
Hív séged felől szemembe
Akkor szólj, nem bánom.

Tirzis és Likóris

TIRZIS. A szép Likóris előtt, az erdőket megvető, a vitézeket szerető Likóris előtt, a homályos és megvetett Tirzis, az a szegény pásztorlegényke alázatosan leborúl.

LIKÓRIS. Tirzisnek is jól esik az én gyalázatomat ekként megújítani?

TIRZIS. Sőt inkább kedves vagy előttem.

LIKÓRIS. Tehát ha kedves vagyok előtted, hogy gyönyörködhetsz az én gyalázatomba, s hogy tűrheted azt, Tirzisémm?

TIRZIS. Én nem értem a te szavaidat.

LIKÓRIS. Micsoda! Te nem értesz engemet? Ah, mert a te szíved új lángoknak és szerelmeknek lett szállása.

TIRZIS. Talám játszani akar velem Likóris?

LIKÓRIS. Tirzis, hallgass meg, hová futsz? Állj meg csak egy szempillantásig. Azután mondd, ha mondhatod, hogy én álnok vagyok.

TIRZIS. Eredj szeretni a vitézeket, hagyj nékem békét.

Nem használ már sóhajtozni
Nem használ már sírátkozni,
Nem tiéd többé Tirzis,
Hívségtelen Likóris!
Új szerelmednek örülj hát:
Tirzis is talál más nimfát,
Ha nálad nem szebbet,
Legalább hívebbet.

Angélika, Likóris

ANGÉLIKA. Miért látlak tégedet, szép Likóris, olyan szomorúan és búslakodva?

LIKÓRIS. Menj, Angélika, menj; keress más nimfát, akit szerencsésebben taníthass a te oktatásidra.

ANGÉLIKA. Miért beszélsz te ekképen? Talám megvetette Orlándó a te szerelmedet?

LIKÓRIS. Még az kevés volna, mert az nékem nem sokat tesz; de Tirzis, ó istenem, megértette s valónak tartja az én szerelmemet, és megbosszankodván azt mondotta nékem: Eredj szeretni a vitézeket, hagyj nékem békét.

ANGÉLIKA. Hát ezen aggódol, ó együgyű?

LIKÓRIS. Te énvelem csak játékot űzöl: én elvesztem Tirzist, és Orlándót meg nem nyerem.

ANGÉLIKA. Ha Orlándót meg nem nyered, Tirzist el nem fogod veszteni. Te talám azt gondolod, hogy egy véletlen bosszankodás kiszaggathatja a szívből a régi indulatot? Csalatkozol; még néha-néha mesterséggel is kell mutatnod, hogy te őtet nem szereted: mert ha Tirzis nagyon bátorságos prédájának tart tégedet, más felé fogja szívét fordítani. Az a vadász, aki a nyúlát törében tartja, többé azzal nem gondol, és csak az után siet, amellyik fut öelőle.

LIKÓRIS. Azonba én sírátkozok, s az én pásztorom nem jön vissza.

ANGÉLIKA. De mikor majd meglátod, hogy a te kedves Tirzised megengesztelődve tér hozzád, el fogod az elmúlt fájdalmat felejteni.

Egy vígyázó hajós, ki látta a halált,
Hogy sárga orcával a habokra kiszállt,
És a haragos mélyységben
Hánykódott ezer szörnyűségben:
Gazdag gályájával ha a révpartra ér,
Elfelejtí veszedelmét,
S letévén minden félelmét
Csendes szél fűjtára
A tenger hátára
Újra kiszállani mér.

LIKÓRIS. Ezek a ti illy különös szerető intéseid rám nézve semmit sem használnak.

ANGÉLIKA. Csináld azt, ami néked tetszik, megtudod még saját tapasztalásod után. De én hiába vesztegetem véled az órákat: én már látom, hogy a nap pirosítja a nyugoti tenger-mellyéket. A jövő éjtszakán, a setétségnek kedvezésével el akarok szökni Orlándó elől. Azalatt, ó kedvesem, annak hamarabbi elvégezésére menjünk, ami szükséges lészen.

LIKÓRIS. Igen: de ha Orlándó meg találja tudni a te szökésedet, s utól talál érni, hogy fog akkor Angélikával és Medórával banni?

ANGÉLIKA. Haszontalan félelem. Medórót sohasem látta, és a pásztori köntös alatt meg sem esmérheti valami jegyről őtet. Én pedig, ezen gyűrű segítségével által, amelly engemet mások szeme előtt láthatatlanná tesz, könnyen elfuthatok az ő látása elől.

LIKÓRIS. Tehát már minket elhagysz, s nem foglak többé látni tégedet?

ANGÉLIKA. Ki tudja, hogy valamikor a jóltévő Ég nem vét, nem egyesít-é öszve bennünket? addig is vedd el tőlem ajándékba ezt az én bal karomat ékesítő aranyláncot: ebben legőlcsőbb a kincs; nézd meg csak, melly mesterséges kézzel rakta a tanúlt ötvös az aranyba a köveket; úgyhogy alig különböztetheted meg, vajjon a mesterség szőtte-é azokat egybe, vagy a természet. Azután nézd csak sorjába e gazdag ércnek apró darabjait, melly parányi szemekkel vagynak öszvekötvé; úgy csinálnak egy karikát, amelly mintha selyempántlika volna, hajlós és erős.

LIKÓRIS. Egy illyen ajándék inkább egyező a te nagyságoddal, mint az én érdememmel.

ANGÉLIKA. Ha valaha ismét visszatér Angéliká az ő hazájába, nagyobb jutalmát fogod akkor venni a te hűségednek. Most rajta, nincs többé ideje, hogy beszéléssel töltsük az időt: Medórá vár minket régen abba a rejtek barlangba. Menjünk.

LIKÓRIS. Menj el. Likóris tüstént veled lészen.

Likóris egyedül

[LIKÓRIS.] Ez a gyalázatos érc, amellyről beszéllvén egykor az én atyám, ezt mondotta: kerüld, ó Likóris, ennek csalárd ragyogását. Ez a lesekkel és a háborúkkal egyhasi; ez az ártatlan indulatoknak becstelen árja: és a házasoknak nyoszolyáik emiatt lettek gyakorta borzasztó szcenákká. Boldog vagyok és szerencsés, hogy véle az én tagjaimat felpiperézni, és az én karomat körülkeríteni nem kívánom. Ama tiszta vizecskék, amaz együgyű virágocskák, amellyekkel engemet a rét és a patakocska kínál, azok nékem ékességek, azok az én kincseim.

Ha vak homály borítja
A nap tiszta fényjét,
Az éj sűrű kárpitja
Rám nézve nem setét.

Ha a hajnal végtére
Egünkre kilép,
Rám nézve szép fejére
Mindég inkább szép.

Orlándó és Titirus

ORLÁNDÓ. Tehát Angélika szerelmes?

TITIRUS. Szerelmes.

ORLÁNDÓ. És ez a Medóró, akiről szólasz, az az ő szerelmének a tárgya?

TITIRUS. Az.

ORLÁNDÓ. Én azt nem hiszem.

TITIRUS. Ha abba nem hiszel az én számnak, higgy saját szemeidnek: itten körül egy fatörzsök sincs, amellybe tulajdon kezeikkel bévésve ne látszanának ezek a betűk: Vídám élő fák, zöld fűvek és tiszta vizek, tinéktek köszönik az ő nyugalomokat Angélika és Medóró, szeretők, és mátkák!

ORLÁNDÓ. De miként mehetett egy-két szempillantásban annyira az a véletlen szerelem!

TITIRUS. Még Cintia nem csonkította meg kétszer az ő éjjeli fényjét, hogy én az erdőn által, keresvén egy üszömet, amelly már harmadnap ólta a csordán kívül bolyongott minden őrizet nélkül, hallom, hogy a királykisasszony nagy felszóval kiált engemet magához, s meglátom Medórót, hogy vérével a földet befestette, és már halófélben volt. Ő bizonyos fűvekből kinyomta a nedvességet, úgyhogy attól a létől visszanyerte a vitéz saját elevenességét, és az én lovamon ebbe a házba jött. Itt a nemes lelkű orvosné sohasem akart semmi más kezét annak beteg oldalához bocsátani. Utóljára, mikor már látszott, hogy a Medóró orcájára kezd a kellemetes pirosság visszatérni, akkor az ő szíves szánakozása osztán szerelemmé vált. Ehez képest ötlet férjének óhajtott, és magát s a maga jobb kezét beadta néki, hűségének és saját országának zálogául.

ORLÁNDÓ. S te igazat beszélsz nekem?

TITIRUS. Ez a szerelem esmérletes ezen erdőkben még a kövek előtt is.

ORLÁNDÓ. Leghitetlenebb leány, hűségtelen lélek: ezek hát azok a gyenge érzések, amellyeket előbb nekem esküdtél? Illyen módon jutalmaztatod hát meg az én felséges tropéumimat, amellyeket csupán csak teéretted hagytam el Indiában, Médiában, Tatárországban? Csak menj, fussál, ahová tetszik, keresd fel a kietlen tengernek rejtek üregjeit, vagy vond magadat a földnek középpontjába; akárhová mégy, nem fogsz, mert bizony nem fogsz találni olyan fellengős, vagy olyan mélységes zugot, amelly az én haragom, az én dühösségem elől elrejt-sen tégedet. Megkaplak, kegyetlen, szemed előtt szaggatom széjjel az én gyönyörködésimnek gyalázatos bitangolóját; és útalatos dögtestét még azon reszketve hagyom prédául a hollók-nak: és őnéki, ha talám sebessebben fog az árnyékok tartományja felé ügetni, társává fog téged tenni az én bosszúállásom.

Az érzi meg mélyen kegyetlenségemet,
Aki kegyetlenül megvetett engemet;
S mérges kezem közül maga
A könyörgő
A mennydörgő
Ég is ki nem ragadja.

Titirus egyedül

TITIRUS. Mindég okosabb hallgatni. Most is lám milyen vigyázatlanul szólottam! De ki hitte volna, hogy Orlándó szeresse Angélikát? Lám, micsoda szörnyű indulatoknak atyja a szerelem! Tapasztalatlan fiatalok, kik játszatok az ő nyilaival, az ő tüzeivel, ti még nem tudjátok, miként bánik Ámor az ő jobbágyival. Fussatok, ah igenis, fussatok ama kecségető tekintetektől, ama csalfa indulatoktól. Titeket azokba a hajfűrtökbe rabbilincsek várnak, és azokba a szemekbe vagy rabság, vagy halál.

Ne kívánjon szerelmes lenni,
Édes kint magára venni,
Akit még semmi tör
Szívébe nem gyötör.
Majd hijjába sóhajtgattok,
Mikor nem szabadúlhattok
Abból, ami tör.

Likóris és Tirzis

TIRZIS. Isten hozzád, Likóris, isten hozzád, hadd menjek én most oda, ahol engemet vár Medóro az ő Angélikájával.

LIKÓRIS. Ó istenem, te elmégy: s nem szánsz engem itt hagyni?

TITIRUS. Ah, vajjon sajnállak-é, azt egyedül te tudod, kedvesem; de nem soká fogok én ott késni: csak az erdőből vezessem ki a szökevény szeretőket, virradtakor a szép Likórishez visszajövők.

LIKÓRIS. Ah, ne bosszantsd, kincsem, többé ilyen gyanakodásokkal az én hűségemet.

TITIRUS. Én örömet nem félnék, de te nagyon kellemetes szép vagy, én meg nagyon szerető.

LIKÓRIS. Legalább, míg a szerencse távol vét tőlem, hidd addig, hogy szeretlek.

TITIRUS. Egyeben a te ábrázatodon kívül, se közel, se távol nem utaznak az én gondolatim.

Lábom most távol megy, kincsem,
Kedves tekintetedtől,
De azért lelkem sohasem
Válhatik el lelkedtől.
Ennek minden tiszteit
Bétölti szívembe itt
Indúlatom, reménységem,
És kellemetes hűségem.

Angélika és Medóro

ANGÉLIKA. Fussunk, szép bálványom, az Orlándó haragja elől: ebbe a borzasztó éjbe elrejt minket Ámor, és ebbe lesz kalauzunk.

MEDÓRÓ. Fussunk, ahová néked tetszik, gyönyörű Fényem: mert a csendes éj, és a homályos cserék nem csinálhatnak énbennem borzadást, ha tevéled vagyok.

ANGÉLIKA. Ez a condor köntös, amelyben együgyűbben és ékebben tündöklök a te tekinteted, talám gyenge oldalodnak kellemetlen tereh. De turd el azt, kincsem, turd el, és ezt az alkalmatlan nyűgöt áldozd fel a te bátorságba lételedek, az én nyűgodalmamnak.

MEDÓRÓ. Nagyon csekély próbája az, ó kedvesem, amit nékem parancsolsz, az én szerelmemnek. Mondd nékem, hogy a mezítelen fegyvereknek rettenthetetlenül vessem elejekbe az én mellyemet, mondd, hogy készakartva tegyem ki magamat áldozatul a fenevadak dühös-ségének, mondd nékem, hogy haljak meg: mert ha te parancsolod azt nékem, kedves fog lenni előttem a halál.

ANGÉLIKA. Isten mentsen meg csak a meggondolásától is az ilyen rettentő dolognak; kívánom, hogy te élj, de hogy érettem élj. Nem látod az eget, melly szívesen mosolyog a mi szerelmünkre? Imé, a habok közül kibúván a fejrő Hóld, megvilágítja rezgő sugárral az eget, s végre az erdőnek szövevényes gallyain bújálva általhatván, felénk jön, hogy bizonytalan lépésinket igazgassa.

MEDÓRÓ. Ha az ő nyájas orcájának fényjét bé nem fogja valamelly alkalmatlan köd, az ő nedves világával édes kísérője fog lenni a mi bűjdosásinknak.

Te, a setétellő
Árnyéket kedvellő
Szép istenasszony, jőjj fel;
Ez sok veszedelmet
Kerülő szerelmet
Vezesd tiszta fényeddel.
Tündökölj az égbe
Egész fényességbe,
És azt köd ne fogja el,
Mint mikor ingetlen
Játszál esméretlen
Pásztorod szépségével.

ANGÉLIKA. Menjünk, Medóró, menjünk; magad tudod, hogy becsesek miránk nézve a szempillantások, s te énnékem olly kedves vagy, hogy én féltem magamat. Minden árnyéknak látására mintha valamelly fenevadat szemlélnék kijönni az erdőből; vagy mintha Orlándó ütne tereád, és téged, Lelkem, elszakasztana éntőlem. S bár egyébtől nem félek is, félek attól, netalám maga a levegő minden ágon egy-egy elállóját rejtegeti az én bálványomnak.

MEDÓRÓ. Hanem Tirzist még sem látom, s pedig ha ő el nem jön, ki fogja nekünk az esméretlen utat megmutatni?

ANGÉLIKA. Lassan menjünk, hogy elérjen bennünket, meglehet, hogy ő minket megelőzván annál a forrásnál vár, melly a repkényhalomról csergedez lefelé.

MEDÓRÓ. Tehát isten hozzátok, kedves erdők; rám nézve boldog erdők: most, hogy elhagylak titeket, millyen belső fájdalmat érez az én szívem!

ANGÉLIKA. Szerencsés barlangok, isten hozzátok; nem, mert bizony nem vethetem én felétek szárazon az én szemeimet. Tibennetek akarták az istenek, hogy származzon az én szerelmem: legalább hát tartsátok meg üreges kebeletekben azokkal a betűkkel, amellyeket saját kezem vésett a ti köveitekben, az én szerelmemnek emlékezetit.

Én azt mondom a barlangnak: isten hozzád,
De annak megkondúlt gyomra,
Úgy hallom, hogy siralmomra
Vissza megint hármás istenhozzádot ad,
Sóhajtok, s a fákról újabb sóhajtással
Térül vissza Zefír gyakor fordúlással.

Orlándó egyedül

ORLÁNDÓ. Hol vagyok, Ki visz engemet? Ezek, amellyeket én mérészül tapodok, az Avernusnak torkolatjai-é, vagy a csillagok? Ezek a lármás fergetegek, amellyek körülöttem keringenek, nem az Oceán halálos leányi-é? Igen, igen, az - oceán habjai ezek. Ni, az Eufrates és Tigris melly félelmesen és tunyán állapodik meg az én dühösségem előtt! - Ó isten, micsoda szó, ó isten, micsoda fojtogató hangzatok! Angélika és Medóró szeretők és mátkák. - Istenek, barbarus istenek! Angélika hol van, miért rejti el magát? Adjátok vissza őtet Orlándónak, vagy én megbosszankodván, egy csapásommal az eget sarkából kibuktatom. Öszveforgatom annak minden kereksegeit, a világból egy széjjelhányt omladékot csinállok, megfosztom futásoktól a csillagokat, és a napnak kitépem minden sugárait. - Boldogtalan, mit mondtam? Nyomorúlt fejem, mit gondoltam? Az Ég ellen! az istenek ellen! Karomat! kardomat! Kegyetlen szerelem, háládatlan leány, és bolond Orlándó! Ugyan hagyjatok békével, mit kívántok tőlem, gonosz csillagzatok? Ah, igenis, jól értelek benneteket, azok a vérengző mennykövek, azok a szerencsétlen üstökösök, az Ég haragjának kegyetlen hírmondói. Menjetek el, én az ő haragjának teljesítője leszek. Kívánja, hogy én kitekerjem torkomból a nyelvemet? Vagy hogy én fegyveremmel nyissak utat az én fájdalmas lelkemnek? Azt örömmel véghez viszem. Óhajtja, hogy én meghaljak? Orlándó meg fog halni. Elég ez néktek?

Mit kívántok életemben,
Rémitő csillagok, tőlem?
Mi több, ha már mellyemben
A poklokat érzem? - -

De micsoda jóltévő csillagzat tündöklék énreám az éj borzasztó homályjába? Ki adja vissza nékem a békeséget? Ah, igenis, te vagy, szívem Angélika: de te rettegsz? jöszte, jöszte, hová futsz? Többé reád, kedvesem, nem bosszankodom. Jöszte, jöszte vissza, szeress ismét engemet, s megbocsátok tenéked.

Ti gyengéd szelleitek,
Mellyek fűvtok körültem,
Hallgassatok, szűnjetek:
Jön már vissza kedvesem.

DOCTORANDUS

[Molière]

[1799]

[PRAESES]

Virtuosus fő Doktorok
Medicine Professorok
Kik concurráltak itt
S ti más rendű Uraságok
Kik a Facultás praescriptumit
Híven exsequáljátok,
Borbélyok, Patikárosok
Sok becsületet, sok siklust,
Jó napot, jó appetitust.
Nem tudok, bölts Compania
S egész tudós Frequentia,
Eléggé bámulni rajta,
Millyen finum inventio
Az orvosi professio.
Melly gyönyörű, melly drága portéka
Az az áldott Medicina
Melly csupán pusztá nevével
Csudatévó erővel
Annyi sok időtől fogva
Táplál bőv gazdagságba
Annyi embert a világba.
Mindenütt, ahol járkálunk,
Ezer tisztelőt találunk.
Mind a köznép mind a nagyurak,
Egész belénk bolondúltak.
Mind az világ ohajtván recipéinket
Isten gyanánt tekint minket.
A királyok és a princek
A mi Facultásunk fékjére kerültek.
Azért szükség lennünk olyan okosoknak
Vigyázóknak és accurátusoknak
Hogy mindég azon iparkodjunk
Hogy benneteket meghagyjunk
Ebbe a becsületbe, creditbe s keresetbe.
És reávigyázzunk hogy bé ne fogadjunk
A mi érdemes rendünkbe,
Csak habilis personákat,
És akikkel méltán bérakjunk
Minden becses vacantiákat.
Ez oka, hogy most egybegyűltetek.
És jól tudom, hogy fellelték
Egy orvosi méltó subjectumot

Ama bölcs emberbe, kit szemléltek amott,
Kit általadok az orvosi dolgoknak
Minden részéből megvizsgálni
És lelkesen megexaminálni
A ti kapacitástoknak:

[PRIMUS DOCTOR]

Engedelmével az Úrnak
S mind e tudós Doctoroknak
És tanúlt Assessoroknak.
A bölcs Baccellierustól,
Kit tisztelek meritumból,
Annak kértem okát primum in omnium;
Mért hoz álmot az opium?

[BACCELLIERUS]

Tőlöm a Tudos Doctor Úr
Annak kérde okát primum in omnium,
Mért hoz álmot az opium.
Erre így felelni:
Hogy őbenne lelni
Álomhozó erőt,
Melly a szivét és főt
El tudja altatni

[CHORUS]

Jól van, jól van, jól van megfelelve,
Méltó, méltó ökegyelme
Ebb' a mi tudós rendünkbe.

[II. DOCTOR]

Mondja meg nekem a Dominus Praetendens
Annak okát, a priori et evidens,
Mért a rabarbara és széna
Tőlünk mindég van ordinálva,
Hogy purgálják ki mind a két bilist,
Ha megmondja, úgy tartom mint habilit.

[BACCELLIERIUS]

A Doctor Úr tőlem, ki vagyok praetendens,
Annak okát kérde a priori et evidens,
Hogy a Rhabarabara és széna
Tőlünk mindég van ordinálva,
Hogy purgálják ki mind a két bilist,
Ha megmondja, úgy tartom mint habilit.
Erre így felelni,
Hogy azokba lelni
Ki-expurgáló vist,
Melly mind a két bilist
Ki tudja üritni.

[CHORUS]

Jól van, jól van, jól van megfelelően,
Méltó, méltó őkegyelme
Ebb' a mi tudós rendünkbe.

[III. DOCTOR]

A feleletekből kitetszik már penitus,
Hogy ez a jeles ember Baccellierus
Nem töltötte idejét ostáblával,
Sem billiárddal és pipával.
De fejtse meg, hogy a furfur macrumot s parvum lacot
Az érvágást és a laxativákat
Mért mondják a doctorok idola medicorumnak
És pontus asinorumnak?
Ha ugyan a Praeses Úrnál kedvet találunk,
Hogy illy szabadon censeálunk,
S pariter a Doctor Uraknál
És minden rendű érdemes halgatóknál.

[BACCELLIERUS]

Tőlem a Doctor Úr azt censeálja
Mint crysologus, azaz aki az aranyat vizsgálja,
Hogy a parvum lacot és furfur macrumot,
Az érverés vágást és laxativumot
Miért mondják a doctorok idola medicorumnak
És pontus Asinorumnak.
Erre így felelek:
Hogy ezeknek rendelésébe nem nagy tudományt lelek,
És hogy ezen négy dolgokból kaparhat
Minden doctor elég tallért és körmöci aranyat.

[CHORUS]

Jól van, jól van, jól van megfelelően,
Méltó, méltó őkegyelme
Ebb' a mi tudós rendünkbe.

[IV. DOCTOR]

Engedelmet kérvén Praeses Úrtól
Ezen tudós Facultástól
És itt a mi aktáinkból
Tanuló kompániától
Kértem tőled, tudós Baccelliere,
Férjfiba s asszonyba
Mellyik az orvosnak legjobb szere,
Amit vízi kórságba,
Guttaütésbe, nehéz nyavalyába,
Sárgaságba és farzsábába
Jó volna rendelni?

[BACCELLIERUS]

Elsőbe kastélyt adni,
Azután eret vágni,
Utóljára purgálni.

[V. DOCTOR]

Hahogy jónak látszik a Praeses Úrnak,
A tudós facultásnak
És ezen kompániának,
Tudós Baccelliere, ezt fogom kérdezni,
Milyen szereket gondolsz a kólyikásoknak,
Hideglelősöknek, eticusoknak,
Maniacusoknak, nephreticusoknak, phreneticusoknak,
Ördögösöknek, melancholicusoknak,
Astmaticusoknak és pulmonicusoknak,
Köhögösöknek, náthásoknak,
Guttosusoknak, latrusoknak és rognosusoknak,
Az apostémába, sebekbe és fekélyekbe,
Minden vágásokba és törésekbe
Legjobbaknak lenni?

[BACCELLIERUS]

Elsőbe kristélyt adni,
Azután eret vágni,
Utóljára purgálni.

[CHORUS]

Jól van, jól van, jól van megfelelően,
Méltó, méltó őkegyelme
Ebb' a mi tudós rendünkbe.

[VI. DOCTOR]

Engedelmeivel a tiszteletes Praesesnek,
Hippocrates gyermekinek
És a minket bámúló egész gyülekezetnek.
Azt kérdelek tőled, bátor Baccelliere,
Somogy vármegyének érdemes embere,
Hogy vakoknak, némáknak, siketeknek,
Sebeseknek, sántáknak, és minden betegeknek,
Vaktetűről, pestisről, fogfájásról, megveszésről
Micsoda orvosságokat
Szükséges rendelni?

[BACCELLIERUS]

[Elsőbe stb.]

[CHORUS]

[Jól van stb.]

[VII. DOCTOR]

Ezen betegségek felett
Baccellierus Úr mirabilis beszédet tett,
De ha terhére nem leszek a Praeses Úrnak,
Ezen tudós Facultásnak
És az egész tisztelendő
Fülelő compániának
Ezt a kérdést teszem fel, ha rám hallgat:
Eggy patientemet,
Ki hozzám tegnap érkezett,

Igen kemény hideg leli
A feje is szokott fájni
És még a lépe is vagy mi?
Igen nehéz a tüdeje
S nem jól jár a lélekzete;
Felelj nekem már most erre,
Tudós Bacelliere,
Mit szükség csinálni?

[BACCELLIERUS]
[Elsőbe stb.]

[IDEM DOCTOR]
De ha a betegség
Megátalkodván még
Nem akar gyógyulni
Mit szükség csinálni?

[BACCELLIERUS]
[Elsőbe stb.]

[CHORUS]
[Jól van stb.]

[PRAESES]
Esküszöl hogy omnes leges
Amit a bölcs Facultás tesz,
Observálsz és hív lesz hozzá?

[BACCELLIERUS]
Esküszöm rá.

[PRAESES]
A sénior rendelésén
Megnyugszol jó s rossz intésén?

[BACCELLIERUS]
Esküszöm én.

[PRAESES]
Én is hát e tisztelettel
És ésszel teljes süveggel
Adok néked és ajánlok
Arra teljes szabadságot,
Hogy vagdald, mesd,
Köppölyözhesd,
Kristélyezhesd,
Szaggasd, töresd,
És megölhesd
Impune mind a világot.

TANULMÁNYOK

A TERMÉSZETI MORÁL

Holbach

Ami hazugság, az egyáltalán nem lehet hasznos az emberi nemzetnek; valamint az, ami néki általán fogva ártalmas, nem épülhet az igazságon. Annak tehát sokat köszönhetne az emberiség, aki néki egy olyan vezérfonalat adna kezébe, amely által kigázolhasson abból a labirintusból, amelybe őtet a képzelődés úgy eltévelyítette, hogy sehol sem talál a maga bizonytalanságából kimenetelt. Egyedül a természet mutatja meg a tapasztalás által ezt a vezérfonalat és egyszersmind azt az eszközt, melly által azt a Minotaurust, ama kísértő csuda állatot meg lehessen győzni, melly a megrémült halandóktól sok századoktól fogva kegyetlen adót csikar ki. Míg ő ez után a fonal után megy, addig el nem tévedhet, de mihelyt ezt ki hagyja kezéből csikarni, azonnal hajdani tévelygésébe visszaesik. Hiába tekint ekkor osztán az égbe felsegítő eszközökért, amelyek lábainál hevernek. Míg a vallásbeli vélekedésektől elcsábított emberek azokat a nyomós törvényeket, amelyek szerint ittvaló életüket intézzék, egy képzelt világba keresik, mindaddig nem lesznek nyomós törvényeik. Míg szemeiket megátalkodva az égbe szegeznek, mindaddig botorkázni fognak a földön és bizonytalan lépéseik sohasem fogják őket a nyugalomra, boldogságra és bátorságra vezérelni.

De az emberek, kik a sok balítéletek s részrehajlás által hajlandókká tettek a másoknak való ártásra, utálják azokat is, akik vélek a legnagyobb jót akarják közleni. Reászokván, hogy másoktól csábíttassanak - szüntelen való kételkedésben élnek -, reászokván, hogy maguknak se higgyenek, a józan okosságtól irtózzanak, és az igazságot veszedelmesnek tartásuk -, azokkal, akik őket meg akarják nyugtatni, úgy bánnak mint az ellenséggel. Korán erőt vévén rajtok a csábítás, még jobban öszvehúzzák azt a firhangot, melly őket megfosztja látásuktól, s nyakason küszködnek azokkal, akik szemeiket fel akarják szabadítani. Ha felnyitják is egy szempillantásig setéséghez szokott szemeiket, nem szenvedhetik a boldogtalanok a világosságot, megdühödve rohannak arra, aki elejekbe fáklyát tart, melly elveszi szemek fényét. Az Atheussal tehát mint egy gonosztevővel, mint egy nyilvános mérgekeverővel, úgy bánnak. Közcsendesség megháborítójának tartják azt, aki a halálos álomba süllyedt halandókat fel akarja költetni, eszelősnek azt, aki az ő tulajdon eszelősségeket meggátolni igyekszik, és aki társait saját békóiknak eltördelésére nógatja, az a nyomorult rabok előtt - kik magok felől azt hiszik, hogy ők a természettől a hívesre, rettegésre és békóhordozásra rendeltettek - gonosztevőnek látszik. Ezeknek szomorú elképzelések után mit várhat egyebet a természet tanítványa polgártársaitól annál, amit ama szerencsétlen bagoly, melly mihelyt magát nappal mutatja, minden más madaraktól közönséges gyűlöléssel s öszvezúdult felcsevegéssel üldöztetik.

Megvakíttatott halandók - a természet barátja nem ellenségek néktek. Az ő tolmácsa nem a hazugság szolgája. A ti fantazmáitoknak felforgatója nem azokat az igazságokat igyekszik felforgatni, amelyek a ti boldogságtokra szükségesek. A józan okosság tanítványa nem olly gonosztevő, aki titeket méreggel meg akarja vesztegetni. Mikor ő némelly rettenetes isteneknek, kik titeket nyugtalaná téstnek, ki akarja kezeikből ragadni azt a menykővet - akkor csak azt a zűrzavart akarja széljelosztatni, melly titeket megakadályoztat, hogy különben ne láthassátok a boldogság útját, hanem csak a menykőnek bizonytalan világánál. Ha ő azokat a bálványokat öszvetőri, amelyeknek a félelem tömjénével, a dühös fanatizmus pedig emberekkel áldozik, ezzel a titeket megnyugtató igazságot kívánja a maga helyére visszatenni. Mikor ő

némelly templomokat, némelly oltárokat leront, melyekhez szolgai füstöléssel közelítetek és amellyeket sírva hagytok el, ezzel ő a békességnek, a józan okosságnak és a virtusnak akar egy tartós oszlopot emelni, mely néktek saját dühösségetek, saját indulataitok és azoknak hatalmok ellen, akik benneteket elnyomnak, menedékhely gyanánt szolgál. Mikor ő a babonáságtól isten gyanánt imádott tyrannismusnak kevély saccolási ellen küszködik - ki benneteket, mint az isteneitek vaspálcával rongál -, ezzel a ti természeti jussaitokat akarja erős lábra állítani, titeket nyomorúlt rabszolgákból szabad emberekké tenni, és néktek ember és polgár igazgatókat kíván adni, kik az őhozzájuk hasonló embereket szeretik és óltalmazzák. Ha ő ama bizonytalan és fanatikus morálnak képzelt fundamentumát elrontja, amely eddig csak az észet vakította, anélkül hogy szíveteket jobbította volna: azt csak azért cselekszi, hogy az erkölcstudománynak egy romolhatatlan talpkövet készítsen tulajdon természetetekben. Halljátok meg tehát a természet szavát, mely sokkal értelmesebb, mint azok a kétértelmű jövődölések, melyeket néktek a csalárdság egy megfoghatatlan isten nevében beszél, és amellyek magok magokkal ellenkeznek. Halljátok meg a természet szavát, mely sohasem ellenkezik magával.

„Ti, úgymond, kik amaz ösztön szerint, melyet én szívetekbe adtam, lételeteknek minden szempillantásában a boldogság után törekedtek, ne vonjátok ki magatokat az én mindenható törvényeim alól. Igyekeztek boldogok lenni! Az erre szükséges eszközöket szívetekbe véstem bé. Vak babonás! - hiába keresed nyúgodalmadat ennek a földnek határán kívül, melyre én tégedet helyezettetelek. Hiába kéred azt azoktól az engesztelhetetlen fantazmáktól, melyeket a te képzelődésed az én örökös királyi székembe akar helyeztetni. Hiába várod te azt azokban a mennyei környékekben, melyeket a te tudatlanságod teremtett. Hiába bízol azokban a magok hasznokat kereső istenekben, akiknek jóltevősegeket te elragadtatva csudálod, ámbár létedet a szerencsétlenség, rettegés, sohajtás és csábíttatás zűrzavarjává teszik is. Rázd le ennek a vallásnak, az én kevély vetélkedő társomnak jármát magadról, és ne kárhoztasd továbbá az én igazságomat. Hagyj fel ezekkel az istenekkel, kik az én hatalmomat magokhoz ragadják, és térj vissza az én törvényeim alá. Csak az én országomba virágzik az igaz szabadság. A tyrannismus és szolgaság ki vagynak abból örökre tiltva. Az illendőség vigyáz az én polgártársaim bátorságos lételekre. És fenntartja az ő jussait. A jóltevőség és emberiség foglalja őket egybe szeretetre méltó láncokkal. Az igazság világosítja meg őket és semmiféle csábítás nem homályosítja őket setét fellegével.

Térj vissza hát, eltévelyedett gyermek. Térj vissza a természetnek kebelébe. Ez tégedet meg fog vigasztalni, ez szívedet attól a kízó félelemtől, attól a bizonytalanságtól, mely azt gyötri, azoktól az indulatoktól, amellyek által most ide, majd oda hánnyattatik, attól a gyűlölségtől, mely azoktól az emberektől, akiket szeretned kellene, elszakaszt - megszabadítja. A természetnek, az emberiségnek és magadnak visszaadattatván, semmi se tartoztasson meg, hogy virágokkal hintsd be életednek ösvényét. Él magadért és a tehozzád hasonló valóságokért. Térj tulajdon szívedbe, vizsgálj meg a körülted levő, józan okossággal bíró valóságokat, s ne gondoldj semmit azokkal az istenekkel, kik a te boldogságodra semmit se használhatnak. Él másokkal együtt azokkal a jókkal, melyeket én néked és más minden embereknek, mint az én közönséges gyermekeimnek nyújtok, és segíts nekik a szerencsétlenséget hordozni, melynek őket a sors mint téged is, kitett. Én helybehagyom a te gyönyörűségidet, ha azok sem magadnak, sem a te atyádfiainak, akiknek lételek a te boldogságodra szükséges, nem ártalmasok. Ezek a gyönyörűségek nem tilalmasok, ha te azokkal bővebb mértékbe nem élsz, mint én meghatároztam. Légy hát boldog, ó, halandó! de megemlékezz róla, hogy az magadba nem lehetsz, és hogy én minden más halandókat boldogságra hívtam. Csak azáltal lehetsz magad boldoggá, ha másokat is azzá igyekszel tenni. Úgy akarja a sorsnak rendi, és ha magadat az alól a rend alól ki akarod venni, tudd meg, hogy a gyűlölség, bosszúállás és únalom mindenkor készen vannak az ő megmásolhatatlan tanácsa általhágásának megbüntetésére.

Kövesd tehát, halandó, akármicsoda állapotban légy, a néked elődbe terjesztett plánumot, hogy elérhesd azt a boldogságot, melyre alkalmas vagy. Az érzékeny emberiség tegye fontossá előtted embertársaidnak sorsokat, lágyítsa meg a te szívedet az ő szerencsétlenségek, és nyisd meg az adakozásra a te kezedet, hogy felsegéljed azt, akit az ő balsorsának súlya lenyomott. Gondold meg, hogy tégedet is érhet hasonló ínség, és esmérd meg, hogy minden szerencsétlennel van jussa a te oltalmazásodra. Szárogasd leginkább könnyeit az elnyomott ártatlanságnak és a szenvedő virtusnak, nyisd meg szívedet a barátság édes érzéseinek. Felejtsd el bajaidat egy szerető feleség kebelébe, jutalmaztasd meg az ő hűségét hasonló szeretettel. Gyermekeidet tedd a virtusnak mustráivá, és tedd őket a te gondoskodásodnak legfőbb tárgyává, hogy ősz öregségedet ápolgassák, mint te az ő gyermekiségeket apolgattad.

Légy igazságos! mert az igazság a társaságnak legfőbb oltalmazója. Légy jó! mert a jószág minden szíveket egybefoglal. Légy vigyázó! mert erőtlenség emberek közt élsz, és magadnak is arra van szükséged, hogy mások tereád is vigyázzanak. Légy jámbor! mert a jámborság az örömmel szülője. Légy háládatos, mert a háládatosság a jóltevőségnek dajkája. Bocsásd meg az igazságtalanságot, mert a bosszúállás csak az ellenségeskedést teszi véghetetlenné. Tégy jól azzal, aki tégedet megsértett, hogy megmutasd, hogy te nagyobb vagy önála, és hogy őtet barátoddá tedd. Légy mértékletes és szűz! mert a mértékletlenség, bujaság és feslettség megrontja a természetet, és megveszteget.

Légy hazafi! mert a hazádban találsz fel boldogságodat és bátorságos létedet. Add alá magadat az igaz felsőségnek! mert ez a társaság fenntartására szükséges. Engedelmeskedj a törvényeknek, mert ez a nemzetnek akarata, mellynek alatta kell lenni a tiédnek. Oltalmazd a hazádat! mert ez térszen tégedet boldoggá, és mindent magába foglal, amit a te szíved kedvel és becsül. Ne engedd meg, hogy a te polgártársaid közönséges hazája a tyrannusnak békóiba essen, mert akkor osztán csak tömlöc lenne reád nézve is. Ha a hazád igazságtalanul bánik veled, ha egy tyrannustól bitoltatván megegyez a te elnyomattatásodban, hagyd el csendesen, hagyd el morgás nélkül.

Egy szóval - légy ember! Légy érző és értelmes valóság. Légy hív férj, szerető atya, jószívű úr s buzgó hazafi. Igyekezz a te tehetségeiddel, a te talentumoddal, szorgalmaddal és virtusoddal szolgálni. Adj részt azokból az ajándékokból, mellyeket a Természet néked adott, másoknak is, és terjessz boldogságot és nyugalommal magad körül. Szélesítsd ki a te tehetségednek szféráját a jótétel által, és hidd el, hogy nem lehet az boldogtalan, aki másokat boldoggá igyekszik tenni. Akarmilyen nagy légyen is azoknak igazságtalanságok és vakítások, akikkel tégedet a te sorsod együtt éltet, mégsem fosztathatol meg egészen érdemlett jutalmadtól, legalább semmiféle földi hatalom nem fog megfosztani attól a belső megnyugovástól, melly a boldogságnak legtisztább kútfeje. Vídám lelkiesmerettel fogsz tulajdon szívedbe térni, s nem találsz abban sem szégyent, sem sérelmet, sem únalmat. Magad magadnak tetszeni fogsz, és nagy leszel tulajdon szemed előtt. Minden érdemszerető lelkek becsülni fognak, kiknek való tetszésedet sokkal többre nézheted a vak község éretlen ítéletinél, mindenkinek ábrázatjokon szeretetet, tetszést és szánakozást fogsz körülöttes olvasni. Egy olly élet, mellynek minden szempillantását nevezetessé tette lelkednek csendessége, és azoknak, akikkel egyességben élsz, jóakaratajok fog csendesen napjaidnak vége felé vezérelni, mert meg kell halnod néked is; de halhatatlan fogsz lenni az emberi elmében. Örökké fogsz élni barátidnak és azoknak az embereknek, kiket boldoggá tettél, emlékezetekben. A te virtusaid néked egy mindvégig megmaradandó oszlopot emeltek.

Őrizkedj tehát, hogy sorsodról ne panaszkodjál! Légy igazságot és virtust követő és jószívű, így soha sem szűnik meg benned az öröm! Vigyázz, hogy a hatalmas gonosztévőnek, a győzedelmes tyrannusnak, a maga hasznát kereső csalárdnak, a megvesztegethető bírónak és a kőszívű gazdagnak állhatatlan és hirtelen elmúló szerencsáját ne irigyeld. Ne kívánd az

igazságtalan tyrannus csapodárjainak s földön csúszó szolgálainak renyhe csordáját szaporítani, ne kívánd gonoszság s únalom által megvenni azt a szomorú elsőséget, hogy embertársaidat elnyomhasd. Ne engedd magadat alávaló adóssává tenni hazád elnyomójának. Földbe süllyedjen az ő tekintete, ha a tiédvel összeakad.

Mert én vagyok - tudd meg azt -, én vagyok az, aki a földön végbevitt gonoszságokat sokkal bizonyosabban megbüntettem, mint a képzelt istenek. Az igazság karjától megmenekedhetik a gonosztévő, de az enyimtől sohasem! Én vagyok az, aki formáltam az embereknek szíveket és alkottam az ő testeket. Én vagyok az, aki erős lábra tettem azokat a törvényeket, amellyek szerint kell önekik igazgattatni. Ha magadat a gyűlölséges bujaságra adod, azok, akik segítői a te feslettségednek, örülni fognak néked: de én kegyetlen betegséggel büntetlek meg tégedet, amellyel megromlott és útált éltednek véget vetek. Ha mértékletlen leszel, az emberi törvények meg nem büntetnek - de én megbüntetlek tégedet, megrövidítvén a te napjaidat. Ha gonosztévő vagy, gonosz cselekedeteid visszahullanak tulajdon fejedre.

A fejedelmek, azok a földi istenek, akik az erőszak által magukat az emberi törvény alól kivették, reszketnek az enyimek alatt. Én vagyok, aki a felséges igazság neve által őket megreszkettettem, és vélek azok közt a nagyok közt, akik őket környülveszik, a gyalázat mérges fülánkját megéreztettem. Én ébresztek az ő kíváncsi lelkeikben únalmat, hogy megfeddjem azért a vesztegetésért, melyet ajándékomból csinálnak. Én vagyok az örökkévaló s teremtetlen igazság, aki a büntetést minden személyes tekintet nélkül a vétekhez és a szerencsétlenséget az érdemhez mérem. Az emberi törvények csak úgy igazságosak, ha az enyim szerint hozattak; csak az én törvényeim köteleznek változhatatlanul minden országokba, minden időbe minden embereket.

Ha kételkedel az én minden embereken való birodalmom és ellenállhatatlan hatalmom felől: vigyázz reá, milyen bosszút állok azokon, akik nékem magokat ellenem szegeznek. Nézd meg csak felülről azokat a sokféle gonosztévőket, kik víg ábrázatok alatt rejtegetik öszvetépett szíveket. Hát nem látod, mint emészti éjjel-nappal a fősvenyt egy lassú elolthatatlan tűz? - Nézd, milyen komor megúnatkozással uralkodik a pusztító vezér a füstölgő dűledékeken, az építetlen omlásokon és azokon a szerencsétlen embereken, akik őtet átkozzák. Hát azt gondold? hogy a tyrannus, mikor néki a körülte álló hízelkedők temjénfüsttel áldoznak, azt a gyűlölséget, melyet elnyomása támaszt, azt a megúáltatást, melyet gonoszsága, korhelysége és feslettsége von maga után, nem érzi belülről? Gondolod-e, hogy azt a kevély udvari embert azok a szemrehányások, melyeket néki meg kell emészteni, azok az alacsonyságok, melyekre néki a gyáva fejedelem gráciájának megnyeréséért kell vetemedni, lelkének belső rejtekébe el nem pirítják?

Nézd meg a korhely gazdagokat, mint gyötri őket a lassú idő és megúnatkozás, bizonyos következési a mérték nélkül való gyönyörködésnek. Nézd, mint éheznek haszontalan kincse mellett, melyet nyúgodalmának árán gyűjtött össze, a fősveny, akit a nyomorúságtól kisajtott jajszó sem indíthat meg. Nézd, mint sóhajtozik titkon megromlott egészsége után a feslett életű korhely és víg kedvű buja; mint veszekednek egymással a hűségtelen házások, mint ögyeleg hitel nélkül az hazug és csalárd, mint reszket a képmutató az igazságnak általható tekintetétől. Nézd meg kétségbeesését annak az irigynek, aki a más boldogságán tűnődik, jeges szívét annak a háládatlannak, melyet semmiféle jótétemény fel nem hevíthet, kőkeménységét annak a vad állatnak, melyet a szerencsétlenek nyögése se tud meglágyítani, mérgeledését a bosszúállónak, ki magát méreggel és epesárral táplálja s dühösségében magát magára ingerli. Irigyeld, ha tetszik, a gyilkosnak, az igazságtalan bírónak, az elnyomónak és árulónak álmát, kiknek a fűriák vetik meg ágyaikat.

Reszketsz tekintete előtt annak a kincstartónak, aki magát a bölcsnek, az özvegynek és szegénynek maroknyi jószágából gazdagítja. Rettegsz szoktól a büntetésre méltóktól, kiket a

megbánás únalmas érzése kínoz, akiket ugyan a szegény közember tisztel és boldogoknak tart, de a magok megútálása rajtok a népért végetlen bosszút áll. Egyszóval látod, mint ki vannak tiltva örökre azoknak a nyomorútnak a szívekből a nyugalom és béke, akiket én megvetéssel, gyalázzal és azokkal a büntetésekkel ostromozok, melyeket ők megérdemlenek. De nem - nem állhatják ki szemeid szomorú jelenéseit az én bosszúállásomnak, szánakozást érezsz ezek iránt, kiknek az ő babonáságok és szomorú szokásaik szükségessé tették, hogy vétkezzenek. Repülsz tőlök, de - nem utálsz őket, kívánnál rajtok segíteni. Ha te magadat övelek öszvehasználtod, mint gyönyörködtethet tégedet az a nyugalom, melyet te szívedben találsz. Egyszóval: meg fogod látni, hogy mind őbennek, mind tebenned betelik a fátumnak törvénye, mely azt akarja, hogy a vétek magamagát megbüntesse, a virtus pedig sohase maradjon jutalom nélkül.”

Ez azoknak az igazságoknak summája, melyet a természet könyve magába foglal. Ezek azok a fő igazságok, melyekre tanítványait oktatja, és amellyeket kétség kívül feljebb kell becsülni a természet felett való vallásnak annál a tudományánál, mely a földön szüntelen való ínségnek vetett fundamentomot. Ez az az isteni tisztelet, melyet a megszenteltetett józan okosság parancsol, tárgya a fanatikus megvetésének, s gúnyolásának, aki semmit sem tart jónak, hanem csak azt, amit az ember sem meg nem foghat, sem meg nem cselekedhetik, aki a morált képzelte kötelességekbe, a virtust pedig némely haszontalan, sőt sokszor a társaságnak káros cselekedetekbe helyezetteti, aki, minthogy nem esméri azt a természetet, amely szeme előtt vagyon, néha kéntelennített egy képzelte világban keresni fel az indító okokat, melyeknek gyengesége magamagát kimutatja. Azoknak indító okaik, akik a természeti morállal élnek: azok a hasznok, melyek minden magános emberre, minden társaságra, minden nemzetre szembeütőképpen kiáradnak. Az ő isteni tisztelet a vétkek feláldozásába, és a valóságos virtusoknak gyakorlásába áll. Az ő céljai az emberek nyugalalmának és boldogságának megtartása. Az ő jutalmok a jóakarati, becsület és hír vagy az ezekből származó belső megnyugvás és a megérdemelt becsületnek érzése, melytől a virtusszeretők soha meg nem fosztódhatnak, az ő büntetései a gyűlölet és megutáltatás, melyet a társaság elmulthatatlannal megéreztet azokkal, akik őket megsértik, attól a föld nagyjainak sem lehet megmenekedni.

Azok a nemzetek, akik ilyen bölcs morált vesznek bé, kik ezt csepegtetik bé gyermekeikbe, s a törvények által még jobban megerősítik, el lehetnek a babonáság és képzelődés nélkül, valamint azok a nemzetek, akik vak megátalkodással feljebb becsülik a haszontalan árnyékokat a legfontosabb igazságoknál, bizonyos megrémüléssel sietnek a romláshoz. Ha bizonyos ideig fenntartják is magokat, csak a' lesz belőle, hogy a természet ereje azoknak a hazugságoknak truccára, melyek a lelkesméretet megvesztegetik, őket visszavezeti a józan okosságra. Magok a babonáság és tyrannismus is, kik öszveesküdtek az emberiség ellen egymás közt, reászorúlnak néha a józan okosság segítségére, melyet más esetekben nem szenyvedhetnek, és arra a megalázott természetre, melyet ők a magok hazug isteneiknek terhével akarnak széjjelmorzsolni. A vallás, mely az emberekre nézve minden időben veszedelmes volt, mindenkor az köz haszon színe alá rejtette magát, valahányszor a józan okosság meg akarta támadni, s a maga fontos voltát és igazságát azon a felbonthatatlan frígyen fundálta, mely öközte és a morál közt köttetett. Ez az a fortély, mely által már sok bölcs fejek megcsalattak, kik valósággal azt hiszik, hogy a babonáság a politicának hasznos és az indulatok megzabolázására szükséges. Hogy útálatos formáját elrejttesse az a szentnek látszó babonáság, mindig az közhaszn fátyolával és az igazság paizsával fedezte bé magát. Azáltal vitt sokakat arra a hibás vélekedésre, hogy ötet tiszteljék, és csalárdságát elnézzék, mivel az igazság oltárával sáncolta körül magát. Ebből a sáncból kell nekünk ötet előhúzni, hogy az emberiség színe előtt felfedezhessük az ő gonosz tetteit és ostobaságát, hogy róla a csábító maskarát leszaggathassuk, és a világnak a nemzetek véréből füstölő dárdáját megmutat-

hassuk, kiket ő dühösen gyilkol, vagy pedig a magok baromi indulatainak áldoz fel minden irgalom nélkül. A természeti morál az az egyetlen vallás, melyet annak tolmácsa polgártársainak s a mostani és következő világnak és az éretlen ítélettelektől megtért minden népeknek tanít.

Az emberiség barátja nem lehet azoknak az isteneknek barátja, kik mindeddig sujtoló korbácsai voltak a földnek. A természet apostola nem engedi magát némely csalárd káprázatok oraculumává tétetni, melyek a világot varázsló lámpássá változtatják. Az igazságnak tisztelője nem léphet frigykötésre a hazugsággal és babonassággal, melynek az emberekre nézve mindig szomorú következményei voltak. Tudja ő, hogy nem lehet az emberi természetet különben boldoggá tenni, hanem ha a babonáság setét épülete fundamentomostól széjjelhányattatik, hogy a természetnek, a békességnek és a virtusnak érdemlett templomok építtessenek. Tudja ő, hogy azt a mérges fát, mely a világtól már mennyi századoktól fogva elveszi a világosságot, tövestől ki kell irtani, ha a világ lakosi az igazság fényét akarják látni és annak melegét érezni.

Ha igyekezete el nem sül is, ha a félénkségre szoktatott emberekbe bátorságot nem lehellhet is, legalább magába háládatosságot fog érezni, hogy próbát tett. Azonba nem tartja elveszettnek fáradságát, ha csak egyetlenegy embert is tett boldoggá, ha csak egy halandót nyugtatott is meg.

[AZ ÁZSIAI POÉZISRÓL]

Az ázsiai poézisről akarván értekezni, legelőször is előmbe akad a zsidók poézisa, *verbis splendida, sententiis magnifica, translationibus elata, compositione admirabilis etc.* Hanem erről lásd azt a tökéletes írást: *Lowth de Sancti Poësi Hébraeorum.*

Én ugyan alacsonyabb dologról igyekezek írni; de amelly nagyon tele van akadályokkal és munkával. Ugyanis rejtekebb forrásokból, csaknem bedugúltakból kell meríteni materiámat; olyan poétákat kell világosságra hoznom, akiknek munkájokat behomályosította a régiség, és amellyeknek emlékezetét csaknem eltörölte a feledékenység. T. i. azon nemzetségekről akarok beszélni, akiknek poésisétől undorodnak a finnyás európaiaknak fűleik. Mert mi a translaticiókat mitigálni szoktuk és leniálni, az ázsiaiak pedig temere és incitatus exaggerálni; mi azon vagyunk, hogy verecundák légyenek, és mintegy könnyen insinuálják magokat a metaphorák; ők, hogy erőszakosan rohanjanak be; mi, hogy csinosak légyenek, tündöklők, gyönyörűek, nem messzéről vontak, ők a pervagata és közepén tétetett dolgokon keresztül repülnek, és olykor a legmesszebből keresett képeken kapkodnak, amellyeket egész dosztig halmaznak. Az európai poéták végezetre főként azon munkálódnak, hogy gyönyörűségesen, hogy világosan írjanak, az ázsiaiak, hogy vaste, hogy bujálkodva, hogy dissolute. Innen van, hogy ha az arabsok és perzsák versezeteivel egybehasonlíttatik az európaiaknak legfelemelkedettebb poésisok (a görögöt mindég kiveszem), azonnal remisse láttatik folyni és mintegy lebukni: *Ut lana tincta purpuram citra piacet: At si contuleris etiam lacernae, Conspectu melioris obruatur. Dicit Ovidius apud Quintiliani Institutiones L. XII. cap. X.* De mindazáltal az ázsiai mondásnak ezt a felemelkedését alig s talán nem is igen veszi az észre, aki csak a fordításokat olvassa; mert minden nyelvnek külön van meg az ő saját kelleme, és mintegy tulajdon színe; továbbá saját sorja és elrakása a szóknak, s öszveköttése a sentenciáknak, amellyeket, ha az ember széjjelbont, azonnal elenyészt az egész kedvességet, s a venustásnak egész fényjét eloltja.

Azért, akik az ázsiaiak versezetit olvassák, tudni kell azoknak historiáját; meg kell tanulni nyelveket, amellynek kiválogatottabb ékességeit fel kell nyomozni, meg kell esmérni erkölcsöket, tudományaikat, vélekedéseiket, meséiket, példabeszédeiket; végezetre az perzsáknak s arabsoknak versezeteiket, hogy úgy szóljak, ázsiai szemekkel és eszekkel szükség hogy olvassák. De Sancti Poësi Praelegomena VI. és VII. - Tudva is van előttem, hogy némely embereknek beszédjek elterjedt, akik ezen nemzetségeknek poésisát míveletlennek és borzasztónak tartják. Azoknak, amint reménylem, bőven meg fogtam felelni ebben a munkácskában, s eléggé meg fog mutatódni, hogy magok azon versezetek, amellyeket gyönyörűség és pallérozás nélkül valóknak szoktak vaktába mondani, inkább gyönyörködtetnek és alliciálnak hitel felett való külömbfélésegekkel (varietate) és bővségekkel. Úgy hiszem, igazán fogom ezt mondani: jóllehet a Homer felségét, a Theocrit kellemetességét, a Pindarus nagyságos vóltát, az Apollonius ékességét, a Sophocles erejét, az Euripides könnyűségét, az Aeschylus mérész figuráit, az Anacreon vídámságát, az Ibycus tűzét, a Stesichorus fontosságát, az Alcmán lágyságát, a Bacchilides gyönyörűségét soha senki az írásban, úgy kell ítélni, el nem fogja érni: mindazáltal nem tagadhatni, hogy megvan az ázsiai poétáknak az ő, még pedig a természeti dolgoktól veti tulajdonságaik; és a szépségnek saját színei, amellyeknek dícséretéhez az európai poésis épen nem közelít.

Mert lehetetlen is annak meg nem lenni, hogy azok a poéták legvígabb képekkel bővölködjének, akik a legkiesebb mezők, berkek, kertecskék közt forgolódnak; akik gyönyörűségeknek és szerelmeknek élnek csupán, akik továbbá azokba a tartományokba laknak, ahol a napnak tündöklése, és az égnek tisztasága ritkán homályosodik bé felhőkkel; ahol a virágoknak és gyümölcsöknek legnagyobb bővölködésével béhalmoztatván a természet bujálkodik és néminémüképen szerelmeskedik; ahol végezetre, amint egy régi poéta mondja: *Segetes largiri fruges, florere omnia, fontes scatere, herbis prata convestirier. Apud Cic[ero] Tus[culanae] quaest[iones] (!) lib[er] 1.* És alig van, aki nem tudná, hogy a poésisnak legtöbb cifrái a természeti dolgoknak képéből vétetnek; márpedig tudjuk, hogy Perzsiának legnagyobb része, és az az egész Arábia, amely a régiektől előbb Felixnek neveztetett, felette termékeny, és mindenféle gyönyörűségekkel igen bővölködő tartományok.

Az az Arábia pedig, amelyet Desertának hívnak, tele van azokkal a dolgokkal, amellyekből a félelemnek és rettegésnek képei vétetnek, és amellyek annál fogva a mondásnak felemelkedésére mindenek felett legalkalmasabbak: gyakorta tehát az régi arabsoknak versezeteikben hoztatnak bé a hérosok, hogy mennek - *via alta atque ardua* - *Per speluncas saxis structas asperis, pendentibus*, - *Maximis*; *ubi rigida constat crassa caligo*. - A természetnek kiváltképen ezen tulajdonságiért, és az élésnek ilyen szokásáért gondolom én, hogy az arabsok és perzsák mind gyönyörű, mind felemelkedett képekkel bővölködnek, s azért a poésist, amely nagy részént ezen képekből... igen szorgalmasan mívelik.

Ezt az argumentumot a több ázsiai nemzetségekre is általvihetni, akiknek t. i. valami esmerete jutott hozzánk: de kívánom saját vélekedésemet példákkal világosítani, és egy keveset a chinaiaknak, indusoknak, tatároknak, s másoknak poésisáról mondani előbb, míg az arabsoknak erdeikre és a perzsáknak termékeny kertjeikhez fognánk érkezni.

A chinaiak nyelveken, amely, teméntelen írók (Du Halde, Fourmont, Couplet, s a többi) bizonyosága szerint, minden nyelvek között legbővebb, van egy igen régi könyv, amelynek öt része van, és Shi khing-nek hívják: háromszáz óda van ebben a könyvben az erkölcsökről, kötelességekről, virtusokról; amellyekben, azt mondják, a numerusoknak kellemetes édességét, s a képeknek venustássát találhatni. Egyet ezen ódák közül, amely nekem felette tetszett, előhozta Confucius, az a, ha szabad úgy szólanom chinaiak Plátójok. Jones szabad fordítása:

Vides ut agros dulce gemmatos lavet
Argenteus rivi latex;
Virides ut aura stridulo modulamine
Arundines interstrepant!
Sic, sic amoeno cincte virtutum choro,
Princeps, amabiliter nites.
Ut maximo labore, et arte maxima
Effingit artifex ebur,
Sic ad benignitatem amica civium
Blande figuras pectora.
Ut delicata gemmulam expolit manus
Fulgore lucentem aureo,
Sic civitatem mitium gaudes tuam
Ornare morum lumine.
O quam verenda micat in oculis lenitas
Minantur et rident simul;
O quanta pulchro dignitas vultu patet,
Et quantus incessu decor!
Scilicet amoeno cincte virtutum choro,
Princeps amabiliter nites.
An non per omne, veris instar, seculum
Memoria florescet tui.

Lásd Coupleti Scient[iae] Sin[icae] pag[ina] 10.

Jeles maradványa ez a régiségnek, mert az a fejedelem, kit a chinai poéta dicsér, K[risztus] U[runk] születése előtt élt mintegy nyolcszáz esztendőkkal. Megmutatja továbbá az elefánt-tetem-metszőtől és drágakövek pallérozójától vett hasonlatosságokkal, mennyire művelte a legrégibb esztendőkből ez a legelmésebb nemzet a szép mesterségeket.

Indiai nyelven sincsenek kevesebb versezetek (Vide Catal[ogum] MSS [manuscriptorum] in Bibl[iotheca] Regia Paris[ini], in qua.....Sinico: Shi king servatur exemplar.); hanem az újabb indusok, minekutána a Mogolok dynastiáját közöttük felállították a Timur unokái, teljességgel perzsául írnak, azért a perzsákhoz kell őket ragasztani. Beszédjek neme felemelkedett és méltóságos, ilyennel élnek, vagyis inkább visszaélnék; amit némelly versekből (subinsulsumok ugyan) észrevehetünk, amellyeket egy indus készített azoknak rendéből, akik bramánoknak neveztetnek. Ugyanis ez egy jeles méltóságú és tudományú férjfit akarván megdicsérni, egy versezetet csinált, amellyel az ő patronussát az egekre emeli, és ezekkel a tumidus és neveltséges szókkal szólítja meg:

Utcunque celeris terga sonipedis premes
Agitata subito terra contremiscere;
Octoque Elephantes vasta mundi columina
Sub impetu ascendentis incurvere.

Történetből ott állott, mikor ezeket előmondták, Bernier orvos (Vide Bernieri De statu imperii Mongolici librum.) egy inprimis tudós férfi, és gyönyörűséges író, aki akkor Indiába mulatott. Ő annak az embernek insulsa hízelkedését kinevetvén, ezt súgta a fejedelem fülébe, akivel igen nagyon familiariter élt: „Tehát fejedelem, vigyázz hogy gyakran ülj lóra, nehogy a szegény népek, olly gyakori földindulásokkal igen rosszúl járjanak.” Akkor ő nyájasan: „Ezért u. m. szoktam többnyire lecticába (vulgo Palanqin) járni.”

Hanem millyen volt a régi indusoknak, akik a coromandeli tartományban laktak, poésissok, épen nem tudjuk. Van ugyan egy felette régi indiai könyv, amely egész Ázsiában dicséretes,

amellyet az arabok Calila wa Demna-nak hínak, és amelyet majd minden európai nyelvre fordítva találunk. Ennek az egész napkeleten felette híres könyvnek szerzője, azt mondják, Bidpai volt, egy indiai filozófus, és Dabselemnek, az indusok királyának, és Porusnak, kit Nagy Sándor győzött meg, successorának barátja. Ez a könyv foglal magában erkölcsi és politikai oktatásokat, nyájason és elmésen kigondolt mesék által tanítja a köztársaság adminisztrációját; a feslett erkölcsöket rakja, és az embereknek rosszását, álnokságokat, és ostoba tanácsait elevenen festi, és egyéb eféléket. Indiából Perzsiába vitetett, és Cosru Anuschirwán perzsák királyának parancsolatjából pehelviana nyelvre fordítatott Barzuja orvos által. És ez a fordítás volt az a kútfő, amelyből az ő patakjaikat folytatták e könyvnek fordítói mind, akik közül többnyire mindenik új titulust adott az ő fordításának. Ugyanis maga ezen gymnosophista és Dabselem király közt való dialogusnak (mert ezek beszélgetnek egymás között az erkölcsi és politikai dolgokról) szerzője az ő szüleményét Dschavidan-kerd - minden seculumok bölcselkedésének nevezte; azután a pehelviani fordító az ő fordítását Homaiun Nameh: felséges vagy királyi könyvnek nevezte Dabselem királyról. Azután az arabok fordítás, amely Abdallah Abul Hasán Ben Mocna K[risztus] U[runk] sz[ületése] u[tán] 767. eszt. tájon a pehelviani fordításból készült, azon róka nemű állatokról, amelyek az első és második szakaszba előállítatnak, Calila wa Damnah nevezetet nyert, amelyet az perzsiai fordításnak első és második kiadói megtartottak ugyan, a harmadik pedig, aki a perzsa fordítást újonnan megvizsgálta és jobbította, bővítette s rendbe szedte, t. i. Mula Hosain Ben Ali, Cascheffi concionator, Anuar Sohaili névre változtatta, Sohail Hossain, a mogoli seregek vezérjének nevét iktatván a titulusba... Továbbá e könyvnek a perzsa exemplumból tett két török fordításai Homaiun Nameh titulust viselnek homlokokon.

Ebben megengedem, hogy igen nagy gravitas és bölcsesség van; de teljességgel nem látszik benne az a poétai virág és szín: amit megtudhatunk egy tudós arabnak hív fordításából, amellynél semmi exilébb, semmi alacsonyabb, semmi a poézistól inkább idegen nincsen. Azután pedig a perzsa s osztán a török fordítók csudálatos fodorításokat, hogy úgy szóljak és festéseknek színeit adták hozzá.

A tatárok poétái is bévénén nálok a Mohammed vallását, arabok és perzsák nyelvvél élnek; nem is kételkedem benne, hogy nékiek fellengős és tűz eszek ne vólna, bátor egy kicsit horridumabb is: amelyet kiláthatni a Zafar nama könyvnek azon két verseiből, amelyekkel a tatároknak győzhetetlen királyok Timur mondatik, hogy az ő katonáit a keményen való harcolásra lobbantotta.

Az erős férfiak tivornyájának helye a hadnak mezeje; a vígság danlása pedig a harcolóknak kiáltásai; borok az ellenségnek vére; és - kancsók helyett minduntalan kardokkal és nyilakkal élnek.

Továbbá azt állítja egy hiteles derék író, Ibn Arabshah, hogy a Korásmia és Sogdiana lakosai hasonlóképen kedvelik a poézist, hanem ezek külömbek amazoknál, annyira, hogy azoknak fővárosában még a gyermekek is a bölcsőben legdelicatusabb és énekkel határos szózatokkal vagiálnak. (*Lásd Jones p. II. Sehol, és Herbelot Bibliotheca orientalis pag. 1001.*)

Nem kételkedhetni, hogy az armenusoknak is, és syrusoknak is voltak saját poétáik. Kirchernek a muzsikáról írott könyvében, némely armeniai nyelven lévő elég venustus versek hoztatnak elő, és Herbelot dícsér egy valami syrust, aki a Homerus verseitjeit anyai nyelvén felette ékesen hogy lefordította, mondatik.¹² Hanem azt tartom, igen kevés versek

¹² Hogy Theophylus Edessai Astronomus Maronita a Homer isteni verseit görögből általtette, Krisztus Urunk születése után mintegy 770 eszt. tájban, bizonyítja Abulfaradsehius a Dynastiák historiájában p. 40. és 228 edit. Pocockii. Hanem alig hiszem, hogy egy syriai ember a Homerus verseit hazai nyelvén igen ékesen adta volna által, mivel sem magok a syrusok nem nyertek soha is a poézisban csak közepszerű dícséretet is, sem az ő beszédjek nem volt a nagyot szóló poétáktól subigálva és a poétai méltósághoz alkalmaztatva.

vagynak mind ezen, mind amazon a nyelven; mert midőn a mohammedanusok a keresztényeknek többnyire minden könyveiket megégették Ázsiában, a szerfelett babonás papok csak azokat kívánták a lángok alól kiragadni, amelyeket a vallásra és szent tudományokra tartozni gondoltak.¹³

Gondolom, ugyanaz történt a szerezseneken is; akiknek nyelvét bátran számlálom az ázsiaiak közé, úgymint amely az arabshoz leghasonlóbb, s kétségkívül Ázsiából eredett.

Továbbá szerezsen nyelven én csak kevés jeleit láthattam a poézisnak. Gyakorta citálja Ludolfus egy szerezsen versezetet de Fastis, vagy, amint ő szól, az égi és földi dolgoknak dicsérésekről, amely elég gyönyörűségnek is, elég ékesnek is látszik; és ha szinte bővnek látszik is és felesleg valónak a csudák elbeszélésében a poéta, benne mindazáltal egy valami entheosi égés és elmének ereje tündököl, azonkívül az ő versezetjét azon víg képekkel cifrázza fel, amelyekkel szokott többnyire az egész ázsiai mondás megvilágosíttatni. P. o.

*Nunc immitis hyems fugit,
Nec sonantibus agri
Molles rigantur imbribus.
Tu, qui pratula floribus
Svaxeolentibus ornas,
Qui lucida regis sidera
Flores fac roseos tui
Colligamus amoris,
Fructusque pietatis novos;
Ac dum per virides apis
Duke murmurat hortos
Jucunda delibans Thyma,
Da, svavi ut carmine, ut
Diligentior illa
Laudes tuas enuntiem.*

Volt még egy szerezsen, akivel barátságba élt Ludolfus, és aki, úgy látszik, poétai elmével bírt. Írt az egy elegiát Ernestus hercegnek halálára, aki igen gyermek korába halálozott meg; és a gyermeknek szépségét dicsérvén, ezt mondja: orcája tündöklésével haladja (vagy: meggyőzte) a berillust. Jambus. Azután bővebben:

*Filo crinis erat pulchrior aureo,
Quod indicus bombyx vomit;
Et luna enituit splendidior gena,
Cum rara tingit nubila.
Vide Ludolfus Aethiophica*

Nem tudom, vajjon sokat a görög poéták közül, akiket lyricusoknak nevezünk, nem az ázsiaiak közé kelljen-e számlálni; akik közül némelyek az ázsiai szigetekre, némelyek magában Ázsiában, a kisebbikben t. i., születtek, és akik az arabok és perzsák poétáikhoz nagyon hasonlóknak látszanak, nemcsak a metrumokra és compositióra, hanem még a figurákra és versezetjeiknek argumentumjaikra is, a honnan őket gyakorta hasonlítja össze ezekkel Jones az ő könyvében.

¹³ St. Petrus, antiochiai patriarcha, Huntingdonhoz olaszul így ír: I nostri libri sono audati tutti sotto l'acque e fuochi, e mancando chi scriva di nuovo, libri antichi sono audati sempre scemando; e non si non conservati per lo piu, se non i libri ch'erano necessari per il culto della santissima religione.

Mindezek, úgy vélem, eléggé megmutatják, mennyire mívelték az ázsiai népek a poésist; mennyivel felülhaladják pedig az arabsok és perzsák, a következőkben, reménylem, bőven meg fogom mutatni. A törököknek is meglesz az ő dicséretek, de ezek a perzsákat nagyon szolgai módon majmozzák, mint a rómaiak a görögöket.

Azt tartom, akármeltyik tudós előtt esméretes az, hogy az arabsok annyira ráadták magokat erre a mesterségre, hogy akármi dologról ex tempore verseket ontottak, igaz, hogy igencsak középszerűeket, de olykor valóba igen szépeket; amellyen kevésbbé fognak azok csudálkozni, akik meggondolják abban a nyelvben mind a metrumok könnyűséget, mint a cadentiák bővségét. Ez a dolog pedig önálok olly gyakori vólt, hogy még most is igen sok szavaik vagynak, amellyekkel a verseknek hirtelen való csinálásának mesterségét jelentik. *Lásd Jones pag. 16. Schol[ium]*. Ezer a példa: egyet-kettőt lássunk. Elsőben azon könyvnek, melly Shekerdánnak neveztetik, tizennegyedik részében, ez beszéltetik (magának az írónak szavait teszem fel): „Mentem, *úgymond a poéta, Almofadhal*, Arrashid királynak köszöntésére, akinél egy kosár rózsa vala, és egy igen szép, tudós és poésishez nagyon értő leány. Tehát a királyhoz közelítettem, s ezt mondta: Nosza, mondjál, ó, Mofadhal, a rózsáknak egy valami rövid hasonlatosságát. Ezt mondtam azért ex tempore: hasonlatos a leánynak orcájához, amely, mikor azt megcsókolja a szeretőnek ajaka, pirossággal kezd elboríttatni. Akkor közbeszólt a leány, ugyanazon metrum nemével: Hasonló inkább az én orcámhoz, mikor engemet az Arrashid keze a szerelemnek édes játszásira provocál.” Lásd Herbelot, in voce Dhohák. E versek valóba igen kellemeteseznek fognak egy arabsúl tudó olvasó előtt látszani; és valóba szépek mind a poéta, mind a poétaleány hasonlításai:¹⁴ Vide pag. 17. - Másik példáját ennek a dolognak, emlékezem, hogy egy bizonytalan szerzőnek könyvébe olvastam: „Egy szép és tanult leánykát szeretett egy az illusztrisebb poéták közül. A leány viszontag ötet annyira unice szerette, hogy sohasem örvendett, hacsak jelen nem volt az ő barátja. Egy bizonyos nap hideglelésbe esik a leány, és, már csaknem megennyhűlvén betegsége, az ágyán aludt. Akkor az ő barátja, aki a szobát azelőtt el nem hagyta, fürdeni ment. Amaz felserkenvén, kérdi, az ő barátja hol van? A szolgák azt felelték, hogy a ferdőben van; ő tehát egy darab papirost hozatott elő, és ezen versecskéket írta, amelyeket azonnal a poétához küldött: Ah lelkem! ha engemet igazán szeretnél, nem szakasztana el tőlem a szerencsének mostohasága; bizonyára nem szeretsz te úgy engemet, mint én tégedet; én maga a halál közt forgok, te a fördőbe gyönyörködteted magadat.” Ahol meg kell jegyezni a szók között való, amint az ázsiaiak tartják, furcsa játszást; - ugyanis ez a szó: hímám, halált tesz, hammám pedig bányát. „A poéta az Ő szerelmesének verseit elolvasta, egy kevésbé a papirosra sírt: akkor visszaírt ex tempore: Nem azért jöttem bé a fördőbe, hogy magamat gyönyörködtessem: mert hogyan is? mikor a kívánságnak tüze ég (lángol) az én mellemben: hanem nem tett nekem eleget a könnyeknek kicsorgása, azért ide jöttem hogy mindegyik tagomról sírhatnék.”

Menjünk a perzsákra. Ezek pedig melly szorgalmatosan mívelték ki a poésist, és mennyire becsülték azt, megtudhatni a poétáknak teméntelen sokaságából, akik Perzsiában virágoztak, akik munkáinak végigfutására nem gondolnám hogy egy ember élete elég volna. Ők, a legszebb metaforával élván, *verset csinálni* helyett ezt mondják: gyöngyöket fűzni, mint ama versecskéjében Ferdusiusnak: „Ugyanis a pennának gyémánt hegyével gyöngyöket fűztem; a tudomány tengerébe magamat egészen bémentettem.”

A törökök, amint feljebb meg van mondva, a perzsákat követik, sőt gyakran olly híven, hogy szót szóra fordítanak. De Alcaeust, Archilochust, Bacchylidest, Anacreont, másokat, sok helyeken követett Horatius (*pag. 20. Jones Schol[ium]*), mindazáltal a deákot nem kevesebb gyönyörködéssel olvassuk, mint a görögöt. Sok török versek vagynak azonkívül, amellyek

¹⁴ Ugyanazt a hasonlatosságot jelenti, midőn a vercundiának azon virágáról szól Lycophronides, egy gyönyörű poéta. Verseit lásd Athenaei lib. XIII. és nálam Amintás végébe.

nem perzsából vétetvén, fellette kellemeteseznek látszanak; mint azok amellyekkel Soleiman császárnak igazsága, jószívűsége és vitézsége dicsértetik:

„Az ő országlása alatt semmi nyögés nem hallatott, csak az pendülő kézivé; az ő országlása alatt semmi egyenetlen görbét nem lehetett találni, hanem csak a kézivet; az ő királysága alatt semmi árva nem volt, az adeni gyöngyön kívül; az ő császársága alatt semmi vérezett szív nem vala, a Khoten Moschusánál egyéb.”¹⁵

Nemcsak poétai elméiket látjuk pedig az ázsiaiaknak, hanem még az ő nyelveik is a poésishoz felette igen alkalmaztatottak; különbözök azok ugyan egymástól, de mindenik a maga nemében derék. Kellemetessége van csudálatos a perzsának, bővsége és ereje az arabsnak, méltósága a töröknek: az első kecsegtet (allicit) és gyönyörködtet; a második fellengősebben repül és mintegy incitatus fertur; a harmadik valósággal felemelkedett, de nem ékesség és szépség nélkül. A szerelemre azért és játszásokra a perzsa beszéd, a hősies tettek s ékesen szólásra az arabs, az erkölcsi írásokra a török alkalmas. A perzsák a compositióban redundálnak és diffluálnak, az arabsok ellenben rövidek, castusok, enucleatusok, pressusok; ritkán effundálódnak, s nem élnek vissza a szóknak bővségével, és gyakran egy szóval világosabban kiteszik érzéseiket, mint mi számos sententiákkal.

Példa legyen Montanábinak, nobilissimi poëtae, versecskéje, amellyel a leánynak szépségét gát; és ambrák illatját mutatott (habuit), s a gyenge fiók szarvasnak tekintetét.” Meg kell vallani, hogy a görögök ebben a dologban is az arabsok dicséretéhez legközelebb járúlnak; mert így ír Pherecrates vagy annak a fabulának szerzője, amellynek neve Persae:

*ὦ μαλαχας μεν εσπορων αμπνεων δ'ιαχιωθωω, -
χαι λαλων μελιλωτινον, χαι ροδα προσεσηρωσ, -
ὦ φιλων αμαραχον, προσχινων δε σελινον*

Valóban nincs ezen verseknél édesebb, nincs venustusabb semmi. De már amaz arabs verseket deákul szépen ki nem lehet...

NB. Ezután mindég az arabs, török és perzsa versekről együvé foglalva.

Az ázsiai versek metrumáról lásd Jonest P. II. Casiri Bibl[iotheca] Arab[ica] Hisp[anica] T. I. pag. 70. etc. Clerici Prosod[ia] Arab[ica] pag. 73. Aruda secunda Hadhdhata est; cui duae competunt Darbae, prima Hadhdhata, secunda Hadhdhata Damrata. Quaternario Aruda unica est sana, cui Darba quattuor, Raflata, Dhailata Nuda, et Katata. Profecto haec legenti cuivis tam obscura videbuntur, quam Hannonis in fabula Plautina personati oratio Punica. -

Nagy különbbfelesége van az ázsiai poésisban a metrumoknak, amellybe még a görögnek sem enged: hanem NB. az arabsoknak és perzsáknak több hosszú syllabájok van, mint a görögöknek. Verseiknek neme többnyire jambicus és trochaikus, a sok közül néhányat említék, mint:

1. ◡ – ◡ – | ◡ – ◡ – | ◡ – – | Trahuntque siccas machinae carinas. Horatius]. De az arabsok tisztábbak; p. o. 1.: Menázilón | lekártaná | kifáron | 2.: Cáinnaná | rosúmohá | sothúron |

2. – – ◡ – | – – ◡ – | – – ◡ – |

vagy – – ◡ – | – – ◡ – | ◡ – – | - Jambicus trimeter impurus

3. – ◡ ◡ – | – ◡ ◡ – | – ◡ ◡ – | Choriambicus. NB. Lásd a NB. között nro. 5.

¹⁵ Khoten Turkesztánnak tartományja. Vagynak a khoteni Moschusról kellemetes perzsa versek Herbelotnál. Bibliotheca orientalis, p. 99. voce Khoten. - Lásd a Homaiun Nama könyvnek gyönyörű előbeszédjét, és Herbelotot in voce Khoten.

4. ◡ – ◡ – | ◡ – ◡ – | ◡ – ◡ – | Jambicus trimeter purus. Arabice:

Jadóbbó án | hareímihi | bascífihi

Warómihi | wanáblíhi | wayáhtomí |

5. – – ◡ – | – – ◡ – | Jambicus dimeter acatalecticus.

6. – – ◡ – | – – ◡ – | ◡ – – | Jambicus trimeter catalecticus.

7. – – ◡ – | (Jambicus monometer s[eu] pes epitritus. Recentiores eo utuntur poëtae, ut Hafiz in venustissimo carmine: Chún búlbúlán | nezúl kuneím | áshíani gúl. Mint a fülemilének rózsás fészkébe szálljunk le.

8. – ◡ – – | – ◡ – – | – ◡ – |

vagy – ◡ – – | – ◡ – – | – ◡ – – | Trochaicus trimeter.

9. – ◡ – – | – ◡ – – | – ◡ – – | – ◡ – – |

vagy – ◡ – – | – ◡ – – | – ◡ – – | – ◡ – |

– ◡ – – | – ◡ – ◡ | – ◡ – – | – ◡ – | Trochaicus tetrameter.

10. ◡ ◡ – – | ◡ ◡ – – | ◡ ◡ – – | Horatii: vagy ◡ ◡ – – | ◡ ◡ – – | ◡ ◡ – |

Miserarum est, neque amoris date ludum. Jonicus a min[ore].

11. – – ◡ – | ◡ – – | vagy – – ◡ – | – – – Anacreonticus Jambicus dimeter catalecticus.

12. Mind spondeus, p. o. Ín néddúnyá | kád ghárrámá | wástáhwátná | wástábhátná | A szép élet | megcsal minket | vígakká tesz, | s örvendeztet. | Írta Ali, a Mohammed veje.

Az ars metrica az arabsoknál felette régi:¹⁶ ugyanis ámbár legelőször írt arról könyvet Ferahidius a Mohammed futása után 2. századba: mindazáltal Mohammed születése után és talám a nemzetnek első eredetétől fogva, számtalan poétákat hozott Arabia.

Az arabs metrumnak bizonyos és accurata mivolta az én értelmem szerint, ugyan nincs olly régi, amennyire a mi auctorunk magával láttatik elhitetni. A többek között e dolognak erősségére van az, hogy a versek mértékezésében az úgynevezett núnozásra is van vigyázat, amelly a később időbeli grammaticusoktól találtattatott, és a szók elnevezéséhez alkalmaztatott. Olvassuk azt is, hogy az arabs poésis bárdolatlan kezdetében a természettől ontatván, Raschid Kalifa uralkodásakor vette fel a mesterséget, és a numerusoknak s láboknak bizonyos intervallumival méretett metrumnak törvényeihez szabódott.

NB 1. Tarafae Elegia, seu secunda ut vocatur Moallaca, ut: In tribu autem erat hinnulus fuscus habens oculos, qui recentes baccas decussit. - Exhibens duo fila margaritarum, et smaragdorum. 2. Tograi elegantissimum carmen, ut: Dormis me relicto, at stellae oculus non dormit: et tu mutaris; at noctis color non mutatur. | Tenámo án | nívaéi | nónníjmisá | hiratón | - Watástahei ló wasíb gólléili lám | yaholí | 3. Ah, édes Schiráz Városa! és az ő gyönyörű fekvése! Ó Isten, ezt a várost oltalmazd a romlástól! Hafiz. 4. Vajjon a tevének gyors járásából megesméred-e azoknak erejeket? Vajjon a setétségből szeded-e a gazdagságot? Admirabile Abu' lolae carmen ita incipit. 5. Ménzilatón | sámmasadá háwaafát, Ársomohá | ínsoilát | lámtogibí | (Ez a) szállás, mellynek Echója siket és nyomdoki eltörlődnek, ha megkérdezed, nem felel. 6. Ha a skirázi török az ő kezével az én szívemet elvenné, az ő barna jegyért adnám Bockhara és Samarcanda városait. Hafiz. 7. Láttam pedig embereket, de Zaidéhez hasonlót egyet se láttam. Metr. Wacád arái / tórríjála / famá arí / míthla Zeidín /.

¹⁶ Mások másképen értenek. Pocockius p. o. in Specimen historiae Arabicae pag. 161. bizonyítja Mezh. c. 49.: „Nem valának ú. m. a régi arabsoknak más versezeti, hanem csak ollyan versek, amelyeket ki-ki, amint neki kellett, mondott. Vesd össze mindazáltal, amelyeket Pocockius ellen vitatott Casiri in Bibliotheca Arabica Hispanica, T. 1. p. 71. S.

DE IDYLLIO ARABICO

Igen régi és az araboktól kimívelt neme a versezetnek, amit *kasidának* neveznek. Ami a kasida formáját illeti, az első versecskék hasonlóan végződnek, azután az egész versezetben a páros versek hasonló hangokon mennek ki: a versezetnek pedig modica nagyságúnak kell lenni, mert ritkán van, hogy vagy száznál több distichonokat foglalna magába, vagy húsznál kevesebbet: van ugyan egynéhány, amelybe csak hét van, mint az, amely egy bizonyos kollégiumnak dicséretéről van, amelynek feje Abu Hanifa, vir eximie doctus.

.oOo.